

LITERE

REVISTĂ LUNARĂ DE CULTURĂ A SOCIETĂȚII SCRITORILOR TÂRGOVIȘTENI

Anul XXII, Nr. 1 (250) • ianuarie 2021

Editată cu sprijinul Consiliului Local Municipal
și al Primăriei Municipiului Târgoviște

Apare sub egida Uniunii Scriitorilor din România

Eternul târgoviștean

Mircea Horia Simionescu s-a născut la 23 ianuarie 1928 la Târgoviște din părinți târgovișteni: Irina (fiica Venerei, institutoare, și a lui Ștefan, dirigintele Poștei, „persoane adânc stimate în Târgoviște”), și locotenentul Stelian A. Simionescu, ofițer instructor la Colegiul N. Filipescu de la Mânăstirea Dealu, infanterist rănit în luptele de la Mărășești. Să mai adăugăm familiei pe Constantin Crișan n. 1929 (Tityre în cărțile lui MHS). Dar nu despre biografia fondatorului (împreună cu Costache Olăreanu și Radu Petrescu), Școlii de la Târgoviște va fi vorba, datele fiind la îndemâna oricărui internaut, ci despre multiplele legături ale lui MHS cu literaturii târgovișteni pentru care – în majoritate – a fost, de-a lungul timpului, mentorul căutat, dorit și acceptat. Întâi prin modelul scrierilor sale, nu întâmplător multe apărute la o editură târgovișteană – Bibliotheca: „Târgoviște, scurt excurs sentimental” (1999), „Cum se face” – roman (2002), „Asediul locului comun” (2004), „Literatură dus-întors” (2005), „Rătăcirile unui caligraf” (2006), „Vârstele” (2007) și „Versetele de unică folosință” (2010). În 2000 (la inițiativa criticului Tudor Cristea secundat de Mihai Stan, Dumitru Ungureanu și Daniela-Olguța Iordache) apare revista „Litere” în care timp de mai bine de un deceniu MHS va semna rubrica „Literatură dus-întors”. Tot în „Litere” și tot mai bine de un deceniu publică alți doi seniori ai Școlii: Alexandru George – „Accente” și Barbu Cioculescu – „Breviar”. În lumea literară se vorbea frecvent despre „gruparea Litere”, motiv pentru care, după 5 ani de la apariția revistei, un grup de inițiativă (MHS, M. Stan, G. Coandă, T. Cristea și V. Petrescu) înființează, urmând greoaia birocrație oficială, Societatea Scriitorilor Târgovișteni unde, firesc, MHS va fi Președintele. Niște „anticomuniști” se străduiesc imediat să o desființeze; azi SST are peste 200 de membri răspândiți în țară și în lume ilustrând parcă spusele lui Dan Culcer cu referire la Școala de la Târgoviște: „Nu era și nu va fi vorba despre o Târgoviște terestră, ci de Cetatea Celestă a Târgoviștei unde toți scriitorii pomeniți se vor fi întâlnit deja, peripatetizând, dialogând pe străzile pavate cu Norii lui Creția despre marile și eternele întâmplări ale literaturii în Cetatea de Scaun a literaturii române”.

Membrii „Grupării Litere”, devenită firesc SST, în totalitate îl consideră pe MHS Liderul, Șeful Școlii, iar Maestrul întrezărește în aceștia continuatori ai Școlii: „La Târgoviște ca de altfel în întregul județ Dâmbovița și în jur, au apărut în ultimul deceniu numeroase cărți scrise de autori născuți pe aceste meleaguri (proză scurtă, romane, eseuri, jurnale) majoritatea de o ținută onorabilă, interesante, cu mereu mai neînsemnat procent de provincialism”. Iar despre alții, precum romancierul Ioan Vișan notează: „Îl citesc cu acutul sentiment că mi-a fost, în tinerețe, coleg de bancă la Școala prozatorilor târgovișteni. Coleg și prieten”. SST-iștii, după două decenii, se consideră ei înșiși continuatori și neuitându-și înaintașii, organizează anual Simpozionul național „Școala de la Târgoviște”, istoricii și criticii literari prezenți în fiecare an la Târgoviște prezentând comunicări strânse într-un proceeding ținând în actualitate personalitatea și opera Seniorilor Școlii: MHS (2014), Costache Olăreanu (2015), Radu Petrescu (2016), Alexandru George (2017), Tudor Țopa (2018), Barbu Cioculescu (2019), Petru Creția (2020) urmând ca în 2021 Simpozionul să fie dedicat unor „Continuatori” despre care George Toma Veseliu scrie în „Continuatorii Școlii literare și artistice de la Târgoviște” (2015) iar acad. Mihai Cimpoi în „Anatomia ființei. Promoția de azi a Școlii literare și artistice de la Târgoviște. Medalioane în evantai”, despre 27 dintre aceștia.

Datorăm aceste realități lui Mircea Horia Simionescu, care la un deceniu de la trecerea sa în Absolut rămâne geniul, tutelar al Școlii. În 2020, SST a comandat sculptorului Liviu Brezeanu un bust al marelui mentor. Matrița din ipsos e, deocamdată, la sediul SST. Credem că, în ciuda restricțiilor financiare impuse de Pandemie, în 2021 va fi turnat în bronz cu largul concurs al Primăriei orașului natal al lui M.H.S. Și așezat simbolic în fața Bibliotecii Județene „I.H. Rădulescu” din Târgoviște.

Mihai Stan

Uniunea Scriitorilor din România

LITERE

ISSN 1582-0289

REVISTĂ LUNARĂ DE CULTURĂ A SOCIETĂȚII SCRITORILOR TÂRGOVIȘTENI

Publicație distinsă cu ORDINUL ZIARIȘTILOR CLASA I AUR
de către Uniunea Ziariștilor Profesioniști din România (31.03.2010)

Litere apare sub egida Uniunii Scriitorilor din România

REDAȚIA

DIRECTOR

Tudor Cristea

REDACTOR-ȘEF

Mihai Stan

SECRETAR DE REDACȚIE

Pompiliu Alexandru

SENIORI EDITORI

Barbu Cioculescu

Mihai Cimpoi

Florentin Popescu

Ioan Adam

Iordan Datcu

Marian Popa

Honorius Moțoc

Agnes Erich

Ana Dobre

Ștefan Dorgoșan

Marin Iancu

Savian Mur

Grigore Grigore

Vali Nițu

Titi Damian

Vasile Bardan

Mădălina Simionescu

Emilia Motoranu

TEHNOREDACTARE

Loredan Marcu

CORECTURĂ

Elena Stan-Bădulescu

TIPAR DIGITAL

Alexandru Ancuța

REDACTORI ASOCIAȚI

Daniela-Olguța

Iordache

Dumitru Ungureanu

George Coandă

Victor Petrescu

Margareta Bineață

Nicolae Scurtu

Emil Stănescu

Corin Bianu

George Toma Veseliu

Ion Mărculescu

Dan Gîju

Petre Gheorghe Bârlea

Mihai Miron

Niculae Ionel

SUBREDAȚIA CHIȘINĂU

Iulian Filip

Nicolae Dabija

Vasile Romanciuc

Ianoș Țurcanu

Aurelian Silvestru

SUBREDAȚIA

CERNĂUȚI

Vasile Tărățeanu

Mircea Lutic

Marin Gherman

Ștefan Hostiuc

GRAFICĂ

Iulian Filip

Alexandru Coman

In memoriam:

Mircea Horia

Simionescu

Mihai Gabriel Popescu

Mircea

Constantinescu

Henri Zalis

Gheorghe Buluță

Radu Cârneci

Manole Neagoe

George Anca

Liviu Grăsoiu

În atenția colaboratorilor: Materialele trimise vor avea 2 sau 4 pag. A4 cu literă de 12 la un rând (o pagină=538 cuvinte; mai precis 3250 caractere fără spații, 3870 cu spații)

Manuscrisele primite nu se returnează. (Redacția)

Reproducerea parțială sau integrală a unor articole din revistă
fără aprobarea redactorului-șef intră sub incidența legii drepturilor de autor.

Potrivit art. 206 CP, responsabilitatea juridică
pentru conținutul articolelor revine exclusiv
semnatarilor acestora ca persoane individuale.

ISSN on-line 2284-600X

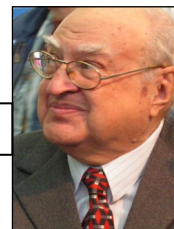
Revista poate fi citită și on-line la adresa
www.bibliotheca.ro/reviste/litere

CALENDAR DÂMBOVIȚEAN

1. I. 1868 – S-a născut **I. Al.Brătescu-Voinexți** (m.1946)
3. I. 1948 – A murit **Ion Ciorănescu** (n.1874)
4. I. 1891 – S-a născut **Ticu Archip** (m.1965)
6. I. 1802 – S-a născut **Ion Heliade Rădulescu** (m.1872)
14. I. 1985 – S-a născut **Alexandra Tomșa**
16. I. 1935 – S-a născut **Ion Gavrilă**
17. I. 1930 – S-a născut **Cornel Popescu** (m.1999)
19. I. 1949 – S-a născut **Liviu Stoica**
21. I. 1962 – S-a născut **Victor Mihalache**
23. I. 1928 – S-a născut **Mircea Horia Simionescu**
23. I. 1941 – S-a născut **Gheorghe Gh.Popescu**
24. I. 1945 – S-a născut **Silviu Angelescu**
26. I. 1927 – S-a născut **Dumitru T.Stancu**
26. I. 1944 – A murit **Maica Smara** (n.1857)
27. I. 1959 – S-a născut **Ioana Dana Nicolae**
29. I. 1886 – A murit **Petru Verussi** (n.1847)
30. I. 1852 – S-a născut **I. L.Caragiale** (m.1912)
30. I. 1902 – S-a născut **Gheorghe Poenaru** (m. 1985)
30. I. 1950 – S-a născut **Claudia Ilie**
30. I. 1982 – A murit **Radu Petrescu** (n.1927)
31. I. 1965 – A murit **Ticu Archip** (n.1891)

CUPRINS

EDITORIAL de Mihai Stan – <i>Eternul târgoviștean</i>	1
BREVIAR: Barbu Cioculescu – <i>Un muritor fericit: Mircea Eliade</i>	4
VALENȚE LITERARE: Mihai Cimpoi – <i>Petru Creția – Hermeneut modern</i> <i>al lui Homer, Dante, Shakespeare (descriptări și decriptări)</i>	6
POSTDECEMBRIISM: Marian Popa – <i>Fuck the EU (2)</i>	8
CRONICA LITERARĂ: Nicolae Oprea – <i>Memorial poetic în oglinda timpului</i>	11
SATUL ROMĂNESC ÎN RAMA LITERATURII : Alex Ștefănescu – Gura satului. <i>de Ioan Slavici</i>	14
REVELAȚIILE LECTURII: Iordan Datcu – <i>Gheorghe I. Brătianu 1980–1989</i>	15
ISTORIE LITERARĂ: Mircea Coloșenco – <i>„Crăișorul” lui Liviu Rebreanu,</i> <i>un roman controversat (2)</i>	18
POIANA LUI IOCAN: Marin Iancu – <i>Marin Preda – figurile infernale</i>	20
TÂRGOVIȘTE: Mircea Horia Simionescu – <i>Salonul de primire</i>	23
AFINITAȚI SELECTIVE: Ioan Adam – <i>Anatomia livrescului</i>	25
CONEXIUNI LITERARE: Vasile Bardan – <i>Poezia ca terapie intensivă</i>	27
EU VĂ CITESC PE TOȚI: Florentin Popescu – <i>Antologiile, ca repere istorico-literare (11)</i> ...	30
DISPUTE: Florin Chivoci – <i>Întâlnirea lui Nichita cu Eminescu</i>	32
REMEMBER: Margareta Cristea-Bineață – <i>O recitare pentru suflet. Porțile verii</i>	34
LECTURE TĂRZII: Constantin Eretescu – <i>Herta Müller. Leagănul respirației</i>	38
CĂRȚI ALE MOMENTULUI: Horia Gârbea – <i>Femeia sporește „a lumii taină”</i>	40
RIDENDO: Mihai Stan – <i>Concurând-o pe madame Tussauds</i>	41
ISTORIE LITERARĂ: Iulian Bitoleanu – <i>Monica Lovinescu, gardianul literaturii române</i>	43
SCRIPTA MANENT: Victor Atanasiu – <i>Literatura română până în 1941 din perspectiva</i> <i>lui G. Călinescu și a lui Nicolae Manolescu (II)</i>	46
LITERE ȘI SENSURI: Ana Dobre – <i>Regina Templierilor, sau... femeia care lasă</i> <i>amintiri în viața unui bărbat</i>	48
NOTE DE LECTURĂ: George Coandă – <i>Eveniment: o antologie monumentală</i>	49
INTARSII: Daniela-Olguța Iordache – <i>Cantata din autobuz e de Urmuz?</i>	51
CLIO: Traian D. Lazăr – <i>Istorici ploieșteni de azi. De la istorie la politologie</i>	54
LECTURI: Mihaela Meravei – <i>Alchimia poetică a Ralucai Faraon</i>	55
SCRIITORI MILITARI: Dan Gîju – <i>Redescoperirea unui general, Constantin I. Brătianu</i>	57
ANIVERSĂRI: Șerban Codrin – <i>Florentin Popescu în delict de vârstă –</i> <i>75 de ani imputabili timpului</i>	60
LECTURI: A. Gh. Olteanu – <i>O antologie de proză scurtă</i>	61
NOTE DE LECTURĂ: Galina Martea – <i>Moralitatea prezentă în Basarabia eminesciană,</i> <i>de Theodor Codreanu</i>	63
REMEMBER: Ion Haineș – <i>Tudor Opreș</i>	67
ACORDURI BOEME: Amalia Elena Constantinescu – <i>Ștefan. Simfonia unui strigăt șoptit</i> ...	70
FUNDAMENTE: Tiți Damian – <i>Scritori români despre monahism: Tudor Arghezi,</i> <i>„Icoane de lemn” (2)</i>	72
STUDII DE CAZ: Alexandru Bulandra – <i>Pe urmele autorului.</i> <i>Mărturisirile unui detectiv literar</i>	75
EX LIBRIS MEIS: Cristina-Alice Toma – <i>Thanatos. Despre moarte ca alternativă la dragoste</i> <i>și despre dreptul de a muri. Exerciții anancastice cu Tom Bildstein VI</i>	77
NOTES: Simona Cioculescu – <i>2012</i>	79
EMINESCIANA: Dumitru Copilu-Copillin – <i>Eminescu și Marea Unire. Un vis împlinit</i>	81
EMINESCIANA: Nicolae Georgescu – <i>Mihai și Veronica. Infernuri paralele</i>	85
DICȚIONAR: Victor Petrescu – <i>Lucian Grigorescu – un ziarist împătimit</i>	89
DIN ISTORIA POEZIEI: Mircea Coloșenco – <i>Ovidius – 2000 de ani de la trecerea în eternitate</i> ...	90
PARODII: Kir Papas – <i>Reverii sub bolta cramei</i>	93
POEZIE: Vali Nițu – <i>Pierduți în trăirea privirii</i>	95
POEZIE: Ion Mărculescu – <i>O pernă mai bună</i>	97
POEZIE: Constantin Voicu – <i>Sub grindinii de covid. (Cuvinte pentru cer)</i>	99
POEZIE: Emilia Amariei – <i>Crăciunul mă doare</i>	101
POEZIE: George Ioniță – <i>În seara de ajun</i>	103
POEZIE: Vilia Banța – <i>Contrapunct</i>	105
CALENDARUL CŪ PATIMI: Ionuț Cristache – <i>Două personaje în căutarea unui roman</i>	107
PROZĂ: Carmen Georgeta Popescu – <i>Reporter de front fără voce</i>	108
PREZENTUL CONTINUU: Corin Bianu – <i>Sicriul zburător</i>	111
PROZĂ: Constantin Simion – <i>Înstelatu</i>	114
PROZĂ: Constantin P. Popescu – <i>Păsări albe</i>	117
POVEȘTI PENTRU ADULȚI: Aurelian Silvestru – <i>Copilul care poartă mască</i>	119
PROZĂ: Cosmin Andrei Tudor – <i>Jurnalul</i>	122
PROZĂ: Lăcrămioara Stoescu – <i>Proasta satului (1)</i>	125
BIBLIOFILIE: Ana Andreescu – <i>Fibonacci</i>	127
PHILOSOPHIAE IN CIVITATE: Pompiliu Alexandru – <i>Insuportabila lejeritate a minții</i> ...	129
OPINII: Magda Ursache – <i>Oportunism cu de toate</i>	131
ESEU: Savian Mur – <i>Medalia goală</i>	133
UNIVERS: Corneliu Berbente – <i>O posibilă unificare a forțelor de gravitație</i>	136
ESEU: Nicolae Rotaru – <i>Secundarul</i>	137
ȘFATURI PE LUMINĂ: Mihai Miron – <i>Pana de corb</i>	139
ÎNTRE ORIENT ȘI OCCIDENT: Honorius Moțoc – <i>Ion Flueraș și Iosif Jumanca,</i> <i>același destin</i>	140
MEMORII: Manole Neagoe – <i>Dispute colegiale</i>	142
ARHITECTURĂ: Emil Stănescu – <i>Dicționarul arhitecților din județul Dâmbovița (2)</i>	145
A ȘAPTEA ARTĂ: Cristina Dinu-Alexandru – <i>De la viața perfectă la crimă</i> <i>The Undoing (De la început)</i>	148
SOCIETATEA SCRITORILOR TÂRGOVIȘTENI	150
EXPOZIȚII: Ion Mărculescu – <i>Bienala de artă plastică 2020 (pictură și sculptură)</i>	152

UN MURITOR FERICIT: MIRCEA ELIADE

Dureroasa împrejurare de a nu remarca lipsa din bibliotecă a unor cărți dintre cele mai valoroase, înstrăinate din inconștientă la vârsta tuturor risipelor, face să nu dețin astăzi monografia dedicată lui Salazar (Antonio de Oliveira, 1889-1970) de Mircea Eliade, apărută la editura Gorjan din București, dacă nu mă înșel, în unul din anii războiului cel de al Doilea Mondial. Nu-mi amintesc deloc dacă am împrumutat-o, vândut-o sau dăruit-o, dar dintr-un asemenea motiv sau altul similar nu sunt acum în posesia uneia dintre cele mai bogate biblioteci de pe mapamond.

Câte ceva mi-a rămas din conținutul cărții lui Mircea Eliade, scrisă în timpul cât a funcționat la legația noastră din Lisabona, în sectorul cultural. Au fost atunci și anii cei mai faști ai lui Salazar, tip original de dictator, provenit din mediul universitar, mai precis al specialiștilor doctrinari în materie de finanțe și bănci. Domeniu totdeauna în suferință acolo unde domnește banul. Salazar fusese rugat – aproape obligat – să ia puterea într-unul din dramaticele episoade ale vieții sociale portugheze. Acceptase misiunea, cu gândul de a reveni la catedră, de cum va fi pus pe picioare economia Portugaliei.

Reformele pe care le-a introdus de natură corporatistă și a căror aplicare cu severitate a supravegheat-o au însănoșit grabnic economia portugheză ce părușe pentru totdeauna condamnată degringoladei. Probabil spre a nu se irosi ceea ce, mai cu voia, mai cu forța, teoreticianul înfăptuise, Salazar a continuat să dețină puterea, mai cu seamă că între timp izbucnise cel de al Doilea Război Mondial, iar la granițele Portugaliei avusese loc un

oribil război civil. În acest interval și-a scris Mircea Eliade cartea, dând urmare unei politici de apropiere cu un stat latin și neutru, a cărui diplomatie ne-ar fi putut fi de folos, în cadrul propriului război.

La adânci bătrâneți, Salazar nu mai păreșea fotoliul, fără să știe nu numai că fusese detronat, dar chiar că până și urmașul său legiuit fusese răsturnat de o revoluție ideal făcută cu... garoafe. Cam în finalul eroului pirandellian ce se credea rege. Că a condus Portugalia autoritar nu încapă îndoială, că a fost fascist este mai problematic, eticheta lipindu-se pe tot ce nu convine unei anumite stângi, să zicem urât mirositoare.

Că, în deceniile de exil, Mircea Eliade nu a făcut deloc caz de această lucrare la urma urmei de serviciu, și conținând, după cât mi-aduc aminte, numeroase tabele și statistici, nu e de mirare. Enormul timp destinat studiilor în domeniul istoriei religiilor, succesele lui, mai modeste, dar reale, în literatură, viața de universitar, precum și tot mai limpedea conștiință că nu va mai revedea meleagurile natale în cursul vieții, dacă nu însăși structura sa de intelectual, l-au îndepărtat cu totul de politică.

Ceea ce nu înseamnă că și alții au dat dovada aceleiași rețineri, numai că imensul său prestigiu a pus surdină glasurilor ce pomeneau de avatarurile unei zbuciumate tinereți. Faptul că, în timpul vieții, Mircea Eliade nu a dat ceea ce se numește un comunicat în temă e de la sine înțeles, într-o lume în care circulă proverbul „cine se scuză se acuză”. Prin chiar caracterul insolit al operei sale, Cioran a putut-o face, cu

rezultate mai mult sau mai puțin concludente. Dar, în linii mari, acceptate.

Însă după moartea lui Mircea Eliade, cazanul a explodat, până acolo unde, într-o amplă și teribil de bine documentată lucrare, d-na Alexandra Laignel-Lavastine îi aduce, în cartea *Cioran, Eliade, Ionesco. L'oubli du fascisme* (Presses Universitaires de France), acuzațiile cele mai grave, cu insinuarea că, negreșit, Eliade ar fi rămas până la urmă un adept al extremei drepte, un antisemit ș.a.m.d. Acestea au provocat foarte iritate replici în presa noastră, unde mai adesea, erorile juneții eliadești au fost de mult trecute la capitolul „ale tinereții valuri”. Dar și autoarea franceză mersese prea departe în concluziile ei, în bună parte din necunoașterea realităților dâmbovițene. Iată însă că și apariția a unei alte lucrări, de data aceasta la București, – *Pamfil Șeicaru – Scrieri*, volumul întâi, sub îngrijirea d-lui Victor Frunză, aduce câteva prețioase noi date în chestiune și anume referitoare la acei primi ani ai exilului, în care Mircea Eliade nu se rupsesse încă de realitățile politice românești.

Din cartea numită, articolul în cauză se intitulează *Domnul Mircea Eliade și polemica*, datează din anul 1951 și se constituie ca un răspuns la o luare de atitudine a lui Mircea Eliade în cadrul unei anchete a revistei din exil *Orizonturi*, pe tema rolului polemicii și limitelor acesteia. În acel moment de organizare a exilanților români din Occident și din America, pe fondul refuzului de a se accepta în rândurile unui Comitet de rezistență națională – și de reprezentare – și reprezentanți ai dreptei, de asemenea aflați în exil și nu mai puțin anticomuniști, Mircea Eliade propunea o atmosferă de seninătate: „Dialogul și controversa, chiar între poziții spirituale incompatibile, se pot purta cu o sintaxă onorabilă și într-un lexic potolit. Mai ales că toți intelectualii români din exil, prin însuși faptul că au ales exilul, iar nu colaborarea cu ocupantul străin, sunt de acord asupra problemelor esențiale. Toți, bunăoară, refuză sovietizarea țării și abolirea monarhiei, toți doresc eliberarea

teritoriului de sub ocupație străină și restaurarea libertăților civile și spirituale. Discuția între emigranți ar putea fi, așadar, nu numai posibilă, dar și amicală...”

Ne-ar trebui spațiul unui articol anume spre a da curs mâinii șeicariene la asemenea idei, plecând chiar de la sensul inițial al termenului *polemică*. Dorința de seninătate era, în opinia pamfletarului de la *Curentul*, „o clară indicație că domnul cugetător Mircea Eliade nu a îmbrăcat niciodată haina lui Nessus, sufletul nu i-a fost chinuit de demonul unei idei”. Asta unde „temperamentul său pașnic în compoziția căruia intră și o bună doză de indiferență, îl predestina pentru istoria religiilor, spațiu de calmă meditație asupra vremelniciei a tot ce este omenesc și a curgerii universale”.

Nu este vorba de un compliment, căci mai jos citim: „Nimeni nu contestă că domnul Mircea Eliade este un miel blând și cred, nu cum zice țăranul român, că «mielul blând sughe la două oi», ci că sughe la toate mamelele oilor cu lapte, dar dintr-o nefericită fantezie a naturii, nu toți oamenii sunt de blândețea mielului”. În final: „Rugat să scrie o prefață la cartea domnului I.N. Manzatti, *Îți mai aduci aminte doamnă*, dl. Mircea Eliade încheie prefața cu această rugămintă: «Reînvațane, Nelu Manzatti, să râdem românește, ca să putem aștepta neclintit ceasul întoarcerii acasă». Explicat: „fericit temperament i-au dat ursitoarele domnului Mircea Eliade”.

Înțelegem parcă mai bine de ce nu i-a convenit istoricului religiilor să se așeze în miezul unei vrajbe în care dreapta exilului avea să se disloce cu tot atâta furie cât și stânga acestuia. Cât privește ce va fi fost în sufletului lui Mircea Eliade, numai d-na Laignel-Levastine știe, în directă descendență din reporterul Caracudi. Noi ne rezervăm dreptul de a reveni, întrucât în discuție se mai găsesc Emil Cioran și Eugène Ionesco, pierzători de memorie cu sistemă, dacă este să ne punem în confortabila postură de justițieri căroră, din toate timpurile, nimic nu le miroase mai bine, mai adânc pe nări, decât izul de friptură pe care vântul îl împrăștie în jurul rugului.

PETRU CREȚIA – HERMENEUT MODERN AL LUI HOMER, DANTE, SHAKESPEARE (descriptări și decriptări)

Demersul hermeneutic al lui Petru Creția are avantajul de a beneficia de calitatea de traducător al textelor analizate și de comentator al lor în cadrul unor ediții românești. Exegeza se face din interior, din actul însuși al producerii textului; impresia care ni se comunică este acela că exegetul e situat *acolo*, în laboratorul în care ia ființă opera din trăiri, senzații, reprezentări – toate cu sens metasensibil și supuse unei voințe formative.

Este ceea ce își propune oricare act exegetic, realizat cu un instrumentar mai greoi sau mai mlădios, cu o puternică forță analitică sau la nivelul unui modest demers impresionistic.

Autorul *Catedralei de lumini* (titlu preluat din dantesca *Divina Commedia*), dispune de mijlocul (declucul) hermeneutic cel mai eficient: *re-narează* textul nu doar în modul simplu de *analogizare* cu intențiile formatoare ale autorilor, ci în modul mai cutezător de a ne propune un text *al său* (un hipotext de fapt) din perspectiva – bineînțeles – a ceea ce vrea să accentueze, să focalizeze, să demonstreze.

El devine un *descriptor*. Termenul e pomenit în prefața la *Dante Catedrala de lumini*, intitulată *Poetica luminii în Divina Commedia*; și în cazul curent (atestat și de DEXI) înseamnă scriitorul înzestrat cu darul de a *descrie*. E un termen ce îl completează pe barthesianul *scriptor*, scriitor mai puțin preocupat de stil și mai mult de a depune mărturie, de a explica, de a instrui, înclinat să scrie la umbra unor instituții (Universitatea, Cercetarea, Politică).

În cazul lui Dante hermeneutul modern e obligat să-i ofere cititorului (mai puțin familiarizat cu textul original al poemului) un temei și un sprijin printr-o îndelungată încercare „de a reconstitui *arhitectura luminii* în literalitatea ei, de a fi deci, mai ales, un descriptor și un narator al lumii ultramundene” (*Catedrala de lumini*, București, 1997, p. 109). Hermeneutul modern nu-și propune

un act pasiv, o simplă relatare, ci „constituirea dintr-o anumită perspectivă a referentului însuși”.

Este ceea ce se întâmplă efectiv în cele trei eseuri din *Catedrala de lumini*, unde *descriptorul* are și rolul asociat de *decriptor*.

Descrierile, de fapt, redescriri ale unor episoade ale epopeii homerice se fac într-o manieră însuflețită, cu pathos (cuvântul însemnând la origine „însuflețirea zeilor”), cu perioade largi, care în teoria literaturii se cheamă *hipotipoze*, cu o imitare – îngânare a însuși suflului degajat al epopeii și cu răsfirarea țesăturii narative dense, stratiforme (cu întâmplări, evenimente, răsturnări de situații, cu numeroase personaje și acțiuni ale acestora).

Lumea eposului, purtând adâncă pecete a vechimii, dar și a veșniciei înnoiri („neobosită în timp, neprimejdută în esența ei, nebântuită de părgănire, cum nu e bântuită de uitare sau de lentă agonie a amurgului”) este dominată de „un principiu cosmic și vital, care nu poate fi numit decât Forța”: „Sufletul puternic al ei și voința ei de viață arzând până în stingerea morții. Lumea *Iliadei* face parte *dintre acele lumi în care tot ce este cu puțință este și existent*, a cărei realitate cuprinde toate potențialitățile sale” (*Ibidem*, p. 29).

Ahile este personificarea anume a acestei forțe cosmice și cuvintele care o numesc apar frecvent în cele aproape șaisprezece mii de versuri ale epopeii, care poate fi intitulată *Ahileiada*: „Ele desemnează uneori doar puterea de luptă a unui războinic, capacitatea lui de a lovi cu putere, de a arunca departe, de a ridica bolovani grei, de a alerga mai iute decât alții (e mai ales o însușire a lui Ahile). Vin însă apoi, ca o revărsare a forței, neînfricarea, curajul și avântul, apoi agresivitatea ca ardoare năvalnică, pofta de luptă și înverșunarea în luptă, care pot deveni furia ucigașă, nebuni și turbare: războinicii se năpustesc în luptă crânceni și nemiloși, cruzi, lacomi de sânge și de nimicire, lei pustiitori, vulturi prădalnici.

Forța nu mai apare astfel ca putere de viață, ci ca stihie a morții” (*Ibidem*, p. 31).

Grila aplicată în relectura (=reopovestirea hermeneutică) epopeii e cea *existențială*: ea este plină de viață și moarte, de spaime și deznădejde („chiar ale celor mai puternici și mai greu de înfrânt, Aias, Hector, Ahile): „tristețea, durerea și moartea îi învăluie pe eroi ca într-un nor întunecat”, umbra uriașă a Sorții, care este „numai imanența Forței și a legilor ei”, o împresoară mereu. În genere, oamenii, văzuți de zei, „sunt precari, efemeri, mărginiți și mărunți, buni doar să-i ferească pe nemuritori de plictisul nemuririi și al vanității lor”; „prin întreaga *Iliadă* străbate, până la absurd, tensiunea aceasta între prede-terminare și libertate”.

Individul uman este „o realitate pătimitoare și pieritoare”, viața lui și conștiința lui de sine sunt structurate pe aceste două date definitorii și fundamentale.

Demonstrația a ajuns aici la punctul ei culminant, *epopeea* nu este decât un *poem tragic*: „Și cu cât este mai mare puterea de viață care însuflețește un om, deci *tensiunea dintre forță și limită*, cu atât destinul lui este mai tragic. Iar *Iliada*, ca poem al plenitudinii forței, al atotprezenței durerii și al morții, este cel mai tragic poem. Tot ce conține epopeea poate fi analizat în această lumină, până în amănunt” (*Ibidem*, p. 43).

Studiul despre *Divina Commedia* e axat de asemenea pe un act exegetic *descriptural*: se descrie cu urmărirea acribioasă a amănuntelor călătoriei lui Dante, a sensurilor literale și simbolice, a întregului poetic (cu viziunea asupra vieții concrete și perceptibile, dar și asupra cosmosului) *arhitectura luminii* în înfățișarea ei piramidală. Cea mai mare înnoire adusă de Dante, din punctul de vedere al luminii, este considerată reprezentarea rembrandtiană a *Infernului*. Intrarea în infern prefigurează întregul itinerar al călătoriei cu sens ascensional: „valea împădurită a rătăcirii (echivalent al iadului) anevoiosul urcuș al unui deal (ca echivalent al Purgatorului) și sus, sentimentul paradisiac al prezenței divine” (*Ibidem*, p. 112). Reprezentarea situației existențiale, descrierea figurată a experienței terestre a păcatului și a năzuinței spre mântuire sunt făcute după principiul unei *transgresii de jos în sus* și a unei *transgresii de la întuneric la lumină*.

Purgatoriul este un munte scaldat în lumina solară, paralel cu Ierusalimul, prezentat *sub specie lucis* – „un amestec de lumini pământeste, chiar dacă sdin altă hemisferă, sub alte constelații, și de lumini cerești, ale emisarilor Paradisului”. Împletirea de lumini face din Purgatoriu o regiune intermediară, corespunzătoare celei dintre ispășire și căință, între păcat și mântuire, între Infernul absolvit de

speranță și Paradisul dominat de speranța devenită adevăr în bucurie: „Lumina solară din Purgatoriu este totodată lumina soarelui nostru, așa cum poate fi văzut în hemisfera australă și lumina divină” (*Ibidem*, p. 152).

Paradisul cu toate făpturile care-l populează (duhuri fericite, îngeri, arhangheli) „este numai o țesătură de lumină”, este o simbioză dintre catedrala de lumini diverse și tot ce înseamnă lumină în lumea noastră perisabilă, este „o imensă arhitectură speculară, un cosmos de ogindiri”. Beatrice e o făptură făcută din lumină divină, Dumnezeu este numai și numai lumină.

Hermeneutul, se spune în finalul studiului, n-a vrut să comită vreun abuz, transformând literalul „într-o diagramă sau într-o epură”: „Scopul scrierii (rescrierii, precizăm noi) n-a fost atât teoretic, cât senzorial: cititorul să găsească bucurie cercând printre lumini dinspre damnare spre beatitudine, printr-o arhitectură de vis, prezentă clipă de clipă. Și retrăind cu imaginația lui senzorială și cu forța sa lirică, cu întreaga lui putere de percepere a lumii, *sub specie lucis*, drama omenească” (*Ibidem*, p. 227).

În *Shakespeare. Ariel sau despre forma pură a libertății* sarcina hermeneutului, precizată în *Preambul*, e aceeași: *demontarea* (forme aici pentru descrierea/rescrierea, descripturarea) operei, urmărirea „realcătuirii ei din ea înseși și din mirifica ei substanță, mereu mai vie în trecerea vremilor, intactă” (*Ibidem*, p. 231).

Ariel este cel care se adaugă lumii alcătuită din amăgire și ființă, într-un anumit ceas. Vrajitor, înzestrat cu puteri supraomenești, ființă neomenească adică, el e în stare să înțeleagă ființa omenească în nuanțele adânci și în pomirile pe care le pune pe făgașul nobleței: „O face cu un pragmatism superior și cu o inteligență mai presus de fire. Iar cunoștințele acestui spirit sunt anterioare oricărei experiențe, sunt *a priori*, rezidă în esența lui. Pe de altă parte, dacă le-am traduce în termeni istorici, ele au ceva din puterea de cuprindere și din deschiderea Renașterii” (*Ibidem*, p. 253).

Hermeneutul s-a achitat și aici de sarcina fundamentală care-i revine: a ne focaliza atenția asupra unui personaj, asupra funcției pe care o are în *Furtuna* shakesporeană, funcția de a fi liber și fericit, un *copil al lumii*: „Chipuri se schimbă, venind și trecând,/ Chipuri se închină copilului lumii,/ Frunze se zbat în adâncul puterii vântului nopții,/ Clipe strălucesc fericite peste chipul aceluși copil,/ Vremi se petrec,/ Gânduri zboară iute și jos/ Ca în preajma furtunii”...

FUCK THE EU (2)

Se tace în cazul NSA, al putschului din Ucraina, a asasinării unor ziaristi și politicieni legați de alungatul președinte Ianukovici. Atacând pe neconvenabili, George Soros, incitator în această situație ucraineană: *”A venit momentul ca membrii Uniunii Europene să se trezească și să se” comporte ca niște țări aflate, indirect, în stare de război. Toate resursele trebuie puse la dispoziție, pentru că sunt în joc nu numai supraviețuirea noii Ucraine, dar și viitorul NATO și al UE. E nerealist să credem că Putin se va opri până nu va domina întreaga Europă.”*

Există indicii că UE ar dori să aibă Ucraina într-un „parteneriat”: dar „activiști” ucrainieni prezentați drept iubitori ai democrației și ai EU bat,ucid și ard de viu polițiști și civili. În aceste condiții, guvernul impus prin putch e numit „regim” de Europa-soft. Ce părere au americanii despre EU e revelabil prin mediile electronice. Diplomata Victoria Nuland convorbind telefonic cu ambasadorul USA la Kiev: *„Fuck the EU!”* „Absolut”, i se răspunde. (4.2.14). „Nulandustanul România”, se apreciază (Radu Toma Cotidianul, 13.7.15), o țară fiind redusă la un nume din echipa celor care dirijează revoluțiile portocalii. În Germania se află că BND a îndeplinit ordine ale NSA, spionând de pildă pe președinții Chirac, Sarkozy și Hollande.

Europene fiind, nu sunt ignorabile diferențele cardinale. Montesquieu a văzut două moduri de existență europene, prin sudici și nordici: divizare oarecare timp inacceptabilă pentru corectitudinea comunitaristă. Dar olandezul Jeroen Dijsselbloem: Nordicii din EU sunt sânguincioși și harnici, sudicii leneși și risipitori – și pe deasupra ingrați, chiar dacă cer ajutor. *„În criza Euro statele nordice au dovedit solidaritate cu țările în criză. Dar cine e ajutat are și obligații. Nu poți să-mi cheltui toți banii pentru șnaps și femei și apoi să te rogi pentru ajutor”* (interv., martie 2017). În ansamblu, *„Încercarea de a tăia pe același calapod din nordul Finlandei până în sudul Siciliei și de la granița estetică a Poloniei până în Portugalia e sortită eșecului.”* (Eberhard Sandshneider, FASZ, 10.10.11).

Dar se poate zice că *„Diversitatea nu e nicidecum slăbiciunea Europei, ci tăria ei.”* Extinderea nu trebuie oprită, însă *„Toate procesele decizionale trebuie să devină din nou democratice și apoi naționale, regionale sau locale.”*

Se remarcă uneori cu mirare că există un sistem de directive dezvoltat insesizabil, fără să se știe când a fost impus, fără ca locuitorii simpli ai continentului să fi fost întrebați. Pentru ei ar fi gândit și dispus tehnocrații. *„Europa a devenit pe acest drum al ordonanțelor un demon istoric imposibil: nici federație de state, nici stat federal, nici democrație reprezentativă și nici dictatură. Ci o domnie instituțională, de nimeni penetrabilă, de nimeni controlată și pe care nimeni n-o poate elimina.”* (Dirk Schümer, **Zurück zur Nation**, id., 22, 5.6.11).

În același timp, nu există o opoziție de masă europeană, de unde dificultatea asumării fără sperjur a ideii de democrație. Cel mai clar argument este modul electoral prin care indivizi incompetenți ajung deputați în această *„fabrică de lobby și compromisuri”* prezentată drept instituție pentru Good Governance. Categoriile false sau supraevaluate europene sunt traducătorii indispensabili și elitele definite conspirativ: masoni, Grupul de la Roma, Bilderberg, Davos, Grupul celor 5, Grupul celor 20. Se combate existența unei realități conspiraționiste, care n-are baze reale, dar la întâlnirile Bilderberg participă indivizi aleși sau invitați nu se știe de cine. Uneori fac dezagreabil modelul european și unii care beneficiază de el. Herman van Rompuy, președintele Consiliului Europei, vorbește în 2012 la București: 70% din parlamentari lipsesc din sală. Malta are pentru prima jumătate a anului 2017 președinția UE; premierul-gazdă ține un discurs protocolar la sfârșitul mandatului, din cei 751 deputați sunt în sală 30. Nenominalizați în 2019, devin șefi EU ex-premierul belgian Charles Michel și Ursula von der Leyen, *„greu de imaginat că ar putea fi aleși într-o țară estică măcar ca primari într-o comună micuță.”* (Traian Băsescu, Facebook)

EU începe să apară pentru unii drept un sistem structurat cu intrigi, minciuni și iluziile unei democrații ignorând atât definiția termenului, cât și specificul locurilor unde ar urma să-și manifeste funcțiile. În aceste condiții, noțiuni ca Libertate, Securitate, Bunăstare, Drept, Sănătate devin în unele țări vorbe, goale, ironizate, generatoare de apatie. Aceasta pentru că distanța dintre cei ce le folosesc și cei pentru care sunt emise a crescut. Europa: o noțiune politică fără concretizări specifice (K.-J. Pazzini, psihanalist), tradițional fiind inteligibile deciziile emise pentru suprafețe mici concentrate; pe de altă parte, „*Multe din granițele statelor naționale sunt consecințele ficțiunilor politice.*” Desigur, orice limite pot deveni granițe: pentru doi oameni locuind în același bloc, pe o stradă, pe malurile unui râu vorbind limbi diferite. Dar e asta rău, trebuie unitate? Invers, conducătorii uniți ai EU sunt incapabili să rezolve conflictele intermembri sau ai EU cu nonEU. Iar lipsa de decizie, amânarea duc la pesimism. În același timp, se refuză politica populistă mizând pe identificare. Există o formă verticală de relaționare bazată pe oameni cu calități deosebite, voință, persuasiune, credință în tradiții, un tip de identificare rapid, intensiv și desigur periculos, dacă intensivizatorul este un negativ, și una orizontală, sprijinită pe detalii de diferențiere – culoarea ochilor, părului, pielei, accentului etc. Unele sunt populare, în măsura care ele nu susțin sentimentul culpei dacă lucrurile ies rău, rezolvând insatisfacții momentane. „*Democrația trăiește din schimbul discursiv, din cearta pe orizontal și din valorile medii/ocre dintre da și nu. Aici se nasc tensiuni... O modificare într-un stat provoacă tensiuni cu un altul. Împărțirea înseamnă renunțarea la obișnuință.*” Problema în Europa: „*un număr enorm de modificări în timp scurt. Atari despărțiri, atari mișcări într-o nouă direcție sunt legate cu tristețea.*” Hans Magnus Enzensberger numește creația „postdemocratică” EU **Blândul Monstru Bruxelles** (2011).

S-a impus un sistem juridic, parlamentar și administrativ european în modul cel mai formal, fie și corupt, dar „democratic”, din perspectiva căruia se deploră prăpastia dintre el și locuitorii Europei, faptul că cetățenii UE au un interes redus față de organizarea ei, că nici vârfurilor din Bruxelles și Strasburg care se încumetă de ei – președinți, vicepreședinți, comisari și președinți de comiții – nu li se cunosc numele. Pe lângă funcții și nume, Enzensberger citează instituții: FAC, ECOFIN, JHA, COMP, ENVI, EXC, TTE, CAP, RAB, CRE, care se numesc în franceză JAI,

EPSCO, EJC, PAC, iar în germană JI, BeSoGeKo, WBF, BJKS. Un aparat de coordonare este GAC, sau CAG sau RAA. Comisia Europeană e compusă în 2011 din 27 comisari, câte unul pentru fiecare stat, are un președinte care numește șapte vicepreședinți, unul fiind simultan președinte al GAC. Fiecare președinte are propriul secretariat și ca subordonați directori ai direcțiilor EAC, RTD, TAXUD, MOVE, ECFIN, ECHO, SANCO, BEPA, DGT. „*O administrație izolată și extaziată de propria imagine sfidează și continuă să urce nebunește spre soarta aristocrațiilor rupte de prostimea căreia i se îndrugă ceva despre democrație...UE reproduce din spatele unei parodii democratice obosite, exact trăsăturile care mențin gloria și pregătesc ruina.*” (Traian Ungureanu, **UE – fosta Europă**, Adevărul, 8.7.19).

Conducerea UE s-a izolat în bunker ca un guvern nazist așteptându-și sfârșitul (Lászlo Kover, preș. Parlamentului ungar, aprilie 2020). Timpul revelă lipsa de competență complinită eurocratică a șefilor. Fără idealism, domină birocrăția coruptă și coruptibilă. Prin eurocrație, UE este administrator, producător incontinent de legi și de regulamente, dictator de taxe pentru țările membre, un complice al excrocilor care deprind trucurile de canalizare a unor fonduri spre buzunare și interese private. Cine nu face față sistemului nu rezistă. Comisarul pentru sănătate, maltezul John Dalli e eliminat fără acuze directe, fiindcă s-ar fi opus lobbyului tutunului. Conducătorii sunt solidari pentru a-și face de cap, EU devine ce s-a numit „*un Biotop der Eitelkeiten*”, o adunătură de parșivi, impotenți și viitori pensionari de lux, refuzul lor de a accepta alte direcții decât cele proprii fiind tot mai ferm. Astfel, aversiunea față de politicieni numiți disprețuitor sau agresiv „populiști”, radicali de dreapta sau naționaliști. Rusia propune o rezoluție de luptă contra eroizării nazismului: votează contra USA, Canada și Ucraina, statele EU se abțin (noiembrie 2014). Dar în același timp sunt atacate în Europa direcțiile naționale, bunăoară cele conduse de Marine Le Pen, Geert Wilders, Victor Orban, Hans Christian Strache, frații Kaczinsky, pe care scriitorul Lars Brandt, fiul lui Willy Brandt, îi numește fasciști. „*Pentru prima dată de la prăbușirea nazismului și complicilor lor avem acum iarăși de-a face o mișcare fascistă europeană în măsură să câștige majorități parlamentare.*” (**Pfahl ins Herz**, Der Spiegel, 32, 2014).

Aleasă democratic, extrema dreaptă afectează imaginea europeanului liberal. După stafia inventată de Marx pentru a bântui prin Europa, apare cea fascistă

„Fascism vs Umanitate. Contra istoriei europene de emancipare. Și contra a tot ceea ce are pentru noi ceva valoare.” Dar contra acestui fascism nu se mai ridică artiștii, rămași neangajați la periferia socială. „Cândva am uitat cine suntem.” Retică familiară și pentru anii impunerii artei totalizate comunist.

Un „aparatură funcționăresc iozefin”, a sintetizat Robert Manasse, Enzensberger adaugă: modele iacobine și nomenclaturiste sovietice. Sistemul se ocupă de orice, pentru individ și state: „În niciun caz ei nu iau în seamă că noi înșine știm ce-i bun pentru noi; de aceea suntem în ochii lor neajutorați și fără cuvânt. De aceea trebuie să fim temeinic îndrumați și reeducați... Uniunea Europeană știe totul mai bine ca noi și conduce nu prin ordine, ci prin proceduri”, în vederea omogenizării unei națiuni. „Aici nu se lucrează la o nouă închisoare a popoarelor, ci la un ospiciu îmbunătățit.” Pentru Enzensberger, Étienne de La Boétie explica deja esențialul prin dispoziția popoarelor de a intra în „slugărnice voluntară”, rareori în revolte, de obicei în cinism, dispreț față de clasa politică și depresie colectivă. Și asemănarea prin totalizare: „...nici n-a fost bine îngropat un monstru – Uniunea Sovietică –, și deja e creat altul, remarcabil de asemănător: Uniunea Europeană.” (Vladimir Bukovski).

Uniune cu ierarhie compusă din câteva zeci de indivizi aleși de nimeni și de unii pe alții, fără a putea fi trași la răspundere, individ sau for, eventual roțiți în funcții. Firește, și cu unele defecte: inventată la sfârșitul Războiului Rece, OSCE ajunge în criză totală în iulie 2020, când cele patru posturi de conducere (director general, control electoral, minorități naționale, libertatea mediilor) nu sunt ocupate din cauza conflictelor interțări). Dinu Patriciu asociază altfel: „Există interese care să transforme teritoriile mai puțin dezvoltate ale Uniunii Europene în teritorii de ocupație. Vorbesc de o Europă imperială. Al Patrulea Reich care e astăzi în pragul colapsului.” (2011). Desigur, din parte-le, unii conducători EU își vor susține opiniile, chiar dacă în sensul deplorat. Pentru Rompuy patria în sensul secolului XIX este vetustă în secolul XXI, fiind profitorie doar pentru naționaliști și populiști. Dar unui sistem bolșevic concret i s-a găsit un echivalent intelectual – corectitudinea politică. Dacă un sistem imperial nu-i autoreformabil, totuși el dispune de un program de autodistrugere, iar când se va prăbuși (și o va face), va lăsa după el un prăpăd masificat și gigantice probleme etnice și economice.

Se prezice degradarea unională prin moneda Euro și Spațiul Schengen, care complică vechi și noi conflicte interstatale și etnice cu un relaționism pervers, complexe, lupte de asumare și distribuire a privilegiilor, cu decăderea statului social și fugă în zonele economice centrale. În 1999 un număr de state care îndeplinesc anumite condiții economice și stabilitate financiară se reunesc prin Euro, monedă fără responsabilitate și reguli morale, o aventură și cacealma, realitate edificată pe incert, dar cu condiții care generează denivelări, complexe și marginalizări între cei acceptați și ceilalți. În zona Euro, produs de acord politic, fără acoperire, în lipsa unei instituții financiare europene, a unui buget european și a unui fiscal unic, domină statele puternice economic, obligând la supunere și umilire economiile țărilor mici, dintre care unele falsifică date pentru a intra în club. Invenție în favoarea progresului Europei, Euro intră în criză și raportul răsturnat devine șantajant: dispariția lui ar însemna moartea Europei. Euro a fost de fapt o decizie centralizantă și de susținere a structurilor naționale, deci pentru limitarea suveranității naționale și a competiției creatoare. Criza zonei €: *Salvare fără sfârșit*, este formula eforturilor pentru existența monedei. Nigel Farage: un noroc pentru Marea Britanie că n-a aderat la Euro, o „închisoare monetară”, construcție artificială prin care 18 culturi economice diferite intră într-o cămașă de forță, EU fiind un lagăr de tip nazist, Germania impunându-și pretențiile de conducere a Europei. Devin ocazii de relevare a unor slăbiciuni alegerile pentru Parlamentul European, când se inventează formații politice și liste locale pentru susținerea spiritului național local și formal pe cel european. Nu există liste inițiale unice de candidați pentru partidele întregii comunități, candidații nu sunt notorietăți respectabile nici în propriile țări. „...e oarecum târziu, dar încă bine de știut că alegerile pentru Parlamentul European au avut loc degeaba, așa cum au avut loc de 40 de ani, în toate cele nouă ediții de până acum. Dacă vi se pare o grozăvie, atunci e de spus atât: alegerile vin și trec, structura fixă, intangibilă, nedemocratică și nerefornabilă a UE rămâne. Parlamentul European funcționează, dar nu contează. E doar vitrina verbală organizată de structura fixă din spate, spre a face proba democrației în instituțiile europene.” (Ungureanu, **Mai multă Europă, mai puțină democrație!** Adevărul, 27.5.19).

MEMORIAL POETIC ÎN OGLINDA TIMPULUI

La un an după publicarea unui roman de excepție, Gabriel Chifu revine la poezie cu volumul *O viață / Pagini dintr-o epopee efemeră / stări, tablouri, însemnări, firimituri epice, psalmi, viziuni* (Ed. Junimea, Iași, 2020), cultivând interferența genurilor în spirit postmodern. Scriitor inspirat și laborios, el își concretizează bivalența creatoare prin alternanța editorială a culegerilor poetice cu romanele într-un ritm susținut. Ca să mă refer doar la ultimii ani: în 2014 publică romanul *Punct și de la capăt*, în 2016 - antologia poetică *Papirus*; iarăși un roman în 2017 - *Ploaia de trei sute de zile*, urmat de poemele din 2018, *Elegia timpului*; în fine, romanului din 2019 - *În drum spre Ikaria* îi urmează culegerea de acum. Iar ca semn al unității tematice a proiectelor ieșite din laboratorul de creație, *O viață / Pagini dintr-o epopee efemeră*...reprezintă, în latura ei semnificativă, reluarea viziunii din *Fragmente din năstrușnica istorie a lumii de Gabriel Chifu trăită și tot de el povestită* (2009), îmbogățită metaforic. Semnificativă este și prezența în acest volum a poemului *În drum spre Ikaria. O viziune*, ca un epilog liric al romanul precedent.

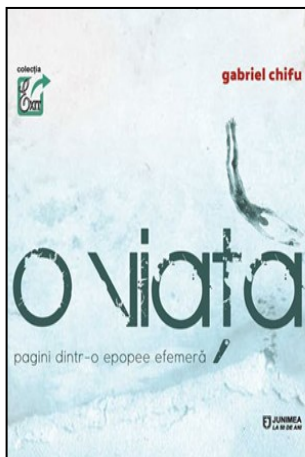
Scrisă la un deceniu după *Fragmentele* narrative, cartea recentă are configurația unui memorial impregnat de lirism despre evoluția ființei (comune//poetice), raportată la eroziunea timpului. Discursul este generat de monologul interior al autorului care se transpune în vârstele formării sale spre a revela sensurile existențiale de profunzime.

Metamorfozele eului sunt alegoric, și expresiv, conturate în *Groapa Marianelor*: „Într-o zi, acum mulți ani, am observat surprins că iese din mine

un băietan. Avea chipul meu, vârsta mea și era puțin derutat, cum e puiul când sparge găoacea și se arată-n lumină. Însă foarte repede a devenit stăpân pe situație: energic, avântat, lua toate hotărârile în privința mea /.../ Dar imediat altul i-a luat locul. Ivit tot așa din mine ca din casa lui. Și acesta îmi semăna. Și acesta decidea pentru mine /.../ Până-n ziua de azi așa mi-am petrecut viața: cu străinii aștia ieșind pe rând din mine și copleșindu-mă cu atenția lor. Toți mi-au hotărât soarta fără să mă întrebe, și fiecare s-a dezis de ceilalți, și fiecare a schimbat cu aroganță direcția, părând să știe mai bine decât mine de ce anume am eu trebuință. Și fiecare m-a părăsit când îmi era lumea mai dragă. Și fiecare avea chipul meu: e drept, din ce în ce mai istovit, mai îmbătrânit, mai fără putere./ Curând ștafeta asta o să înceteze. Voi rămâne singur, al nimănui. Nu va mai fi nimeni lăuntric să răsară din mine și să-mi călăuzească pașii.

Nu voi avea cum să mă descurc. În prima lacrimă apărută-n cale, o să mă înec de parcă ar fi o mare adâncă, Groapa Marianelor.”

Un grupaj aparte este dedicat copilăriei, ca vârstă a inocenței și a inițierii în valorile vieții: *Univers secund. O viziune, Derdeluș, O descoperire amară, Viața e un basm, Inscripție pe străzi. Vijelia, Răzbunătorii, Ce corp ne-am dori să avem, Călătoriile mele* ș.a. Registrul elegiac al amintirii și melancolia care predomină îndeobște în actul rememorării sunt evitate aici prin luciditatea privirii retrospective. Mai ales când este vorba de copilăria nefericită sub comunism. Astfel e rememorată în termeni ironici cunoașterea deformată a distincției dintre bine și rău, impusă de

regim: „Ni se repeta întruna, să băgăm la cap: „La noi, în Republica Populară Română, e bine. Sigur cel mai bine e-n Uniunea Sovietică, dar și noi pășim cu încredere pe același drum al bunăstării.”/.../ Eram convinși că binele înseamnă tot ce ni se întâmplă nouă: să ți se oprească, seară de seară, curentul electric. Să ai closetul în curte și apa curentă, la robinet, tot afară. Să-ți clănțane dinții de frig, în casă. Să-l ridice din pat, în miez de noapte, pe domnul Stoianovici, prietenul tatei, dentistul, pe motiv că are nume sârbesc, iar Tito a trădat cauza, s-a dat cu dușmanii. Să stai la coadă pentru pâine neagră pe cartelă și să visezi, noapte de noapte, o portocală dulce, aurie, aromată, mare de nu-ncape-n casă, o portocală pe care n-o vei avea niciodată, // Acesta era binele, eram convinși și le plângeam de milă refugiaților, francezilor, italienilor și, desigur, americanilor: la ei săracii, e rău, un balaur fioros stă să-i înghită la fiecare colț de stradă.” (*Binele și răul din copilăria mea*)

Cum sugerează titlul volumului, nucleul viziunii poetice îl constituie tema vieții trecătoare, anunțată în poemul ce deschide cartea: „Într-o viață/ se strâng în inimă atâtea fleacuri,/ bănuți de alamă căzuți pe jos/ după care nimeni nu se apleacă să-i ridice./ În fond, viața/ e o istorioară amară. Nespuse de elegiacă.” Sub presiunea percepției acute a condiției efemere, pe măsură ce înaintează în vârstă, viața e văzută de poet ca *Sciere pe apă*, astfel calificată în splendidul poem omonim: „Viața e o scriere pe apă,/ totul trece, totul dispăre./ Făpturi, întâmplări, locuri,/ bătăile inimii,/ durere, reverii, lupte,/ strălucirea lunii pe obrazul tău,/ toate se pierd, se șterg,/ ajung într-o colosală mașină de tocat abstractă/ care le mistuie,/ care le preschimbă în praf stelar,/ în nimic./ Trebuie, trebuie să poată fi salvate cumva/ toate acestea,/ trebuie să existe un seif/ unde ele se depun, se imprimă, se păstrează./ Creierul lui Dumnezeu/ e seiful,/ iar poemul acesta e parte din el.” Viața trăită, în trecutul îndepărtat sau apropiat, se află în balans cu aspirațiile din prezent, prin prisma idealului de durabilitate a vieții și operei. Condamnată la singurătate absolută, ființa poetică e nevoită să accepte destinul de muritor, precum în poemul în proză *Stare*: „Degeaba m-agăț eu de viața asta și vreau s-o întind ca pe-o

peltea, să pară ce nu este – vastă și senină, n-am să reușesc.” Degeaba trag eu de timpul care mi-a rămas ca elasticul unei praștii, și vreau să-l fac să pară ce nu este – cuprinzător și *safe*, n-am să reușesc, o să se rupă/.../ Sfârșitul îmi intră în corp, clipă de clipă, de nestăvilit, pe o mie de căi, cu o mie de fețe, ca ploaia prin acoperișul vechi, ciuruit. Ceasul e-aproape: plin fi -voi de sfârșitul meu precum soarele dimineții de lumina lui.”

În mod firesc, tema timpului, abordată în alte poeme, este organic complementară temei vieții cu final implacabil. Cu naturalețea filosofului care își dezvoltă gândirea pornind de la întrebare, poetul caută să afle *Ce vrea timpul*, în poemul cu acest titlu: „Toate drumurile sunt dus-întors, numai viața are un curs unic, de la facere la defacere, de la fire la nefire, îmi voi fi spus eu, cu alte vorbe desigur, copilărești /.../ De-atunci mă lupt cu încăpățănare cu morile de vânt: timpului caut nesăbuit să-i vin de hac. Ce nu încerc, din secunde fac ore și din ani – clipe. Sper să găsesc vreun vers, din vreun poem, indelebil, unde să mă retrag și unde timpul să nu aibă puteri asupra mea. Va trece peste mine cu șenilele lui nemiloase, de tanc, de buldozer, fără să mă vatăme, fără măcar să mă atingă.” Iar, sub semnul înstrăinării, timpul trecut din existența sa este plastic definit ca o *țară pierdută* în care nu mai recunoaște locurile de altădată: „Sunt derutat de mine însumi,/ de chipul meu complet diferit,/ de sufletul meu care-i altul. Sunt ilogic eu pentru mine, încifrat eu pentru mine/ aidoma unui cod de comunicații german/ din al doilea război mondial// Un hățiș, trecutul./ Ce am trăit seamănă cu o carte scrisă/ într-o limbă uitată./ Nimeni nu o mai poate citi/ și nu există dicționare/ cu care să fie tradusă.” (*O carte scrisă într-o limbă uitată*)

Într-o manieră asemănătoare cu aceea din prozele înrudite tematic, poetul Gabriel Chifu își întemeiază discursul meditativ pe filonul autobiografic, din care extrage fapte cotidiene ce sunt transfigurate în evenimente ale devenirii sale. Moartea necruțătoare jalonează incursiunea biografică în trecut: a bunicilor, a părinților și a fratelui. Adăugând presentimentul morții proprii, provocat de un grav accident rutier. Rememorarea afectivă reface fidel geografia peregrinărilor prin viață („unde se deapănă ghemul vieții mele”): începând cu orașul natal Calafat, apoi

Băilești și satul bunicilor Cioroiși, mai puțin Craiova, și finalmente, București. În *Lumea povestită de Nelu*, autorul „paginilor de epopee”, evocă figura unui fantezist unchi din Cioroiși, stigmatizat sub comunism, care obișnuia „să corecteze realitatea” în istorisirile sale, convins că „Lumea nu e cum e, ci cum o povestești”, inventând o lume a Binelui în fond: „Lumea povestită de Nelu era populată de îngeri, de inorogi, de ființe cu o sută de ochi și câteva inimi, puternice, nu cu una singură și aceea ca vai de ea, de păsări nemaivăzute care luau pământul în gheare și-l duceau până -n locul unde soarele niciodată n-apune. Ei, apăreau și niște balauri, dar peăștia Nelu totdeauna reușea să-i răpună./ Oamenii puteau fi vindecați de orice beteșuguri și uneori, dacă meritau asta, chiar după ce închiseseră ochii erau înviați de el și trăiau veșnic. Dacă voia el, astăzi ninge, și a doua zi dimineța se coceau cireșele-n pom. Iar drumurile începeau din inima lui ori a mea și ajungeau cu ușurință până la empireu./ O, Doamne, în universul acela sunt și eu de găsit astăzi, acolo îmi duc zilele, scufundat ca peștele în râul său.” Ajuns la maturitate, scriitorul de azi recunoaște simbioza dintre trăire și fantezie, care se produce organic în universul creației sale, alcătuiind *lumea nouă, interioară*: „În tinerețe, între ce-mi imaginam că va fi și ce trăiam era/ uneori o distanță ca de la cer la pământ./ De la un moment dat însă, drumurile astea două, închipuirea și trăirea, s-au tot apropiat, până s-au făcut unul singur, care înaintează netulburat prin zile și nopți, brazdă adâncă și dreaptă pe câmpul negru, roditor./ Mi-am pierdut cumva iluziile, visele, mi-a sărăcit sufletul, de se-ntâmplă coincidența asta? (Oh, și atunci, se știe: cine nu visează n-are cum să ajungă acolo sus, departe. Ba chiar, e mort de-a binelea. Mai exact, de-a răul...) Sau mi-a crescut o simțire, o privire, care cuprind tot și cu orice se-mpacă, de parcă totul s-ar petrece înăuntru, de parcă totul ar face parte din mine?” (*Ce închipui, ce trăiesc*)

Epopeea existențială a lui Gabriel Chifu se încheie cu un *Tablou de toamnă*, cvasi-bacovian („Verdele-n frunze întreg se irosește,/ cocorii fug în depărtări de întristare,/ o lacrimă, vai, umple ziua nebunește/ și-n minți cu oboesală mare,/ în inimi toți avem un dor făr’ de hotare”), sub semnul dispariției predestinate în neființă sau neant. În paranteza care însoțește textul,

autorul ține să consemneze momentul creației acestor poeme (unele cu nucleu narativ), încadrându-l astfel în timpul istoric: „Poemele din această carte au fost scrise în 100 de zile, între 11 decembrie 2019 – 19 martie 2020”. În poemul *Respirație. Neant glorios* de mai înainte, era evocat și evenimentul tenebros al pandemiei din prezentul nostru „în alertă”: „Iar acum virusul asiatic, dușmanul nou, ne pândește tăcut, pe toți. Gata să ne ia în stăpânire plămânii și să ne sufoce. Ne joacă la ruleta numită astăzi chinezească, nu rusească. Lumea omenească a fost răvășită. Dată peste cap. Pusă sub lacăt. Pironită. *Closed.*/ Ce trăim e ficțiune de doi bani, scenariu de film, manipulare universală, smintită? Sau e o îmbolnăvire care ne amintește ce șubrede castele de nisip sunt viețile noastre?/ Uneori pământul nu pare să fie al nostru, așa cum ne place să credem. Se-adeverește ostil și mortal. În fond, dacă stăm și ne gândim, nicidecum și niciunde nu putem spune că am fost în siguranță de când am ieșit din pântecul mamei. Doar în lichidul amniotic, în cosmosul acela, am înnotat visând apărați, fericiți.”

Al cincisprezecelea volum de versuri al lui Gabriel Chifu confirmă atributele de vârf ale personalității sale artistice și morale. Coabitarea expresivă dintre liric, epic și dramatic, subliniată în subtitlul cărții - *stări, tablouri, însemnări, firimituri epice, psalmi, viziuni* - conduce, în acest caz, spre un discurs poetic cu turnură de memorial sau de jurnal intim al unei conștiințe contrariate, care reverberază la mutațiile temporale și ale climatului (respirabil/nociv) din jurul său. Cum enunță poetul: „Am plecat undeva și am ajuns în altă parte./ Am crezut că merg pe drumuri sigure, bătătorite/ și m-am pomenit pășind/ pe sârma aceea subțire, care mă obsedează,/ întinsă deasupra prăpastiei,/ în vreme ce bătea un vânt năprasnic./ Am cărat după mine cu speranță o valiză grea/ în care eram convins că se află/ agoniseala mea de -o viață/ și, când am deschis-o, era goală.” (*Locul cu intrare și fără ieșire*) Călătoria spirituală devine pentru Gabriel Chifu un laitmotiv al viziunii poetice, cu varianta drumului spre „acasă”. Este o călătorie bifurcată: un sens se îndreaptă spre realitatea frustră, celălalt conduce spre lumea imaginară a salvării simbolice.

Alex Ștefănescu

GURA SATULUI de Ioan Slavici

În nuvela *Gura satului* de Ioan Slavici este descris, cu spirit de observație și umor, modul cum funcționează opinia publică într-un sat românesc din Transilvania. Nuvela este de fapt o poveste de dragoste plină de dramatism, un *love story* țărănesc, avându-i ca protagoniști pe Marta și Miron. Dar această poveste de dragoste ne este adusă la cunoștință împreună cu comentariile, unele fanteziste, pe care le provoacă în rândurile sătenilor. Aflăm simultan ce se întâmplă cu adevărat între cei doi și ceea ce crede colectivitatea că se întâmplă între ei..

Ioan Slavici, pe care marele său prieten, Mihai Eminescu, l-a îndemnat și l-a și învățat să scrie literatură, a fost interesat, după cum se știe, și de sociologie, istorie și etnografie, competență pe care a folosit-o inteligent ca scriitor. „Gura satului” reprezenta în mediul rural, în secolul nouăsprezece, cam ceea ce reprezintă mass-media în vremea noastră. Un mijloc de difuzare a informațiilor, dar și o instanță morală.

Transmise din om în om, informațiile erau inevitabil deformatate, atât din cauza unor omisiuni, cât și a unor fabulații. Iar verdictele morale puteau fi uneori nedrepte, tocmai din cauza impreciziei informațiilor. Un scriitor german din vremea noastră, Heinrich Böll, laureat al Premiului Nobel, a publicat o carte impresionantă, *Onoarea pierdută a Katharinei Blum*, în care este vorba despre soarta nefericită a unei femei, cu viața distrusă din cauza superficialității și brutalității presei.

Nedreptăți mari, greu de reparat făcea uneori și „gura satului”, cu atât mai mult cu cât în lumea țărănească regulile morale erau mai rigide. Iată însă ce surpriză ne rezervă Ioan Slavici. El ne demonstrează că o comunitate țărănească funcționa atât de firesc și armonios și că oamenii, fie ei și clevetitori, aveau o atât de mare bunăvoință unii față de alții, încât zvonurile puse în circulație compuneau totuși până la urmă un adevăr aproximativ și nu distrugeau pe nimeni.

Să ne întoarcem la povestea de dragoste. Marta urmează să se mărite cu Toader, nu fiindcă ea l-ar iubi cu înflăcărare, și nici pentru că el ar fi atras

irezistibil de ea, ci datorită faptului că opinia publică îi consideră de multă vreme un cuplu. Au fost văzuți împreună încă din copilărie și provin amândoi din familii compatibile, prin vrednicie și bunăstare. Marta se simte însă atrasă de un cioban, Miron, care când vine la horă în sat îi farmecă pe toți cu fluierul lui. Sărac, ciobanul nu are nicio șansă să fie acceptat ca soț al Martei. De aceea, când încep să se facă pregătirile de nuntă, cu Toader în rolul de mire, Miron se desparte demn de iubita lui și părăsește satul.

Gura satului nu înregistrează această despărțire, fiind preocupată să anticipe cu ajutorul imaginației o nuntă ca-n povești. Marta își ia însă prin surprindere familia și pe toți cei din sat refuzând să se mai căsătorească cu Toader. Gura satului are explicația ei, simpatice-fantezistă pentru renunțarea la căsătorie. Se povestește că tatăl viitoarei mirese s-a întâlnit față în față, pe o punte îngustă, cu tatăl viitorului mire și că, niciunul nevrând să cedeze, s-a ajuns la un conflict și la o rupere a relațiilor dintre familiile lor.

După doi ani de nefericire, Marta și adevăratul ei iubit, Miron, se reîntâlnesc și hotărăsc să nu se mai despartă niciodată. Povestea de dragoste are happy-end, iar opinia publică din sat, plină de îngăduință și voioșie, acceptă și această nouă răsturnare de situație.

Deși lui Ioan Slavici îi lipsește grația stilistică, istorisirea sa atrage printr-un fel tacticos de a de a prezenta personajele și situațiile. El numește fiecare element, nu îl literaturizează, astfel încât creează o puternică impresie de viață.

Iată, ca exemplu, cum este portretizată Marta prin inventarierea lucrurilor din lăzile ei de zestre:

„Nu împlinise încă cincisprezece ani, când troanele de zestre, împodobite cu flori tăiate în scândură de tei, erau pline de alțițe, de catrințe, de trâmbe de pânză și de albituri cusute gata, pline erau și acoperite cu fel de fel de velințe lucrute cu mult meșteșug; iară de atunci Marta lucrează mereu, țese, alege, coase și aruncă flori pe gerghef, încât zestrea s-a adunat pentru șapte mirese.”

(continuare la pagina 17)

GHEORGHE I. BRĂȚIANU 1980–1989

După ce au tipărit, în 2016, volumul *N. Iorga 1940–1947*, antologie, îngrijirea ediției, note și comentarii, Valeriu Râpeanu și Sanda Râpeanu au scos, în 2019, un volum proiectat, ca și cel despre N. Iorga, *Gheorghe I. Brătianu 1980–1989*, și acesta cu studiu introductiv tot de Valeriu Râpeanu. Cele două borne temporale sunt reprezentate de lucrările reeditate ale marelui istoric: mai întâi, *Tradiția istorică despre întemeierea statelor românești*, ediție îngrijită, studiu introductiv și note de Valeriu Râpeanu (Editura Eminescu, 1980, 291 p.), urmată de *Marea Neagră De la origini până la cucerirea otomană*, traducerea de Michaela Spinei, ediție îngrijită, studiu introductiv, note și bibliografie de Victor Spinei (Editura Meridiane, I–II, 1988), *Une énigme et un miracle historique: le peuple roumain*, édition soignée, preface, étude et notes par Stelian Brezeanu (Editura Științifică și Enciclopedică, 1988), *O enigmă și un miracol istoric: poporul român*, ediție îngrijită de Stelian Brezeanu, traducere de Marina Rădulescu (aceeași editură, 1988) și *Confluente istoriografice românești și europene*, coordonator Victor Spinei (1988).

În anii 60–70 ai secolului XX, profesorul Mihai Berza și Nicolae Șerban Tanașoca au încercat, fără succes, să reediteze opere ale lui Gheorghe I. Brătianu, insucces datorat faptului că marele istoric devenise, după 1945, o personalitate *tabu*. „Nu a existat limită – scrie Valeriu Râpeanu – în acțiunea de compromitere a lui Gheorghe I. Brătianu. Orice putea să-l acuze, indiferent de unde venea, chiar dacă nu se întemeia pe nicio dovadă, era folosit, mediatizat fie prin pamflete (...) fie prin simple știri.”

Habent sua fata libelli! Și ediția soților Râpeanu și-a avut o soartă, una tristă. În anul 1980 Editura Eminescu și directorul ei, Valeriu Râpeanu au hotărât, fără vreo „sugestie oficială”, reeditarea lucrării lui Gheorghe I. Brătianu, *Tradiția despre întemeierea statelor românești* (1945). Cu complicitatea a doi directori adjuncți ai Direcției Literar-Editoriale din Consiliul Culturii și Educației Socialiste, Elena Docsănescu și Radu Constantinescu, cartea a fost trecută în proiectul de plan editorial, nu la capitolul „Istorie”, ci la cel

de „Publicistică, Reportaj, Eseu”. Cei amintiți au ignorat faptul că un membru al consiliului științific al Institutului de Istorie „Nicolae Iorga”, Vasile Liveanu, pe care Florin Constantiniu l-a taxat ca „ultimul mohican al rollerismului”, s-a opus avizului favorabil de tipărire a cărții. Cartea a fost tipărită la combinatul Poligrafic „Casa Scânteii”, în 30.000 de exemplare, tiraj care a fost livrat integral Centrelor de librării din București în dimineața primei zile a celei de a XV-a ediții a Congresului Mondial de Istorie (București, august 1980). Și a fost prezentată, alături de altele, chiar în prima zi a congresului, de către Virgil Cândea. Aflat în sala în care se desfășura congresul, cineva l-a invitat pe Valeriu Râpeanu să meargă urgent la Rectorat, unde mergând i-a văzut invitați și pe difuzorii cărții și pe câțiva „istorici”, de fapt activiști de partid. Aceștia și alți politrucci ai vremii erau îngrijorați că cititorii cărții vor afla că marele istoric a murit martiric: „În noaptea de 7 spre 8 mai 1950 a fost arestat. Reținut timp de aproape trei ani fără a fi judecat sau condamnat, Gheorghe I. Brătianu încetează din viață în închisoarea de la Sighetul Marmăției, în noaptea de 24 aprilie 1953. La 30 ianuarie 1953, împlinise cincizeci și cinci de ani.”

I s-a făcut imediat legătura telefonică cu ministrul adjunct de la Învățământ. Acesta i-a spus celui invitat că este informat că s-a lansat la stand o carte *interzisă*. „I-am replicat – scrie Valeriu Râpeanu – că a fost prost informat și i-am arătat cum stau lucrurile în realitate. L-am întrebant dacă domnia sa a dat ordinul să fie sistată vânzarea ediției și i-am arătat că a comis un act ilegal deoarece Editura a respectat întocmai dispozițiile cu privire la difuzarea cărților. Am întrebat dacă își ia răspunderea scandalului, care nu peste multe ora va izbucni, când posturile de radio și agențiile de presă vor transmite știrea că prima zi a celei de-a XV-a ediții a Congresului Mondial de Istorie de la București a debutat cu... interzicerea cărții unuia din cei mai mari istorici români! A tăcut. Am adăugat că fiecare minut poate avea consecințe neplăcute și că voi da

dispoziție să se reia difuzarea cărții. A răspuns cu un *da* moale, neconvincător. Am ieșit în anticameră și am spus difuzorilor: «Fugiți!» Totul a durat mai puțin de o oră. Destul ca un sentiment de neliniște să apară în rândul celor care voiau să achiziționeze cartea.” Obstrucțiile n-au încetat. Studiul introductiv al lui Victor Spinei la ediția Gheorghe I. Brătianu, *Marea Neagră. De la origini la cucerirea otomană* (1988) a fost eliminat în 1986 de Secția de Propagandă a P.C.R. N-a avut mai mult succes la comitetul de redacție al „Anuarului Institutului de Istorie «A.D. Xenopol». A apărut, în fine, în volumul *Reprezentanți de seamă ai filologiei românești și mondiale* (1996), coordonat de Victor Spinei.

Amplul studiu introductiv al lui Valeriu Râpeanu la ediția *Tradiția istorică despre întemeierea statelor românești* – despre care Emil Condurachi a scris că este o „valoroasă exegeză”, Al. Rosetti că este scris cu „desăvârșită competență”, Șerban Cioculescu că este un studiu „serios”, iar Victor Spinei că este „o adevărată micromonografie (...) relevând simț istoric și intuire a psihologiei umane” – a fost reeditat în cartea sa *Cultură și istorie, II, N. Iorga. Gheorghe I. Brătianu* (Cartea românească, 1981) și îl include și în cartea pe care o prezentăm. Recenzând cartea *Cultură și istorie, II*, istoricul Ștefan S. Gorovei a apreciat noutatea față de textul care a prefăcut *Tradiția istorică*: „în special portretul lui Gheorghe I. Brătianu, ca savant, ca om politic și ca om – este substanțial îmbogățit.”

În densa micromonografie sunt prezente liniile care conturează profilul cărturarului: ambianța spirituală în care s-a format, rolul însemnat pe care l-a jucat în acest sens Nicolae Iorga (a debutat în 1916 într-o revistă a acestuia); opiniile celui care și-a dat doctoratul în litere la Paris (1921) despre profesori ai săi precum Fernand Lot și Marc Bloch; operele sale, creații ale unui istoric de riguroasă formație, în care este vădită optica novatoare, opere care – scrie Valeriu Râpeanu – „reprezintă o componentă a raționalismului românesc interbelic atât prin metoda de cercetare cât și prin ideile ei”. Remarcabil este și un alt fapt: autorul studiului urmărește receptarea critică a operelor lui Gheorghe I. Brătianu nu doar în mediile științifice românești ci și în cele străine, aici fiind citate nume ca Fernand Lot, Georges Ostrogorsky, Louis Bréhier, Dimitri Obolensky, Germaine Rouillard, Fernand Braudel, Henri Pirenne, Robert Lopez, E.S. Zevatini, Michel Balard, Roberto S. Lopez, Giovanna Petti Bulbi, Denis Zakythinos ș.a. La fel de densă este și partea din studiul introductiv despre

prezența lui Gheorghe I. Brătianu în viața politică, a politicianului care „nu a fost demnitarul nici unui guvern din perioada prezenței sale în viața publică românească și nu a îndeplinit nici o funcție de stat”, a aceluia care, „om de aleasă integritate morală, el n-a urmărit prin activitatea lui politică să parvină în viața socială, în ierarhia științifică, în cariera universitară”, a aceluia ce nu s-a lăsat înșelat de jocurile de culise regale ale lui Carol al II-lea, a aceluia care – scrie Valeriu Râpeanu – „nu a fost niciodată un adept al principiilor statului totalitar fascist și nu a teoretizat idei aparținând doctrinelor «de dreapta», care au fost profund străine gândirii sale.”

Ediția din 1980 a cărții *Tradiția istorică despre întemeierea statelor românești* a avut o bogată receptare, editorul cărții de acum reproducând textele publicate de: L. Kalustian, Em. Condurachi, Al. Rosetti, Dan Ciachir, Șerban Cioculescu, Ioan Alexandru, Ștefan S. Gorovei, Paraschiv Marcu, Zoe Dumitrescu-Bușulenga, Lucian Boia, Emil Pușcariu, Stoica Lascu, Nicolae Șerban Tanașoca, Ion Zamfirescu, Iolanda Micu și Nicolae Stoicescu, preot prof. I. Ciurea și două voci în *contratimp*: Tudor Bugnariu și Iorgu Iordan. Cartea *Cultură și istorie II*, (1981) și-a avut și ea ecouri: Alex Ștefănescu, Z. Ornea, Romulus Diaconescu, C. Stănescu, Victor Neumann, Mircea Iorgulescu, Vladimir Bălănică, Al. Tănase, Ștefan S. Gorovei. Din evocările care au apărut în anii 1989, 1990, 1996, 2007, 2008 și 2011 sunt date extrase din texte semnate de Z. Ornea, Ion Simuț, Dan Amedeo Lăzărescu, Cornelia Papacostea-Danielopolu, Ion Toderașcu, Victor Spinei, Gheorghe Buluță, Florin Constantiniu, Dinu C. Giurescu și N. Georgescu. Texte în genere elogiindu-l pe Gheorghe I. Brătianu și pe cel care a reeditat cartea acestuia, *Tradiția istorică...* Când cel/cei care semnează recenzia, cum este cazul amplei recenzii despre noua ediție a cărții amintite, semnată de Iolanda Micu și Nicolae Stoicescu, în „Revista de istorie” (nr. 3, 1981), aceștia semnaleză omiterea de către V. Râpeanu a unui studiu al lui Brătianu apărut în „Ethos”, (II, 1975) și fac unele „mărunte observații” – cum le numesc ei.

Ca notă generală a receptării ediției din 1980 și a cărții din 1981 a lui V. Râpeanu este faptul că semnatarii prezintă ediția, studiul introductiv și demersul editorial calificat. Există un text care face notă aparte, care face și un portret al profesorului și omului Gheorghe I. Brătianu, și acest text a fost scris de Zoe Dumitrescu-Bușulenga și tipărit în „Secolul XX” (nr. 237–238–239, 10-11-12, 1980).

„N-am văzut niciodată – scrie autoarea – o sfiiciune mai delicată și o modestie mai neprefăcută la un slujitor al catedrei decât la Gheorghe I. Brătianu pe care am avut norocul de a-l număra printre marii mei profesori. Te duceai la curs să-l ascuți pe istoricul de notorietate românească și europeană deja bine împământenită și descopereai un bărbat care, spre deosebire de colegii săi universitari, se suia fără aparentă plăcere pe podiumul catedrei și se codea să înceapă a vorbi. Un surâs blajin, binevoitor, îi flutura pe buze ca o scuză neproferată față de cei din jur. Avea o timiditate de adolescent încurcat de prezența unui public cu care parcă nu s-ar fi obișnuit niciodată, deși profesorul se confrunta cu el de decenii. Și când pornea expunerea, o făcea cu o simplitate uimitoare. Fără glas muzical, fără dicție căutată, cu gestică cea mai naturală din lume, ba chiar uneori stingherită de linia cu care arăta pe hartă puncte dintre cele mai familiare activității lui curente, Gheorghe I. Brătianu intra în materie, adică în lumea lui adevărată. Fie că vorbea despre Marea Neagră (în anii aceluia curs l-am asculta pentru întâia oară), fie că trata un capitol oarecare de istorie universală, începea ca și cum ar fi fost plin de îndoieli față de subiect, față de propriile sale cunoștințe, față de felul în care ar fi trebuit să le înfățișeze. Emitea ipoteze, și parcă ezita. Șovăia puțin și când oferea argumentele de susținere. Îl simțai gândind, îl vedeai refăcând drumul ideilor cu fiecare etapă, acolo, pe loc, într-o reverificare riguroasă care nu-i îngăduia o vorbă de prisos. Demersul intelectual avea încetineala reflexivă care-ți dă acea siguranță inconfundabilă, a adevărului. Datele unei erudiții de specialist de primă mărime (erudiție pe care ar fi voit s-o ascundă) se acumulau, se încheau într-o ordine firească, rațională, construită treptat de savantul care nu se mai putea disimula. Mîntea puternică a omului de știință, controlată permanent de o severitate lăuntrică uneori aproape

inhibitorie și temperată doar din când în când printr-o glumă sau printr-o autoironie, edifica întreaga sa demonstrație din articulație în articulație, punând-o convingătoare în fața ochilor noștri tineri uimiți de atâta știință și de atâta rigoare metodologică, acoperite de o atât de elegantă și de atât de neostentativă modestie. // Nici examenele cu Gheorghe I. Brătianu nu aveau nimic «profesoral» (erau mai aspri adesea asistenții săi), deoarece savantul cobora până la noi și încerca un dialog mai degrabă decât o chestionare. Când era mai ales vorba de filologi care studiau (obligatoriu la vremea aceea) istoria universală, el arăta și o altă față a erudiției sale, în afara aceleia istorice propriu-zise. Se întreținea cu noi pe subiecte din specialitățile noastre cu o ușurință care iarăși stârnea mirarea.” Încheiem citatul cu regretul că nu-l putem continua.

În *Gheorghe I. Brătianu 1980–1989*, există și alte secțiuni: o rubrică de studii și articole despre acesta apărute în segmentul de timp precizat mai sus, semnate de Vasile Dobrescu, Petre Țurlea, Ștefan Bârsănescu, Pompiliu Teodor, Al. Zub, Vasile Netea, Ștefan Lemny, Lucian Năstasă, Andrei Pippidi, Stelian Mândruț, Alin Teodorescu, Ion Agrigoroaiei, Dan Amedeo Lăzărescu, Mihai Cernat, și o rubrică de *Mărturii, cronici, recenzii, însemnări*, în cadrul căreia sunt prezenți: Victor Spinei (de două ori), Calinic Argatu, Florin Constantiniu, Dorin Sălăjan, Antonie Plămădeală, Alexandru-Florin Platon, Ioan-Aurel Pop, Lucian Năstasă și Nicolae Liu. Într-o altă rubrică, Valeriu Râpeanu dă bibliografia studiilor, articolelor și comunicărilor de documente, însumând 22 de poziții, mărturii că viața și opera lui Gheorghe I. Brătianu este o preocupare permanentă pentru el.

Cartea pe care o prezentăm este concepută de cei doi autori ai ei ca o lucrare de referință pentru cel care va scrie o monografie despre marele istoric și pentru cel care va alcătui ediția critică a întregii lui opere.

(continuare de la pagina 14)

Gura satului

Iată, în încheiere, și portretul făcut iubitelui ei, Miron:

„În toate duminicile și zilele de sărbători, dis-de-diminează, cobora despre munte și intra în sat un voinic curățel. Nimeni nu se întreba de unde vine și unde descalecă; toată lumea știa

că este Miron oierul și nimeni mai mult nu dorea să știe. Trecuse un an de zile de când Miron venea mereu la joc; flăcăii îi erau prieteni, iar fetele se adunau bucuros împrejurul lui ca să-i asculte poveștile, vorbele șagălnice și cântecele frumoase. Din când în când, dar foarte arareori, Miron scotea din șerpar un fluieraș, pe care cânta câte o doină plină de duioșie, încât oprea răsufierea celor ce-l ascultau.”

Mircea Colosenco

„CRĂIȘORUL” LUI LIVIU REBREANU, un roman controversat (2)

În același an, 1919, dar sub pseudonimul Ion Jalea, a publicat Liviu Rebreanu alte două broșuri, una intitulată *Basarabia. Descrierea, istoria, unirea și cea de-a doua: Ardealul, Banatul, Crișana, Maramureșul și Bucovina*. Toate aceste scrieri demonstrează interesul scriitorului pentru teme naționale, în general, și pentru cele transilvane, în special. Să nu pierdem din vedere faptul că, în următorii ani, el va tipări primele lui capodopere – *Ion* (1920) și *Pădurea spânzuraților* (1922) – ai căror eroi și loc de desfășurare este tot Transilvania.

Așa că, în momentul când a început lucrul la romanul *Crăișorul*, totul era spregătit. Poate și de aceea materialul arhivistic (planuri compoziționale, liste de personaje, versiuni abandonate, notații fugare din șantierul/ laboratorul de creație etc.) al autorului este mai sărac decât la celelalte romane ale sale.

Începuse lucrul, la 15 august 1928, la *Crăișorul*, la Lugoj. A continuat scrisul la Techirghiol și București, până la 6 octombrie 1928, având aproape o sută de pagini înnegrite cu rândurile sale mărunte și citețe. În jurnalul său, luni, 8 octombrie 1928, adnotează după alte însemnări (plecarea la Paris a soției și fiicei, adunarea generală a editurii care îi va scoate cartea, întâlniri cu scriitorii etc.): „trebuie să isprăvesc *Crăișorul* și, de azi înainte, orice ar fi, trebuie să lucrez cu râvnă. [...] În sfârșit, să mă apuc de *Crăișorul*, să facem vreo ispravă, căci bani pe el am și luat.” O lună mai târziu, o altă adnotare: „Am tot vrut să văd pe Maniu, pentru dedicația *Crăișorului* [...]”. Despre aceeași dedicație, el va scrie mai pe larg, în jurnal, la 21 noiembrie 1928, care, într-adevăr, va apărea: „*Domnului Iuliu Maniu, omagiu de nestrămutată dragoste*”, în deschiderea volumului la fiecare ediție antumă, de până la 1944, dar la nici una ulterioară, întrucât numele lui Iuliu Maniu a figurat de-a lungul epocii comuniste ca al unui *paria* și nu al unui *nou Crăișor*, cum l-a considerat însuși romancierul...

De-abia la aproape un an de zile mai apare, în jurnal, o însemnare a lui Liviu Rebreanu despre lucrul la *Crăișorul*: „Marți, 30 iulie 1929, București. De la Orlat, unde am stat toată luna iulie, ca să-mi termin *Crăișorul* [...]” O alta datează din Bascov, 15 octombrie 1929,

un sat lângă Pitești: „Am sosit aici și m-am apucat de lucru. Am sfârșit corecturile la *Adam și Eva*, ed. III și la *Crăișorul*. Acum să isprăvesc ultimele două capitole, cu prologul și epilogul *Crăișorului*” (v. *Opere*. 17, 1998, pp. 33, 41, 51, 58, 77).

Un singur fragment va apărea în acest răstimp al scrierii romanului, în *Tiparnița literară* (I, 1 octombrie 1928). Întâia ediție, cu titlul *Crăișorul*, avea să fie tipărită în ultimul trimestru al anului 1929, cum este formulat și în colofonul volumului: „S-a tipărit *Crăișorul* în Atelierele Societății Anonime *Cartea Românească*. București, luna octombrie-noiembrie, anul 1929”. Cu același zaț tipografic a apărut o a doua ediție în același an, iar următoarele trei ediții (1940, 1942, 1944), ca textul ușor amendat, însă cu titlul care l-a consacrat: *Crăișorul Horia*.

În turneul de conferințe din 14 martie-28 aprilie 1931, parcurgând 35 de localități din întreaga țară (din Banat în Basarabia, din Maramureș-Bucovina în Oltenia și Dobrogea) dar și în București, el a vorbit cu succes despre arta cuvântului, despre creația sa de romancier. „Scriind romanul lui Horia, am căutat să rup cu formula convențională a romanului istoric. A face din Horia eroul de paradă al unui roman istoric, după tipicul admis, mi s-ar fi părut o profanare a lui Horia și în orice caz pe mine nu m-ar fi interesat. Mi-am zis: întâi omul, pe urmă decorul. Istoria este într-adevăr decor schimbător, dar numai pentru marile aglomerații de oameni, pentru orașe. În sate, istoria face puține schimbări.” Considerațiile sale merg mai departe referitoare la mediul rural din care a ieșit Horia, la tradiția moșilor, dar și la compoziția în sine a romanului dedicat acestui erou de excepție: „În viața lui simplă și tumultoasă, eu n-am adăugat decât o domniță suavă și mirată, pe care am copiat-o de pe o icoană foarte veche, din biserica de la Cristor, la care cu siguranță s-a închinat și marele căpitan al moșilor.” (*Opere*. 20. 2000, pp. 280-284).

Istoria i-a reținut numele conducătorului principal al răscoalei țărănești din Transilvania, 1784-1785, ca fiind Horia, supranume atribuit că știa să horească (să cânte, să joace). În starea civilă figura Nicula Ursu, zis Vasile, născut în 1730, într-un cătun din Albac, domeniul Zlatna.

Romancierul îl prezintă cu calitățile și tarele personale, atât în societate cât și în familie. Tatăl lui Horia era un „om bun” ca el „nu s-a mai pomenit în Albac”, iar mama „o frumusețe vestită în tot cuprinsul Munților Apuseni.” Horia a fost al treilea născut, primii doi copii muriseră, când avea el zece ani. „Pentru că i-a semănat mult, gurile rele scorniseră că l-ar fi făcut cu un grof ungur, care a văzut-o la un bălci din Câmpeni.”

Soția sa, Iliana, era din Călata. Se căsătorise cu ea când împlinise 32 de ani și n-o iubise. Au avut împreună doi copii: pe Ionuț/Simion și pe Luca. Ea îl va părăsi pe Horia, luându-și-l pe Luca la Călata, la părinții ei. La moartea lui taică-său, Luca avea șase ani. Ionuț, fiul cel mare, trebuia să se căsătorească cu Ileana a lui Ion Mătieșu. E numit căpitan peste oastea de răsculați, dând lovituri nemiloase nemeșilor, iar după înăbușirea mișcării este arestat și deținut la Zlatna.

Horia, rămas orfan la nouăsprezece ani, a deprins meșteșugul prelucrării lemnului, producând ciubere, cofe, donițe, furci de tors lână ș.a.; umbla prin țară vânzându-le și doinind.

Cloșca, cum era poreclit Ion Oargă, căruia i se mai spunea și Cloșcuț sau Ion Cloșca, era cu șapte ani mai tânăr decât Horia, dar și mai mic de statură. „Horia niciodată nu începea ceva fără să se sfătuiască și să se învoiască cu Cloșcuț.” Portretul făcut acestuia este complex: „Cloșca însuși era din fire sfios și cu mare supunere față de lege și de stăpânire. Avea avere frumoasă, avea nevastă tânără și un dor de viață liniștită și tihnită, a fost de trei ori la împăratul, dar mai mult de dragul lui Horia în care credea ca în Dumnezeu. Ultima oară, deși comunele îl aleseseră, a făcut ce a făcut și nu s-a mai dus. Nu de frică, ci de cuminenie.” În copilărie, bunicul său îi povestise întâmplări de pe vremea răscoalei lui Doja.

Crișan, cel de-al treilea conducător al răscoalei, se numea Gheorghe Marcu, „originar din Vaca din Zărand, dar însurat la Cărpiniș, fostă cătună împărătească, fiind hotărât și dârz.” El începe răscoala în satul Curechiu prin masacrarea funcționarilor împărătești veniți să-l prindă. Deși s-a spânzurat în temniță, trupul i-a fost tăiat în patru și pus pe roate...

Dacă aceste personaje ale romanului corespond, în viața de toate zilele, cu personajele istorice, devenite legendare, mai apar în cursul acțiunii lucrării personaje fictive, cum sunt: Komaroni – funcționar/solgăbirău, care a poruncit primarilor din comune „să-i scoată și pentru cancelaria lui nouă mii de florinți” de la iobagii români; Kristori-tatăl, nobil ungur, se pare de origine română, castelanul din Cristor, și cei cinci fii ai lui: Rafaela Kristori, iubita din tinerețe a lui Horia și fiica ei, de optsprezece ani, când a fost adusă, împreună cu maică-sa, în fața lui Horia; Kray – colonel, comandantul

a patru sute de grăniceri secui; Nichitici – episcop ș.a.

Revenind la Horia. Acesta l-a cunoscut, în casa lui Cloșca, pe Crișan. Trece la acțiune și astfel răscoala curăță totul în calea ei. Cum Cloșca și Crișan se încred în falsele promisiuni ale ofițerilor împărătești, iar aceștia lămuresc pe răsculați să se întoarcă la casele lor, Horia rămâne neîncrezător, însă e lipsit de curaj să-și contrazică prietenii. Înșelăciunea este descoperită. Era prea târziu. Răscoala e înfrântă, iar căpitanii ei, prinși, puși în lanțuri și întemnițați, apoi, cu fast și cruzime, supuși supliciuului în văzul lumii spre ținere de minte.

Martiriul celor trei nu a fost sanctificat nici acum de biserica creștină ai căror credincioși au fost. Critica literară a întâmpinat apariția romanului în librării, la finele anului 1929, cu elogii sau cu rețineri privind informația științifică.

Peste zece critici de profesie sau literați au făcut adnotări, în anul imediat apariției romanului, printre care se numără: Teofil Bugnariu, Perpessicius, Ion Breazu, Pompiliu Constantinescu sau Dan Botta. „Rămas fără sprijin de experiență umană, va scrie Nicolae Iorga, în *Istoria literaturii românești contemporane* (II, 1934, pp. 297-300), d. Rebreanu a redus a prezenta cazuri de o viață oarecare, uneori supt anecdotă, ca în *Cântecul iubirii*. E silit, apoi, să recurgă la misterele încă nedezlegate ale psihopatiei, ca în *Ciuleandra*, unde în jurul danțului sălbatec se învârtă mania omorului, cu o înconjurime uneori dezgustătoare, totul pe priporul absurdului, cu adesea lunecări aproape catastrofale. De aceea, și alergarea la istoria romanțată, ca în *Crăișorul Horia*, cu nepotrivitul episod al iubirii teribilului revoluționar cu «domnița Rafaela» din castelul de nemeș ungur, nota istorică rămânând însă exactă, dar autorul ferindu-se prudent de orice precizare, în total totuși o foarte solidă bucată literară”. Contrar părerii marelui istoric al națiunii, care este Nicolae Iorga, punctul de vedere al marelui istoric al literaturii, respectiv G. Călinescu, conține observații de temporare a entuziasmului: „Mișcare colectivă, cruzime, execuții sunt și în *Crăișorul*, ales poate tocmai pentru aceasta. Dar revoluția lui Horea, deși narată cu îndemânare, nu e adâncită epic și scrierea rămâne o rece biografie romanțată”. (*Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, București, 1941, p. 651).

Criticii de după 1950, Ov. S. Crohmălniceanu (1953), Al. Săndulescu (1965), Lucian Raicu (1967), cu excepția lui Al Piru (1964) sau Mircea Muthu (1993), dacă ne oprim numai la aceștia, sunt tributari opiniei „divinului critic” G. Călinescu.

Indiferent de opiniile/ opțiunile manifestate de profesioniști, *Crăișorul* este o carte de tip epeic, cu figuri contrastante, care nu și-a pierdut accesul la public, caracterul de stare eroică pe care îl impune.

MARIN PREDA – figurile infernale

Spirit modern, cu trufia demiurgică a scriitorului secolului XX, printre puținii scriitori români îndreptățiți să aspire la realizarea unei cuprinderi totale a evoluției societății românești de după război, Marin Preda s-a înscris stăruitor, cu o luciditate devorantă, pe calea aventuroasă a unei abordări directe a realității. S-a vorbit în acest caz de o „conștiință dureroasă”, atrasă de obsesia totalității, de toată mizeria și măreția existenței umane, cu întâmplări și personaje urmărite în ordinea unei cronologii impuse sub forma unui ciclu echivalent timpului istoric. Acțiunea, începând cu primele sale povestiri, se configurează ca o proiecție a unui șir de coșmaruri ce se întretaie, se repetă, cu ruperi de echilibru, care curg înainte sau se reiau, dezvăluind interesul pentru un realism direct, în opoziție cu spațiile mai senine ale convenționalismului vechilor formule. Năzuind să devină o enciclopedie a unor personaje integrate într-o lume aflată în plină mișcare, expusă adeseori unei agresivități din toate direcțiile, proza lui Marin Preda impresionează printr-o bogăție de figuri și situații inteligent exploatate, cu țărani, activiști, funcționari, intelectuali sau prototipuri ale unor autorități locale de la toate direcțiile. Începând cu prezența accidentelor biografice aberante, abaterea de la normalitate își pune accentul direct pe evoluția personajelor. În universul degradat din nuvelele prezente în *Întâlnirea din Pământuri* își fac loc personaje a căror devenire este vizibil orientată spre dezumanizare. De exemplu, prezența în povestirea *Ferestre întunecate* a unui personaj de felul lui Dan Bădăluță ar putea sugera până la cele mai mărunte detalii ale evoluției unui spirit însingurat. Cuprins de o psihologie morbidă, întunecată („*S-a însurat de trei ori și trei fete i-au fugit din casă*”), acesta acceptă cu resemnare, cu placiditate chiar, șirul neîntrerupt al neîmplinirilor sentimentale: „*Era un om de vreo treizeci și cinci de ani și avea niște obraji musculoși, roșii și aspri ca de cărămidă. Fața, de la frunte la bărbie și de la o ureche la alta, semăna cu o oală, iar nasul și gura nu stricau*

această rotunjime de oală, ci făceau parte din ea, întregind-o.” Marin Preda își dovedește de pe acum abilitatea în a detalia urâtul și a-l prezenta în forme ce se circumscriu domeniului unei anume normalități, cu elemente de portret care, prin amprentele diformului, amintesc mai curând de personajele din basmul *Povestea lui Harap-Alb*, unde pasajele descriptive ale unor „monștri simpatici” (G. Călinescu) nu sunt destinate neapărat să îngrozească. Analizate dintr-o asemenea perspectivă, galeria de personaje din povestirile volumului *Întâlnirea din Pământuri* (1948) e pestriță și pitorească, inclusiv onomastic, precum în cazul lui Beleagă, din *În ceată*, personaj în descendență naturalistă, tip al insului maladiv, caz patologic smuls parcă din universul romanelor Hortensiei Papadat-Bengescu. Abuzând de un șir întreg de minciuni și promisiuni deșarte, Beleagă, „*văr de al doilea cu muierea lui Ilie Resteu*”, reușește să o ia de suflet pe Ioana, fata vitregă a lui Ilie Resteu, ca, mai apoi, să o supună pe aceasta la un tratament total inuman. Construit pe aceeași obsesie a răutății și dorinței de avere, Beleagă concentrează în structura sa o serie de atitudini morale frecvent întâlnite și la alte personaje din povestirile *Calul*, *Întâlnirea din Pământuri*, *În ceată* și, printre atâtea altele, *O adunare liniștită*, relevante, în general, prin psihologiile rurale pe care le examinează, apariții care, după cum observă și Eugen Simion, „nu aparțin atât unor complicații, cum s-a spus în nenumărate rânduri, cât unor indivizi tipici, surprinși în gesturile lor banale, însă dintr-o perspectivă analitică inedită.” Prin totala sa lipsă de omenie, Beleagă e un nesuferit, un „*șarpe negru sub buze*”, un ciudat amestec de răutate și zgârcenie, evoluția sa, apropiată adeseori de demență, impunând ca atare o imagine a „opozității dintre rău sau demonic (...) și omul universalizat prin disciplina binelui, confundat cu respectul legii, care este Resteu” (Marian Popa). Înscris în această categorie a personajelor antipatice naratorului, Beleagă este descris insistent la nivelul numelui, al onomasticii batjocoritoare,

al gesturilor sau pornirilor sale elementare. Accentul este plasat cu deosebire pe latura macabră a unor fapte cu totul detestabile, a unor manifestări rupte de realitate, într-un evident contrast cu imaginea lui Resteu, echivalentă cu respectul binelui și al omenescului. „Înainte de a fi om, Beleagă este răul”, decretează Marin Preda, după cum, descriindu-l în termeni la fel de categorici, Petru Dumitriu precizează că „Beleagă, în cruzimea lui răzbunătoare, în neomenia lui brutală, e odios”, e omul de nimic, lipsit de orice principiu, după cum o sugerează și numele, creat printr-o posibilă asociere cu „balega” („baligă”).

Relativ reduse la număr, personajele malefice („figurile infernale”) încep să se contureze pregnant în relatările naratorului. Prefigurate prin tatăl și Ambrozie din *Intrusul* sau prin „teluricul” din *Delirul*, biografiile acestor personaje sunt damnate să poarte stigmatul negru, demonic al agresivității și imoralității. Un personaj prezentat într-o asemenea lumină accentuat nefavorabilă, creionat cu toate semnele recognoscibile ale unei identități primitive, este și domnul Anghel, soțul doamnei Anghel din romanul *Marele singuratic*, unul dintre locatarii de la Castel. În paralel cu atmosfera senină creată de povestea de iubire dintre Niculae și Simina, naratorul reține, într-un evident contrast, un ansamblu de relații și de conflicte dintre personajele sumbre și cu o mecanică psihică bizară. În acest context, romantismul scenelor de dragoste dintre Niculae și Simina își găsește o contrapondere în notarea realistă a elementelor brutale de comportament ale unui personaj demonic, cu o psihologie incertă, aproape neverosimil de viclean și de înverșunat în ale răului. „*Mistuit de gelozie*” („*Și-a prins nevasta, pe doamna Anghel, cu Damian Gheorghe*”), Anghel devine un abrutizat: „*Nu era credincios și nici nu citise undeva că omul ar fi din firea lui creația celuilalt, deși toți cei care lucrau cu el la grădina asta credeau, că trebuie să fie cel puțin adventist, după credința fanatică din privirile lui, sau să fi citit niște cărți, singurele care îi sucesc omului mintea.*” Ocolit de noroc și nedreptățit de mulți dintre cei din anturajul său, stăpânit de o ură nepotolită, domnul Anghel îl ucide pe Damian Gheorghe pentru o presupusă relație a acestuia cu nevastă-sa. Spirit tenebros, cu o constituție masivă și greoaie, din aceeași largă categorie a înstrăinaților și rataților, domnul Anghel ilustrează existența gregară a ticăloșilor. Cu personaje ca Anghel sau

Damian Gheorghe, prezențe malefice sau grotești, observația scriitorului devine mai insistentă și plină de nerv.

Inspirat din perioada „obsedantului deceniu”, romanul *Cel mai iubit dintre pământeni* investighează medii de o mare diversitate, oferind astfel cititorului eșantioane convingătoare de viață socială. Scriindu-și lungul manuscris, mărturisire și mărturie asupra epocii, Petrini își rememorează la modul dramatic, în manieră strict morometiană, experiențele la care îl supune contactul cu istoria. Pentru Petrini, cotidianul devine un univers concentraționar, asaltând eul mai întâi din exterior, în cercuri din ce în ce mai apropiate de ființa lui, distrugându-i spațiul existenței sale anterioare. Individul Petrini ia contact, mai întâi, cu o realitate psihologică ostilă, conturată la început de Petrică Nicolau, o conștiință derutată, care „*și trăia ideile cu intensitate, de parcă spiritul său nu cunoștea relaxarea*” și care prevestește cu o uluitoare luciditate tragicul devenirii, dezlănțuirea dementială a istoriei, sensul evoluției unei păтури sociale. Prefigurată ca existență concretă, această realitate sugerează o mutație psihologică paralelă unei evoluții la scara istoriei. Activiști obtuzi și ahtiați după putere, anchete brutale, excluderi din partid, imagini din închisori alcătuiesc imaginea unei epoci de o extraordinară relevanță prin forța de concretizare a scriitorului și prin „concrețea detaliilor, căreia i se alătură acum un simț epic ieșit din comun...” (Nicolae Manolescu). Printre prezențele diabolice dintr-o asemenea lume dominată de trădare și oportunism, unde urâțul și moartea interferează doar cu umbrele singurătății, gardianul torționar din primul volum al romanului *Cel mai iubit dintre pământeni* ilustrează barbaria și primitivismul individului dominat de dispreț și ură față de tot ce este omenesc și omenie. Atras de Victor Petrini (deținutul 1003), gardianul îl trimite pe acesta în fiecare noapte la carceră, desculț și doar în cămașă. În lupta pentru supraviețuire, Petrini este silit să recurgă la gestul absurd de a-și ucide torționarul, care urmărea neapărat desființarea sa biologică, ci, mai grav, anularea sa spirituală. Personaj din categoria celor în care sunt cuprinse parcă toate relele lumii, abrutizat și înrăit de mediul în care își exercită meseria, gardianul se înfățișează în ipostaza unui element plin de semnificații al lumii ce domină cea mai mare parte a cărții, cu întreaga ei umanitate quasi-exotică prin mentalitate și colcând de abjecție. Răzbunător și perfid, crud și prefăcut, sadic și respingător, gardianul torționar nu își dezvăluie aproape niciodată identitatea de adâncime. Ascuns în spatele luminii puternice a lămpii de pe birou sau în întunericul beciurilor de

tortură, el este definibil, în primul rând, prin natura particulară a gesturilor și a limbajului în relație cu supușii săi. Agasant prin cuvinte și gesturi insinuante se arată a fi în *Cel mai iubit dintre pământeni* și țiganul de la deratizare, unul dintre cei șapte inși ai echipei lui Victor Petrini, „*un zbanghiu de țigan, al cărui glas era, ai fi zis, topit de dezamăgire față de aceste învinuiri nedrepte.*” Cu înaptitudini și dezinteres față de muncă, personajul se încadrează în seria de portrete ale unor zone obscure ale vieții, tipuri caricaturale, construite prin surprinderea detaliului descriptiv caracteristic. Insistent și prefăcut, individul se arată capabil de cele mai ciudate reacții în relațiile cu colegii. Afișând un râs sardonice, personajul este produsul tipic al periferiilor rău famate ale Capitalei, al unui spațiu populat de ființe de toate felurile, în mediul cărora domnește legea lumii interlope, a infractorilor de tot soiul, cu activiști obtuși și ahtiați după putere, într-o lume dominată de anchete brutale și excluderi din partid.

O altă figură tipizată din romanul *Cel mai iubit dintre pământeni*, arhitectul-activist de la sector este prezent la ședința de judecare și de excludere din partid a Matildei. Intrigant și mincinos, familiarizat cu o anume știință a manipulării, acesta este acuzat de Matilda că s-a strecurat fără niciun merit printre arhitecți, „*încasând salariul degeaba ca să vină aici și să acuze pe alții, când mai bine ar fi să pună mâna și să învețe meseria, să nu se facă de râsul muncitorilor, la care își permite să strige.*” Deși profesional se dovedește un arhitect incapabil, acesta își „*permite să facă pe patronul pe șantier*”, reprezentând prin tot ceea ce întreprinde configurarea ipostazei tipului caracterologic al impostorului, dedat deriziunii extreme cu o forță de mic demon. Printr-o atentă creionare a gesturilor, scriitorul reușește să dea individualitate unui ins insignifiant, sugerând o imagine cât mai expresivă a mediocrităților, care, prin instigare și cruzime, își dobândește noi puteri într-o lume excedată de prost-gust și de convenții discriminatorii. În altă parte, caracter dificil și în viața de toate zilele, Calcan se prezintă în *Cel mai iubit dintre pământeni* ca reprezentantul tipic al unei noi lumi, cu „*arhitecți de toate soiurile și nuanțele, șefi care de care mai demagogi și efemeri, șefi noi, ieșiți din îmbulzeala societății noastre care se răsturna și printre care un om de soi era o mare minune...*” Primar și președinte al Comitetului Provizoriu al Sfatului Popular al orașului, fost

plăcintar, Calcan este înfățișat în ipostaza unui personaj ridicol prin analfabetismul său artistic, asociat imaginii-standard a activiștilor zeloși și desfigurați sufletește de răutate și de ambiții vecine cu demența. Construit în același spirit satiric, asemenea lui Bilă din *Moromeții*, II, Calcan ni se înfățișează ca un individ mediocru, cu o anume voluptate a cruzimii și prostiei. Găsind în orice împrejurare prilej de trufie, spirit elementar, cu un discurs menținut în zona convenționalului și a trivialului, Calcan reprezintă imaginea individului afectat de o morbiditate psihică, a unui personaj tarat și frustrat, plasat într-o lume mai degrabă irațională, din speța altor „*șefi care de care mai demagogi și efemeri, șefi noi, ieșiți din îmbulzeala societății noastre care se răsturna și printre care un om de soi era o mare minune...*” Mentalitatea fostului plăcintar, pornit pe calea ascensiunii cu orice preț definește imaginea unei epoci în care parvenitismul neguros și cinic al „slujnicarilor politici” este susținut de performanțele în arta ipocriei și a vulgarității unor inși de o infailibilă ticăloșie. Construit în spirit satiric, Calcan este o ipostază a unei mentalități de o excesivă aberație, complet opusă portretului construit de G. Călinescu în *Bietul Ioanide*. Se pare că prin acest personaj se poate confirma ideea că orice scară autentică a valorilor pare a fi răsturnată și nicăieri urmările unei confuzii de planuri de asemenea proporții cu totul dezastruoase în sfera creației spirituale nu rămân fără consecințe dezastruoase. Printr-un asemenea personaj de esență stalinistă, autorul reînvie chipuri și situații proprii unei realități sordide și lipsite de speranță, a unor oameni cu ocupații suspecte, un soi de lumpen fără aspirații și fără orizont, redus la o existență larvară, cel puțin instinctuală.

Privite din această perspectivă a înclinației spre malefic, multe dintre personajele prozei lui Marin Preda sunt acționate de pulsuni destructoare. Adeseori, antieroi săi sunt răi, pătimași, bețivi, ipocriți, dezaxați, formând un fel de ciumă stranie ce pare să-și răspândească microbii în toate straturile sociale și profesionale. Între cei puternici și cei slabi, între „călăi” și „victime” se profilează spațiile de repliere, disponibile și curate, cu exemplare umane neatinse de semnele răului, „îngeri căzuți”, rareori învingători din cursa diavolească a luptei cu exponenții răului.

SALONUL DE PRIMIRE

Salonul de primire, cum îl numea N. Iorga, e mobilat – pe întinderea a mai bine de un kilometru pătrat – de edificii impunătoare „care ar șede bine oriunde” și care trasează, înainte de 1918, liniile unui „oraș nou al viitorului”. Cele mai multe clădiri, Palatul administrativ (Prefectura), Tribunalul, Liceul „Ienăchiță Văcărescu”, Primăria, Sala de Arme, Școala de Arte și Meserii, Biserica Stelea, Școala de Cavalerie, Administrația Financiară, Gara, Serviciul Tehnic (Serviciul de Poduri și Șosele), casa Gogu Pârvulescu, o duzină de case mari boierești s-au păstrat până azi intacte, chiar dacă au fost supuse unor repetate lucrări de restaurare. Sistematizarea, modernizarea orașului „nemaîncăpându-și între zidurile târgului” s-au făcut cu grija de a le pune în valoare frumusețea, pitorescul, aerul elegant și temeinicia. Ținând seama de aceste „noduri urbanistice”, arhitecții ultimelor decenii au trasat noile bulevarde și au ridicat impunătoare construcții (Marea sală a Culturii, Casa Albă, cvartalele cu magazine, hoteluri, apartamente de locuit) cu destulă imaginație și cu gust indiscutabil, cu excepția relativ scurtei străzi a Libertății (vechiul „Centru”), pentru conservarea căruia n-au găsit nici fantezia trebuitoare restaurării nici banii (mai mulți) ai salubrității.

Am numit vechile clădiri cu numele lor de odinioară, pe cele noi cu termenii folosiți curent de târgovișteni, pentru a ușura identificarea lor, căci frecvențele mutări și schimbări de funcțiuni le-au cam încurcat denumirile. Administrația și-a dat seama de această posibilă confuzie și unor bulevarde și magistrale (de pildă Calea Domnească) le-a restituit toponimicele, titulatura. Fără falsă modestie, trebuie să-mi declin meritul de-a fi contribuit – cu destule insistențe – la înapoierea numelor Liceului și Căii Domnești, care se numeau (fiindcă „se purta”), și unul și cealaltă, „Nicolae Bălcescu”! Când voi izbuti să șterg de pe harta orașului și denumirea stupidă de microroaș (împrumut de tristă amintire, venit din răsărit) cu românescul cartier, mă voi simți și mai acasă.

E de neînțeles cum denumirea prescurtată, dar nicidecum mai inteligentă, de micro, nu deranjează pe nimeni, cu atât mai mult cu cât noile cartiere au dimensiunile unor adevărate orașe, au personalitatea lor, și numerotarea simplistă, după scara notelor școlare, le

scade pe măsură ce cartierele cresc și se înfrumusețează.

Numele au o importanță mai mare decât ne închipuim, adesea îmbrățișează sintetic o întreagă istorie, explică o geneză și conferă locului unicitatea. Sala de Arme, nume cu tradiție, e mult mai elocvent decât cel lipit astăzi pe fronton și, aparținând acum Armatei, chiar mai adecvat. Un singur loc se numea Lăculețe, frumusețea denumirii e indiscutabilă; o ambiție provincialistă i-a schimbat numele cu Vulcana-Pandele, când în preajmă mai sunt încă trei Vulcane, iar în nomenclatorul poștal află în țară o lungă listă de Vulcan / Vulcane... E de mirare cum unică a rămas Chindia, când numele se regăsește pe tot întinsul patriei și desemnează o anume diviziune a zilei (B. R. Hasdeu: „Etimologicum magnum Romaniae”, la termenul *Alchindie*: Poporul împărțește ziua ca ciobanii – aprânzul mic, aprânzul mare, amează, de-achindie).

Să ne ferească Dumnezeu ca, sub invazia numelor engleze și anglo-saxone, ce se manifestă astăzi, să ajungem să numim Teișul Tilleulerie, bulevardul care l-a încântat pe Iorga – Boulevard des Marronniers! Poate, dacă vechiul han al lui Pitiș n-ar fi fost demolat fără rost și fără milă, s-ar fi găsit cineva care să-i atârne o firmă modernă cu inscripția Pittiș-Show... De bună seamă, glumesc... cât se poate de serios.

Ori de câte ori m-am plimbat prin centrul orașului, m-am oprit câteva minute în fața clădirilor cu înfățișare boierească, elegante, chibzuit complimentate de liniile noilor construcții și, cunoscând că între zidurile lor sunt depozitate arhive prețioase, am avut neta impresie că, citesc, odată cu fațadele și ferestrele, documentele pline de nume evocatoare ce contopesc într-un singur tot prezentul cu trecutul. Satisfacția de-a avea înaintea ochilor un text fără limite – poveste de o prospețime și mișcare pe care cuvintele mele n-o pot, oricât m-aș strădui, s-o reproduc. Mă opresc asupra unor însemnări vechi (acte administrative dar străbătute de-un fir subțire de grație artistică involuntară), care dezvăluie fără știre însuși sufletul orașului, ținutului, la urma urmei a întregii Țări Românești.

Așadar, pietre cu inscripții poetice, deși numai hârtie: Salonul de primire,

cu bogatul său mobilier (inclusiv sertarele tainice):

Act de hotărnicie, din 11 iulie 1704. Din ordinul lui Constantin Brâncoveanu, 12 boieri hotărnicii aleg din muntele Păduchiosul partea ce se cuvine Mănăstirii Dealu: „Deci, noi, viind cartea mări sale domnului nostru Io Constandin voevod și sluga mării sale anume Ion vtori portar, ne-am ridicat cu toții și am mers la munte, în Păduchiosul, de am cetit toate coajnicile și zapisile ale popei Constandin și ale nepoților lui... Partea lor din munte din hotarul Bezdeadului drept în izvorul Cărpenișului în sus pân în muntele mitropolii de la Târgoviște. Iar partea sfintei mănăstiri Dealu din sus, hotaru din izvoru Buceciului din jos, cât i s-au venit în sus pân în șaoa cea mare, în sus în șaoa cea mică, în sus drept la vârful pe munte în piatră, care am pus noi boierii pe multe în sus, în vârful Păduchiosului cel nalt, în jos la vale pietrile ce am însemnat pre hotar la vale pân hotaru mitropolii de la Târgoviște, partea mănăstirii Dealu merge pană în fântâna lui Honos, preste plai iar la izvorul Buceciului.” „... ca să știe cine pe unde va ținea, să nu mai fie gâlceava între dânșii și zarvă.”

Aproximativă topometrie însă intens poetică, rezoluția lui Brâncoveanu: „... Și am ales și partea mănăstirii Dealului de sus, iar din fantâna lui Honos pã muchea Păduchiosului, în Vânturiș, în izvoară pân în izvor în sus, spre soare-apune, pană în clin și iar pã lângă clin, drept iar în fantâna lui Honos. Aciasta am ales partea mănăstirii Dealului.” (Sunt ispitit să rânduiesc rezoluția în versuri, atât de colorate și expresive îmi apar cuvintele, numele!)

Unele acte trebuiau întărite de mărturia unor oameni știutori, dar spre asigurare că aceștia vor spune adevărul, numai adevărul, ordinele erau însoțite de blesteme pentru falșii martori: „Deci fiind bănuială la mijloc și zicând ei că nu știu de zapis și pentru ca să dați dreaptă adeverință fără de hatâr și voe vegheată, pe cum veți ști, de iaste zapisul adevărat și de au dat danie mănăstirii Cazan tatăl lor acea vie, sau de n-au dat. Iată că v-am făcut de la smerenia noastră această carte cu mare blestem și groaznică afurisanie asupra voastră căți santeți iscăliți în zapis. Și de va fi așa și temându-vă de Dumnezeu de veți mărturisi adevărul, nețiind nici cu mănăstirea, nici cu acești oameni, numai cu dreptatea, să fiți ertați și blagosloviți. Iar de care cumva de veți tăinui adevărul și de nu ne veți face știre pe cum veți ști, ca să-și afle dreptatea, să fiți procleți și afurisiți de domnul nostru Isus Hr și de 318 sfinți părinți de la Nichea și de toate sfintele soboară, așisderea și de smerenia noastră, fierul și pietrele să să tpească, iar trupurile voastre neertate și nedeslegate. Parte și lăcaș să aveți la un loc cu Iuda și cu afurisitul Aria. Să moșteniți bubele lui Gheezi și să vă lovească

cutremurul lui Cain și până nu veți mărturisi adevărul ertăciune nu veți lua.”

Un document semnat cu un secol mai înainte, ascunde – privită cu ochii târgovișteanului de azi – o dramă: o familie întreagă intră „de bunăvoie” în proprietatea discreționară a logofătului Bunea, cel care a ctitorit cu mila lui Dumnezeu schitul de la Vulcana-Băi. Cuvintele grămăticului care a întocmit actul de vânzare-cumpărare fac literatură fără să știe: „1633, nov. 26. Scris-am eu Moga, cu feciorul meu anume Ion, de în sat de în Brănești, de în județul Dâmboviții, acesta nostru zapis, ca să fie de mare credință la mâna Bunii logofătului. Cum să știe c-am venit noi de a noastră bunăvoie far de nici o silă de ne-am vândut domniului, să-i fim rumăni de moșie, eu Moga cu fiu meu Ion, ce scrie mai sus, și cu căți feciori vom face de acum înainte, și cu toată moșia noastră cât se va alege de în câmp, de în pădure, de în șăzutul satului, cu pomete și cu delnițele noastre, cate se vor alege, pentru că noi am fost megiași. Iar acum în zilele domnului nostru Io Matei Vodă, venit-am de bunăvoia noastră de ne-am vândut domniului, însă drept bani gata 5400. Să fim dumniului rumăni de moșie și coconilor dumniului în veac neclățiți. Și să aibă a-și facerea dumniului și carte domnească pre noi. Aciasta mărturisim cu al nostru zapis. Și mărturie: jupan Calotă vtori cliuceri, i Tatul logofăt, i Dumitru logofăt, i Pătrașco cămăraș. Și am vândut noi toți cu ochii noștri când au dat Bunea logofăt banii în mana Mogăi.” (Urmează trei semnături).

Până și o învoire scrisă, banală, devine o bună fotografie a veacului „turtit” de strângerea timpului: protopopul Gh. Sachelarion (în Târgoviște, familia Sachelarie supraviețuiește până în primii ani de după al Doilea Război Mondial) ia angajare pentru reparațiile la metohul Mănăstirii Dealu: „Adecă eu Paraschiv zidaru, robul sfintei mitropolii Târgoviști, încredințez cu acest zapis al meu la cinstita mâna sfinții sale părintelui protopop chir Gh. Sachelarion. Precum să știe că am luat eu tot lucru zidării al metohului mănăstirii Dealul, ce va trebui, cu sobe, cu tavanuri cu toate, atât la case, cât și la cuhnie, la grajd, la șopron la toate cu salahori miei, cu apa mea, numai nisip și var și cărămida de la sfinția sa, să am a le da gata. Și sfinția sa să-mi dea taleri una sută tocmai și doao vedre rachiu de prune. Iar întâmplându-se vreo zăticnire din pricina mea, să a răspunde. Și pentru încredințare, mi-am pus degetu în loc de pecete.” (1800, iulie 23, Târgoviște).

Desfăcând sertar după sertar, cântărind în palmă sutele și miile de „scrisori” asemenea, timpul trecut se îngroașă, viața secolelor apuse prinde viață – o viață concentrată până la tăria granitului, dar cu subțirea strălucire a diamantului.

ANATOMIA LIVRESCULUI

Două sunt pistele urmărite detectivistic de Teodora Fintinaru în noua sa apariție editorială^{*}: *anatomia livrescului* și, consecință logică, *praxiologia* acestuia, adică suma practicilor de creare, editare și utilizare a cărții în viața privată. Terminologia academică (studiul a fost la origine o teză de doctorat) n-ar trebui să-l intimideze pe cititor. Excursul doct devine adesea o excursie agreabilă și erudită, gen Odobescu, în lumea cărții ca factor ordonator și stimulator al existenței. Privind în oglinda retrovizoare a istoriei, Teodora Fintinaru ne explică de fapt cum am ajuns să citim și câte feluri de lectură sunt. Ca americanul Martin Puchner, eseista ne conduce în *lumea scrisă*, ne propune povești, repere, imagini care au schimbat optica și traiul străbunilor noștri europeni. Guvernat de surâs și îngândurare, de prudență și entuziasm, dar mai ales de siguranța de sine a cercetătorului avizat, discursul critic explorează veacurile dintâi ale civilizației cărții, acela în care invenția lui Gutenberg, tiparul, a făcut din carte o dimensiune esențială a vieții de toate zilele. Inclusiv a românilor, care au descoperit repede folositoarea zăbavă a cititului.

Am descoperit de curând în muzeul unei uriașe bazilici din Pamplona o inscripție tulburătoare: *Omnia Mirabilia cum Cathedrale comparantur*. Fără a fi ateu, dimpotrivă, îmi îngădui o substituție: *Omnia Mirabilia cum Bibliotheca comparantur*. Autoarea volumului pe care-l prefățez acum a trăit decenii întregi în refugiul securizant al unei bibliotecii de excepție, analizând scrisul celor „vechi și bătrâni”. A rezultat de aici, în 2010, o sinteză fermecătoare, *Vitralii patinate*, o tulburătoare imagine a „înăluntrului românesc” ascuns sub brocarturile grele ale literaturii noastre medievale.

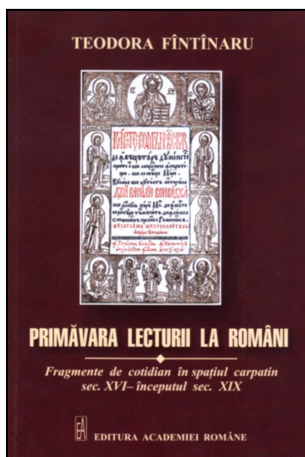
Neobosit năier pe apele erudiției, Teodora Fintinaru și-a continuat odiseea bibliografică, visând un liman însorit, o

Itacă a certitudinilor. Iar una dintre ele, expusă concis în noua sa cercetare este că în multe documente studiate, care acoperă mai bine de trei secole de frământată istorie românească, adică de la 1508 până la 1830, „nu am înregistrat nicio dovadă a inutilității cărții și lecturii”. Ipostazele binomului *om-carte*, în varianta specifică *românul și cartea*, dau noii sale demonstrații critice tensiune și interes. Apusul și Răsăritul fiind cele două fețe ale Europei, autoarea examinează plutarhian practicile lectoriale din ambele zone geografice, dozând informația, indiciile, detaliile sau resuscitând, cum inspirat scrie într-un rând, „sectoarele adormite ale documentului” pentru a-l face sa dea seamă despre om – român sau neromân,

dar european – cu zbaterele și incertitudinile lui, cu bucuriile sale de-o clipă și (mai ales la noi) durerile de-un veac.

Chiar dacă reduce deliberat trimerile la istoria evenimentială, Teodora Fintinaru ne arată cum cărțile au influențat durata lungă a acesteia, fiind – pe rând sau simultan – argument existențial, instrument educațional, „o unealtă a minții și prelungire a sufletului”. Pentru a-și atinge scopul, convoacă în cascadă argumente din zone

ce par a fi la prima vedere divergente sau greu de relaționat. Fruct dulce-acrișor al maturității, discursul pluridisciplinar implică recursul la filologie, etnologie și imagologie, la psihologie și sociologie. Adeptă a vechiului și și sănătosului principiu *non multa, sed multum*, Teodora Fintinaru evită pedantismul, dozându-și cu suplețe argumentele în funcție de obiectivul fixat. E filolog, când fluxul demonstrației cere argumente de ordin filologic (a se vedea pasionantele asociații și disociații legate de cuvântul *livresc*), critic de artă, când iconografia livrescului îi impune descoperirea inefabilului din naturile moarte care includ cărți, istoric al mentalităților, examinate în succesiunea lor policromă și, de ce nu?, arheolog de o factură aparte, capabil să recompună modalitățile de lectură și „fragmentarul

* Teodora Fintinaru, *Primăvara lecturii la români. Fragmente de cotidian în spațiul carpatin sec. XVI – începutul sec. XIX*, Editura Academiei Române, București, 2020.

domestic” tănuț în umbra imaginii și a textului. Să fie o întâmplare că unul din capitolele esențiale ale cărții sale e prefațat, *prevestit*, de un citat din urgisitul Céline: „Tot ce e interesant se petrece în umbră”? Prin iluminarea reciprocă a artelor și disciplinelor se ajunge pas cu pas la revelarea eului ascuns, a „omului invizibil, interior” (Taine), atras progresiv, apoi cucerit de carte ca instrument cultural global a cărui putere ideologică nimeni nu o poate nega, nici măcar analfabeții. Câtă dreptate are Teodora Fintinaru când vede în carte un David obligat să-și repete la infinit lupta cu monstrul ignoranței autosuficiente!

Recunoscând polivalența autoarei, văd în ea în primul rând un filolog, stabilit de mult timp în *Arcadia librorum*. De fapt tot discursul său, amplu, sistematic, e clădit pe o observație filologică de finețe care a scăpat altor analiști: metamorfoza cuvântului *livresc* de la statutul ancilar, subordonat, de adjectiv înregistrat ca atare de Littré, *Le Petit Larousse* și *DEX*, la acela de substantiv, adică *nomen* cu calitatea de a denumi ființe, lucruri, noțiuni, nu simple atribute ale acestora. Extensia semantică a termenului, remarcată și urmărită în undele ei concentrice, e determinată de mulțimea *actelor* legate de carte, de experiențele culturale aferente acesteia. O bună parte a studiului, aceea care îi dă alura unei excursii erudite, despre care aminteam la începutul acestor notații, e consacrată unei taxonomii subtile a felurilor de lectură și scriere. Autoarea nu ne vorbește de sus, de la catedră ori de la analog, pupitrul înalt, portabil, de pe care se citesc cărțile de cult în biserică, ci călătorește împreună cu noi în spații și epoci în care cartea cucerește spațiul privat, devine dimensiune cotidiană a existenței și, nu mai puțin, vehicul al istoriei.

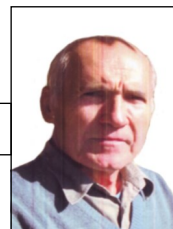
În caruselul lecturii intră principii, regi, negustori, zarafi, monahi, învățătoare, morari, țărani, logofeți (unul dintre ei, Petrache, își desenează, în *Erotocritul*, autoportretul ca însemn orgolios al identității auctoriale). Se practică lectura ca retragere, ca reclusiune, ca solitudine cu fața spre ceilalți (Montaigne), ca *loisir*, ca prag al discuției (vezi cazul abatelui Galiani), ca evadare în fabulos, lectura prin corespondență, extroversia, adică „cititul cu voce tare, într-un spațiu public”. Oricare ar fi modalitatea, lectura înnobilează, umanizează, conștientizează ființa omenească de rostul ei pe pământ. (Apelând iarăși la o paranteză confesivă, trebuie să recunosc că citind, acum un deceniu, în *Vitralii patinate*, comentariul

Teodora Fintinaru despre *iconografia livrescului*, am început să văd tablourile expuse în mari muzee ale Europei cu o atenție suplimentară rezervată prezenței cărții. La Prado, popas madrilen obligatoriu, am descoperit o grafică de Goya, din seria „picturilor negre”, în care un ins citea ceva, cu glas tare, desigur, unei strânsuri de siluete simiești. Pe fețele lor, sumar surprinse, licărea un surâs. *Înțelegeau, simțeau* puterea cărții...)

Teodora Fintinaru nu se rezumă la scheme. Viața cărților e viața oamenilor. În concertul lecturii și al practicilor scriptoriale fiecare om reprezintă o nuanță, o diferență, scurt spus, o identitate. Dante, Petrarca, Charles d'Orleans, Labbé, Ronsard, Margareta de Navarra, Montaigne, Rousseau, Voltaire, Saint-Simon, Doamna de Sévigné, Adèle de Boigne sunt toți *cititori*, dar gândesc *altfel*, înțeleg altfel rostul lecturii și beneficiile ei. Femeile citesc altfel decât bărbații, *animus* și *anima* impun cristalizări intelectuale diferite.

Teodora Fintinaru alătură acestor efigii europene aureolate de prestigiul unor mari culturi și personalități culturale românești. O bună parte a cărții (îndeosebi capitolele VI și VII) e consacrată lumii românești ca parte a unei Europe în mișcare. Aici cartea a avut un destin picaresc la a cărui conturare au contribuit Dosoftei, Neculce, Milescu, Cantemir, stolnicul Cantacuzino, Constantin Mavrocordat, așadar „personalități accentuate”, cum le-ar spune Karl Leonhardt, dar și publicul cititor alcătuit din meșteșugari, mici negustori, isnafi (pe nedrept ridiculizați de Caragiale), copiști, caligrafi, colportori de carte, țărani (unul din ei este modestul crâsnic Picu Pătruț din Săliște, un „Fra Angelico” ce deținea 200 de cărți cumpărate sau copiate de el însuși). Fără acest public umil, dar relativ numeros, constant, tezele Școlii Ardelene ar fi rămas simple utopii livrești.

Căutând în umbra vechilor documente, investigând, printre primii la noi, fascinantul univers al însemnărilor pe cărți, Teodora Fintinaru scoate la lumină detalii pasionante, deschide o fereastră spre „nevoințele” și ispitele scrisului românesc. Rezultatul acestor neobosite căutări e o carte captivantă ca un roman de aventuri intelectuale, o carte justițiară despre „firea românească”, scrisă altfel decât e de la o vreme moda. Într-una din primele ei pagini, autoarea menționa o însemnare a unui anonim pe pagina unui *Tetraevanghel* de la finele veacului al XVI-lea: „Frați ai mei, cinstiți și respectați cartea.” În vremurile de recesiune culturală pe care le trăim, aceste cuvinte au dubla valoare de îndemn și apel.

Vasile Bărdan

POEZIA CA TERAPIE INTENSIVĂ

Nichita Stănescu a produs prin întreaga sa creație literară o reformă poetică majoră, una radicală și profundă, axată pe inovație lexicală, pe viziune originală asupra lumii și existenței umane, ca și a rostului poeziei în această existență. Tocmai de aceea poezia sa a avut și continuă să aibă o uriasă forță expresivă și un efect emoțional imediat și, prin realizările de vârf, acea calitate rară de acțiune reflexivă asupra celor aflați în contact direct cu ea, în momentul comunicării ei de către poet, cât și după aceea, pe parcursul lecturii. Aceste chestiuni referitoare la rostul poeziei în universul existenței noastre le-a amintit Nichita Stănescu într-un interviu publicat în Scânteia anului 1980, prin luna septembrie cu trei ani înaintea sfârșitului său tragic. El vedea poezia „concepută ca o coerență superioară a funcțiilor de melos, dar și de gnosos al limbii, cu o funcție de cunoaștere proiectată în viitorul imediat al verbului, și una de „bancă conservativă” a fondului esențial de cunoaștere exprimată prin limbaj: fondul nostru esențial de convingeri și adevăruri istorice, sociale, politice, filozofice. Dar mai presus de orice, poezia e o *acțiune* și atunci când acțiunea ei are un sens, o direcție, mișcarea ei către ceva are natura revelației, iar de la ceva către altceva, natura cunoașterii.” În același interviu Nichita Stănescu mai spune ceva care ar fi trebuit să-i tempereze pe contestatarii săi, mai ales pe aceia care-l considerau un idol fals. „Eminescu nu este un idol, ci un principiu al mișcării noastre naționale – ca dovadă Arghezi, Blaga, Barbu și Bacovia”.

Eu cred că a sosit momentul ca Nichita Stănescu, să fie integrat în acest „principiu al mișcării noastre naționale”, în calitatea sa de continuator al acestei familii ilustre din domeniul creației poetice. „Debutază târziu în revista Tribuna cu poeme care atrag de la început atenția asupra lui. Colegii mai vârstnici ridică din umeri, nu cred în

fanteziile tânărului, câțiva critici indignați, protestează. Regretul lăsat de dispariția lui Labiș este enorm, convingerea aproape generală este că liderul generației ce se ridică a dispărut. Nichita Stănescu își face loc în această atmosferă dominată, în plan literar, de poezia anecdoticului, evenimentului. În 1960 (la 27 de ani) îi apare primul volum: „Sensul iubirii”, spune criticul Eugen Simion în „*Scriitori români de azi*”. Într-adevăr, într-un climat social prin de suspiciune și saturat de denunțuri și denunțatori, cultul valorilor nu putea funcționa normal și nu prea se vedea.

Mulți se vor întreba cum a devenit Nichita Stănescu cap de serie al generației '60, ce calități speciale va fi avut el, încât să fie numit liderul acestei generații literare unice? În cadrul unor constrângeri sociale și de exprimare a gândirii libere, ale unui regim autoritar, impus de partidul unic, al clasei muncitoare, a avut Nichita Stănescu libertatea deplină a exprimării creatoare prin poezia pe care a scris-o? A beneficiat el de un statut privilegiat în cadrul breslei literare, scriind cu poruncă de la partid, glorificând „cârmaciul” ca Adrian Păunescu sau Ion Gheorghe cu ale sale „*Elegii politice*” din 1980, dovedit și ca prezumtiv plagiator în unele volume de poezii? E prezentat în opera sa atât de mult „imaginea realist-socialist” sau „caligrafia realist-socialist” cum insinuează unii critici? Iată, avem aici și opinia unei profesoare, pe numele ei Maria Fitcal, referitoare la „*Nichita Stănescu – poetul necuvintelor*”, opinie actuală, având data de 4 martie 2020. „Debutul editorial, cu placheta de versuri *Sensul iubirii*, marchează începutul unei noi etape în evoluția literaturii românești. După decada anilor 50 de minciună socială, de propagandă în rime și fals estetic, de impostură și obtuzitate ideatică, poezia lui Nichita Stănescu aduce un suflu de prospețime și de puritate adolescentină, care a produs o fisură ireversibilă în ideologia oficială,

bolșevic-stalinistă. Cu Nichita începe timid „dezghețul dogmatic”. Bineînțeles, că asta se întâmpla prin complicitatea publicului cititor și prin concursul unui grup de scriitori, animați de idealul libertății de exprimare artistică, precum Marin Sorescu, Ana Blandiana, Cezar Baltag, Nicolae Breban, D.R. Popescu, Fănuș Neagu, Ion Băieșu, Ștefan Bănuțescu ș.a. Se forma în jurul lui Nichita o nouă generație de artiști care luau jocul de-a creația în serios, asumându-și riscurile, se forma o nouă paradigmă literară, neomodernă, ce țintea stilul înalt, idealul de zbor, categoria absolutului... Această nouă generație postbelică se angajează cu sentimentul unei misiuni istorice, în luptă pentru recâștigarea valorilor tradiționale ale culturii românești, prin înființarea de cenacluri, prin lansarea de noi direcții, prin situarea fenomenului literar în centul atenției.”

Despre statutul și „funcția poetului” în această lume haotică am aflat lucruri interesante din capitolul IV al cărții lui Elie Faure – „Istoria artei – spiritul formelor” vol. 1 (Ed. Meridiane 1990). Am extras aceste pasaje pentru a ne face o idee clară referitoare la subiectul care ne interesează aici. „Poetul, în cele din urmă, (spune Faure) este realizatorul sumei de energii superioare create de umilele strădăni ale celor mai mulți oameni pentru a-și câștiga pâinea cea de toate zilele, și al căror aspect general doar el îl exprimă, mai bine decât filozoful care îl explică. El este conștiința pe dată stinsă a vieții care se realizează, afirmarea victoriei organismelor ce se nasc asupra organismelor uzate. El este înțeleptul dintotdeauna, cel care are îndrăzneala, printre nebuni și cei slabi, să transpună toate forțele exterioare într-o formă personală ce este o lume nouă, articulată de la un capăt la celălalt, în care ar trebui să se recunoască toți oamenii timpului său și în care se recunosc câțiva oameni din toate timpurile” (p. 170).

Mă întreb destul de des câți oameni din timpul vieții lui Nichita Stănescu s-au recunoscut în „forma personală” a poeziei sale și dacă nu vor fi din ce în ce mai mulți acei oameni din toate timpurile care se vor recunoaște în imaginile, versurile, metaforele și personajele poemelor sale; în „Tocirea”, în *Necuvintele*, în *Omul-fantă* și multe altele. Mai ales în *Omul-fantă*, văzut de criticul Eugen Simion ca „un bufon”. *Omul-fantă* este spiritul pozitivist care

trăiește în lumea aparențelor. El se umple „cu imaginile diforme” și așază piramide de vid pe întinsele deșerturi. El poate fi identificat cu conștiința noastră limitat existențială, el vede că „totul este lipit de tot” și nu are știința că există „un spațiu pentru vedere” accesibil celor care trec dincolo de falsele hotare”. Azi e tot mai evident faptul că Nichita Stănescu e poetul care a trecut „dincolo de falsele hotare” prin cele 11 elegii, o construcție lirică foarte personală, prin care el și-a impus propriul său stil, propriul sistem liric inconfundabil și foarte original față de toți poeții contemporani cu el, față de predecesorii săi și chiar față de volumele sale scrise anterior.

Erorile de apreciere și înțelegere a elegiilor de către o parte a criticilor literari se datorează unei analize separate a fiecărei elegii, fără o raportare la întregul ansamblu al construcției cărții, așa cum o concepușe poetul – ca un întreg sistem poetic unitar, ca un poem cu funcționare autonomă, având în burta sa „un maș de zeu” numit Omul-fantă, visceralul Om-fantă aflat într-o confruntare eternă cu realul din care s-a desprins, real pe care-l domină distrugându-l și care-l va înghiți pentru totdeauna. „*La frig cu noi și la gheață!*”, sună un vers memorabil din Elegia a patra – Hiperboreana, sau „*Niciodată n-am să fiu sacru*” din A șaptea elegie – a opțiunii la real. „E vorba, desigur, de Nichita Stănescu, un om foarte inteligent, dincolo de talentul lui liric lovit de geniu, cum îi plăcea lui să spună, nemaipomenit: *nu-i certați pe tineri*, zicea el, *lăsați-i să greșească și să-și trăiască, liberi, greșelile lor, nu-i judecați după greșelile noastre*”, își amintește criticul Eugen Simion, susținător autoritar al generației '60 supranumită și generația lui Nichita Stănescu, după dispariția într-un accident nenorocit al lui Nicolae Labiș, cel care era văzut ca un posibil lider („buzduganul”) acelei generații. „Bătălia pentru recuperarea tradiției marii poezii românești din perioada interbelică nu a fost ușoară, dar Nichita Stănescu a fost fără îndoială vârful de lance (mai spune profesoara Maria Fitcal). Pentru a scăpa de cenzura comunistă, poetul publica și poezii angajate politic, dar o făcea în felul lui, îmbrăcându-le în haina modernității. Prin metafore complicate, oculte, ermetice, el transmitea câte un mesaj aluziv, alegoric, cititorului familiarizat cu limbaje simbolice. Și astfel, realitatea utopică a literaturii

încerca și chiar reușea să dedubleze realitatea istorică, în care lumea nu mai avea sprijin religios, moral, civic. Ficțiunea artistică, se transformă într-o divinitate supremă, iar poetul devenea un profet al ei.

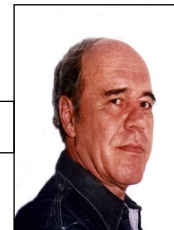
Actul comunicării artistice se profila ca unică evadare din închisoarea totalitară, iar universul ficțional devenea singurul spațiu mental liber. Astfel, Nichita Stănescu a reabilitat aventura liricii moderne, forțând orizontul literar al vremii, printr-un nou mod de a exprima cu mijloacele artei, esența existenței umane”. Am extins aceste citate umane exemplare, tocmai spre a vedea din ce perspective nebănuite poate fi cercetată și apreciată creația lirică a lui Nichita Stănescu în plină epocă totalitară, dar și dintr-o perspectivă a universalității acestei creații unice. „Poetul este cel care rezistă la nesfârșit la prăbușirea succesivă a iluziilor urmărite. El este cel a cărui pasiune supraviețuiește existenței și care menține starea de iubire în univers, menținând-o în inima lui. El este legătura prin care viața lăuntrică a oamenilor ni se pare neîntreruptă. Într-adevăr, lui îi este cu neputință să nu depună mărturie despre ceea ce a constituit evenimentul spiritual capital al timpului său și al speciei sale și pe care nici timpul său și nici specia sa nu au părut că-l văd”.

Începându-și cariera sa de poet fără pereche cu volumul „*Sensul iubirii*”, Nichita Stănescu și-a intitulat antologia publicată la Editura Minerva din 1975, în colecția „Biblioteca pentru toți”, *Starea poeziei*, ori starea de a fi în lume a poeziei sale, ca și a sa ca om, era tocmai starea de iubire, a unei infinite iubiri și a tragismului ei fără de leac. Pentru autorul Necuvintelor, poezia ființei umane „este ochiul care plânge / Ea este umărul care plânge / ochiul umărului care plânge / Ea este mâna care plânge / ochiul mâinii care plânge / Ea este talpa care plânge / ochiul călcâiului care plânge // O voi, prieteni, / poezia nu este lacrima / ea este însuși plânsul / plânsul unui ochi neinventat / lacrima ochiului / celui care trebuia să fie frumos, / lacrima celui care trebuia să fie fericit”. Criticul Aurel Martin, cel care a scris prefața acestei antologii spune cu argumentele necesare și doveditoare că în cazul lui Nichita Stănescu, „poetul se află mereu în situația astronautului, starea poeziei fiind imponderabilitatea, echilibrul miraculos care se realizează la confluența știutului cu neștiutul, a gravitațiilor înseși,

localizate în timp și spațiu, când newtonian, când einstenian. În universuri imaginare trăite și proiectate simultan antologic și gnoseologic. Nichita Stănescu are nestatornicia lui Ariel și facultatea de a nu sta adăpostit sub coroana unui singur arbore. De unde dificultatea de a-l fixa într-o descendență serială sau tipologică”.

Mulți s-au întrebat și se vor tot întreba, care este jocul creator al lui Nichita Stănescu? Ce fel de prototip de poet a fost el? A fost el un vizionar, un geniu proteic, un creator care a revoluționat cu adevărat poezia, un înrăit risipitor cu darurile sale? Care este sinteza gândirii și operei sale poetice, una cuprinzătoare și justă? Una modernă, postmodernă sau transmodernă? Ce capodopere literare au rămas în urma sa? Are azi opera sa în integralitatea ei o evaluare critică mai corectă, mai exactă și cuprinzătoare? Sunt tot atâtea întrebări pe care și le pune oricine se încumetă să se înhame la punerea în lumină și la o analiză corespunzătoare a unei opere de o asemenea anvergură și valoare, cum este cea lăsată nouă moștenire de Nichita Stănescu. Denumirea de *Omul-fantă și bufonul* din elegii e un concept metaforic, axat pe descrierea sa cu precizie și obiectivitate, pornind de la acțiunile sale și consecințele lor. În elegii predomină gândirea vie, rațională, logica viului universal (vezi „opțiunea la real” și finalul „a fi înlăuntrul fenomenelor, mereu / înlăuntrul fenomenelor”), prevalează faptele, emoțiile, stările, fenomenele esențiale ale lumii noastre. Confruntarea celor două entități majore din elegii, (lupta dintre visceral și real) este schimbătoare, e variabilă, între ele desfășurându-se un joc tragic și un dans dureros în care Nichita Stănescu pune în ecuație logica și emoțiile, sentimentele, forța rațiunii și limitele ei, relativitatea simțurilor omului desacralizat, aș spune chiar demitizat.

Voi încheia aceste aserțiuni prezentate mai sus, printr-un ultim citat din volumul menționat al lui Elie Faure, referitoare la opera de artă. „Orice operă de artă, ca și orice inteligență, este și nu poate fi altceva decât un sistem al lumii în rezumat. Cât valorează, dacă nu acest sistem al lumii, cel puțin coerența sa și profunzimea raporturilor sale cu omul dintotdeauna, atât valorează și opera”. Cred că acesta e cadrul adecvat în care poate fi analizată și apreciată la justa ei valoare opera poetică a lui Nichita Stănescu.

Florentin Popescu

ANTOLOGIIILE, CA REPERE ISTORICO-LITERARE (XI)

Că după anul 2020 alcătuirea de antologii a devenit un fel de modă, cu o extindere fără precedent după 2015 este un adevăr atât de evident încât nici nu mai trebuie argumentat ori demonstrat.

S-au alcătuit/se alcătuiesc antologii de toate felurile și mai în toate domeniile beletristicii (și chiar ale publicisticii). Avem antologii de autor (cele mai numeroase), antologii pe genuri literare, (poezie, proză), antologii de cenaclu sau ale unor grupuri literare, antologii „pe sentimente”, dacă putem zice așa (antologii ale poeziei de dragoste, dar și antologii de texte dedicate mamei; ba, mai demult a apărut și una cu versuri dedicate tatălui), antologii ale unor poeți traduși în alte limbi, antologii cuprinzând autori arondați unor publicații etc. etc.

Cu siguranță, în cadrul, în peisajul atât de bogat și de variat al antologiilor cele cuprinzând texte lirice din creația altor popoare ocupă un loc distinct, bine definit, fiind totodată, dacă nu cumva aceasta e o opinie personală, cele mai citite.

Cauzele se cunosc: pe de o parte dorința scriitorilor români (și nu numai a lor) de a-și îmbogăți bagajul de cunoștințe, de a vedea ce s-a întâmplat/ce se întâmplă și prin alte țări, iar pe de alta de a pătrunde în orizontul altor literaturi, de a-și îmbogăți astfel cunoștințele, dat fiind că, în genere, sunt puțini conaționali noștri care cunosc mai mult de una, două, trei sau cel mult patru limbi străine. Iar dacă le cunosc nu au întotdeauna acces la textele originale ale unor creatori de aiurea.

Cred că așa se explică marele succes de public al unor traducători precum Lucian Blaga (cel care ne-a dat celebrul *Faust* al lui Goethe), ori mai încoace, al lui Ion Caraion sau Al. Philippide, al Veronicăi Porumbacu (*Antologia poeziei de dragoste a lumii*), Aurel Rău, Vasile

Nicolescu, Radu Cârneli, ca să mă opresc doar la primele nume care îmi vin acum în minte.

Avem, așadar, o bibliotecă întreagă de traduceri beletristice din cam toate limbile de mare circulație, ca să nu mai vorbim de textele din literaturile antice (greacă, latină).

Acum câțiva ani această extrem de valoroasă bibliotecă de beletristică străină tradusă în limba lui Eminescu s-a îmbogățit cu încă o antologie (*Cântece vorbite*, selecție, traducere și postfață de Nicolae Mareș, Tipo Moldova, Iași, 2016), prețioasă din mai multe puncte de

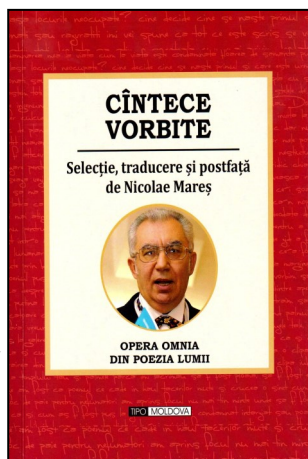
vedere și în primul rând fiindcă-i propune cititorului o lectură din poezia mai puțin, sau chiar deloc cunoscută a unor popoare pe care până mai ieri ne obișnuisem să le considerăm „lumea a treia”, răspândite pe mapamond din Africa până în Oceania, din America de Sud până la Polul Nord.

Dl. Nicolae Mareș, cunoscut mai ales ca polonist (a lucrat ca diplomat în țara lui *Władysław Stanisław Reymont*), calitate în care a

avut contribuții majore la întărirea legăturilor dintre România și țara vecină (din a cărei literatură a tradus, între multe altele, peste o sută de poeți, concomitent cu tipărirea câtorva sute de articole, studii, eseuri etc., circumscrise aceluiași areal, dar și celui mai larg, european) ne-a dat antologia amintită mai sus – o carte ce reprezintă o surpriză.

O surpriză editorială de zile mari, fiind o premieră la noi. Dacă până acum se tradusesse relativ puțin din creația popoarelor ce nu s-au aflat/nu se află în centrul atenției tălmăcitorilor de poezie, avem, prin această antologie, și un astfel de florilegiu liric.

Prefațatorul cărții, poetul Aurel Rău, el însuși un împătimit lector al *Cântecelor* pe care le-a tradus Nicolae Mareș din antologii apărute în franceză,

rusă, engleză, cehă ș.a. referindu-se la spațiile din care provine poezia de acum, notează: „... sentimentul planetar, mai la el acasă decât oriunde, își revendică o reverență, gardian miracolelor... Organizațiile statate din lungul coastelor atlantice și din jurul marilor lacuri, unele atestate prin secolul al XV-lea; Benin, cu aglomerațiile urbane semiautonome Ilorion, Ife și Oyo, ale populațiilor ioruba; Asanti, devenit colonie numai în 1900; Lunda, pe teritoriul actualei Angola, cu urme matriarhale; Congo, un eldorado, cu diamante, uraniul; Camerun, unde se scriu cronici; regatele Dahomey și Wațutsi (Ruanda), unde poezii sunt constituiți în societăți „dinastici” și... „antidinastici”: („împăratul nu-i om”). Triburile de răsunset Fangii, adoratori ai focului; enumărate alte ramuri bantu; pigmeii, autori îndrăciți, deși nedispunând de o limbă proprie, utilizând graiul vecinilor lor înalți de statură, masaii, al căror șef militar e considerat sacru; boșimanii, cuvânt care în limba hotentoților înseamnă „băștinași”, mîncători, prin deșertul Calahari, de lăcuste prăjite, colectori de apă potabilă în ouă de struț; zulușii, adorând un zeu unic, ceresc, al cărui nume e un poem: Unkulunkul („foarte, foarte bătrân”). Kraalu, colibele în trei cercuri concentrice, săpăliga și săgețile, sculptura în abanos și fildeș. (...) Mituri, povești, ghicitori, proverbe, cântece încărcate de arhitate cât și epopeile Greciei și Orientului antic, „răspunsurile” acestea sau mijloacele acestea de ființare, „Sfintele Scripturi” și ele orale, cum s-a spus, utile perpetuu, periodic, cu justificări vitale ale instituțiilor și normelor pe care societățile indigene se sprijină, emit, scot, după legea mai generală a adaptării la mediu, împotriva uitării, fragmentării, deteriorării, blocării, un sistem complex, chiar dacă și azi nu într-un tot depistat de mneotehnii, luate uneori drept simple valori de stil.”

Cât privește selecția și traducerea textelor (dintr-un volum imens, se înțelege), traducătorul de acum și-a grupat materialul liric în șase secțiuni, corespunzătoare tot atâtor spații geografice: *Vântu-i pasăre, Sufletul ți se usucă, Vânătorul de foci..., Vreau să trăiesc..., Nu-mi tulbura chipul..., Cerul să fie făr' de nori...*

Parcurgând paginile antologiei – fie ca bun cunoscător de poezie, fie, dimpotrivă, ca neinițiat – nu poți să nu rămâi surprins de frumusețea și originalitatea metaforelor. Sunt poeme care te trimit numaidecât cu gândul la poezia modernă din Europa și din

America de Nord, dar sunt și altele care prin structură, prin concizie și lapidaritate sugerează unele similitudini cu poezia japoneză (haiku) și cu cea chineză ori din alte țări orientale.

Este, de asemenea, uimitor să descoperi că marile idei ale poeziei moderne și contemporane din țările „civilizate” se regăsesc în multe din aceste creații orale ale unor autori care au fost și au rămas departe de instituții și universități, care n-au cunoscut, așadar, ceea ce numim cuceririle liricii de-a lungul vremii, au eternizat în „cântecele vorbite”, idei, gânduri, concepte, observații de profunzime etc. etc. Marile teme poetice dintotdeauna (viața și moartea, dragostea, natura și universul, dar și viața cotidiană, confruntările cu ființele sau forțele ostile), în fine bucuria de a trăi și de a învinge, de a-și ostoi dorurile prin vers se regăsesc, sub varii forme, în toate cele patru zări ale lumii, ele, în ansamblu formând la modul general liantul dintre nații, rase și popoare, dincolo de spațiu și de timp, din veac în veac.

E limpede: avem de a face în egală măsură cu un fond ancestral al poeziei, dar și cu un fond cultural legat prin mii de fire, prin niște vase comunicante de modernitate. Modernitate în conținut și în expresie.

Este adevărul pe care însuși traducătorul de acum simte nevoia să-l pună în lumină. «Creația spirituală, și în primul rând poezia – zice el în *Postfață* –, sunt dovezi puternice și profunde cu privire la capacitățile egale ale oamenilor... Avem sentimentul că volumul de față poate demonstra cum, pe culmi înalte de exprimare artistică, s-au ridicat popoare noi, denumite până mai ieri *primitive*, dar care în lirică aduc realmente un suflu nou, dezvăluind un univers bogat în trăiri și sentimente, capacitatea unei spontane și clare exprimări... Demn de remarcat că barzii populari anonimi sunt conștienți de importanța „îndeletnicirii” creatoare pe care o practică... pentru popoare care au în spate secole și chiar milenii de poezie, factura modernă a versului uimește: „Cel care s-a împiedicat acela cade;/ Cucul și-a pierdut coada./ Cățarat pe trunchiul unui copac/ N-ajung la ploaie”. Transpunând aceste versuri în limba română, am încercat să prezint cititorului nostru o lume îndepărtată și, de ce n-am spune-o, exotică, dar totuși atât de apropiată de noi, de vremurile noastre și în general de aspirațiile umane.»

Demers pe deplin reușit și benefic pentru noi toți.

ÎNTÂLNIREA LUI NICHITA CU EMINESCU

Fără a se conforma obișnuințelor comune, spiritele înalte se caută și se regăsesc unele pe altele după anumite semne deosebite, în afinități numai de ele știute. Iar dovada potrivirii lor poate ieși la iveală într-un chip cu totul aparte, precum răsnetul lăuntric pe care îl trezește în suflet privitul în ochii unui vajnic înaintaș. Dintre asemenea întâlniri uimitoare cu ilustrații predecesori, câteva evocări poetizante s-au metamorfozat într-o superbă iconografie literară, compusă din figurile a trei personalități-efigie ale culturii naționale: Mihai Eminescu, Tudor Arghezi și Nichita Stănescu.

În scrierile sale din anii senectuții, Arghezi nu a uitat să menționeze o confidență emoționantă despre luceafărul poeziei românești, mărturisind că, pe când nu ieșise încă din frageda pruncie, a avut prilejul să-l zărească pe Eminescu, preț de câteva clipe, strecurându-se grăbit printre trecători, pe cea mai cunoscută arteră bucureșteană: „Mă numesc unul din oamenii în viață care l-au văzut pe Eminescu în carne și oase. L-am zărit pe Calea Victoriei. Trecea prin public un om grăbit, fără să ocolească, impetuos. «Uite-l pe Eminescu!», a spus cineva, cu un glas pe care-l țiu minte. Se pare că poetul nu mai făcea parte din viața lui și că trăia o metempsihoză străină.” (*Eminescu*)

Aparent, destăinuirea făcută de poet despre amintirea din copilărie n-ar putea fi decât o duioasă punere în scenă a imaginii pe care romanticul Eminescu, cu aerul său fantomatic o lăsa despre el în epocă. Realist vorbind, ar fi puțin probabil sau greu de crezut ca micuțul Ion Theodorescu să fi fost pe deplin conștient, la cei șapte ani ai săi, despre cine era cu adevărat Mihai Eminescu. Sau, tot astfel, e greu de imaginat că ar fi fost în stare să rețină detaliile figurii pe care ar fi zărit-o strigată pe trotuar. Dacă am urmări să distrugem vraja acestei sublime mărturisiri despre geniul „lumit de alte lumi”, nimic n-ar fi mai simplu decât să ne îndoim de memoria unui băiețandru. Dar dacă copilului chiar i-a rămas, totuși, bine întipărit în mintea sa fragedă *ecoul* unor

vorbe auzite repetat despre marele poet?! Și dacă, totuși, chiar s-a plimbat pe acolo, urmând ca mai târziu, odată cu primele poeme eminesciene învățate la școală, atmosfera clipelor de pe bulevard să-i fi revenit obsesiv în memoria sa de elev?... De aceea, spunerea sa o putem lua mai degrabă ca pe o superbă confidență, demnă de a rămâne consemnată de istoria literară prin farmecul ei. În același timp, odată cu consacrarea deplină a evocării, strigarea „Uite-l pe Eminescu!” capătă toate atuurile pentru a rămâne, în imaginarul bucureștean drept cel mai cunoscut slogan ce se va fi auzit vreodată pe fostul Pod al Mogoșoaiei! Exclamația savuroasă ca un titlu de piesă bulevardieră ar avea toate șansele să devină o marcă înregistrată a Căii Victoriei, „emblema” ei sonoră, după invocarea-eveniment fixată iremediabil odată cu acest sfârșit de veac XIX! Ca și cum, din răstimpuri și până azi, în ambianța cafenelelor și berăriilor unde se adună lumea ca să discute politică, bursă și cancanuri din lumea bucureșteană s-ar fi păstrat neștersă amintirea personajului care trecea odată cu pași repezi prin mulțime...

Nu multă vreme după această destăinuire argheziană, un alt mare poet și-a mărturisit apropierea de Eminescu printr-o aleasă corespondență, în două dintre cele mai frumoase evocări din literatura noastră. În confesiunile reunite în volumul *Respirări*, Nichita Stănescu își amintește cu multă emoție de episodul întâlnirii sale cu bardul de la Mărțișor. Copleșit de evenimentul festiv care îi focalizează pasional ființa, poetul gândește copleșit de mirare și meditație că „Arghezi povestea că fiind copil l-a văzut pe Calea Victoriei trecând în absentă visare. Arghezi era copil și ce face un copil? Un copil se uită cu ochii lui de copil, curioși, în ochii tuturor.

Tânăr fiind, m-am uitat cu ochii curioși și înfiorați de emoție în ochii ascuțiți de inteligență și de sarcasm ai lui Arghezi. Iată cât de apropiat e Eminescu de noi! Ochii mei s-au uitat în ochii lui Arghezi, care s-au uitat în ochii lui Eminescu. E vorba de o vedere fizică tulburată de dragostea de vers de Eminescu. Dar versul

lui cel atât de viu și cel atât de proaspăt printre noi, cel pe care creierul nostru îl vede și-l visează; de ce-l vede, și de ce-l visează cu atât drag și cu atâta foame de parcă i-ar fi propria sa dorință de sine însuși exprimată într-un viitor împlinit!” (*Această țară miraculoasă numită limba română*). Altundeva, sărutatul mâinii de către junele scriitor, cu admirație, respect, și chiar cu supunere ori devotament amintește de un obicei existent în tradițiile multor popoare, în care se mai practică încă sărutul mâinii mamei, tatălui, bunicilor, regilor, reginelor, liderilor religioși, oricărei persoane investite cu o autoritate pământească sau spirituală: „Cât de sictirit am putut să fiu de unii colegi, când Geo Bogza m-a ridicat de ceafă (acum un deceniu și mai bine) – cu macaraua brațului său – și m-a dus să-i sărut mâna lui Tudor Arghezi. Arghezi era ca o frunză. Vorbea parcă bătut de un vânt stelar. Bogza i-a ridicat mâna lui suavă în lopata mâinii lui, și iată că bălbăit m-am trezit sărutând o mână care-și scrisese testamentul nu pentru sine, ci pentru poezie.

Restul e ca un ecran alb. Arghezi a spus atunci câteva cuvinte argheziene. Bogza, câteva cuvinte bogziene. Eu aveam limba smulsă.

«Penibil!», «Penibil!», mă admonestară câțiva colegi. «Ai ajuns să pupi mâna mărimilor!» îmi reproșară alții. «Ești un lingău!» îmi spuseră alții. Mi-a fost rușine, și ciudă, și atât.

Azi, însă, când potrivesc câte un cuvânt sau rostesc cu gura câte o frază în omenia artei, mă întorc și zic: e gura care a sărutat mâna lui Arghezi. E Arghezi cel care, fiind copil, l-a văzut cu ochii săi câprui pe Eminescu. Și cam atât. Și aceasta mi se pare nesfârșit de mult.” (*Geo de Bogza*). Negreșit, cele „câteva cuvinte argheziene” pe care i le va fi adresat poetul lui Nichita vor fi fost gândite și spuse în spiritul și pe limba lui, adică în acel amestec de arhaisme de tot felul, de limbaj crud, de rafinamente stilistice și de neologisme care i-au definit stilul. La rândul său, autorul *Necuvintelor* iese aici din cadrele fapticului pentru a aborda imaginarul. Determinării de natură cronologizantă i se opune căutarea esenței dincolo de contingent și istoric. Spațiul și timpul sunt suspendate, ca într-o ipostază mitică, prin „limbajul” privirii. În care unii critici au căutat semnificații simbolice și niveluri de adâncime Demersul lui Nichita Stănescu își dezvăluie caracterul arhetipal, fiind comparat, de unii exegeți, cu o descindere în imaginarul mitic: „Spațiul de întâlnire Nichita Stănescu – Mihai Eminescu este un spațiu mitopoetic în

care se manifestă deopotrivă ființa umană înscrisă în timp și ființa umană în căutarea căilor de transcendere a timpului istoric. Se situează la hotarul dintre cele două temporalități ipostaza mitică a întâlnirii, ipostază întemeiată prin *privire* – cale de acces la dimensiunea esențială a ființei umane prin ieșirea din determinările spațio-temporalității fenomenale.” (Dumitru Irimia, *Ipostaze ale întâlnirii metapoetice între Nichita Stănescu și Mihai Eminescu*, în *Revista Limba Română*, nr. 7-8, an XVIII, 2008).

Aidoma unui ritual de trecere, ceva din puterea înaintașului Eminescu trece prin spiritul și vederea bătrânului Arghezi, fiindu-i insuflat apoi tânărului confrate, întocmai ca o tainică predare de ștafetă, pe mai departe. Ochii „ascuțiți de inteligență și de sarcasm” le împărtășesc ochilor „curioși și înfiorați de emoție” un mesaj de continuitate, un pătrunzător adevăr despre o întreită fraternitate. În fapt, întrevederea indirectă cu ochii pururea vii ai lui Eminescu are în ea ceva mistic, religios, și redă nostalgia unei bucurii primordiale care vine de foarte departe, de peste milenii. E mirajul închipuirii fastuoase, iluzia sufletului însetat de ideal care șterge granița dintre realitate și irealitate. Așa cum sunt tulburate lăuntric asemenea firi vizionare de presimțirea „strămoșilor”, după vederea aproapelui care i-a zărit odinioară, tot astfel trebuie să se fi cutremurat, presimțind misterul, și cei care i-au cunoscut pe primii apostoli, preafericiți fiind că privesc în ochii celor care se aflaseră față în față cu chipul Mântuitorului...

... O asemenea reunire a unei familii de spirite este demnă de consemnat într-o atmosferă de muzeu, printre epocile, momentele și teme literaturii noastre. Nu cunoaștem ca originalitatea acestui medalion literar, al *privitului-în-ochii-care-au-privit-alți-ochi* să aibă un echivalent faimos în marile literaturi. Ne-am putea imagina să descoperim așa ceva citind în Caietele lui Paul Valéry, despre încântarea acestuia de a fi întâlnit un Mallarmé pătruns de bucuria de a se fi uitat în ochii lui Baudelaire? Sau să aflăm de existența unui romantic german, mândru de a nu fi uitat niciodată magia din ochii lui Schiller sau ai lui Goethe, când va fi fost prin preajma acestora?... De aceea, aceste chemări din ochii poezilor se transfigurează, până la urmă într-o autentică descendență națională, subliniind unitatea de limbă dintre cei trei. Poate că numai așa vom înțelege sensul pe care îl avea o vorbă pe cât de nostalgică pe atât de tulburătoare a lui Nichita, repetată obsesiv înaintea morții sale apropiate: „*Mi-e dor de Eminescu!*”.

Margareta Cristea-Bineată

O RECITIRE PENTRU SUFLET

Porțile verii

Trecerea de la un an la altul este un moment pe care fiecare dintre noi ar trebui să îl perceapă ca pe unul al înnoirii, al speranțelor, al dorinței de mai bine: în lumina artificiiilor, la ceasul când ultimele minute ale vechiului an se întâlnesc tainic cu primele momente ale celui nou, se înalță către cer, în aerul tare al nopții, nenumărate priviri și tot atâtea gânduri bune pentru ceea ce va să vină. În ceea ce mă privește, de doi ani încoace, acest moment sărbătoresc al schimbării îmi reamintește că tatăl meu nu mai este printre noi. Că a plecat la stele o dată cu primele ore ale lui 2019. Și, ca să îl simt

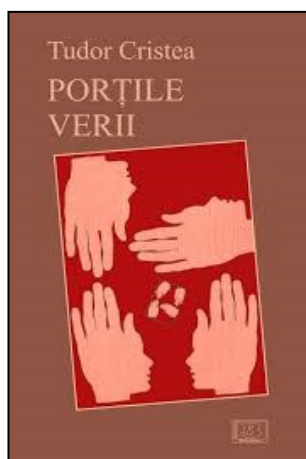
mai aproape în preajma Sărbătorilor de iarnă, care, vrând-nevrând, îmi reaprind dorul și regretele, mi-am petrecut puținele momente libere recitându-i romanul *Porțile verii*, apărut în anul 1989 la Editura Eminescu. Un incontestabil succes de editură, foarte bine primit de critică. Într-o tabletă din *Arta derivei*, tata rememora cu emoție și bucurie momentul în care, aflat în concediu, la mare, în vara anului 1989, citea pe plajă prima cronică literară

elogioasă a romanului său. Un proiect în care îmi amintesc că a pus tot sufletul și toate energiile sale creatoare, rodul pasiunii și efervescenței spirituale a unui autor afirmat până atunci ca poet. De altfel, *Porțile verii* este un *mixtum compositum* de poem în proză și epică bine condusă, mizând pe textualismul foarte la modă la acea vreme și pe jocul perspectivelor. La momentul când acest roman vedea lumina tiparului, tatăl meu, Tudor Cristea, avea 44 de ani, iar eu mă apropiam de 15; am încercat, la momentul apariției sale, în 1989, cu entuziasmul specific vârstei, dublat de dragostea filială, să citesc *Porțile verii*. Îmi amintesc că mă deconcertau lungile pasaje reflexiv-poetice, intertextele, legăturile greu de sesizat dintre personaje, lipsa naratorului omniscient și

omniprezent, cu a cărei prezență eram obișnuită, relativizarea perspectivelor, cronologia subiectivă, de tip proustian, firul narativ sinuos, fragmentar, care se oprea brusc, sau era deviat către altceva, o amintire, o reflecție, un citat. Eu căutam febrilă povestea, și o descopeream greu, printre meandrele flash-back-urilor, digresiunilor poetice, lungilor pasaje reflexive sau introspective, inserțiilor de text în text. *Porțile verii* este un frumos poem în proză despre viață, moarte, iubire, banalul existenței, relațiile interumane, despre abisalitatea individului și a impactului pe care aceasta îl are

asupra lui și a modului său de a trăi și a simți. Incipitul este de factură reflexiv-poematică, registru, de altfel, predominant în roman: „Omul stă în fața soarelui și privește. De la un capăt la altul al lumii, poate nu e decât această imagine simplificată, repetată, multiplicată: un om care stă în fața soarelui și privește marea fremătătoare, pustiul arzător, aerul verii tremurând, pasărea care se ridică, pasărea care cade. Un câmp, un promontoriu, o stâncă sub vânt. Mai departe, iarba scundă, săracă, flori albe, mici, tremurate”.

În tradiția metatextuală, specifică literaturii anilor 80, *Porțile verii* demontează mecanismele scrierii, relația autor-cititor-text, artificiile narrative, relativizează adevărul epic, acceptă literatura ca pe o convenție tacită între scriitor și cititor, vede cuvântul scris ca plâsmuitor de lumi și de universuri: „Eu scriu: mâine soarele va răsări peste lume și tu poți citi: mâine soarele a răsărit peste lume, bețișorul copilului zgârie cuvinte pe nisip: viață, moarte, ură, iubire, teamă, curaj, lașitate, speranță, început și sfârșit”. În virtutea aceluiași tip de abordare, există în roman o plăcere a ludicului asocierilor lexicale, a frazelor scurte, eliptice, ritmate, melodioase, dar aparent de umplutură, care condensează însă

informații relevante pentru situarea unui episod narativ în spațiu și timp: „Orașul în care iese, urmărită de gândul lui. Soarele amiezii pe cer. Astrul zilei, Soarele. Ra. Solnțe. Soleil. Sun. Sonne. Amiază. Midi. În fața cinematografului se înghesuie tineretul școlar. Chiulangiii, fumătorii, plimbărețele, visătoarele, viitoarele. Domnișoara Cucu. Acceleratul de București. Rapidul Traian. Rapid Berlin-Trellerborg și plajele Balticii. Expresul. Dintr-o privire se poate cuprinde întreaga stradă. Întregul parc. Întregul oraș. Întreaga lume.”

Pentru un cititor destul de neavizat cum eram eu la vârsta adolescenței, un astfel de incipit era fără îndoială un factor demotivant în continuarea lecturii. De altfel, *Porțile verii* nu este lesne de citit. Narațiunea este sinuoasă, întrepătrunsă la tot pasul de intertexte și citate, relațiile dintre protagoniști nu sunt deloc evidente și sunt relevate pe parcurs, fie în discuțiile dintre personaje, fie în lungile pasaje în care acestea se supun unei neobosite autoscopii. Nu există în acest roman un adevăr unic, ci o sumă de adevăruri, ale fiecăruia dintre personaje în parte, căci *Porțile verii* este bazat în esență pe alternarea punctelor de vedere, fie că este vorba de Dan Pădureanu, de Dora, de Ioanide, de Traian Bota sau de Laura Pascu. În învelișurile atent șlefuite de poem în proză și de meditație înfiorată asupra vieții, morții și condiției umane, se ascunde un nucleu epic interesant, construit cu ingeniozitate de un autor care dovedește nu doar virtuți de poet, ci și de prozator înzestrat. Și, deși risc să fiu acuzată de subiectivism (ceea ce nu ar fi deloc de mirare, câtă vreme sunt fiica lui Tudor Cristea), nu mă feresc să afirm că tatăl meu își demonstrează în paginile *Porților verii* incontestabilul talent de povestitor, pe care eu i-l cunoșteam din copilărie. De altfel, la lectura făcută acum, la maturitate, am descoperit în roman nuclee epice care conțineau întâmplări relatate de părintele meu în diverse ocazii: de exemplu, ciocnirea dintre un autoturism și un camion care transporta țevi, în urma căreia pasagerul din dreapta a fost străpuns fatal de acestea (episod central al romanului); faptul că, în cazul iminenței unei coliziuni frontale între două vehicule, șoferul trage instinctiv de volan pentru a se apăra pe sine, și expune involuntar impactului pe pasagerul din dreapta, chiar și dacă ar fi vorba de cea mai dragă persoană (în roman, inginerul Zaharia Danciu încearcă să evite impactul cu un camion staționat pe marginea șoselei și o accidentează

mortal pe amanta sa, Ecaterina Berceanu); povestea, foarte bine redată în roman, a femeii care traversează fără să se asigure calea ferată și este lovită mortal de un marfar sub ochii îngroziți ai pasagerilor aflați pe peronul gării, printre care și tatăl meu; sau, episodul, la fel de bine evocat în paginile *Porților verii*, ale exhumării unei tinere moarte în urmă cu șapte ani, ale cărei rămășițe îi fac pe gropari să își aducă aminte cu o înfiorată nostalgie cât de frumoasă fusese această femeie odinioară.

Deși construită pe un ansamblu de susținere poetic și reflexiv, epica romanului, atâta câtă este, captivează prin faptul că surprinde în mod realist și autentic omenescul în toate manifestările lui, pe fundalul societății românești în plin comunism, de la sfârșitul anilor 70 și începutul anilor 80, ale cărei neajunsuri sunt înfierate discret, cu o inspirată doză de umor, suficient cât să treacă de ochii de Cerber ai cenzurii: personajele, mai ales cele feminine, se lamentază de lipsa apei calde, sau că „iar au tăiat ăia curentul”, că liftul nu merge, că se stă la rând la carne patru ore, că s-a format coadă la lapte, dar „laptele vine abia peste o oră”, însă o nevestă de procuror cum este Maria Bota, nu va sta la această coadă, căci „vânzătoarele i-l opresc”. Este interesant faptul că în primele 150 de pagini ale romanului, personajele-cheie ale acestuia apar, rând pe rând, dar fără să aibă o legătură clară între ele. Povestile lor de viață par să se deruleze independent unele de altele, iar pentru a ambigua mai mult starea de fapt, Tudor Cristea fragmentează intenționat firul epic, prin tehnica inserției, fie cu citate din reviste sau din diverse oameni de cultură (scriitori, oameni de știință), fie cu micro-episoade narrative scrise în manieră proustiană sau marquesiană, evocând vremurile de demult ale întemeierii orașului T, în care este plasată acțiunea romanului. Toate legăturile dintre personaje și detaliile referitoare la biografia acestora sunt relevate mai puțin prin dialog și mai mult prin monologul interior. Romanul mizează mult pe introspecție, astfel că în lungile pasaje autoreflexive, cititorul poate afla, lecturând răbdător, toate detaliile necesare pentru înțelegerea întregii povești. Episodul central al acestuia, de la care pleacă numeroase alte ramificații epice, este accidentul în care sunt implicați inginerul Zaharia Danciu și tânăra sa amantă, ingenera stagiară Ecaterina Berceanu. În urma impactului cu un camion ce transporta țevi, oprit pe marginea șoselei, în noapte, nesemnălizat corespunzător, acestea străpung parbrizul și oucid pe tânăra femeie. Bărbatul, în

stare de șoc, neconsolat, disperat probabil și că familia lui (soția, Matilda, medic în orașul T și copilul lor) va afla de aventura lui extraconjugală, este anchetat de procurorul Traian Bota. Acesta este cunoscut ca un profesionist desăvârșit, un om incoruptibil, considerat chiar de autor „un Gelu Ruscanu al zilelor noastre”, vertical și scrupulos, indiferent la propunerile făcute de unul dintre prietenii și colegii săi de breaslă, Ștef Dinescu, de a trata mai indulgent anumite cazuri juridice, evident, în schimbul unei consistente remunerații. Pentru Traian Bota, anchetarea uciderii din culpă săvârșite de inginerul Danciu nu este doar caz și nu se poate obiectiva în anchetarea acestuia: procurorul bănuiește că Danciu ar fi fost în tinerețe iubitul soției sale, Maria, și că este posibil să fi continuat legătura și ulterior. Bănuielile se acutizează atunci când află de la veșnic bârfitorul Ioanide, la un pahar, că Maria ar fi trebuit să fie soția lui Zaharia Danciu, dar mama acestuia i-a impus-o pe doctorița Matilda. Acest amalgam de sentimente este deconcertant pentru lucidul Bota, angrenat oricum într-o căsătorie problematică pentru el, cu o femeie sofisticată, alunecoasă, înșelătoare, pe care o iubește cu patimă, dar de a cărei dragoste nu poate fi nicidecum sigur. În acest context, se simte irezistibil atras de frumoasa avocată Laura Pascu, angajată de doctorița Matilda, soția inginerului Danciu, să îl apere pe infidelul ei consort. Ca o ironie a sorții, avocata le cunoaște și pe Maria și pe prietena acesteia, Ioana. Fidel principiilor și iubirii pe care i-o poartă Mariei, Traian Bota nu dă curs acestei ispititoare aventuri. În paralel se desfășoară în roman o altă poveste de dragoste, cam în același registru: profesorul de geografie Daniel Pădureanu se îndrăgostește fulgerător de frumoasa și mai tânăra Dora, cu care se și căsătorește; ca și Traian Bota, care se dovedește a fi un bun prieten al lui Daniel, acesta este ros de gelozie și de bănuieli mai mult sau mai puțin fondate, iar dragostea lui pentru Dora este cu atât mai copleșitoare cu cât este permanent pusă la îndoială; de aceea, Pădureanu ajunge să se culce pe o pajiște cu Fana, o prietenă de familie, la a cărei cabană din creierii munților venise împreună cu Dora să își petreacă un sfârșit de săptămână, convins fiind că Dora, care își luxase piciorul și rămăsese la pat, făcea același lucru cu Fred, soțul Fanei. Remușcărilor ulterioare sunt tardive și inutile, căci peste puțin timp Daniel află că Dora suferă de o boală incurabilă, de care se și stinge foarte repede, nu înainte de a-l asigura, direct și simplu, că i-a fost

întotdeauna credincioasă. Daniel Pădureanu se mută din fostul cămin conjugal și, în intimitatea unei garsoniere, devine, pe rând, amantul Matildei, apoi al Ioanei.

Traian Bota și Daniel Pădureanu sunt două personaje asemănătoare: firi interiorizate, complicate, profund subiective, prizonierii propriilor obsesii și convingeri, acționând în virtutea unui adevăr în care cred până la capăt, îndrăgostiți de femei de care se simt în egală măsură atrași și respinși. Setea de dragoste absolută, necondiționată, suferința, gelozia, suspiciunile, scenariile construite mental cu febrilitate, profunzimea trăirilor îi apropie pe Traian Bota și Daniel Pădureanu de personajele camilpetresciene. Tot astfel, Dora, dar mai ales Maria cea alunecoasă și imprevizibilă, superficială prin vocație, ar putea fi văzute ca variante ale Elei Gheorghidiu. Este de precizat faptul că Tudor Cristea, un admirator declarat al lui Camil Petrescu, relativizează ca și acesta adevărul, căci în fond, cititorul află doar adevărul personajelor, ceea ce vor ele să spună, sau ceea ce acestea cred. Nu există, în fond, nicio certitudine că grațioasa profesoară de engleză Maria Bota este o ușuratică superficială, care își înșală senin soțul cu inginerul Zaharia Danciu, fostul ei iubit din tinerețe, sau cu colegul de cancelarie, profesorul de geografie Daniel Pădureanu; și, în aceeași ordine de idei, aflăm doar adevărul Dorei, spus pe patul de moarte soțului ei, referitor la presupusa aventură a acesteia cu Fred. De altfel, în același mod intenționat ambiguu, în finalul romanului, se oferă un detaliu important referitor la finalul anchetei judiciare de la care pleacă epica întregii cărți: în urma unui vis ciudat, trezit cu greu „în cămașa de sudoare a zorilor”, procurorului Bota îi revine obsedant în „memoria încețoșată” gândul că inginerul Danciu, chinuit probabil de remușcări, a murit sau s-a sinucis: „Zaharia a murit azi-noapte, atac de cord sau otravă, mai degrabă otravă”. Evident, nimic cert, așa cum se întâmplă, de altfel, în acest roman în care o întreagă lume este construită prin ochii, gândurile, trăirile și subiectivismul oamenilor care o populează.

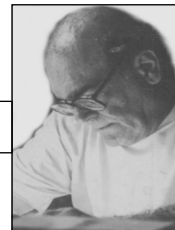
Poveștile de viață sunt triste, dar deloc siropoase sau melodramatice, și palpită în ele tumultul trăirii autentice. „Porțile verii” poate fi văzut ca un frumos roman de dragoste, surprinzând în paralel două iubiri copleșitoare și tot amalgamul de trăiri și frământări pe care acestea îl antrenează, dar nu este doar atât. În aceeași măsură, vorbim de o scriere profund reflexivă, meditativă, în care

Tudor Cristea și-a cristalizat ideile, propriile obsesii, abisurile sufletești, speranțele și visele. Cine l-a cunoscut îndeaproape, așa cum am făcut-o eu, poate descoperi în roman, mai ales în pasajele marcate cu paranteze drepte, detalii din viața privată a acestuia, de la evocarea camerei de lucru luminată de o veioză și animată de muzica în surdină a unui magnetofon, la descrierea conținutului heteroclit al unui sertar al mobilei de bucătărie, sau a candelabrului uriaș, cu patru brațe, din sufragerie. Ideea vieții sub semnul morții este axul central al întregului roman, recognoscibilă în chiar titlul său, căci personajele, încă tinere, pasionate, vitale, se află la „porțile verii”, dar vor ieși prin ele, în toamna și apoi în iarna vieții, îndreptându-se către implacabilul sfârșit. Sunt pagini întregi de filozofie trist-resemnată asupra fragilității condiției umane și a individului, care, de multe ori nu poate accepta că lumea își va continua nestingherită cursul după ce el nu va mai fi, așa cum a făcut-o și înainte ca el să apară. Romanul este presărat la tot pasul de meditații asupra nemărginirii stelare, a universului, a lipsei de însemnătate a omului, a întregii lumi în fața necuprinsului cosmic. Semnificativ în acest sens este un episod (nesesizat, din fericire, de cenzură), în care Daniel Pădureanu își amintește cum mergea în copilărie la biserică în noaptea de Înviere, iar în momentul intrării în curtea acesteia are revelația nemărginirii universului și se simte miraculos proiectat direct între stele: „Pășind pragul, nu-mi mai amintesc acum câți ani aveam și nici dacă îmi era cunoscut pe atunci cuvântul acesta, pășind pragul am avut dintr-odată senzația că am pășit direct într-o catedrală imensă ori direct între stele. Niciodată până atunci, și nici după aceea, bolta înstelată nu m-a impresionat mai puternic, un suflu mă ridica, îmi ridica sufletul între aștri. Puzderie de stele, Calea Laptelui, atunci i-am simțit cu adevărat numele, constelații necunoscute, stele, miriade de stele”. Acest episod, evocat mai târziu într-o tabletă din „Arta derivei”, este, de fapt, trăirea tatălui meu, pe care mi-a împărtășit-o și mie, tot într-o noapte de Înviere. Astfel de pasaje rețin prin vibrația discretă și delicată a sufletului scriitorului, care animă fiecare monolog interior al personajelor sale, la fel de interiorizate ca el. De exemplu, același Dan Pădureanu (în parte, un alter-ego auctorial, ca și Traian Bota, de altfel), vorbește despre complexul spațiu-timp și despre faptul că poate ceea ce vedem „e o imagine care înseamnă de fapt tot trecutul”, că „trăim și murim în clipa în care suntem percepuți”, ca atunci când contemplăm stelele pe cer și vedem,

aidoma lui Eminescu, imaginea lor de demult, nu cea de acum: „M-am născut în 1945. Nu l-am cunoscut pe bunicul, a murit în 1941, pe front, la două săptămâni după începerea luptelor. Nu-l voi vedea niciodată, dar dacă în clipa asta m-aș afla, m-aș putea transporta, dar cu ce viteză, pe un astru situat la patruzeci și cinci de ani lumină de Pământ aș putea vedea, având aparatul în stare să dezvăluie asta, cum soldatul acela în vârstă, cu uniformă verzuie, duce în brațe un proiectil, cum zâmbește nițel înspăimântat în ziua însorită și cum cade deodată în iarba călcată în picioare și roți, scăpând proiectilul din brațe. Poate aș vedea și garoafa aceea înflorindu-i în tâmplă”.

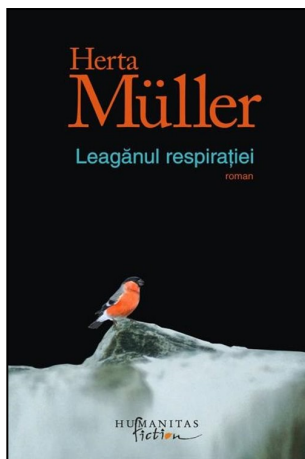
Este interesant faptul că realismul nu lipsește din acest roman, astfel încât *Porțile verii* oferă o imagine veridică și semnificativă a societății românești a anilor 80. La *biblioteca* lui Ioanide, „pokerul pare un simplu pretext” de bărfă și cancanuri, dar și discuții literare, căci omul cu pricina e un romancier ratat, „care strânge material pentru un roman trăznet, dar care n-a scris până acum nici un rând, nici măcar titlul”; serbarea zilei de naștere a fratelui Laurei Pascu are tot rafinamentul și eleganța petrecerilor din acele vremuri; în pagini bine scrise, cu un puternic impact vizual asupra cititorului este descris un ospăț pantagruelic, nu doar prin enumerarea detaliată a bucatelor, ci și prin felul în care acestea sunt devorate de pofticioșii oaspeți. Alături de aceste episoade, plastice descrieri de natură, chipuri umane atent zugrăvite, de multe ori cu mijloacele poeziei, așa cum se întâmplă în cazul Dorei sau Mariei, ori ale observației metodice, atente, în cazul Laurei Pascu.

Am recitat *Porțile verii* și l-am simțit mai aproape pe tatăl meu. Mi-am amintit, mi-am reamintit. Căci multe dintre micile insule narrative ale romanului conțin poveștile de viață, gândurile și trăirile pe care tata a vrut să mi le împărtășească. Este romanul unei conștiințe frământate, sensibile, interiorizate, contradictorii. Care a fost citit atunci, de mult, și care poate fi citit și astăzi. Căci, dincolo de artificiile textuale ale timpurilor acelea, astăzi perimate, cartea rămâne actuală prin încărcătura de sentimente pe care o comunică, prin viziunea auctorială puternică, prin tabloul veridic al lumii și al oamenilor, prin întregul eșafodaj filozofic și meditativ care nu și-a pierdut seva o data cu trecerea anilor. *Porțile verii* este, așa cum spune chiar unul dintre protagoniștii săi, un ansamblu de „pagini răzlețe, fragmentare, dar cu o scriitură foarte vie, adevărată și dureroasă”.

HERTA MÜLLER Leagănul respirației

Leagănul respirației, roman apărut în versiune românească la editura Humanitas în anul 2010, este istoria dramei prin care au trecut etnicii germani din România, care, la sfârșitul ultimului război, au fost deportați în lagărele de muncă, "de reconstrucție" în limbajul oficial, din U.R.S.S. Au fost încorporați în acest lot zeci de mii de oameni. bărbați și femei cu vârsta între 17 și 45 de ani. Scriitoarea Herta Müller, autoarea cărții, laureată, în 2009, a premiului Nobel, născută în Banat în 1953, câțiva ani după reîntoarcerea acasă a celor care au supraviețuit, nu a fost parte a acestui grup. Detalii ale vieții trăite în lagăr au circulat, de bună seamă în sânul comunității și i-au fost accesibile. Nu știm cât de multe a aflat de la mama ei, care a făcut parte din grupul deportaților, dar știm că unul dintre cei care i-au furnizat cele mai de seamă informații a fost Oskar Pastior, poet și traducător, emigrat în cele din urmă în Germania, unde și-a încheiat viața. Pe baza consemnărilor acestuia, scriitoarea a putut reconstitui modul în care au trăit, gândurile și aspirațiile celor câteva mii de deportați din barăcile de la uzina de cocsificare din Ucraina, la care au fost trimiși să lucreze. Personajul principal al cărții, Leopold Auberg, băiat care n-a ajuns încă la maturitate, este cel care sfârșește prin a cunoaște toate stările prin care trece un om ridicat de acasă de o patrulă militară, transportat zile și nopți într-un vagon de vite împreună cu zeci de vecini și depus într-un perimetru care aduce a închisoare, un spațiu împrejmuț cu sârmă ghimpată și turnuri din care veghează soldați cu arma în mână. Vina lor principală, în fapt singura, era aceea că erau germani. *Niciunul din noi nu participase la război, remarcă tânărul Auberg, dar, fiind germani, rușii ne*

considerau vinovați pentru crimele lui Hitler. (p. 41) Nu toți au rezistat tratamentului la care erau supuși. Sinuciderea era una din căile de eliberare la care puteau recurge: *Pe șantier începea o zi de lucru liniștită fără teamă de țipetele comenzilor. Dar în toiul acestei zile liniștite, Irma Pfeifer a scos un țipăt. Poate că a țipat AJUTORAJUTOR, sau poate NUMAIVREAU — țipătul n-a fost prea deslușit. Am dat cu toții fuga la groapa de mortar cu lopețile și scândurile noastre de lemn, dar nu îndeajuns de iute, căci șeful de șantier se și afla acolo. A trebuit să lăsăm să ne cadă totul din mâini. — Ruki nazad — mâinile la spate! Cu lopata ridicată ne-a forțat să privim pasivi la groapa de mortar. Irma Pfeifer zăcea cu fața în jos, mortarul scotea bulbuci.* (p.66) Leo a fost unul dinre cei care au decis să reziste. Își va aminti, în momentele grele, cuvintele pe care i le-a spus bunica în momentul plecării: *Știu că te vei întoarce.* (p. 12) Ele sunt cele care l-au ținut în viață mai bine de patru ani. Altfel, cel care l-a însoțit pretutindeni și permanent a fost îngerul foamei. Porției de pâine primită de dimineață pentru întreaga zi nu i se mai adăuga decât supa de varză, o zeamă care nu conținea altceva în afara apei decât, eventual, o fărâmă de varză. În schimbul acestei hrane, deportatul avea datoria să lucreze din zorii zilei până în noapte. Nu e de mirare că mulți dintre cei care aleseseră să rămână în viață au sfârșit în moarte: *La primii trei dintre noi care au murit de foame încă mai știam precis cine sunt și ordinea în care muriseră. M-am gândit îndelung câteva zile în șir la fiecare din cei trei. Dar cifra trei nu rămâne niciodată prima cifră trei. Orice cifră ajunge să fie derivată. Și se durifică. Când ți-a ajuns pielea la os și ți s-au*

muiat balamalele, e indicat să fii morții departe de tine. Căci în martie din cel de-al patrulea an, luând-o pe urmele matematicii numărul morților ajunsese deja la trei sute treizeci. (p. 87) Ce se întâmpla cu morții avea să afle întâmplător de la Trudi Pelikan, o tânără care avea misiunea să-i aducă groparilor. Trudi îmi spune că morții sunt stivuiți în curtea din spate și-acoperiți cu lopeți de zăpadă, rămânând așa câteva nopți până ce-au înghețat bocnă. Că groparii sunt niște puturoși nemernici, că taie cadavrele în bucăți ca să nu mai sape o groapă, ci doar o gaură. (pag. 147) Femeile aveau, în plus, parte de un tratament special: li se tăia părul, care devenea apoi rulou de pus la fereastră ca să te apere de curentul și frigul de afară. Tot ea avea să-i dea un sfat prețios: Leo, vorbesc serios, să nu mori iarna.

Foamea, ca și deportarea și teroarea politică, nu erau numai ale germanilor. Totul era, în egală măsură, parte a existenței cotidiene a localnicilor. În speranța că va putea căpăta un cartof în schimbul unei bucăți de antracit folosit la încălzitul casei, la sfârșitul zilei de muncă, tânărul Leo pleacă spre satul de lângă lagăr și bate la o ușă. *Mi-a deschis o rusoaică bătrână, a luat cărbunele și m-a poftit în casă. Odaia era joasă, fereastră din perete îmi cobora până la genunchi. Pe un scăunel erau două găini slabe împestrițate cenușiu cu alb. (...) Bătrâna tot spunea ceva de o bucată de vreme. (...) Că are un fiu de vârsta mea pe care-l cheamă Boris și care-i la fel de departe de casă, ca și mine, însă în cealaltă direcție, într-un lagăr din Siberia la batalionul de pedeapsă, fiindcă l-a denunțat un vecin. (pag. 74-75) Cu gândul la feciorul care, de bună seamă, trecea prin aceleași stări de foame și de neliniști, bătrâna îi pune în față o farfurie plină de supă fierbinte cu cartofi. Ca să se bucure deplin, s-a așezat alături de el și l-a privit leorpăind cu nesăț.*

Relațiile dintre deportați, îndeosebi cele dintre bărbați și femei, erau reduse la minimum. Nimic personal, nimic cu caracter general sau privitor la viața comună. *Aproape totdeauna tac pe banca din pivniță și privesc înlăuntrul capului meu ca printr-o crăpătură luminată de ușă. (pag. 209) Mai mult, fiindcă s-au numărat printre cei aflați în lagăr și familii, bărbații nu trăiau laolaltă cu soțiile lor. Heidrun Gast locuia în baraca femeilor, soții n-aveau voie să locuiască împreună. (pag. 213) Dragostea, în formula ei legală, nu putea fi acceptată ca existentă într-un asemenea*

spațiu. Ceea ce nu însemna că nu era cu puțință să fii martorul unor mici idile, zâmbete, schimburi de priviri sau chiar frământări de cupluri în spatele păturilor din dormitorul comun. Mai multe și bine cunoscute tuturor erau afacerile de dragoste ale șefului lagărului, nesupus restricțiilor, cu una sau alta din deținutele tinere.

Gândul eliberării din lagăr, al întoarcerii acasă, rămânea un vis, una din obsesiile constante. *Nu mai visa, marinare/ Nu te gândi la acas' (pag. 147)* era cântecul și îndemnul pe care-l primea fiecare. Despre evadare nu putea fi vorba. Niciunul dintre cei aduși cu sila nu vorbea rusește, nu se decurca într-un spațiu ostil și-apoi se cunoștea povestea a trei ucrainieni care-și încercaseră norocul, dar sfârșiseră,... *prinși toți trei și târați la locul de apel desfigurați în bătaie După care nu mai fuseseră văzuți niciodată — îi duseseră într-un lagăr special ori poate la groapă. (pag. 188) Contactul cu lumea din care a plecat era și el redus la zero. Adolescentul Leo își amintește scena în care primește o carte poștală de acasă. Asta după câțiva ani de la deportare și după șapte luni de la data expediției. Treptat, viața reintră totuși în normal. În ultimul an primesc toți bani pentru munca depusă, își pot umfla burta cu piroști, prune uscate, slănină, plăcinte, își pot cumpăra haine, pantofi. Câteodată, în satul alăturat pot vedea câte un film. Se întreabă, firește, dacă se vor mai întoarce vreodată acasă, dacă acasă este un concept care acoperă realitatea. Nu exclud nici gândul că nimeni nu ne mai așteaptă acasă, că acolo locuiesc de mult alții, fiindcă ai noștri au fost izgoniți cu toții cine știe unde, și chiar ei înșiși nu mai au niciun acasă al lor. (pag. 250) Dar surpriza se produce. La începutul anului 1950 Leo Auberg și toți deportații care au supraviețuit se întorc acasă. Părinții își văd de viața lor, de activitățile zilnice. Fratele născut între timp este cel care captează atenția tuturor. Niciunul nu-i pune întrebări, nu vrea să știe cum a trăit, cum s-a descurcat. De bună seamă o formă de protecție, de apărare împotriva amintirilor lagărului. Percepută de asemenea ca o formă de ignorare a suferinței îndurate. Eroul narațiunii reintră în viață.*

Leagănul respirației este un tip de roman-reportaj. O narațiune care-l preia pe cititor din primele clipe ale arestării și -l însoțește de-a lungul timpului prin toată suferința asociată cu viața într-un lagăr sovietic de după război. O istorie trăită de zeci de mii de oameni care trebuie apărată contra uitării.

FEMEIA SPOREȘTE „A LUMII TAINĂ”

Cât se poate de simplu pare să fie deviza poetei Carmen Tania Grigore, o prezență nedrept de discretă în lumea literară. Căci autoarea locuiește în taină, frumos titlu. Ea se complăce în retragerea în umbră, declarându-se *violinista din întunericul clipei*. Cu toate acestea, poezia sa reflexivă și intimistă impresionează prin căldură și o anumită forță ascunsă cu grijă în texte concise ca și pe o abilitate vecină cu viclenia. Tăcerea (cu *fluturii tăcerii în aerul ei*) este un leitmotiv al acestui volum în care încă nu irumpe fuziunea cuvintelor.

Volumul semnat de Carmen Tania Grigore, intitulat *taina în care locuiesc* (Editura Neuma, 2021, inițiala titlului cu minusculă) este aparent o aventură de inițiere erotică iar în realitate este cartea unei poete stăpâne pe arta ei, inclusiv pe acea disimulare a stângăciei care poate oferi satisfacții.

Arta poetică a autoarei noastre este o artă a seducției. Rememorarea momentelor în care eul liric feminin se lasă vrăjit formulează însuși corpul textului. Exhibarea intimității se face cu destulă pudoare dar și cu o anumită ostentație venită din ingenuitatea care nu conștientizează încă limitele uzanțelor. Fiind pur, copilul și sălbaticul au o rușine instinctivă asociată cu o nerușinare care vine din lipsa experienței. Astfel, mărturisirea are prospețimea infantilității și place prin aceasta: *m-ai cucerit/ spunându-mi deodată:/- miroși a cimbru/ scăpat de sub control!* Glisarea pe acest tip de confesiune continuă crescendo: *Aș putea să te pedepsesc/ pentru asta/ strivindu-te cu buzele/ până*

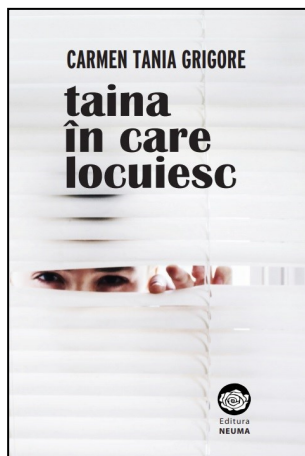
când respirația/ te va schimba-n regina nopții,/ dar mai bine nu! Scena imaginată merge cât poate de departe, dar se răsuțește brusc, în refuzul dureros care, prin el însuși oferă un fior plăcut, masochist. Și această formă de trăire este continuată, exacerbată având ca pretext nobil refuzul trivialității: *Mai bine mă îndepărtez/ rostogolindu-mă/ în adâncul neatins de trivialitate*. În realitate, refuzându-se cu aer feciorelnic, femeia își află alt tip de satisfacție, se bucură de condimentul situației și își excită

partenerul despre care este sigură că va fi atras, plin de curiozitate stărnită, în urmărirea ei: *cu siguranță/ coapsele tale curioase/ tiptil, mă vor urma*.

Astfel de poeme, cel citat nefiind nici pe departe singular în cuprinsul volumului, dau certitudinea că experiența lirică a poetei Carmen Tania Grigore o duce la reușită pornind însă dintr-un fond de sensibi-

litate lăuntrică indiscutabilă. Fără a fi tributară în niciun fel modelor poetice, poezia aceasta este racordată la sensibilitatea contemporană, are destul din dezinhibarea firească în secolul în care trăim fără a cădea în vulgaritate și a se bucura fâșiș de abolirea unor tabuuri care, până la un punct, chiar o avantajează. Desigur, poeta știe să dozeze acceptarea și refuzul încât tehnica seducerii „victimelor” să funcționeze în cele mai bune condițiuni.

Liniștea ce pare că domnește peste poezia scrisă de Carmen Tania Grigore este aparentă, este aceea a unui arc întins, care eliberează săgeata la vreme. Avem acum în față cartea cea mai bună a unei poete mature.

CONCURÂND-O PE MADAME TUSSAUDS

În „Muzeul Statuilor – sculpturi epigramatice” (Târgoviște, editura Bibliotheca, 2020) s-au întâlnit într-un amical duel doi epigramiști – venerabilul George Corbu și Kir Papas (Adrian Chiriță) care au în comun pe lângă faptul că sunt dâmbovițeni și membri ai Societății Scriitorilor Târgovișteni, pasiunea și performanța în iscodirea unor desăvârșite – termenul este aici la locul său – epigrame. Epigrama a fost numită de George Călinescu, oarecum peiorativ, „un strănut literar”. În „Muzeul statuilor” epigramele celor doi protagoniști tind spre pandemie, prin rapiditatea cu care cititorii le vor degusta și adopta.

Cum oarecine limita la sensul spațial adjectivul târgoviștean din denumirea Societății literare amintite (206 membri la 1 dec. 2020) sunt tot la locul lor aici alegerile lui Dan Culcer referitoare la Școala de la Târgoviște a cărei continuatoare este socotită Societatea Scriitorilor Târgovișteni: „Nu mă refeream la o realitate geografică, la faptul că o școală în sens didactic, filosofic sau cultural ar fi funcționat real la Târgoviște, că toți literații pomeniți ar fi trăit în acest oraș, ci la faptul că era vorba de o Cetate de Scaun, un sediu al puterii simbolice a literaturii. Nu era și nu va fi vorba despre o Târgoviște terestră ci de cetatea celestă a Târgoviștei, unde toți scriitorii amintiți se vor fi întâlnit deja sau se vor întâlni, peripatetizând, dialogând pe străzile pavate cu norii lui Petru Creția, despre marile și eternele întâmplări ale literaturii, în Cetatea de Scaun a literaturii române”. Unde iată peripatetizează și epigramiștii: George Corbu și Kir Papas însoțiți în periplul lor de Cornel Berbente, Corin Bianu sau George Piteș.

Ideea „sculpturilor epigramatice” îi aparține lui Kir Papas care îi aruncă mănua – în toamna anului 2017 – lui

George Corbu iar maestrul, generos, acceptă dialogul care pe parcurs dobândește, spiritele încingându-se, specificul unui poedinoc ce crește în intensitate timp de șapte luni cât durează competiția-conflict.

Volumul se deschide cu un fel de prefață, un prim „cânt” de 11 catrene, cu orchestrație eminesciană (trei versuri din „De ce nu-mi vii” plasate în finalul unor catrene drept concluzie) în ultimul amintindu-se „duelul” descris printr-un epitet în lanț drept amical, epigramatic, bitonal, atipic, special și muzeal. În cânturile doi (3 catrene) și trei (12

catrene) sunt portretele beligeranților, maeștri ai epigramei. Nedorind să fie bănuț de encomianism, dau cuvântul unor confrăți ai celor doi într-ale epigramei, Mircea Ionescu-Quintus: „Mi se pare mai lesne să scrii un volum de epigrame decât să-l prefătezi pe George Corbu în recidiva „Corbigramelor” sale. E atâta risipă de duh, de ironie, de bun-simț critic și autocritic, încât, citindu-l, te simți răsfățat și

deopotrivă descumpănit în încercarea de a-l cuprinde și de a-i surprinde înțelesurile. [...] Cred că George Corbu nu este dependent ci se confruntă cu epigrama, care face parte din existența lui și pe care, continuând menirea înainte-mergătorilor săi, o slujește ca pe o adevărată Regină”. Spațiul ne împiedică să-i cităm și pe Eugen Simion, Dumitru Micu, Ion Dodu Bălan sau Gheorghe Buluță.

Pentru Kir Papas, nimic mai potrivit decât aprecierile combatantului spadasin în duelul amintit, George Corbu: „După ce-și va vedea opera publicată în integralitatea sa, se va bucura de ecourile critice care nu pot fi decât favorabile, autorul va trebui să întocmească un florilegiu, alegând cele mai reprezentative epigrame din acest original mozaic constituit din 1500 de

piese, una mai felurită decât alta, pe care cititorul să-l poată avea la îndemână consultându-l ori de câte ori simte nevoia de a apela la un îndreptar de înțelepciune, chiar dacă prezentat în haină umoristică. Și până atunci însă, prin tomurile de față, autorul își are asigurat un loc dintre cele mai râvnite în epigrama românească și anume în eșaloanele superioare ale acesteia”.

Revenind la tema „duelului”, „Muzeul statuiilor de epigramă”, propusă de Kir Papas, pe care busturile îl populează, George Corbu notează: „Socot că e normal, e just/ S-asist oriunde bucuros,/ La dezvelirea unui bust,/ Numai să fie... generos”. Și tot Maître Corbeau mobilează muzeul: „Sfidând preceptele înguste/ În modul cel mai natural/ Propun s-avem și-un festival/ Al dezvelirilor de fuste”, luându-și-l complice pe Kir Papas, om de gust, „Ce poate să admire-un bust/ Și să-l râvnească optimist”.

Un catren citit în „Confreeria. Convorbiri și confesiuni. O istorie a Societății Scriitorilor Târgovișteni”, (M. Stan, Târgoviște, Editura Bibliotheca, 2017), marca George Corbu: „De-o fi să dobândesc și gustul/ Înșelătoarei nemuriri,/ Să nu uitați să-mi puneți bustul/ Pe soclul de închipuiri”, îi declanșează lui Kir Papas ideea unui dialog epigramistic (satiric, caustic, înțepător): „De-o să-l încerce acest gust/ Am pozitive presimțiri/ Despre raportul dintre bust/ Și soclul de închipuiri” (p. 14). Cel mai întins, după știința mea, din literatura română apărut prin insistență persuasivă știut fiind că Maître Corbeau se lasă greu și rar antrenat în astfel de inițiative, de la „duelul” cu Tudor Mușatescu acesta fiind unicul la care se angajează.

Chiar dacă muzele sunt greu de aflat printre „atăția travestiți/ Și-atâtea fufe masculine”, Kir Papas își îndeamnă preopinutul: „Propun să ne mărim fuleul/ Și rând pe rând pe-aceiași gamă/ Să dăluim solid muzeul/ Statuiilor de epigramă”.

Odată urnită înființarea „muzeului”, din loc în loc (vezi volumul) cuplul George Corbu – Kir Papas, un fel de Ilf și Petrov, de un umor superior, cerebral, însă, îl ajută pe cititor să nu se rătăcească uzând de subtitluri gen: *Muzele, doar feminine; Travaliiul dezvelirilor de bust* (începând din epoca Regelui Soare, când „se făcea abuz de pile/ La centuri de Castitate (subtilă omonimie); *Pe placa statuii Venus din Milo; Pe soclul statuii Pasărea Ro-*

Phoenix; Pe soclul statuii Miss Univers; Înțelepciune etc.

Ingenioasa intercalare a titlurilor le permite celor doi maeștri în arta scriemei o performanță în care eterogenul se strecoară neobservat și primește drept de cetate într-un fel de nou muzeu în care exponatelor adunate de Madame Tussauds li se substituie epigrama alături de care spadasinii flanează tematic dezinvolt, într-o libertate asumată, ieșirea din anonim garantându-le „statuia” antumă. „Muzeul” prinde astfel contur, fiecare „exponat” fiind prins într-o epigramă sub rezerva condiționării de propriu-i talent: „Din bronz, metal pentru statui,/ Ți-e-n întregime monumentul –/ Măreț cum altul încă nu-i –/ Comanditar fiind talentul”.

De la Simonide din Keos la Marțial și La Fontaine, exponatele muzeului – citește temele –, secole întregi, au rămas aceleași deosebindu-se totuși prin talentul alcătuitorilor care, din acest motiv, se află într-un permanent „duel”: „Ce e duelul – o șuetă/ În care nimeni nu-i înfrânt,/ Fandare după piruetă/ Și broderie pe cuvânt. (Kir Papas)

De cele mai multe ori finalul duelului este un „Ecou în călimara goală/ Plângeți voi ochi,/ curgeți rimelul/ Căci dansul slovelor pe coală/ A încheiat catren-duelul”.

Că temele pot fi adaptate la orice situație o dovedesc cei doi maeștri în doar două catrene: *Ce covid, domnilor?* se întreabă George Corbu: „Cea mai veche pandemie,/ Mai atroce, mai tenace/ E teribila prostie.../ Și-o tratăm cu bobârnace”. În *Trei, Doamne, și... un singur aparat*, Kir Papas supralicitează: „Pe cine să intubeze/ Liberal sau pesedist?/ Copleșiți de antiteze/ Au ales un... manelist”.

Epigrama și umorul sunt frați siamezi; chiar și o temă sumbră poate fi tratată în notă optimistă: „Nu mai pândesc pe lângă casă/ Vecina abordabilă./ Cu mască, soața-i mai frumoasă/ Și soacra – suportabilă”.

Cu „Muzeul statuiilor – sculpturi epigramatice” cei doi înalt-reprezentanți ai epigramei românești ne fac viața tolerabilă amintindu-ne de definiția comediei – și a epigramei deci – aparținând poetului francez Jean-Baptiste Santeul: *Ridendo castigat mores*. Este aici prins rolul de asanare a societății prin epigramă care nu are altă menire decât îndreptarea moravurilor. Cărcotași cum suntem, declarăm duelul indecis și-i osândim/ obligăm pe cei doi spadasini la recidivă.

MONICA LOVINESCU, GARDIANUL LITERATURII ROMÂNE

Distanța München (fieful postului de radio Europa liberă) – București (epicentrul artei la români) se anulează în cazul Monicăi Lovinescu, atuu numindu-se similitudini de opinii critice și viziuni apropiate între profesioniștii din țară și cei din diaspora. În deceniile ceaușiste (1965-1989) au avut un cuvânt greu, cu influență și amplă audiență intelectualii rafinați din exil, precum Virgil Ierunca, Monica Lovinescu și Emil Hurezeanu care au taxat o epocă a neajunsurilor, în care libertatea de exprimare nu exista, iar arta, cultura căutau sisific nișe spre a răzbi la un liman solar, optimist. Cum-necum, în pofida cenzurii, pe diferite căi, transfugii erau la curent cu tot ce mișca în patria carpatină, independentă, chipurile, politic, detașată de colosul de la răsărit, iar spiritele elevate aspirau cu mai mică ori pregnanță temeritate la europenism, la valorile occidentale, informațiile circulând ca într-un feed-back impecabil, fie și disimulat. Așa că abisul, profundul din lumea civilizată ajungeau și la noi prin fel de fel de canale comunicaționale...

Aceste omologii declanșau revirimentul artei cuvântului pe meleagurile românești.

Monica Lovinescu- o voce radiofonică de temut. Gardianul literaturii române

Cele 567 de pagini ale volumului *Unde scurte* (Editura Humanitas, 1999) acoperă un deceniu (1961-1971) de emisiuni culturale susținute de la microfon de Monica Lovinescu la postul de radio Europa liberă, unde a încercat cu luciditate și imparțialitate să analizeze literatura română în segmentele ei forte, interbelic și postbelic, debransând-o de la ideologia socialistă și tezismul păgubitor ce sufoca esteticul. „Un cronicar literar devenit legendă vie”- așa o caracteriza Nicolae Manolescu, în *Istoria critică a literaturii române* (p.1206). Tenacele om

media a reușit, în opinia noastră, a fi gardianul intransigent al artei adevărate, „doctorul” ce a luat pulsul scrierilor vremii, diagnosticându-le corect și străduindu-se a însănătoși climatul artistic din obsedantul deceniu și de după..

Fără a-și aroga atributul de critic literar (vezi Cuvântul-înainte) – și totuși, o voce sonoră de temut de care comentarii avizați ai fenomenului beletristic au ținut cont –, fiica marelui îndrumător de la „Sburătorul” a asanat literatura, cinematografia, teatrul prin logosul ei pertinent, savonarolian, de peste mări și țări, în consens cu punctele de vedere ale solitarilor evaluatori /experți Eugen Simion (*Scriitori români de azi*) și N. Manolescu (aprigul și exactul recenzent de la „România literară”). Mai mult decât atât, ea nu a permis nimănui a trișa literatura, manifestându-și nu o dată dezacordul, disprețul față de culturnici și politrucii, „veștejiți” prin fel de fel de epitete caracterizante.

Clarviziunea și, neîndoelnic, doctă-i instruire filologică, inclusiv cu G. Călinescu la pupitrul universitar, așa paradoxal cum ni-l înfățișa fosta studentă, viziunea, harul critic și intuiția au determinat-o a conserva în parametrii normalului valorile de ieri, din modernism, realism, și de după Eliberare, reunindu-i pe Blaga, Arghezi, Bacovia, Ion Barbu, Camil Petrescu, Hortensia Papadat Bengescu ș.a. pe de-o parte cu Marin Preda, Marin Sorescu, Augustin Buzura, F. Neagu, D.R. Popescu..

Noi considerăm că trei au fost obiectivele comentatorului literar și omului de presă audio din Germania: a) repudierea scrierilor îmbibate de tezism partinic; b) semnalarea unor derapaje politice și estetice ale unor poeți și prozatori notorii; c) salvagardarea operelor

remarcabile, reinstalarea scriitorilor fundamentali la locul meritat, detronându-i pe Mihai Beniuc, Cicerone Teodorescu, Radu Boureanu ș.a., așadar apărarea ierarhiilor literare veritabile de asaltul pigmeilor /veleitarilor.

În genere, intervențiile audio ale Monicăi Lovinescu sunt juste, pertinente, în ton cu autorii de istorii literare de la G. Călinescu, E. Lovinescu, Ion Rotaru, Dumitru Micu până la Ov. S. Crohmălniceanu (*Literatura română între cele două războaie mondiale*), N. Manolescu (*Istoria critică a literaturii române*). „Cronicile Monicăi Lovinescu din *Unde scurte* – preciza însuși actualul președinte al breslei scriitoricești – s-au aflat neconținut într-un raport de complementaritate cu acelea ale criticilor din țară” (Nicolae Manolescu, op.cit., p.1208). Nu există răsturnări de situație, sucombări de scriitori ori revelații, reabilitări, ceea ce nu înseamnă automat o contaminare, o preluare, ci doar conservarea unor puncte de vedere deja standardizate, cu discurs critic independent, original, cu stil personal și nuanțe interesante. Tabla valorilor lirice (Arghezi, Blaga, Barbu, Bacovia, Pillat..) și epice (Rebreanu, Sadoveanu, Camil Petrescu, Hortensia Papadat Bengescu, G. Călinescu, Gib Mihăiescu, Anton Holban, Mateiu Caragiale) persistă, cu argumente solide, noutatea se materializează în plasarea pe pedestalul calității fie a unor opere mai puțin cunoscute, neglijate fie prin semnalarea unor minusuri, a unui oarecare regres... De pildă, Ion Barbu ca prozator a cam trecut neobservat, iar *Craii de Curtea-Veche* – în pofida aprecierii de către publicul cunoscător și minoritar – surprinde neplăcut prin omisiunea din manualele liceale. Romancierul Călinescu nu se menține – se sugerează, poate, cu oarece severitate – la ștacheta mediatizată, căci maximum două lucrări *Enigma Otiliei* și *Bietul Ioanide* satisfac gustul estetic al specialiștilor/recenzenților... Reputația lui Călinescu, criticul și istoricul literar, atât de pronunțată, inhiba, bloca psihologic, încât era aproape o ofensă a se aduce imputări pe linia aceasta, romanescă. Toți cronicarii vremii erau conștienți că a reproșa ceva autorului inegalabilei *Istoriei literare...*, supranumit un „De Sanctis al românilor”, părea un sacrilegiu...În plin proletcultism, nu era permis – în opinia vigilantului om media din diaspora – ca un titan interbelic să facă unele concesii regimului doar în numele unor avantaje materiale. De aici, și intransigența disidentei Monica Lovinescu...

Intenția aparatului politic de a destabiliza podiumul liric prin decretarea lui Mihai Beniuc – un favorizat creator grație serviciilor săvârșite – drept poetul Ardealului o oripilează pe fiica lui Eugen Lovinescu care declanșează o adevărată bătălie cu impostura, cu falsificatorii/demolatorii de ierarhii autentice sub pretexte puerile, în fond, pentru nealiniera la stânga politică... Câteodată, nu-i suficientă supralicitarea, încrederea în noua clasă socială de la oraș, proletariatul, spre a deschide uși editoriale, gazetărești – articolul *Bacovia, într-o posteritate abuzivă*, pp.71-74, căci Fatumul acționează nestingherit ca o ideosincrazie asupra unui veritabil artist revendicat deopotrivă de trei curente, de simbolism, modernism și expresionism (Ion Caraion-Bacovia. *Sfârșitul continuu*). Cel ce a schimbat în bine traseul teatrului românesc, înnoindu-l cu drama de idei – Camil Petrescu – a clacat prin *Act venețian*, avertizează asprul recenzent de la „Europa liberă”. De vină a fost transpunerea scenică a piesei *Miorița*. Pe lângă diagnoza justă, clară, merită remarcat și stilul alert, concis, incisiv. M.Lovinescu nu menajează pe nimeni, fie și cu renume, din contra, dezaprobă, semnalează și la autorii adevărați clivaje ale scriiturii, compromisuri doctrinare...

Fără a culisa în apologie gratuită, generația '27, adică M.Eliade, Eugen Ionescu, Emil Cioran, Constantin Noica ș.a. este respectată, în pofida unor fake-news-uri, prețuită în câteva consemnări lapidare, unii reprezentanți cu statut de scriitori universali, academicieni, cu contribuții în emanciparea romanului, a teatrului, a aforismelor sau a unor discipline umaniste – istoria religiilor, mitologia, etnologia...

Nu este uitat nici parizianul Panait Istrati, prietenul lui Romain Rolland, un fin descriptor al Brăilei, al unui colț lumesc pitoresc, cu mult inedit, bizar. Peste o cupolă de ani, un alt româno-francez, Bujor Nedelcovici va fi proiectat în prim-planul romanesc...

O atenție sporită se acordă prozei, pe urmă poeziei, în vreme ce teatrul nu prea este luat în seamă. Romancierii unanim apreciați – M.Preda, Fănuș Neagu, Augustin Buzura, Al.Ivasiuc, D.R. Popescu și chiar conformistul Eugen Barbu – *Groapa* rămâne o carte de referință, dincolo de orice orgolii! – intră în orizontul cercetării criticului radiofonic, cu operele lor arhiștiute, incluse în programa de liceu și, evident, la facultățile filologice. Am putea spune, fără a deranja pe cineva că se rostesc/vehiculează idei cunoscute, la o abordare

tematică, personajală, stilistică. Conform tipicului, se urmăresc ingerințele eticului, ale politicului în arealurile epic, liric, dramatic sau oportunismul scriitorilor de succes, în construirea unei vieți privilegiate, cu voiajuri frecvente în străinătate, fapt ferm sancționat de inflexibilul cenzor din capitala Bavariei. Părerii corecte, la unison cu verdictele criticilor de acasă, N. Manolescu, E. Simion, Mircea Iorgulescu – plecat și el mai târziu peste hotare, G. Dimisianu, Dan Cristea, Laurențiu Ulici, Alex. Ștefănescu, Valeriu Cristea, Lucian Raicu, precum și ale altor practicanți ai criticii de întâmpinare... Reconfortante notele despre Sorin Titel, Ștefan Bănuțescu, Ileana Vulpescu... Genul liric o preocupă într-o măsură mai palidă pe Monica Lovinescu, iar analizele sale se aplică asupra lui Nichita Stănescu, Marin Sorescu (desigur, și dramaturgul), Ioan Alexandru, Romulus Vulpescu...

Prin vorbe „otrăvite”, acte unilaterale, subiective, activiștii culturali au încercat fără folos confiscarea ori măcar mutilarea/mistificarea valoroasei literaturi interbelice pe criterii extraestetice, avansând o scară axiologică eronată clădită pe proslăvirea unui sistem politic caduc, pe un mesaj ultraexplicit, nu subtilizat, sfidând legitățile creației statornicite de secole și poeticieni celebri, astfel că alde Teodor Balș, Cicerone Teodorescu, Ion Bănuță etc. fuseseră „cocoțați” în piscul artei cuvântului..

Cu talent literar insignifiant, nerelevant, ca să fim decenti, dar buni propagandiști, o cohortă de scriitorăși au ajuns să conducă reviste importante, să dețină funcții respectabile la Uniunea Scriitorilor, la edituri, enervând-o pe imperturbanta Monica Lovinescu, deosebit de drastică cu scrierile lui Nicolae Dragoș, Vlaicu Bârna, Traian Filip, Mihai Beniuc – poet, totuși, agreat de unii cronicari, traducător stimabil, versificator patriot –, Ion Călugăru. Printre alte nume surprinzătoare aneantizate de criticistul din media sonoră se mai regăsesc Lucia Demetrius(!), Ion Brad(!), la un moment dat, ambasador (pp.467-470), oricum autori cu nume, cu niscaiva simpatizanți în rândul comentatorilor...Nu puține reviste nemanageriate de critici regresează (*Criticofobia*, pp. 464-467), în vreme ce expansiunea necalității conduce la profilarea *Cimitirul clandestin al cărților* (pp.467-470).

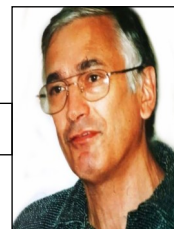
Ca un redevabil cronicar literar necantonat în spațiul literar românesc, Monica Lovinescu marșează spre zări apropiate, cum ar fi literatura universală,

unde luăm în calcul referirile la Camus, Șolohov, Shakespeare, Bulgakov, Pierre Emmanuel, scriitori francezi, ruși, englezi, cu toții validați de evaluatori imbatabili, de naționalități diferite. Materialele privesc ba o falie de literatură, ba receptarea, ba transpunerea pe scenele teatrale, pe platouri de filmare, pe scurt, o pledoarie pentru sincretismul artelor ori interconexiuni involuntare, deliberate, regizate... Multe puncte de vedere interesante, personale, ceea ce o onorează pe crainica postului de radio anticomunist, dovadă că libertatea de opțiune în domeniul cărților dezvoltă inimaginabil comentariul critic, îl debarasează de truisme, convenții, marote, iar comparatismul ca metodă se simte, se învederează...

Teatrul înseamnă dramaturgi, actori, regizori, viziune proaspătă, decoruri, costumație inspirată, voci memorabile, mimică semnificativă, săli pline, ovații. Mai rar, premii și alte distincții. Cine are valoare se impune oriunde, fie și în țări rafinate, pretențioase. Mostră *Eugen Ionescu la Academia Franceză* (pp.470-473). Dintre regizorii mapamondului, criticul de artă se oprește la Lucian Pintilie – de două ori –, întâi, cu o noua montare a lui Caragiale (pp.350-353), apoi cu „*Reconstituirea*” lui L. Pintilie (pp.489-492) și la Tarkovski, asemănat cu alt geniu, ctitor de imagine perenă, Eisenstein (pp.387-389). În alt articol, prestația tânărului actor Radu Beligan este entuziasmantă (*Radu Beligan și Coana Chirița*, pp.422-425).

De un realism neiertător cu șeful statului (din dec.7-începutul anilor '70) și pletora de activiști și securiști, realizatoarea de emisiuni virulente la un post de radio occidental, unde rostirea cuvântului nu suportă nicio îngrădire, Monica Lovinescu examinează imparțial literatura, cultura română a acelor ani întunecați, intelectualitatea fiind suspectată de nepatriotism, de erodare a înaltelor idealuri sociale (în fond, socialiste, comuniste), de pactizare cu „nociva” doctrină capitalistă, or misiunea ei consta exact în retușarea imaginii acestei clase progresiste, avide de nou, imposibil de aservit fie și periodic. Literatura trebuie detașată de ideologic, de politicul fariseic, tentant, numai aripile fanteziei contează în apropierea de un tărâm dorit, neimpus de nimeni. „Volumele *Unde scurte, Diagonale* – recunoștea un însemnat critic de azi (Nicolae Manolescu, op.cit., p.1210) - sunt documente ale unei epoci din cultura română.”

LITERATURA ROMÂNĂ PÂNĂ ÎN 1941 DIN PERSPECTIVA LUI G. CĂLINESCU ȘI NICOLAE MANOLESCU (III)

Nicolae Manolescu vorbește despre „inegalabilul” Popovici în cercetarea gândirii lui Heliade și a surselor ei. Se pare că în acest punct exegetul de azi este de acord cu precursorul său. D. Popovici ar fi avut contribuțiile cele mai reliefate în ceea ce-l privește pe marele scriitor menționat mai devreme. Amândoi îl au însă în atenție în latura contribuțiilor documentare. G. Călinescu o face implicit, doar prin citarea la bibliografie a cărții despre ideologia literară a lui Heliade, așadar tocmai despre gândirea lui și sursele ei, Nicolae Manolescu o face explicit, declarând că, tot în aceeași problemă, D. Popovici este „inegalabil”. La capitolul consacrat lui Grigore Alexandrescu, autorul *Istoriei critice...* prezintă un adevărat tablou al opiniilor critice considerate de el, (pe drept), a fi cele mai semnificative în ceea ce privește pesimismul, respectiv optimismul acestui poet. E. Lovinescu considera că Alexandrescu nu a fost un pesimist în sens superior, întrucât nu a avut „o concepție integrală a zădărniciilor cosmice”. N. Manolescu, neîmpărtășind acest punct de vedere, e mai degrabă de acord cu aprecierile emise pe marginea acestui subiect de Bogdan-Duică și O. Densușianu, având oarecare amendamente în ceea ce-l privește pe acesta din urmă. Tot el respinge tranșant opinia lui D. Popovici, dar, din fericire, o reproduce *in extenso*, în așa fel că putem să evaluăm noi înșine cum stau lucrurile. D. Popovici face o paralelă între Alexandrescu și Eminescu: „Drumul pe care se desfășoară sentimentele sale este opus aceluia pe care se manifestă Eminescu. Ceea ce ne întâmpină în poezia eminesciană din primele timpuri, este afirmația puternică, gestul incendiar, verbul puternic instrunit. Experiența ulterioară a poetului avea să convertească acest ideal revoluționar în critică și în cele din urmă în energie. Elegia, care este starea sentimentală inițială a poeziei lui Alexandrescu, este pentru Eminescu cucerirea ulterioară a unei experiențe negative. Și dacă Alexandrescu este un precursor al lui Eminescu, constatarea aceasta ne ajută să înțelegem și în ce sens precede autorul *Anului* 1840 pe autorul *Melancoliei*. Aflăm aici un foarte pătrunzător și succint comentariu al poeziei lui Eminescu, în etapele ei succesive, dar și

un model de literatură comparată, nu însă în accepția tradițională a termenului, căci este vorba despre doi reprezentanți ai beletristicii naționale, în sfârșit o studiere a devenirilor în ordine istorico-literară, irigată de fluidul binefăcător al comentariului critic. Sigur, se poate observa că de D. Popovici nu are imaginație, nu e scânteietor la acest nivel, precum T. Maiorescu, E. Lovinescu, G. Călinescu, Vl. Streinu, Gh. Grigurcu, N. Manolescu, ori unii succesori ai acestuia. Pe de altă parte, trebuie punctat că din stirpea lui D. Popovici sunt comentatori perspicace și avizați, cu aplecare accentuată spre istoria literară, precum Mircea Zăciu și Paul Cornea. Aceștia din urmă se pot revendica mai degrabă a fi în filiația autorului *Ideologiei literare* a lui I. Heliade Rădulescu, decât în aceea a lui Tudor Vianu, prea preocupat de generalități, de estetică, și mai puțin de realizări estetice, sau Șerban Cioculescu, dominat de restabilirea adevărului asupra unor amănunte, ori cârtitor vizavi de unele detalii. Nicolae Manolescu nu remarcă aceste calități ale textului citat de el însuși din D. Popovici, mai mult, respinge opiniile lui cu intransigență inchizitorială, întrucât „eroarea, mai vizibilă la Popovici decât la ceilalți, constă în a defini un conținut sufletesc al poetului, când e vorba de cu totul altceva, și anume de stilistică”. Criticul e de acord cu sine însuși, din moment ce și la Sadoveanu vede un triumf al caligrafiei, al formei, și nicidecum romantism structural. Dacă stăm să analizăm lucrurile mai temeinic la Grigore Alexandrescu, e greu de susținut că țin doar de stilistică *Umbra lui Mircea la Cozia*, unde aflăm o spectaculoasă intruziune a trecutului în prezent, aidoma aceleia a icebergului în *Titanic*, ori în *Satiră. Duhului meu*, compunere străbătută de șfichiuri ale unui pamflet veninos, și aceasta e puțin spus, căci veninul are o concentrație de cobră, argheziană.

Nicolae Manolescu nu menționează, nici măcar la bibliografie, *Poezia lui Eminescu* de D. Popovici, în sfârșit „inegalabilul” este pus și el în rândul autorilor vrednici de a se afla într-un dicționar, iar nu într-o sinteză a unei literaturi.

Întorcându-ne atenția la cel de-al doilea reprezentant al *Istoriei literare...* concentrat

asupra unor valori unanim acceptate, cu preponderență din secolul al XIX-lea, care ignorau literatura veche și ocoleau a se pronunța asupra celei de la 1900 încoace, Nicolae Manolescu spune că aici G. Călinescu ar fi putut considera să fie locul și lui Ovid Densușianu. Într-adevăr, autorul *Istoriei...*, apărute acum opt decenii, inserează în textul cărții câteva cuvinte despre Ovid Densușianu. Nu-i acordă un capitol aparte, cum a făcut, de pildă, cu un autor mai vechi, Al. Biru, care oricum nu avea nici urmă de talent, cum criticul însuși consemnează. În capitolul consacrat revistei *Viața nouă*, după formularea câtorva rezerve în ceea ce-l privește pe O. Densușianu, (ele sunt motivate), conchide: „Cursurile lui de istoria literaturii reprezintă întâia lucrare documentată și cu criterii strict artistice de istorie literară modernă”. Cu acest lucru este pe deplin de acord și Nicolae Manolescu, din moment ce afirmă că acest autor a produs „prima noastră istorie estetică” a literaturii. Într-adevăr, așa stăteau lucrurile până la un moment dat, când s-a descoperit că Densușianu avea precursori în această direcție, dar lucrările lor nu fuseseră publicate. Înainte de a aborda acest subiect însă, trebuie observat că ambii mari critici se rezumă la o singură frază de apreciere a sintezei lui Densușianu. Niciunul nu argumentează cât de cât analitic de ce contribuția acestuia reprezintă întâia organizare documentată și cu criterii strict artistice de istorie literară modernă română, ori de ce acest autor a produs prima noastră istorie estetică a literaturii naționale. Faptul că e vorba de o istorie literară documentată e mai puțin important, de altfel, sub acest aspect, O. Densușianu fiind concurat cu succes de N. Iorga. Evaluarea estetică a fenomenului beletristic e meritul de căpetenie al celui dintâi. Autorii celor două mari sinteze de care mă ocup aici îi acordă o mai mare atenție lui Densușianu în calitate de ideolog literar, mai precis formulat, de propagator al unui program în care se preconiza preponderența formei în literatură și lipsa ei de limitare la spațiul citadin. A vedea însă cum crede Nicolae Manolescu că ar fi apreciat G. Călinescu că O. Densușianu este un elogiator fără discernământ al scriitorilor din secolul al-XIX-lea este o eroare, din moment ce autorul, programatic simbolist, dar tradiționalist prin formație, emitea aprecieri bațjocoritoare despre Maria Cunțan, o poetă de mult uitată, dar receptată cu amabilitate de Maiorescu, iar ale cărei versuri, cu desăvârșire fade, G.Călinescu, opinând că, întrucât acestea vin din partea unei femei, au o anume legănare. Totuși, N. Manolescu îi acordă nu un capitol, dar totuși un capitolăș lui O. Densușianu în ipostaza de teoretician.. Niciunul din cei doi critici nu se ocupă de acesta însă în ipostaza de exeget al literaturii vechi, care este indisolubil legată de fenomenul de limbă. Totuși G. Călinescu îl citează la bibliografie pe acela ca autor de o primă sinteză a limbii române și mai menționează că, sub acest aspect, el

este un precursor al lui Al. Rosetti, ultracomprehensivul editor al *Istoriei...din 1941*. Că admirator necondiționat al valorilor consacrate nu a fost O. Densușianu se demonstrează și prin aceea, (lucru observat de N. Manolescu), că a fost refractar la valoarea prozei lui Eminescu, ca și Ibrăileanu, de altfel, această particularitate constituind pentru amândoi o bilă neagră. În treacăt, tot criticul contemporan punctează activitatea de folclorist a lui Densușianu, anume când observă că acesta din urmă a nuanțat opinia lui Hasdeu referitoare la vechimea celebrei balade *Miorița*. Acest lucru e important însă și pentru istoria literară scrisă, întrucât balada, în varianta lui Alecsandri, cum bine afirmă Călinescu, este o capodoperă, iar *Miorița*, pe de altă parte, nu doar exprimă într-un înalt grad specificul național, dar și a fost punctul de plecare al unor multiple exegeze, așadar, a fost un izvor rodnic pentru critica, (dar și pentru filosofia), românească. Cât de salutară a fost sinteza de istorie literară a lui Densușianu ne dăm seama și din *mottou*-ul, pe care Nicolae Manolescu l-a pus la partea intitulată *Neoclasicism și Iluminism. 1787 -1840*, din sinteza sa: „Pe când dincolo de Carpați mișcarea literară, culturală, era îndreptată mai mult spre erudiție și manifestări, având ca scop trezirea conștiinței naționale, dincoace, în Principate, răsăreau vestiri de o literatură ce avea să dea expresiune sufletului românesc sub altă înfățișare, aceea care era mărturia însușirilor poetice, pe care, până atunci, numai creaturile populare le puseseră în lumină”. Fără îndoială, Densușianu a vrut să spună „creațiilor” populare, termenul de „creatură” având cu totul altă accepție, anume una îngrozitoare, în filmele-*horror*.

De altfel, fiecare din părțile istoriei manolesciene e prevăzută cu un *motto*. Cea consacrată literaturii medievale, care se întinde, conform aprecierii criticului, pe perioada 1521-1787, are un *motto* din Jacob Burckardt. După tranșa de timp amintită, prevăzută cu un *motto* din Densușianu, alte etape ale istoriei literare naționale sunt precedate de texte ale unor Mihail Kogălniceanu, Titu Maiorescu, Alexandru Paleologu. Desigur, e legitim să pui un *motto* din marile personalități. Nicolae Manolescu consideră de cuviință să pună unul și din I. Bogdan Lefter. Punându-l în comparație cu autorii mai devreme citați, despre acesta din urmă nu putem exclama precum Gherea: „Dante și dl. Scrob!”. E vorba de un anume Carol Scrob, versificator insignifiant de la sfârșitul secolului al XIX-lea. Totuși, I. Bogdan Lefter, un om foarte civilizată, de altfel, critic de factura elegant-didactică a lui Eugen Simion, analist politic tv într-o etapă mai recentă a activității sale, nu este nicidecum o mare personalitate, nicidecum, așadar, ceva din zisele sale nu merita să fie pus ca *motto* la o carte a istoriei literare, mai ales când e vorba de una atât de prestigioasă și strălucită precum cea a lui Nicolae Manolescu.

REGINA TEMPLIERILOR, SAU... FEMEIA CARE LASĂ AMINTIRI ÎN VIAȚA UNUI BĂRBAT...

Puțin derutant titlul noului roman al lui Ion Dulugeac, *Regina Templierilor*, apărut la editura Romhelion, Mogoșoaia, 2020, roman care, alături de *Persida de trei ori femeie*, este parte a colecției *Femeile din viața noastră*.

Titlul acestui volum este derutant, întrucât trimiterea la Ordinul Templierilor rămâne vagă și confuză, fiind de fapt o trimitere conjuncturală, făcută de un personaj al romanului.

Punctul de plecare al acestei narațiuni îl constituie Henry Miller: „Există trei lucruri pe care le poți face pentru o femeie: poți să o iubești, să suferi pentru ea sau... să o transformi în literatură”. Din aceste trei lucruri pe care le poți face pentru o femeie, Ion Dulugeac îndeplinește două: iubirea și literatura, mai puțin suferința.

Personajul Ion Dulgheru, un *alter ego*, îndeplinește și el, la rândul său, tot două dintre imperativele lui Henry Miller: să o iubească în felul lui donjuanesco, superficial, fără preocuparea lui Max Frisch pentru geometrie, deci, pentru perfecțiune, fără implicarea profundă a sufletului, fără nici un fel de spiritualizare, fără o mistică a iubirii, și să o transforme... în literatură. De suferit nu pare să sufere nicio clipă, din moment ce, odată despărțit de Rodica Brașoveanu, marea iubire, se consolează rapid în brațele altei femei. O idee există, totuși: prima iubire se impune ca arhetip, alegerile ulterioare sunt decise de asemănarea/nonasemănarea cu modelul. Chiar pe soția sa, Elena, a ales-o, o mărturisește, întrucât semăna cu Rodica...

Acțiunea pornește ca un *bildungsroman*, sugerând constituirea narațiunii ca un film al vieții Rodicăi Brașoveanu, Regina Templierilor..., de la naștere (anii '50) până la deplina maturitate, după ce trece prin criza adolescenței, prin experiența primei iubiri, prin criza așezării la casa ei, într-o căsătorie aranjată de

părinți, căsătorie acceptată fără cutremurări ale ființei. Suntem în plin banal al existenței.

Pe de altă parte, această poveste a Rodicăi Brașoveanu se integrează experiențelor erotice/erotizante ale lui Ion Dulgheru, posibil templier..., în imaginația vorace a naratorului. Ion Dulgheru este prima iubire a Rodicăi Brașoveanu, ea este, așa o notează și o subliniază Ion Dulgheru, prima lui iubire. O reciprocitate care nu se termină ca un basm. El, însă, nu se poate fixa nici într-o relație, nici într-o iubire.

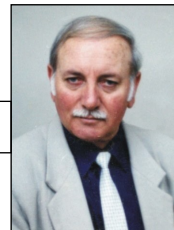
Superficialitatea aceasta a relațiilor, ușurința cu care trece ca un fluture de la o floare la alta, duce în derizoriu afirmarea emfatică a mării iubiri. Totuși, personajele cred în sentimentele lor, cred că aceasta este marea iubire, că așa se trăiește o mare iubire.

O notă de neverosimil însoțește relatarea poveștii de iubire. Nici Ion Dulgheru, nici Rodica Brașoveanu nu sunt suflete profunde, dar trăiesc oarecum la suprafața existenței, fără nici un fel de cutremur al nervilor, care să le răscolească ființa, s-o pună în fața limitelor ființiale, existențiale. Singurele limite la care sunt atenți sunt cele reale, sociale, cărora sfârșesc prin a se conforma.

Laitmotivul „Istoria unei vieți este istoria unui eșec”, ideea lui Jean Paul Sartre, ar ilustra o concepție de viață, un principiu ordonator care să dea coerență întregului, ordonat ca viziune epică asupra vieții. Singurul eșec este al Rodicăi Brașoveanu care-și „sacrifică” prima iubire pentru o căsătorie aranjată, dar acceptată. Alte personaje feminine ar fi luptat în numele dreptului femeii la fericire, al dreptului de a alege și de a decide drumul de urmat în viață, poate ar fi amenințat cu sinuciderea sau, poate, s-ar fi sinucis...

(continuare la pagina 50)

EVENIMENT: O ANTOLOGIE MONUMENTALĂ

Nu este nicio exagerare, pentru că, și în substanța sa lirică, și ca înfățișare editorială, „Antologia Litere (425 de poeți în 20 de ani)” este un veritabil monument cultural. Și care a fost publicat la momentul potrivit, adică la două decenii de la înființarea Editurii Bibliotheca și a revistei „Litere”, girată de autoritatea Uniunii Scriitorilor din România, și la împlinirea a 15 ani de la înființarea Societății Scriitorilor Târgovișteni/S.S.T. Căci, în toți acești ani, atât editura și revista „Litere”, cât și S.S.T., aflate într-o perfectă simbioză, au fost să fie acel „sol fertil” din care a rodit nu numai un sumum (cum laude) reprezentativ de literatori (poeți, prozatori, istorici și critici literari, istorici ai culturii și civilizației), numeroși cu relevanță aspectare națională, astăzi, nu puțini deținând și calitatea mult râvnită de membri ai Uniunii Scriitorilor din România sau ai Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România, dar, mai mult decât a generat un fenomen eclatant emblematic cu puternice și benefice iradiere creatoare nu numai în spațiul cultural târgovișteano-dâmbovițean, cât și în cel național și, ipso facto, am numit ceea

ce acad. Mihai Cimpoi crede a fi promoția de azi a Școlii literare și artistice de la Târgoviște, iar George Toma Veseliu i-a văzut pe membri S.S.T. drept **continuatori** ai aceleiași școli. Fenomenul este atât de sinergic în devenirea lui încât m-aș încumeta să-i augmentez **condiția de a fi** – fără să încerc măcar o clipă a nu fi de acord cu aprecierile mai înainte pomenite – denumindu-l, mutatis mutandis, **Noua Renaștere cultural literară de la Târgoviște**, calată firesc pe continuatorii de acum ai celebrei Școli de Proză. Este de precizat că avem de-a face însă cu mult mai mult în cuprins cultural: cu prozatori, se înțelege, cu istorici și critici literari, cu dramaturgi, cu poeți, unii, și nu puțini, practicând toate aceste genuri, dublați fiind și de vocația artistului plastic, sau a arbitruului fotograf, ori de propensiunea spre diferite domenii ale științelor (cercetare și hermeneutică). Așa cum este cazul multora dintre cei reuniți

între copertile acestei „Antologia Litere (425 de poeți în 20 de ani)” apărută sub auspiciile Editurii Bibliotheca. Este o paradigmă preemtorie.

Inițiată de infatigabilul editor care este scriitorul Mihai Stan și realizată printr-un travaliu istovitor, de o pasionantă admirabilitate, de scriitorul George D. Piteș, care merită pe bună dreptate o sinceră recunoștință, că, nu-i așa, nu-i de acolo să orânduiești în cele 856 de pagini pe toți/toate cei/cele (poeți/poete) ale căror versuri au fost publicate în paginile revistei „Litere”, membri și nemembri ai S.S.T. – excluzând traducerile din lirica universală –,

antologia este o vastă panoramă a poeziei românești contemporane. Și nu am impresia că aș greși, sunt convins că nu, dacă voi spune că, dincolo de a fi o antologie jubiliară, este una națională. Dar și una de lirică universală, întâlnindu-i aici într-o confraternitate atemporală pe Charles Baudelaire, Bilitis, Francis Carco, Philippe Chabaneix, André Chénier, Luca Cipolla, Paul Claudel, Jean Cocteau, Samuel Taylor Coleridge, Emily Dickinson, Dante Alighieri, Paul Eluard, Kahlil Gibran, Wolfgang von

Goethe, Marie-Laure Grouard, José Maria de Heredia, Max Jacob, Kalidasa, Hakim Omar Khayyam, Aleksander Sergheevici Pușkin, Shakespeare, Paul Valéry, Voltaire, Walt Whitman și mulți alții.

Și dintre marii poeți români ante și post – al Doilea Război Mondial ne este dăruită o generoasă galerie asemenea unei simpatice lecții de literatură română: Calinic Argeșeanul, Martha Bibescu, Leo Butnaru, Radu Cârnelci, Andrei Ciurunga, Eugen Coșeriu, Aura Cristi, Nicolae Dabija, Iulian Filip, Barbu Fundoianu, Ion Hadârcă, Iulia Hașdeu, Leonida Lari, Valeriu Matei, Victoria Milescu, Ion Minulescu, Ana de Noailles, Cincinat Pavelescu, Florentin Popescu, Paula Romanescu, Mircea Horia Simionescu, Arcadie Suceveanu, Vasile Tărățeanu, Grigore Vieru sau Horia Zilieru. Și, de bună seamă, Mihai Eminescu.

Cât despre „grosul plutonului”, format din membri ai S.S.T., n-o să fac

impardonabila greșeală de a-mi da cu părerea despre fiecare în parte, o dată că mi-ar trebui cam o jumătate din spațiul revistei, în al doilea rând, apropo de zisa lui Horațiu, „genus irritabilevatum”, aș fi acuzat de discriminare fără a mi se acorda prezumția de nevinovăție, ținându-se seama că orice opinie critică este supusă subiectivității electivă chiar și în situația în care poți fi sincer și nu supus unei stări de spirit rebarbative. Însă, ca o impresie generală de fond o opinie indubitabilă se impune: poetica sesetiștilor este una performantă, competitivă, deci, sui-generis la unii autori. Desigur, există unele diferențieri, nu clivaje, ceea ce vine din parcursul evoluției al fiecărui sesetist antologat, din experiențele acumulate pe acest parcurs și, nu în ultimul rând, din cantitatea acumulărilor culturale (știți cum se spune, cu cât ai mai multe biblioteci în cap cu atât mai concludentă îți este intelectualizarea și, ca atare, în ceea ce-l privește pe scriitor, capacitatea de a-și produce autodepășirea și de a-și șlefui versul asemenea unui inspirat orfevru). În acest sens, putem vorbi de o ilustrativă **școală de poezie de la Târgoviște** din răscrucea a două secole și a două milenii, S.S.T. fiind un dinamic **atelier de creație**, iar revista „Litere” acel sensibil și productiv banc de lucru al orfevrului.

Panorama exprimărilor este complexă, de la „tehnologia” formatului (poezie prozodică, vers liber, poem în proză) la textul liric, descoperind aici o amplă

plajă de trăiri, viziuni și rostiri intelectualiste: expresioniste, suprarealiste, onirice, postmoderniste/ neomoderniste (în accepțiunea teoriei unor istorici și critici literari), impresioniste, himeriste sau fracturiste. Ceea ce nu este deloc rău, ba, dimpotrivă, ne deconspiră preocuparea unor sesetiști de a-și configura o identitate poetică în așa fel încât să-i particularizeze în contextul încă nelimpid al orizontului literar românesc ca atare rezonanța unui concert bine articulat încă nu o auzim, bătuit de dodecafonișmul unei uriașe „ciocniri de valuri” la nivel planetar, dar cu reacții oarecum browniene în viața națiunilor. Iar în viața națiunii române, dacă este să rămânem în sfera culturii, această reacție browniană o regăsim în inconsistența demersurilor și într-o serie de experimentări obsesiv tupeiste – de etică nicio vorbă –, pe trenduri globalizante și care duc la o halucinantă extincție a valorii. Cu atât este mai de apreciat efortul constructiv al **Noii Renașteri culturale literare de la Târgoviște**, promotoare obstinată a **valorii autentice**, „Antologia Litere (425 de poeți în 20 de ani)”, depunând o indelebilă mărturie în acest sens. **Manet res**, nu-i așa? De fapt, este **sensul** unei remarcabile evoluții în vremuri de turbure redefinire/reidentificare post-comunistă, – S.S.T. și revista „Litere” contribuind substanțial edificator, astfel oferind o certă valoare adăugată – a egregorului Târgoviștei Culturale.

(continuare de la pagina 48)

Regina Templierilor

Sacrificiul pe care-l face Rodica Brașoveanu, devenită ulterior Niculescu, prin căsătoria cu Dan Niculescu, este să petreacă, înainte de căsătoria cu acesta, o noapte incendiară cu Ion Dulgheru, marea iubire.

Personajele lui Ion Dulgeac nu-și pun niciodată probleme de morală. Ele nu sunt imorale, ci absolut amurale, nu au nicio preocupare în această privință. Ele trăiesc intens viața la nivelul carnalului cu frenezie dionisiacă, asemenea primilor oameni, cu o candoare adamică. Între apolinic și dionisiac, stări primare ale omenescului, ei aleg clipa dionisiacă, freamătul ei, într-un prezent pe care-l vor etern, stabil, static.

Ion Dulgheru, *alter ego*-ul autorului însuși, *șinta* naratorului, urmărit în aventura existenței sale, are sacul doldora de aventuri galante pe care moare de nerăbdare să le povestească. De acolo, din acel sac, apar Fănuș Neagu, Mircea Micu și nou în acest roman, Victor Socaciu, a cărui prezență la început a putut sugera

cititorului o poveste cu Rodica Brașoveanu. N-a fost să fie, însă... Ceea ce-i leagă, la suprafața întâmplării, este doar încercarea Rodicăi de a lua lecții de muzică, în particular, cu același profesor.

Un amănunt referitor la Fănuș Neagu și la romanul său *Frumoșii nebuni ai marilor orașe*, strecurat în poveste, capătă interes de istorie literară. Se pare că, la început, romanul s-a numit *Frumoși sunt nebunii marilor orașe*. Ion Dulgheru, simpatizat de Fănuș Neagu, gratulat de acesta cu tot felul de cognomene: „Gogol de la Mogoșoaia”, „spion kaghebit”, „pușlama proletară”, „dl Dulea, șeful cenzurii comuniste”, „comunist minuscul”, îi sugerează scriitorului, și acesta acceptă, o altă variantă: „Nea Fane, eu aș da romanului următorul titlu: *Frumoșii nebuni ai marilor orașe*, deoarece este mai amplu, neutru și relevant...”

Plăcerea, chiar voluptatea de a nara, este dominantă la tot ce scrie Ion Dulgeac. iar întâmplările de viață se înșiră ca mărgelile pe ață, potrivite doar ca mărime, nu și culoare... Ar trebui ca autorul să gândească la o arhitectură epică, la o construcție care să armonizeze secvențele, să le subordoneze unui sens.

Daniela-Olguța Iordache

CANTATA DIN AUTOBUZ E DE URMUZ?

„Câte drumuri duc la Roma
Știu și Shakespeare și fantoma!” (G. Corbu)

În prefața sa la cartea din 2013 a epigramistului G. Corbu „Corbigrame. Urmuzeu poetic”, academicianul Mihai Cimpoi exclama cu entuziasm: „Urmuz avant tous et avant tout!”. O făcea în limba română, dar, în noua versiune „Urmuzeu poetic. Epigrame în manieră absurdă”, apărut la Editura Tiparg din Pitești în 2020, există și o variantă franceză, iscusită și binevenită, datorată poetei și traducătoarei Paula Romanescu. Coperta este împodobită cu portretul din tușe suprarealiste al lui Dem Demetrescu-Buzău zis Urmuz (pseudonim ales de Tudor Arghezi) realizat de Marcel Iancu exact acum 100 de ani, adică în 1921.

Alegerea lui Urmuz ca model de reînnoire al antropologicului gen epigramatic este, pentru vremurile pe care le trăiește cultura contemporană mai mult decât salutară, căci Urmuz, născut la Curtea de Argeș în 1883 a fost judecător stagiar nu numai la Răchitele și Casimcea dar și la Ghergani și Târgoviște. El și-a scris celebrele sale proze „încă de pe vremea când era judecător exilat la Ghergani”, adică înainte de 1912, când apărea prima revistă semnificativă a modernismului românesc „Simbolul”. Appreciate enorm de actorul George Ciprian, prozele sale revoluționare erau citite la Capșa unde stârneau hazul entuziast al asistenței (Sașa Pană).

Tudor Arghezi, unul dintre entuziaști, le publică în „Cugetul românesc” abia în 1922 (vezi „Pâlnia și Stamate” și „Ismail și Turnavitu”).

L-au urmat revistele „Punct”, „Bilete de papagal”, „Contemporanul”, iar în 1928 apărea la Câmpina și publicația avangardistă „Urmuz”, sub îngrijirea lui Geo Bogza.

Din păcate, Urmuz nu a reușit să supraviețuiască până la acest moment semnificativ pentru propria sa victorie literară, deoarece și-a pus capăt zilelor în 1923.

Faptul însă că victoria sa a fost definitivă ne-o confirmă un dicționar literar de azi, DGLR, unde se scrie: „Premergător”, potrivit caracterizării lui Eugen Ionescu, al „revoltei literare universale”, „unul din profeții dislocării formelor sociale ale gândirii și ale limbajului”, creator care, după Geo Bogza, „cel dintâi de aici și de aiurea (...) a făcut (...) primul salt pe o

planetă nouă, cu o altă atmosferă și cu o altă geografie a sensibilității”, Urmuz a scris în opoziție nu numai cu literatura română din toate timpurile ci, mai mult decât atât, cu producția scriptică a umanității”.

Într-un fel al său, de neimitat, Eugen Ionescu se vede și pe sine în descendența autorului „Paginilor bizare” comentând astfel: „Este Urmuz un suprarealist autentic? Poate că, deoarece nu părăsește niciodată luciditatea sa ironică e numai un caraghios, un frate spiritual al lui Jarry? Sau încă, dacă vrem să descoperim oarece implicații, poate fi considerat un fel de Kafka mai mecanic și mai grotesc? Suprarealiștii din România îl revendică șef de coloană”.

Urmuz a presimțit în vremea sa însăși dezagregarea lumii la care, din nefericire, asistăm noi astăzi, iată de ce atât G. Corbu cât și Mihai Cimpoi se arată atât de preocupați de noul traseu al epigramei, ajunsă în sfera absurdului contemporan, căci cine s-ar mai îndoi astăzi că trăim vremuri cu adevărat absurde?

Epigramistul pătruns în noua sferă se întreabă însă pe drept ce este mai bine să aleagă: absurdul șocant dar succulent al avangardei sau pe cel morocănos și tern al postmodernismului. Nu e de mirare că alege suprarealismul avangardist, așa cum a procedat și Mircea Horia Simionescu, căci în descendența lui Urmuz nu se ală numai Eugen Ionescu ci și autorul „Ingeniosului bine temperat”.

Iată-l, de exemplu, vorbind despre impasul în care se află cultura de azi:

„Cum să nu trăim o reală criză a poeziei și a prozei ci și o *catastrofă reanalfabetizare* (majoritatea intelectualilor nu trec de clasa a treia la scris-citit-înțeles), lectura cărților devenind în ochii mulțimii o extravaganță, un lux, un moft?” (vezi „Litere”, septembrie 2001).

Și, în virtutea acestei incontestabile realități, iată un text semnat de MHS în descendență urmuziană: „George Bacovia: „Plumb”. Apărută în „Biblioteca pentru metalurgiști”, cartea lui Bacovia atrage atenția asupra acestui element pe nedrept disprețuit. Se trece în revistă larga utilitate a metalului, din care se pot face margini de linii ferate, clavire, chioșcuri pentru fanfare militare, aparate cinematografice, decoruri teatrale și chiar sicrie. Informații interesante despre intoxicația cu plumb la muncitori (simptome și procese). Scrisă concis, însoțind faptele cu formule ce nu depășesc niciodată jumătate de pagină, cartea se citește cu ușurință de specialiști, ca și de cei cărora le plac chimia, fizica și spectroscopia metalurgică. (Editura „Lakustris” St. Gall 1985).”

Într-un alt registru stilistic, G. Corbu surprinde și el, utilizând un transparent umor urmuzian, incultura crasă și alarmantă a epocii contemporane:

„Partituri și manuscrise/ Ne-au rămas de la Ulise,/ Dar avem munți de tratate/ De Iisus și de Socrate.”

Longevitatea de milenii a epigramei se datorează pe de o parte faptului că

râsul este un fenomen cultural și civilizatoriu cu detonare cathartică de temut și manifestări extreme: m-am tăvălit pe jos de răs; am răs cu hohote; mor de răs; am răs până am leșinat, iar pe de altă parte pentru că genul a avut parte de două clasicități: cea antică greco-latină și cea europeană a secolului al XVII-lea francez.

Cu toate acestea, cei „săraci cu duhul” nu știu nici azi ce este râsul homeric, nastratinesc ori sarcastic, și nici ce să creadă despre „râsul cu lacrimi” sau „hazul de necaz”, de aceea, la comedii mai ales, acestora li se pune o bandă înregistrată cu râsete ca să știe și ei când să reacționeze. Românul însă n-a avut niciodată nevoie să fie gădilat căci pentru el starea de bună voie este naturală și spontană.

Dacă George Corbu este convins că epigrama vine de la greci și trece apoi la romani, personal eu socot că mucalitul Mitică a ajuns la Pont cu mult înaintea grecilor miletani. Dovadă stă existența epigramei populare (vezi strigătura, strigarea peste sat, fără a mai vorbi de cimitirul vesel de la Săpânța) existență greu de fixat în timp.

Iată și un exemplu relevant de Aurel Iordache:

„Spovedește-te, nevastă,/ Că e moartea la fereastră!/ Ba! Eu când m-oi spovedi/ Șapte popi mi-or trebui,/ Șapte popi din șapte sate/ Să mă spele de păcate!”

O altă dovadă este marea grijă a românului „să nu-l rădă lumea” sau, altfel spus, „să nu se facă de răs”.

Cert este că românul „știe de glumă” și, poate și din acest motiv, toți glumeții și satiricii s-au instituționalizat într-o Uniune a Epigramiștilor din România, condusă cu brio chiar de scriitorul umorist George Corbu.

Ținând enorm la catrenul lor spumos și spiritualul, epigramiștii au căutat să-l perfecționeze, deși el era deja extrem de concentrat. „Epigrama-i un strănut”, conchidea G. Călinescu. Ei au renunțat la materia moralizatoare lăsând-o în seama cititorului și astfel catrenul a devenit distih sau s-a rezumat la un singur vers. Pentru respirație poetică, epigramiștii, care sunt și ei poeți, și-au apropiat sonetul satiric.

Întrebarea care se pune acum este următoarea: epigrama intră ușor în

spațiul absurd urmuzian sau nu? Răspunsul este negativ, deoarece ea nu se poate dispensa total de un sâmbure tare de adevăr lucid și logic. Dacă o face își pierde îndrituirea.

Tot G. Călinescu îi critica pe suprarealiști pentru reducerea operei lor la un simplu automatism ce suprimă creația. Șerban Cioculescu mergea până la a-i tăgădui suprarealismului valoarea de școală literară. Comparând însă azi suprarealismul cu postmodernismul, amândouă mergând pe negație și descompunere, suprarealismul pare mai mustos și mai plin de har: „Captivă-n înveliș de urdă/ Scâncește epigrama-n vrac/ Sub dominația absurdă/ A postmodernului I pak”.

Miza suprarealiștilor, sau măcar una dintre ele, este aceea că dicteul lor automat stârnește hazul fie și prin ridicolul lipsei de sens dar și prin ingeniozitatea demonstrației absurde. Automatismul lor ascuns seamănă întrucâtva cu „forma fără fond” despre care vorbea Maioreșcu și pe care a ilustrat-o genial Caragiale.

Alături de subtilizarea sensului, G. Corbu mai utilizează și devierea acestuia cu efect garantat umoristic. Oricât ar părea de paradoxal, ni se explică, ieșirea din logică se realizează cu elemente logice și chiar raționale: „Astfel rădăcinile absurdului devin vizibile și chiar „comestibile,, pentru gurmanzi și gurmeți”: „Fui prins când înghițeam în sec/ O epigramă „à la greque”

Oricât de bine ai stăpâni însă procedeul, o simplă trecere de la imaginar la real te readuce în spațiul clasic: „Rectificatele bugete/ Sunt când gurmande, când gurmete.” Sau „Schimb citate latinești/ Pe cinci pâini și patru pești”.

Aflăm tot de la maestru că epigrama abilă prinde la sol și „nucleul unei operațiuni viclene, derivate din **inedit**, **intempestiv** și **surprinzător**.”

Aici cred că descindem chiar în adevăratul urmuzeu pe care ni l-a pregătit cu atâta talent de prestidigitator umoristul: „Azi știm toți cum că Cioran/ La Paris era persan/ Cumpărând neant de -un ban.”; „Nici necredinciosul Toma/ N -a vorbit cu Paul Goma!”; „Gust din spiritul Eladei/ Taina dulce-a marme-

ladei.”; „Mare lucru-i un prilej/ De-a sfida culoarea bej!”.

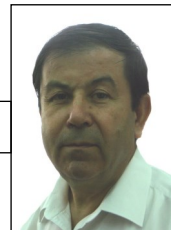
Când își lasă luciditatea liberă, G. Corbu e din nou un clasic, dar înnoit, căruia nu-i scapă nimic din ce se petrece în noul Babilon: „O sticluță de oțet/ Vindecă de internet”; „E artist de etichete/ Temporar analfabete”; „Pistolul descărcat spontan/ Are accent american”, dar și cu priză dublă: camuflarea umoristică a unui conflict inexorabil: „Între poeți și militari/ E loc pentru descinderi mari”.

Comentând și exemplificând la rându-i materia din urmuzeu, acad. Mihai Cimpoi îi descoperă umoristului și capacitatea de a surprinde „absurdul în stare pură, așa cum apare el în viața noastră de toate zilele: politică, socială, culturală”, „ca un adevărat fenomenolog al acesteia”.

În textele garantat urmuziene tragismul este disimulat cu artă, în cele mai întoarse spre clasic el se simte dureros, ca dansul „țapului înjunghiat” de care ne vorbea Arghezi: „Bântuind pe continent/ Redutabilul șomer/ M-a-nvățat să nu disper/ Când primesc un compliment.”; „Domnul Yin și Doamna Yang,/ Ca să poată-ajunge-n ștreang/ Au fost înălțați în rang!”; „Când dai bună ziua cloștii/ Cert ești în consensul obștii.”; „Aici zace-n individ/ Dat afară din partid”; „Nu uitați când faceți sex/ Cât de important e-un DEX!”; „Clipele fugare, Sire,/ Au fost date-n urmărire”; „Nici reptila nici reptilu’/ N-au pupat papamobilul!”; „Într-o mină de cărbune/ Totul e deșertăciune.”; „Deși a aderat la rit/ Tot se mai simte urmărit.”; „Nu departe de Rodope/ E un târg de Penelope.”; „Dac -o iei pe arătură/ Dai de acte de cultură.”; „Sfinte Petre, Sfinte Petre,/ De se mai purtau azi ghetre/ Aș fi fost de mult falit!/ (Gemea un mitropolit).”

Mulțumindu-i umoristului pentru curajul de a ne lăsa în urmuzeu să ne nelegitimăm, epigramatic am lăsat special la urmă textul la care am râs cu lacrimi.

Este vorba despre tragi-comedia omului contemporan decăzut la rangul de simplă „resursă umană”, urmărit însă cu aviditate de gheara nemiloasă a profitului: „I se-ntind de-o vreme curse/ Omului plin de resurse!”

ISTORICI PLOIEȘTENI DE AZI DE LA ISTORIE LA POLITOLOGIE*

Dacă ar trebui să precizez, care este *nervum rerum*, firul conducător, elementul caracteristic al deceniilor de activitate profesională a istoricului Ion Șt Baicu, aş spune că el se înscrie pe orientarea dinspre Istorie/Istoria mișcării muncitorești către Politologie.

Ion Șt Baicu a văzut lumina zilei la data de 8 octombrie 1934 în satul Rubla din comuna Valea Râmnicului, fostă Bălțați, azi în județul Buzău. Denumirea satului își are originea/sursa în faptul că pe teritoriul său a fost descoperit un depozit de monede rusești din vremea războaielor duse de ruși, pe teritoriul românesc, împotriva turcilor ori a austrieșilor în sec XVIII-XIX. Antecesorii/Strămoșii familiei Baicu sunt menționați pentru prima oară în documente, în anul 1838. În catagrafia de la acea dată este pomenit/înscris țăranul clăcaș Năstase sin Baicu, deținător în folosință a șapte pogoane de pământ arabil și a unui număr important de animale, vaci și boi de tracțiune.

Părinții lui Ion Șt Baicu aveau o stare materială modestă, se ocupau cu grădiniștii și agricultura, categorie socială poreclită „cojani”, în epocă. Tatăl, Ștefan, a murit în 1941, în luptele pentru eliberarea Basarabiei. Mama, Tinca, a murit și ea de timpuriu îmbolnăvindu-se de pneumonie în timp ce muncea pentru procurarea de lemne dintr-o pădure. Cei patru minori orfani ai familiei au rămas în grija bunicilor materni, Maria și Sandu Odică. Ionică Baicu avea atunci 12 ani.

Din anii școlii primare, urmată în satul natal, i-a rămas în amintire figura învățătorului basarabean, degringolada retragerii trupelor germane și apariția tancurilor sovietice pe care scria „Made in USA”. Devenind elev al Liceului teoretic „Regele Ferdinand” din orașul Râmnicu Sărat a fost marcat de intrarea în lumea urbană și de unele dintre semnele transformărilor politice: unul dintre pereții amfiteatrului liceului/peretele uneia dintre clădirile din centrul orașului era decorat cu portretele lui Marx, Engels, Lenin, Stalin.

În toamna anului 1947, la un an de la moartea mamei, greutățile întreținerii orfanilor l-au determinat pe bunic să-l retragă de la școală și să-l angajeze ca argat la o familie înstărită. Confruntat cu asprile slujbei/muncii la o vârstă fragedă, tânărul/copilul a fugit de la stăpân, revenind acasă. Bunicul a fost nevoit să-i găsească un nou loc de muncă angajându-l ucenic în atelierul unui cojocar.

Reforma învățământului din 1948 a oferit facilități copiilor de oameni ai muncii, cetățeni care își câștigau mijloacele de existență prin muncă, nu din capital, să urmeze cursurile școlare. În aceste împrejurări, Ion Șt. Baicu a revenit la școală, a reluat cursurile gimnaziale/liceale. I-a rămas în memorie directorul și profesoul de istorie Năstase Găgeanu pe care, cu conștiința de azi îl compătimește că preda istoria după concepția proletcultistă și prosovietică a lui Mihail Roller. În ceea ce mă privește, admir mila creștină ce-l animă pe d-l Ion St Baicu față de fostul lui profesor de istorie, dar consider că dumnealui, pe atunci tânăr/copil în curs de formare intelectuală și morală este, într-o măsură mai mare, de compătim. Dacă în tinerețe a fost „format” spre stânga, după 1989 a fost „deformat” sau ca să folosim un termen la modă azi, reformatat spre dreapta.

Recunoștința d-lui/fostului gimnazist Ion St Baicu se îndreaptă, de asemenea, către fostul său profesor de limba română, Nicolae V. Bălan, a cărui elocință și analize literare îl fascinau. Se pare că tânărul școlar avea o precocitate înzestrare politică, întrucât sesiza încă din clasa a șaptea, finală a gimnaziului, manevrele de manipulare ideologică practicate de Gheorghe Mutu, secretarul Sfatului Popular al raionului Râmnicu Sărat pe tema falșilor eroi ai clasei muncitoare, Vasile Roaită și Ilie Pintilie și a naționalismului/caracterului proletar al poeziei lui Mihai Eminescu.

(continuare la pagina 59)

* Primim de la colaboratorul nostru prof. Traian D. Lazăr:

„Stimate Domnule Mihai Stan, Revista ploieșteană ATITUDINI își încetează apariția. În aceste condiții apelez la dvs rugându-vă să acceptați includerea în paginile revistei LITERE a serialului ISTORICI PLOIEȘTENI DE AZI (sau prahoveni, dacă preferați). Vă trimit primul episod al serialului. Vă mulțumesc pentru trimiterea nr. revistei pe decembrie. Și doresc viață îndelungată revistei LITERE, care servește culturii județelor dintre Milcov și Olt. Și nu numai! Prof. Lazăr”

ALCHIMIA POETICĂ A RALUCĂI FARAON

După volumul „*să locuiești într-un cerc și să nu-ți atingi centrul*”, Editura Junimea, 2019, apărut ca urmare a câștigării Premiului de debut în volum de poezii din cadrul Festivalului Național de poezie „Costache Conachi”, Ediția XXVI, 2018 și nominalizat în 2019 la Premiul Național de Poezie „Mihai Eminescu” – Opus Primum, scriitoarea Raluca Faraon, doctor al Universității București – Facultatea de Litere, își continuă drumul literar ascendent cu volumul de critică literară „*Flash*”, tipărit în 2019 la Editura Rafet, ca rezultat al Premiului „Florica Cristoforeanu” din cadrul Festivalului Internațional de Creație literară „Titel Constantinescu”. Cel mai recent volum de poezii, *Alchimia memoriei*, Editura Neuma, 2020, se bucură de girul exegetului Horia Gârbea, care semnează textul escortă rotunjind în mod favorabil periplul literar al poetei. „O rigoare fără ezitări domină poezia intens cerebrală a Ralucai Faraon. Tensiunea textelor sale vine din ciocnirea unui cartezianism neconcesiv cu o natură pasională, care își caută căile de exprimare cele mai exacte și soluțiile cele mai raționale. La o scriitoare ce și-a susținut doctoratul cu profesorul Mircea Martin, dicțiunea ideilor este calea obligatorie spre expresivitate.”

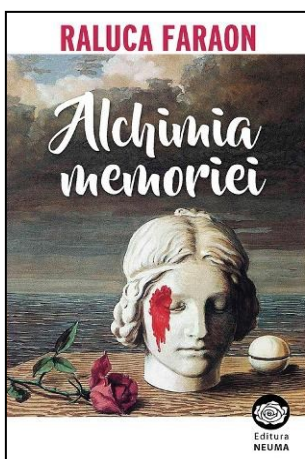
Volumul *Alchimia memoriei* are o construcție binară. Cele două părți cu titluri metaforice: „Sonată pentru micuța japoneză” și „La răscrucea cuvintelor” se desfășoară pe două planuri, unul imaginar, aproape posibil, „variantele sceptică”, și celălalt al realității probabile și ideale, „variantele idealistă”. Bivalența merge mai adânc. Poeta Raluca Faraon cuprinde ca într-o matrice primul și ultimul poem al fiecărei diviziuni lirice și nu oricum. Dacă în prima parte, primul poem, intitulat sugestiv „*prolog*”, este încadrat de „variantele sceptică” urmată de „variantele idealistă”, în cea de-a doua secțiune, planurile primului poem, intitulat, la fel de sugestiv, „*epilog*”, se inversează.

Prima parte a volumului, „Sonată pentru micuța japoneză”, reprezintă un

teritoriu liric cu accente romantice și moderniste, titlul său m-a dus cu gândul la romanul lui Arthur Golden, „Memoriile unei gheșe”, mai ales prin imaginea unei femei delicate, cultă și elevată, capabilă de emoții și trăiri profunde, dar rațională în același timp. Aici, eul liric este în expansiune, primatul sentimentului și al fanteziei creatoare fiind evident. Într-o lume în care „oamenii sunt piese de puzzle/ perfect îmbinate în timp și spațiu”, „identitatea e un joc de copii”, căutarea sinelui în iubire, începută cu un timp anterior conștientizării, devine și ea „un joc descompletat”, până când „memoria nu se hotărăște/ să adune (...)/ piese-chip/ piese-trup/ piese-membre”, piese care să

rotunjească întregul. Odată trezită această *memorie energetică*, drumul spre cunoaștere devine hristic: „ți-ai făcut drum spre mine/ (să pășești pe ape)/ din mâinile care te-ar fi îmbrățișat/ în decenii de așteptare/ unele timide și subțiri/ neîndemânic fecioare/ cu ochii plecați pielea casantă./ altele cu funiile rupte brusc/ de o corabie lunatică/ rătăcind cu memoria țărmlui blocată.” (p. 18, „anamneza îmbrățișării”)

Universul liric se rotește în jurul axei „inimă-rană-sânge” și al sentimentelor complementare, „iubire-sacrificiu-căutare”, care nasc poeme de o voluptate aparte: „pielea ta e un teritoriu periculos// când pășesc pe ea/ ca o felină cu ochii flămânzi/ din hățisuri mă atacă insidios/ gemetele plăcerilor tale/ reale sau imagine// ce vânătoare sublimă// și cât mă obosește lupta asta/ cu sângele tău vinovat care s-a aprins/ înainte de a mă cunoaște// gata/ suntem doar noi doi// m-așez ostentiv pe epiderma/ care îți acoperă inima/ răsufli greu/ nu-i așa?” (p. 31, „îmblânzește-mă”) Expresia lirică este condensată, iar mesajul izbitor. Instanța lirică stăpânește cuvântul, îi cunoaște puterea, fie că-l anagramează, fie că îi întoarce sensul, îl leagă de altul cu cratimă, știe exact cum să-l combine pentru ca el să devină marcant: „râni-cătușe”, „pumnul-furtună”, „curcubeul-

sărut”, „membrele-cioburi”, „inimă sepie” etc. Patron al acestui cosmos poetic, în care este posibilă o „alchimie a dorințelor” prin trezirea memoriei-conștiință, este un „zeu-olog”, uneori „zeu-dement”, alteori „zeu-obosit”. El este magul care face posibilă trecerea între cele două planuri, cel al iluziei și cel al realității, al prezenței și/ sau absenței, a doua parte a volumului, „La răscrucea cuvintelor”, fiind dezvoltate în acest sens: „mi-a intrat sub unghii absența ta/ chipul ți s-a scurs pe zidurile/ ridicate în poem de un zeu obosit/ între marginea stângă/ (care tace așteptând)/ și cea dreaptă/ (care siluiește iluzia)” (p. 83, „ca așchiile”)

Pe tot parcursul volumului eul liric este asumat: „sunt o inimă sepie” sau „sunt o sepie cu brațe impare”, „sunt gratiile visului tău/ (...)/ sunt o celulă de închisoare pletoasă/ (...)/ temnicer și deținut/ rațiune și nebunie”, iar acțiunile sale arogate în mod cerebral: „sunt un păianjen în pas cu moda/ țeș fire de dimineață și până seara/ prin care țin prizoniere cuvinte/ și le fac aleatoriu emoții literare.” (p. 70) Persoana căreia i se adresează instanța creatoare este simbolică și constant prezentă în țesătura pasională, vulcanică, a inimii, ascunsă cu dibăcie în metafore rafinate sau prin adoptarea unui ton sarcastic, autoironic sau ludic, poemul „*ars erotica*” excelând din punct de vedere al construcției jucăușe: „plimbă-ți buzele peste o –/ oftatul unei desprinderi/ din carnea unui poem oprit/ la jumătate.// lasă-mă să cad din mâna creatoare –/ vocala *u* din umbra cuvântului bătuit/ de lehamite”. (p.89)

Dacă în prima parte cuvinte simbolice precum „pietre”, „umbră”, „cai” se regăseau în multe construcții metaforice, în cea de-a doua parte „cuvântul” este simbol reprezentativ, căruia i se alătură „poezia” ca și entitate și „lupul/ lupii” ca simbol al masculului alfa care-și câștigă suveranitatea, într-o ierarhie a poeziei, prin abilitatea de a domina, de a fi omniprezent, de a acapara trăirile instanței creatoare: „aș putea să scriu despre lupi:/ o vânatoare a neîmplânzirilor literare// tu stai la pândă cu ochii în palmă/ însă orbirea e doar un exercițiu stilistic/ la masa negocierilor culturale.” (p. 90, „*alfa*”) Cromatica metaforică este cuprinsă între „culoarea zemoasă a verdelui sângieru” și cea a „albastrului violet din rana fumegând”, oximoronice, având în vedere că anotimpul referențial este toamna, „un clișeu poetic/ [în care] memoria fericirii dă haotic din brațe/ în logodna cuvântului” (p. 82), iar culorile ei sunt cele ale pământului, dar și aceste culori au rolul de a mări doza de tulburare din versuri.

Nenumăratele trimiteri pe care poeta Raluca Faraon le face la lecturi și personaje arhetipale, cum ar fi

Raskolnikov, eroul dostoevskian din romanul „Crimă și pedeapsă” care pune la cale uciderea și jefuirea unei bătrâne cămătare, pentru a-și rezolva problemele financiare: „cu trupul înlănțuit între corzi/ nu poți ocoli clipa-crimă/ veșnicia e apăsătoare/ când îți impui să nu iubești.” (p. 15, „*raskolnikov în căutarea soniei*”) sau satul Macondo din alegoria lui García Márquez, „Un veac de singurătate”, cu ploile și insomnia lui, excelent surprinse în poemul „*ploua ca-n macondo...*”: „înșir orele în ritmul ploii/ pe ața singurătății”, alături de alte exemple, dar și vocabularul elevat, versul atent conceput, când metaforic, când liber sau cu rimă, doza de lirism constantă pe parcursul întregului volum, diversitatea de curente literare abordată: modernism, postmodernism, neo-modernism și chiar metamodernism, sunt dovezile înclinației autoarei spre artă și alchimie poetică, nu doar spre scrierea șablon a poeziei ori surprinderea doar a unor stări personale și emoționale de moment. Raluca Faraon își construiește conștient și extrem de sever poezia. „Eu suprarealist/ tu postmodernist/ se poate scrie la confluența unor curente literare/ tocmai pentru că tendințele acestea miros în lume/ a orgoliu și a impostură culturală/ în final se scrie pe tastatura interioară/ acolo unde vibrează/ în afara timpului, în afara spațiului/ un amestec bizar de inimă rațională.” Ea este propriul critic, lucid și imparțial. Nici nu s-ar putea altfel având în vedere competența literară și înclinația spre critică pe care o are, cronicile ei de carte, alături de poeme, apărând în reviste recunoscute ale vieții literare contemporane și dau doar câteva exemple: „*Poezia*”, „*Plumb*”, „*Hyperion*”, „*Familia*”, „*Neuma*”, „*Banchetul*”, „*Revista Nouă*”, „*Urmuz*” etc., la unele dintre ele fiind redactor sau colaborator permanent.

Memoria de care ne vorbește poeta Raluca Faraon este a unui eșalon special de oameni, cititori sau creatori, care au trecut de primul prag al primului înțeles pe care ți-l poate oferi *cuvântul*, a căror *conștiință colectivă* e trează și perfect conectată la puterea magică a gândului și cuvântului deopotrivă, și care au înțeles că „în poezie/ numele noastre se scriu la fel/ durerile s-au intersectat în sângele/ care și-a uitat izvorul în surce întotdeauna/ circular/ într-o inimă de cuvinte”. (p. 77)

Volumul *Alchimia memoriei* depășește frontiera planului mundan, trece în astralul poetic, autoarea făcând conexiuni, aglutinând toată informația, transformând-o într-o poezie personală cu o amprentă energetică proprie, asupra căreia merită să te apleci de mai multe ori, pentru că de fiecare dată vei descoperi noi sensuri și înțelesuri, noi mesaje și imagini autentice.

Dan Cișu

REDESCOPERIREA UNUI GENERAL, CONSTANTIN I. BRĂTIANU

Generalul de brigadă Constantin I. Brătianu (17 septembrie 1844, București–6 ianuarie 1910, București), sublocotenent în arma geniu (1864), cu studii superioare militare la Paris, specializat în cartografie, a servit ani buni în armatele franceză și belgiană, personalitate marcantă a armatei române, membru corespondent al Academiei Române (1899), pionier al geodeziei militare românești, combatant pe frontul de la Plevna (șef al Secției Topografice a Statului Major General, ca maior), director general al Institutului Geografic al Armatei ș.a. Azi aproape ca și

uitat dacă, din perspectivă profesională, militarii geodezi din București, care se mândresc cu un înaintaș ca el, nu l-ar mai pomeni uneori, de regulă pe la festivitățile aniversare, iar din perspectiva cealaltă în care s-a remarcat, anume cea cultural-științifică, de la o vreme încoace, prin grija nepotului său, jurnalistul și politicianul Ion I. Brătianu, opera sa n-ar fi revalorizată, în parte, adică republicată și chiar comentată acolo unde, în ciuda trecerii a mai bine de un secol de la dispariția fizică a autorului, se întâmplă să-și

demonstreze neperisabilitatea. Mai mult decât atât, prin 2015, la Editura Fundației Culturale „Ion I. Brătianu” din București a apărut volumul intitulat *Generalul Constantin I. Brătianu – un mare Brătianu își revendică nemurirea* (306 p., cu ilustrații), carte la două mâini (autorii sunt Florian Tănăsescu și Nicolae Tănăsescu) care, se înțelege de la sine, radiografiază cum nu se poate mai bine personalitatea acestui „mare și frumos caracter”, cum îl apreciasse profesorul I. Tanoviceanu, în fond un militar autentic înainte de orice, din vechea și nobila stirpe (asta dacă vedem exclusiv partea bună) a Brătienilor, care a scris istorie pentru patria sa nu doar cu spada, ci și cu pana, lăsându-ne moștenire o operă onorabilă pentru un om al armelor, deși în mare parte uitată. Bine documentată, axată, evident, pe biografia „personajului” abordat, cartea semnalată mai sus constituie și un prilej, pentru cine este cazul, de reamintire a câtorva dintre zecile de titluri tipărite de-a lungul vieții

sale. Așa de pildă, din impresionanta listă a lucrărilor publicate de general, începând cu anul 1870 când, la Paris, unde se afla cu ocazia studiilor militare de specialitate, a tipărit studiul *Missiunea căilor ferate române. Studii politice, economice, sociale și tehnice*, și până în 1909, cu puțin înainte de moartea sa deci, când a scos o lucrare despre drepturile și datoriile veteranilor armatei, în total 47 de titluri, unele în limba franceză, mai reținem: *Marele dicționar geografic al României* (1902, în colaborare), *O lecțiune de înaltă morală pe terenul literar și științific* (1903), *Cadastrul României. Trebuința regimului cadastral. Metodele de întrebuițat. Organizarea Serviciului cadastral. Proiect de venituri și cheltuieli* (1904, ediția a 4-a, plus o hartă), *Armata Română în timpul ultimilor 40 de ani. 1866–1906* (1906), *Câteva amintiri din rostul nostru social în timpul celor din urmă 40 de ani. 1866–1907* (1908), *Ce este cu „era nouă în oștire”?* *Studiu retrospectiv* (1909), *Veteranii armatei* (1909) ș.a. Din toată această operă a sa, impresionantă chiar și pentru un scriitor profesionist,

darămite pentru un militar care, între noi fie vorba, are cu totul și cu totul alte îndatoriri de bază, nu neapărat fiindcă s-a întâmplat să ne cadă în mână ca să zicem așa gratis (grație domnului Ion I. Brătianu) și, deloc stufoasă, ba în plus și interesantă, scrisă cu nerv și de o frapantă actualitate, ne oprim puțin asupra broșurii *Câteva amintiri din rostul nostru social în timpul celor din urmă 40 de ani, 1866–1907*, publicată către apusul vieții generalului-scriitor, în 1908, un fel de bilanț indirect al glorioase domnii a lui Carol I, dar și al activității sale ca om de cultură militar prins în vârtejul timpului, unul glorios și fast, dar care, având în vedere cum se încheia la 1907, se dovedise un castel clădit pe fundație de lut, de unde se deduce clar rostul „observațiilor” acestea în scris, anume de a corija, în măsura în care se mai putea, foaia de parcurs a unui sistem guvernamental și politic totodată, firește, care, dacă nu-și revizua atitudinea cât mai urgent, risca să ducă la prăbușirea întregii

țări. Ceea ce, trebuie să recunoaștem, era cât pe ce să se petreacă nici un deceniu mai târziu, la 1917, când din întreg teritoriul României lui Carol I – regele între timp dispărut – mai rămăsese liber și oarecum independent un colț din Moldova. Sunt observații și note mai degrabă cu caracter personal, după cum însuși mărturisește generalul, făcute în timp, deci necum la cold, sub imperiul evenimentelor înecate în sânge de armată, și ar fi o concluzie pripită aceea care, bazată pe faptul că lucrarea este încheată către apusul vieții (decembrie 1907), cum ziceam, trecând peste capitalul de experiență logic acumulat, ne-ar duce cu gândul că avem de a face cu textul unui bunic sfătos și pedant care-și imaginează că vârsta și autoritatea pe scara socială îi permite orice, inclusiv să-și educe nepoții, căci dimpotrivă, deși este limpede că nu mai are verva din tinerețe, nici curajul nominalizării vinovaților, I.C. Brătianu este suficient de clarvăzător și mai mult decât atent la ceea ce se petrece în jur, adică între frontierele României, dar și dincolo de hotare, cu bătaie până în Japonia (țară aproape barbară la 1866 comparativ cu România) și nu numai, dar mai ales la vecinii noștri, hrpăreți și obraznici, ca în final să punteze, cum e și normal, bineînțeles, că răul sălășluiește în noi înșine și, dacă mai se întrevede vreo salvare, aici trebuie insistat.

Prin urmare, deși broșura de care ne ocupăm este interesantă de la un capăt la altul, cum nu ne putem permite să o reproducem pe toată, ne rezumăm la subcapitolul intitulat *Șlehte venetice*, mai dinspre final care, cu toate influențele vag eminesciene, A.C.-cuziste ș.a.m.d. ni se pare suficient pentru a dovedi stilul și forța de expresie a scriitorului militar care a fost și rămâne C.I. Brătianu: „Observatorul conștiincios, care a viețuit în curățenia de sentimente a poporului român din trecut, nu poate să nu recunoască că starea de inferioritate provenită din această greșală (aceea a guvernanților de a se fi lăsat «mâncăți de Școala tinerimii generoase fondată de șlehta veneticilor ce se scurg în țară și formează patrioții!»), n.n.) e strâns legată și cu năvala ce veneticii, străini de țară și de neam, au dat în afacerile țării. Românul credea că astfel contribuie la regenerarea României, și fiecare găsea o mulțumire sufletească de a lucra spre a grăbi în-trarea în învățământul nostru, în administrațiune și în presa publică a tutulor pripășiților din lume fără distincțiune de naționalitate sau provenință, iar parlamentele țării încetățaneau cu duimul pe toți câți se dedeau ca fiind de neam românesc. Astfel năpasta se năpusti asupra ospitalierei Țării Românești, cum calul lui Ulise intră în cetatea inimică, în aclamarea poporului: *Scandit fatalis machina muros./ Foeta armis...*

Ce tablou ca acela al unui întreg popor rătăcit, grăbind el însuși nenorocirea sa! Spectacolul însă e cu atât mai dureros, când, după atâția ani de suferințe, fazele tabloului ne înfățișează încă și astăzi că am rămas în rătăcirea cea de apoi, așa de

bine oglindită în strofe pline de durere, de neuitatul Eminescu: *Tot ce'n țările vecine e smintit și stârpitură./ Tot ce-i însemnat cu pata putrejunii, din natură./ Tot ce e perfid și lacom, tot fanarul, toți iloții./ Toți se scutură aicea și formează patrioții!*

Acți e pericolul galben pentru noi Români: Vertigiul secularului rău galben pe care Răsăritul și l-a strecurat mereu de când cu Bulgarii și Un-gurii. E curios de observat, cum numărul acestor aventurieri se înmulțește treptat și cum din codă se tot sue până ajunge în fruntea băstinașilor țării. Și aceasta nu prin o muncă onestă, ci prin încus-criri și slugărnicii. Odată pătrunzând în țară aceste lăpădături, orice mijloc de a câștiga bani și glorie le este indiferent; mulți din ei n'au nimic sfânt, nici cinste, nici familie, nici țară. Ei, rând pe rând, sunt liberali, conservatori, socialiști, anarhiști, nihilști, comunarzi, creștini și păgâni totdeodată. «Ei constituesc uneltele nesocotite al ambițioși-lor; grație lor se înmulțiră faptele rele în țară!» (Eminescu).

Cine nu vede că invaziunea printre noi a acestor năravuri destructoare face să nască rivalitățile și egoismul, favorizează pe cei îndrăsneți, descurajază pe cei meritoși, dar timizi; înlătură devotamentele sincere și slăbesc principiile și obiceiurile de *res-pect*, care în trecut ținea familia română atât de strâns unită în sentimentul simplicității și al onoarei. Ce păcat pentru țară, că poporul românesc a pierdut noțiunea înțelepciunii strămoșești – a no-bilului popor Roman – care n'avea decât un sin-gur cuvânt, *hostis* pentru a zice străin și inamic! Poate astfel am fi fost lipsiți de unii dintre aceia cari sunt cu adevărat podoaba țării; dar de sigur am fi fost scăpați de toți *Sarsailii* cari alcătuiesc așa zisa *Școala tinerimii generoase* pe terenul politic, și așa zisa *Școală a tinerimii in-jurioase* pe terenul științific și literar; școli ne-norocite, cari ne-au adus în halul de scandal în care ne găsim astăzi în toate! Școala poporului, administrația țării, presa publică, partidele poli-tice, syndicatele, corporațiunile, asociațiunile libere, cu un cuvânt, toate acele instituțiuni culturale și de administrațiune publică; menite a ne însufleți și a ne lumina îndrumarea, înainte spre progres, deveniră instrumente rele de intrigă și de învrăjbire între frați în profitul fără sațiu al aventurierilor primiți aci de milă ca să fie ocrotiți, iar nu ca să poruncească și să ne dea chiar afară din casa noastră, lingușind pe unii și lovind pe alții: *Unguibus et rostro, pro dominatione!*

Observatorul conștiincios care a trăit în mijlocul po-popului român la sate, nu poate să se refuze evidenței, că în Oltenia ca și în Moldova și în Muntenia, desordinele țărănești ce s'au succedat în cele două decenii din urmă sunt operele șlehteii veneticilor. Veneticii țării doresc nu numai să se îmbogățiască, ci în același timp voesc să facă jocul vecinilor, cari ar privi cu plăcere sdruncinarea neamului românesc din toate punctele de vedere și mai ales în privința moralității, ca să nu se aleagă din el nici praf! Ei sunt elementul tripourilor de corupție pentru ti-neret și tinerime, și publică Jurnale și Reviste ca să ducă o

campanie îndârjită și necuviincioasă contra frunțașilor neamului, contra tuturor băștinașilor țării pe cari nu-i poate prinde în mreajele corupției lor, ca să poată intra în cetatea românească, cu mâinele în șolduri, lăpădăturile străinătății – *cestiune de om și om* –, să ne robească ca pe celelalte țări surori. În această privință mai cu seamă, e nevoie grab-nică de o însănătoșire socială. Această însănătoșire însă – pe terenul politic ca și pe terenul științe-lor – n'o putem dobândi din împerecherea vână-torilor de glorie eftină cu muncitorii onești; din această împerechere – ce unii dibaci interesați caută să ne-o impună în toate – fatalmente nu poate eși decât o muncă detestabilă în profitul îndrăsneților.

E urgență ca bărbații cu inimă și dragoste de țară, să se silească din toate puterile, de a pune la carantină spiritele răutăcioase și a îndrumă pe calea de muncă onestă pe cei rătăciți. Și această energică țărnire ni se impune mai cuseamă astăzi, când s'a constatat că în mare parte generațiunea actuală n'a fost pregătită pentru a se putea folosi, cum se cuvine, de dezvoltarea ce națiunea și-a dat în cele din urmă decenii. Am în-ceptut prin a pune *știința d'asupra educațiunei morale*; aceasta a cauzat pierderea popoarelor în toate timpurile, căci «știința nu dă abnegațiunea dorită pentru țara sa», cum o observă așa de bine feldmareșalul de Moltke. *Virtuțile civice* nu se manifestă decât acolo unde *instrucțiunea intelectuală* se găsește întrupată la olaltă cu *educațiunea morală*.

Tocmai ceeace nu s'a făcut cu învățământul nostru în școală! De aci și acea privesc dureroasă de tineri băștinași români, inconștienți, ipnotizați și prinși în mreajele școlii generoase ca socialiști, anarhiști, nihilști și comunarzi, luptând alături de șleahța veneticilor speculanți de profesiune fără cea mai mică abnegațiune pentru binele și servi-ciul patriei!” (Generalul C.I. Brătianu, *Câteva amintiri din rostul nostru social în timpul celor două războaie mondiale, 1866–1907*, Stabiliment de Arte Grafice „Albert Baer”, București, strada Numa-Pompiliu, 1908, p. 55).

Cum textul reprodus aici ne scutește de orice alte comentarii, sperăm, închidem cartușul dedicat generalului Brătianu, dar nu înainte de a mai reține că ani în șir, către finele secolului al XIX-lea, drept dovadă a autorității sale în materie publicistică, dar și militară, acesta a condus Comitetul director al mai multor publicații militare ale timpului său, începând cu „România militară” și „Revista infanteriei”, la cea dintâi fiind secondat de o întreagă pleiadă de teoreticieni în uniformă și funcționari civili din Marele Stat Major precum ofițerii de diverse arme Emanoil Boteanu, Constantin Coandă, Alexandru Iarca, Ioan Culcer, Leon Mavrocordat, Constantin Găvănescul, Eracle Pretorian, Aurel Saegiu, D. Soltiș, N. Rovinaru, G. Burghele, Nicolae Alevra, Florea Țenescu, Marcel Olteanu, medicii Athanase Demostene și C. Urdărescu, istoricul Nicolae Densușianu ș.a.

(continuare de la pagina 54)

Istorici ploieșteni de azi

În anul 1950 a dat examen de admitere la Școala Pedagogică de băieți „Costache Negri” din Galați. A fost un examen destul de ușor constând în verificarea cunoștințelor de gramatică și muzică. Mai dificilă i s-a părut adaptarea la regimul de școală cu internat și cantină, precum și traiul în mijlocul vorbitorilor de limbă moldovenească, majoritatea elevilor provenind de la sate și fiind mai puțin obișnuiți să folosească limba literară. Motiv ca liceul să fie botezat „școala peizanilor”. În memoria fostului normalist stăruie și azi idei și imagini, grave sau amuzante, legate de educația în spirit proletcultist la care a fost supus pentru a-l forma ca „om nou” devotat orânduirii socialiste. Și-a însușit superficial ideile ținând de îndoctrinarea politică și s-a simțit atras, aprofundând prin lecturi suplimentare, temele de literatură. Un impuls/model în această direcție l-a primit/i-a fost din partea colegului său, Fănuș Neagu. „Viitorul creator al opulenței metaforice avea obiceiul de a se furișa, cu un roman în mână, pe aleile răcoroase din curtea instituției. Am tras cu ochiul observând că prefera cărțile lui Mihail Sadoveanu și Maxim Gorki”.

Dintre fenomenele specifice epocii a reținut, pentru că i-au influențat educația,

„purificarea” bibliotecilor de cărțile considerate „contaminate” de spiritul burghez, aparținând de fapt valorilor clasice ale culturii și răspândirea masivă a cărților autorilor proletcultiști și apoi realist socialiști. Tinerii liceeni se delectau discret cu romanele interzise ale lui Damian? Stănoiu și Mihail Drumeș. Era un eveniment, când puteau face rost de una dintre cărțile marilor scriitori ai literaturii franceze, ruse ori americane.

În 1954, a absolvit Școala Normală/de Învățători ca șef de promoție, ceea ce i-a dat dreptul de a participa la examenul de admitere în Facultatea de Filologie a Universității „C.I. Parhon” din București. Fiind repartizat la secția de Limba rusă și neavând bursă?, cele două inconveniente l-au determinat să ceară decanului facultății, acad Al Graur, trecerea la cursurile fără frecvență la secția Română-Istorie, ceea ce i s-a aprobat.

Tânărul absolvent al Școlii de Învățători/Școlii Medii Pedagogice de Băieți din Galați s-a angajat ca profesor suplinitor de limba română la o școală elementară din zona de podgorie a județului Râmnicu Sărat. Aici a cunoscut-o și a început o lungă relație, colegială și prietenească, ce a evoluat treptat către căsătorie, cu Aurica Nicolae, absolventă a Școlii Medii Pedagogice de Fete din Buzău, originară din raionul Focșani. Având amândoi dreptul/ repartizarea de a accede în învățământul superior, au dat examen de admitere în 1955 și au ajuns studenți la Facultatea de Filologie și Istorie a Universității „Al I Cuza” din Iași.

FLORENTIN POPESCU ÎN DELICT DE VÂRSTĂ – 75 DE ANI IMPUTABILI TIMPULUI

Lumea scriitorilor a fost întotdeauna foarte agitata din cauze multiple. Câteodată apare nu se știe de unde câte un scriitor de bine care limpezește apele și devine prietenul tuturor, peste vremi și vremuri, un scriitor cu ușa deschisă și netrântită cuiva în față. Am cunoscut astfel de trântitori de uși, nu înșir aici nume penibile, de altfel de oarecare circulație, de maestri în astfel de reprobabile atitudini.

Florentin Popescu este exact omul binedispus să cultive contrariul, el îți zâmbește, te întreabă de sănătatea literară și este cel mai interesat dacă ai mai publicat o carte, pentru că pe celelalte, fii sigur, ți le cunoaște. Îți va comunica foarte repede diagnosticul; mult mai rar, necunoscuților, le sugerează că trebuie să se lase de o treabă, dacă nu au, în palmă, zaruri de izbândă. În ani și ani, de jur împrejur i s-au alăturat grupuri și grupuri de prieteni literari, prieteni care caută întotdeauna acel sprijin competent de găsit numai în opiniile și condeiel unui specialist. Cuvintele sale au devenit deja legendă urbană: „Eu v-am citit pe toți!” Mai mult de atât, acești „toți” însumează sute și sute de articole critice de întâmpinare, sub tutela cărora luatul în seamă se mândrește precum un campion cu laurii și cupele de învingător.

Filolog cu studii serioase, poet talentat și prozator, critic și istoric literar, monografist, jurnalist cultural, reporter, epigramist, memorialist, mitolog cu peste 50 de ani de studii și perseverențe în bibliotecă, în redacții și la mese de scris, în țară, în Orientul Apropiat, de la Ninive la Babilon, Florentin Popescu este cel mai cunoscut, vânturat și recunoscut scriitor prin cercurile condeierilor de elită din Muntenia, Oltenia, Dobrogea, cu mare respect la Iași și Chișinău. I-au trebuit încălțări de basm, opinci de oțel și multe penițe neobositului călător pe atâtea drumuri și între paginile atâtor cărți. Absenții din sumarele sale înseamnă în

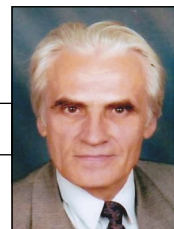
mod concret „absenți din catalogul literar”, deci lipsesc din pleiada acelor care alcătuiesc masa critică a prozatorilor, poezilor, a oamenilor de litere contemporani, a creatorilor de idei și opinii literare, de opere literare, de demnitate literară.

Adevărată forță a naturii încuiată într-un copil născut într-o zi de 3 aprilie 1945 în satul Lera, comuna Corbu, azi comuna Chiojdu, județul Buzău, cântăreț dominator, cocoșește, încă din oul școlăresc, Florentin Popescu s-a făcut mereu remarcat, chiar dacă nu în permisă

linie întâi a fostului regim politico-ideologic sau al descreieratelor interese literare, ci în miezul tare al celor mai puțini și mai capabili să-și construiască șantierele pentru monumentul literar dincolo de culisele relațiilor, în mod creativ, scriind și publicând, cu o fabuloasă putere de muncă, carte după carte, atât ale sale cât și, ca redactor la diferite edituri, ale altora. Din propria creație este autorul a peste o sută de titluri, de la versurile din „Obsesia păsărilor”, (volum de debut,

1970), „Diligența cu păsări” la „O istorie anecdotică a literaturii române”, „Dicționar de mitologie orientală”; de la, să spunem, „Antologia poeziei religioase românești”, „Antologia poeziei românești de dragoste” până la seria de interviuri și comentarii „Seniorii literaturii noastre” (deocamdată 3 volume masive), „Eu v-am citit pe toți” (deocamdată 7 volume), minunatele și causticele și strălucitoarele „Povestiri din anul cocoșului”, „Unsprezece povestiri și o ficțiune”. Nu în ultimul rând, inclusiv în numeroasele apariții din seria „Portrete în peniță” scoate la vedere într-o uriașă loggie aproape întreaga galerie a scriitorilor din sudul României de prin anii 1970 până azi.

(continuare la pagina 66)

O ANTOLOGIE DE PROZĂ SCURTĂ*

Adrian Costache este un scriitor (prozator, poet, eseist, publicist) din contemporaneitatea noastră imediată care a scris romane (*Trilogia de la Sf. Sava, Evanescență*), dar care se simte bine, după cum singur mărturisește, „în puține pagini”, acolo unde „puteam să vin cu o surpriză în final”. Nu ne surprinde, de aceea, publicarea volumului „*O zi și jumătate din viața Carolinei*”. *Antologie de proză scurtă*, 338 p., Editura eLiteratura, București, 2019. Autorul are deplin conștiința vocației sale pentru proză scurtă și antologia justifică această conștiință.

Culegerea antologică, însumând 38 de texte, e rezultatul unei selecții riguroase operate în nu mai puțin de 8 volume de proză scurtă, scrise și publicate de-a lungul unei jumătăți de secol:

Orașul cel Mare, 1971, (volum retras din librării și topit din motive de cenzură), *Fratele meu Val* (1974), *Intrarea în timp* (1979), *Confesiunile unui bun vizitor și alte povestiri* (1986), *Dimineți pe rotile* (1988), *Ultimul anotimp* (2010), *Breadly, iubitul meu* (2015), *10 povestiri* (2018).

Ceea ce se cere a fi remarcat din capul locului sunt două aspecte: întinsa arie tematică a schițelor/povestirilor și unitatea stilistică, cu atât mai de luat

în seamă cu cât, cum spuneam, scrierea lor acoperă o jumătate de veac. În legătură cu primul aspect, pe lângă marile teme ale existenței umane, dar derivând din ele, ne întâmpină: copilăria, adolescența și tinerețea, aspirația, fidelitatea, fericirea, vacanța, iluzionarea, inadaptația, dizabilitatea, bătrânețea etc. Cât privește cel de al doilea aspect, e suficient să observăm că textele par a fi scrise fie recent, fie toate deodată. De regulă, protagonistul este bine fixat într-un cadru initial, cel mai adesea descriptiv (mai rar epic) prin observații de ordin fizic, sau, mai des, moral (vezi, de pildă *Mistrețul*, p. 159), cadrul descriptiv fiind, aici, și cel mai des, unul natural. Urmează, firește, un număr oarecare de întâmplări, iar în final surpriza de care vorbește autorul însuși. Dar asta nu înseamnă că, în destule cazuri, finalurile

nu sunt o consecință a ceea ce s-a petrecut în cursul întâmplărilor. Chiar dacă acestea sunt puține, mai ales în textele de atmosferă. După cum nu înseamnă că am avea de-a face cu un șablon, o schemă cu sfințenie respectată, fiind vorba, în fond, de ceea ce, îndeobște, numim unitate în diversitate. După ce personajul este surprins fizic, intervine și o observație morală. „Dar mai era și altceva care-l însoțea pe Dumitru, orice ar fi făcut, era parcă mereu însoțit de-o tulburare a lucrurilor pe unde trecea...” Această „tulburare” nu-l va părăsi, într-adevăr, nici după ce capturarea mistrețului stricător de recolte se savârșește.

Intr-o altă schiță (*Trenul*), cadrul descriptiv e de-a dreptul minuțios, întins pe 5 pagini din cele 7 adică, până când intervine imaginea fantomatică a trenului de noapte București-Mangalia. Un număr oarecare de schițe (cele mai multe texte pot fi numite schițe, fiindcă răspund la ceea ce le caracterizează specia, (și anume: „un instantaneu... cu caracter fragmentar, în care este prins un moment de viață”) se individualizează printr-un fel de straniețe, având ceva enigmatic și ambiguu, fără ca cititorul să poată spune dacă ambiguitatea e determinată de straniețe sau invers...Așa sunt, *Orașul cel Mare*, *Apartmentul*, *Ultimul Val* etc.

Majoritatea prozelor antologate sunt scrise la persoana a III-a, iar caracteristica lor frapantă, parcă în mod deosebit cele marcate, cum spuneam, de o anumită straniețe, este că obiectivarea auctorială este netă, fără, adică, vreun gând empatic pentru cititor, ca și cum naratorul ar declara: acestea sunt faptele și observațiile pe care ți le pot furniza, faci ce vrei cu ele, le interpretezi cum îți convine.

Un alt text, *Breadly, iubitul meu*, anunță un roman cu tentă eseistică, *Evanescență* (2017), fiind o schiță de atmosferă, cum va fi și romanul, în care se mișcă, în varii ipostaze, intelectuali ușor snobi, pe seama cărora se fac sau se pot face tot felul de presupuneri. Tot așa cum, la rândul lor, *Fete pentru fluturi*, *Dimineți pe rotile*, *Prețul* pot fi socotite mici studii, precum cele ale pictorilor pentru viitoare pânze, în vederea trilogiei românești

* Adrian Costache, *O zi și jumătate din viața Carolinei. Antologie de proză scurtă*. Editura eLiteratura, București, 2019

consacrate Colegiului Centenar („Sf. Sava”). De notat că nici aici accentul nu cade pe epic, cum nici în romane nu cade. Dar aici iar avem mărturia voalată, din ultimul text al antologiei, *Jocul ficțiunii*, în care protagonistul, un scriitor, afirmă răspicat: „Eu voiam mai departe romane de idei” (p.330,sbl.aut.)

Un fapt interesant e reprezentat în proza din *Anunțul*. O citisem, la apariția în volum, în 2015, și o luasem ca pe un fapt divers oarecare, deși nici atunci nu-mi scăpase atmosfera kafkiană pe care o respira. Citită acum, în plină pandemie de COVID-19, te trec fiori reci pe șira spinării și viziunea se schimbă radical. Consiliul European ia decizia ca bătrânilor trecuți de 85 de ani să li se taie pensia și „*orice formă de sprijin din partea Statului*”. În plus, li se eliberează un „certIFICATE de deces”, așa cum primește protagonistul, *Iosif P.*, a cărui psihologie de după acest certificat e urmărită cu rezonanțe zguduitoare în conștiința cititorului. E clar, așadar, că la rigoare, avem a face cu o succintă imagine distopică în cel mai strict sens al cuvântului, prin răsturnarea ordinii firești a omenescului, prin întoarcerea la stadiul primar, animalic.

O zi și jumătate din viața Carolinei, proza titulară a antologiei, este și prima în care autorul e și narator și personaj, textul fiind scris la persoana întâi. Demersul se sprijină pe alternanța între narațiune și descriere și face cunoscută vizita naratorului și a soției sale la locuința Carolinei, o veche cunoștință, după mulți ani, într-un oraș din „*Estul țării... aproape de mare...*” După o introducere digresivă, agreabilă totuși, care, aflăm mai apoi, nu e lipsită de motivație, ne întâmpină portretul Carolinei, creionat în câteva linii: „*Nu s-a schimbat mai deloc. Are ceea unii numesc unul dintre acele chipuri-efigie, săpat în materie dură, care, chit că trec anii, își păstrează cele mai multe dintre trăsături. Tenul ei arămiu este acela al unei femei care crește pe alte meleaguri, nu la noi, văd eu acum, din nou, instantaneu!*” (pp. 169-170). Cititorul înțelege că are în față o femeie puternică, hotărâtă, neîndurătoare chiar. De aici încolo, precumpănitoare devine descrierea, dar nu atât a Carolinei, ci a casei locuite de ea, a cărei arhitectură solidă, desi cam compozită, împrumută ceva din chipul-efigie, „*săpat în materie dură*”, al proprietarei care locuiește această casă, cu aspect de palat, singură. Soțul, actor și scriitor, a schimbat această casă cu un apartament la bloc, dotat cu un balcon „cu termopan” și cu o dragoste mai tânără, încercând „să se salveze” (subliniază Carolina), fiindu-i teamă de îmbătrânire. Ea vorbește empatic despre el, în contrapunct cu impresia de femeie dură, din portretul creionat de autor. Ba, mai mult, într-o plimbare prin oraș, la care-și invită musafirii, oprește mașina în dreptul blocului în care locuiește fostul soț și o auzim rostind: „- *E în drumul meu zilnic...Opresc și mă uit!...Mi-e atâta milă de el!...*”

E greu să afirmăm că proza prezentată mai sus a fost aleasă ca titlul al antologiei, pentru că Adrian Costache a simțit că-l reprezintă cel mai bine prin realizarea artistică. Așa este, dar trebuie adăugat de îndată că toate din antologie sunt foarte bine scrise.

Incepând cam cu al optulea text al antologiei, *Somnul străin*, (pg.57-70) e vizibilă preocuparea autorului pentru psihologie. De pildă, în textul amintit e urmărită pas cu pas psihologia unui pacient supus unei intervenții chirurgicale, în momentele de dinaintea, din timpul și de după operație. Remarcabil sunt descrise stările date de substanțele anestezice, de unde titlul, dar și presentimentul unei catastrofe postoperatorii, când pacientul simte că ceva ireparabil i se întâmplă colegului său de rezervă, aflat tot în perioada postoperatorie în care era și el acum.

Apoi, preocuparea pentru psihologie face tandem cu aceea pentru observația morală. În *Pădurea de zadă*, luăm cunoștință cu psihologia complicată a îndrăgostiților, mai ales a fetei. Un loc însemnat ocupă psihologia infantilă ca în „*cele trei povestiri cu Edi*”, în care un copil de 9-10 ani ia în stăpânire realitatea complex a universului maturilor și a celui, încă mai complex, al naturii terestre și cosmice, sub discreta pedagogie a bunicului Edi. *Curtea* e un panseu despre fericire, libertate, dar mai ales despre creație, marcat, în final, de o inserție kafkiană; un ciclu uman trecut prin cunoaștere și eșuat în moarte, în clipa în care protagonistul părăsește spațiul securizant al propriei creații, curtea adică. Foarte frumoasă este schița *Podul*, în care avem de-a face cu un caz de psihologie infantilă a vinei.

Pilonul pe care se sprijină arta literară a prozelor lui Adrian Costache este neîndoios limba. O tăietură sintactică sigură, fermă, în măsură să dea profil adecvat celor trecute în revistă mai sus. Evident, simțul limbii face parte din talent, care e nativ. Numai că la simțul limbii subiacent talentului, Adrian Costache adaugă profesia de dascăl, fiind adică specialist al domeniului. Este prima latură a stilului, în sensul cel mai strict al cuvântului...Celelalte, adică folosirea în diferite scopuri literare a stilurilor vorbirii, de exemplu, cu naturalitatea folosirii dialogului (toată arta din schița *Jucătorii*, de pildă, stă în această naturalitate a dialogului) ca formă principală a vorbirii directe, sau a stilului indirect ori cel indirect liber, acuratețea descrierilor în diferite scopuri (peisagistic, portretistic, descrieri de interioare, stări sufletești etc), toate acestea vin după stăpânirea sigură a sintaxei.

Prin concizia și stilul elegant și sigur în care sunt scrise, prozele scurte ale lui Adrian Costache oferă cititorului o lectură de aleasă ținută artistică. Remarca s-ar putea datora și împrejurării că ni se oferă o antologie. Una, însă, care se evidențiază pregnant în peisajul prozei contemporane actuale.

Galina Martea

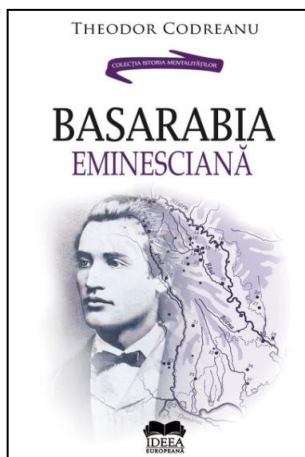
MORALITATEA PREZENTĂ ÎN BASARABIA EMINESCIANĂ, de Theodor Codreanu

Volumul „*Basarabia eminesciană*”, de Theodor Codreanu, editat la Editura Ideea Europeană, 2018, pagini 422, este opera literară de o valoare excepțională dedicată marelui eveniment *Centenarul Marii Uniri*. După cum se cunoaște, sărbătorind 100 de ani de la Marea Unire în anul 2018 (27 martie 1918-27 martie 2018 – unirea Basarabiei cu România; 28 noiembrie 1918-28 noiembrie 2018 – unirea Bucovinei cu România; 1 decembrie 1918-1 decembrie 2018 – unirea Transilvaniei cu România), acțiune culturală de o pondere aparte pentru istoria națiunii române, lucrarea „*Basarabia eminesciană*”, scrisă de renumitul scriitor și eminescolog Theodor Codreanu (*critic și istoric literar, prozator, eminesco-log, aforist, filosof al culturii și civilizației române, membru al USR; distincții din partea Academiei Române, Academiei de Știință a R. Moldova și Președinția României etc.*), vine la momentul oportun în contextul acestor evenimente istorice care se încadrează benefic în societatea română și nu numai, și, nu în ultimul rând, în existența românilor de pretutindeni. Clasificată în Colecția „Istoria mentalităților”, dar și în categoria „istorie și politică”, lucrarea în cauză este și un elogiu închinat distinsului Eminescu, – unul dintre cei mai renumiți și cunoscuți scriitori români de nivel mondial, cea mai onorabilă personalitate literară a neamului românesc, unde prin intermediul operelor și ideilor sale originale a fost promovată acea realitate care a desemnat tot ceea ce există efectiv în existența ființei umane, astfel fiind promovată în mod intens și cultura neamului românesc în diverse ipostaze, aceasta devenind în timp parte componentă și a culturii universale.

Astfel, personalitatea, identitatea și opera eminesciană reprezintă punctul de reper în notabilul volum „*Basarabia*

eminesciană”, lucrare care însușește în sine viziunea scriitoricească a marelui Eminescu privind destinul istoric al Basarabiei, - provincie românească ruptă din sânul patriei-mamă. Titlul cărții, așa cum se exprimă însuși autorul, Theodor Codreanu, s-a format prin „...*trecerea dincolo de referința strict exegetică, urmărind spiritul abordării eminesciene la destinul ulterior al provinciei imposibil de rupt de cel al României post-eminesciene*” (pag.5, În loc de argument).

Deci, prin opera eminesciană s-a întemeiat și s-a pus în lumină o nouă lucrare de o mare valoare, o lucrare inedită cu implicații filozofice de înaltă tinută, modelul autentic aparținând domnului Theodor Codreanu, aceasta definind problemele reale cu care se confruntă poporul român basarabean de -a lungul timpului, 1812 - prezent, aspectele fiind centrate pe existența și identitatea Basarabiei în perioada țaristă și în bolșevism, pe războiul antiromânesc al Sovietelor, pe cinismul imperial și anii comunismului sovietic; despre lupta imperiului rus pentru dominația poporului român basarabean și teritoriul acestuia (în pagina 335 autorul spunând: „*Centrul imperial își revendică întotdeauna marginea, în conformitate cu cinismul napoleonian: „Voi cuceri pământuri, că istorici care să dovedească ale cui sunt, avem”*); despre teroarea foametei din anii 1946-1947 și efectele crimelor comise de regimul sovietic, despre deportările și represiunile politice din anii 1940-1953 din Basarabia și Bucovina de Nord; despre schimbul de regimuri și despre posibila reunire a Basarabiei cu România (în pagina 341 autorul scrie: „*Dacă Basarabia și-ar fi dobândit libertatea odată cu Declarația de Independență de la 27 august 1991, iar România odată cu 22 decembrie 1989, reunificarea s-ar fi produs imediat, cu atât*

mai mult, cu cât de la Washington se dăduse undă verde...”. Dar nu: ambele părți au constatat, chiar de a doua zi, că independența și schimbările de regim de la București și Chișinău au fost simple ficțiuni istorice. Tot ce a urmat a însemnat instaurarea nu a democrației și a libertății, ci a unui regim ficțional, cleptocratic, pe ambele maluri ale Prutului, menit să reprime, mai departe, centrele de lumină”); despre Pactul Ribbentrop-Molotov, semnat în 23 august 1939, unde Basarabia, Ținutul Herța și Bucovina de Nord au fost rupte de la statul român; despre cultura istoriei și limba română din Basarabia, precum și din alte ținuturi românești; despre distincții scriitori și personalități basarabene precum Dumitru Matcovschi, Grigore Vieru, Mihai Cimpoi, Mircea Druc, Ion Ungureanu etc., care au luptat mereu pentru valorile naționale românești și au gândit în spirit eminescian (pag.338); despre cultura religiei și sistemul de credințe, procese care în mod normal ar urma să se centreze pe sentimentul divinității, în acest context autorul face o remarcă: „Eminescu aprecia că golul sufletesc (horror vacui) care-i împinge pe țari și cercurile nobile către expansiune megalomană se datorează divorțului dintre cultură și putere” (pag. 166); despre presa și primul ziar fondat în Basarabia, aici autorul cărții difuzând informații prețioase, pagina 192: „În scrisoarea târzie, din 1930, către bătrânul Ion Codreanu, fostul membru al Sfatului Țării, Stere aprecia: „Basarabia de sub stăpânirea țaristă a fost parcă mai îndepărtată și mai străină de Regat decât oricare colonie europeană din Africa sau Asia. / Nimeni mai bine ca d-ta, Moș Ioane, nu poate ști cu ce greutate a trebuit să luptăm ca să putem întemeia primul ziar românesc la Chișinău, să punem începuturile unei acțiuni naționale în Basarabia și să formăm măcar un grup de tineri adăpați la izvoarele culturii naționale – pregătiți pentru misiunea de apostoli în sânul norodului basarabean.”. Așa s-a ajuns că până și cei știutori de carte nu auziseră vreodată de existența lui Eminescu, a lui Alecsandri, nemaivorbind de Creangă, Caragiale sau Coșbuc: singurii robi din lume, care nu au voie nici să citească o carte în limba lor, cum vă spune Take Ionescu”; despre istoria și cultura neamului românesc, cât și despre sentimentul de afecțiune al românilor basarabeni redat prin dragostea pentru țara și glia strămoșească română; dar și despre marea credință în valorile naționale românești, în valorile spirituale prin intermediul cărora se poate înlătura răul și ura, aspecte ce afectează destul de grav omul în dezvoltare și existență, cauza fiind nedreptățile și neajunsurile sociale, lupta pentru putere.

Cel mai dureros aspect abordat în lucrare este despre adevărul istoric, fenomen denaturat și falsificat constant la direct și indirect doar pentru a fi în contradicție cu realitatea, la acest capitol Theodor Codreanu comentează astfel: „Întreaga istorie a Basarabiei de sub ocupație rusească stă sub semnul rațiunii cinice, cu distincția făcută de filosoful german Peter Sloterdijk între kynism și cinism, între modul de a filosofa al lui Diogene și cel al Marelui Inchizitor dostoievskian. Probabil nu întâmplător legenda Marelui Inchizitor s-a născut în spațiul rusesc, prin geniul lui Dostoievski. Cinismul, ca denaturare a kynismului antic, s-a ivit ca distorsiune imperială în sânul creștinismului catolic medieval, când Biserica a creat instituția paralelă a Inchiziției, care, prin ororile ei, a trădat dogma Sfintei Treimi (temelie a iubirii creștine), ducând la ruptura dintre știință și filosofie, pe de o parte, și teologie, pe de alta. Încă Schopenhauer a înțeles că cinismul înseamnă o gravă încălcare a principiilor care fundează adevărul. Eminescu face un pas mai departe, vorbind despre falsificarea cântarului adevărului, chiar în legătură cu cinismul imperial țarist față de Basarabia (vezi cap. Basarabia dreptului). În istoria creștinismului ortodox, numai Rusia țaristă a concurat Inchiziția catolică. Dostoievski și Tolstoi au înțeles asta”. „Cinismul este o gândire în dublu referențial: una spui și alta gândești. (pagina 21-22, Cinismul imperial). Anume prin noțiunea cinismului, atitudine care sfidează regulile morale ale omului, Theodor Codreanu descrie tabloul real cum a fost realizată vânzarea Basarabiei în 1812, astfel fiind înfăptuită divizarea Moldovei: „Ruptura în două a Moldovei a produs o adevărată tragedie națională, oglindită în literatura cultă și în folclor. Simbolul acestei tăieturi istorice va deveni Prutul. Sate întregi au trecut râul blestemat de spaima „eliberatorilor”, încât până și generalul Pavel Kiseleff va scrie că „Locuitorii fugeau din Basarabia, preferând ocârmuirea turcească, grea pentru ei celei a noastre”. Scriitorul Constantin Stamati (1786-1869), care a rămas, în 1812, la Chișinău, scria îndurerat, privind spre Prut: Măhnit și pe gânduri stau posomorât/ Cu dor nespus/ Și n’tristat și dornic, trăind amărit/ Mă uit spre apus.../ Acolo-i viața!/ Acolo-i speranța!” (pag.33-34).

Theodor Codreanu în contextul Basarabiei eminesciene realizează concomitent și analiza literară a poemelor și compunerilor despre Basarabia și poporul român basarabean, scrise de Mihai Eminescu, corespunzător referindu-se: „Eminescu nu se

mulțumește doar cu explicația unor asemenea acte de trădare, precum ale Moruzeștilor, care au pricinuit nenorociri peste nenorociri teritoriilor românești de-a lungul secolelor. El încearcă să facă lumină de ce o etnie atât de numeroasă, comparabilă, după Herodot, cu „inzii”, traco-dacii, din care se trag românii, au stat în istorie sub Zodia Racului (vezi Doină: „Vai de biet român săracul, / Îndărăt tot dă ca racul,”) și n-au preluat de la romani spiritul imperial, precum au făcut alte nații din Europa și Asia, deși înzestrarea nativă a indivizilor compunători o recomandă cu asupra de măsură la un alt destin istoric. În fața realității, Eminescu a comparat latinitatea orientală cu o insulă mereu roasă pe margini de slavi și de alte etnii. De ce a nimerit românitatea într-un veritabil „triunghi imperial al Bermudeilor”, „în calea tuturor răutăților”, după spusa cronicarului? Fiindcă, într-un fel, moștenirea tragică a fost mai puternică decât cea romană. Herodot a subliniat principala meteahnă a tracilor: dezbinarea. El profetiza că nu vor fi niciodată puternici, fiindcă nu sunt uniți. Pe acest fond arhe-mioritic s-au născut și structurile statale românești, încât, de la bun început, triunghiul imperial extern s-a „interiorizat”, iar lipsa de unitate a dus la crearea a trei state românești, care nici ele n-au cuprins întreaga românitate din juru-le. Spre deosebire de statele puternice din Europa și Asia, românii și-au croit organizarea statală după un soi de „democrație” medievală concretizată în monarhiile electivă. Monarhia electivă e rezonantă, izbitor, cu matricea dezbinării mioritice a fraților care se ridică împotriva fratelui, moștenind păcatul fratricidului biblic al lui Cain și Abel. Balada Miorița încifrează rezolvarea crizei sacrificiale, mitul devenind de o rară complexitate prin soluția creștină a nunții cosmice, specifică spiritului creștinismului cosmic răsăritean, despre care a scris pagini esențiale Mircea Eliade (*Mioara năzdrăvană*)” (pag.38-39, Răul dinlăuntru). Relatări de o înaltă apreciere, discursul literar fiind centrat pe procesele vitale ale unui popor, simultan întruchipând în mod concret fenomenele esențiale ale existenței umane formată într-o colectivitate – totul fiind o legătură indispensabilă cu existența sa istorică, având în relief aspectul suferinței morale, al dezbinării naționale, al neunirii de neam etc. Sub raportul acestor înfățișări se distinge sentimentul moral-uman în relațiile dintre oameni și popoare, în cazul dat se intuiește relația dominantă din partea imperiului țarist slavon și supusul popor român din Basarabia.

În descrierile abordate Theodor Codreanu pune un accent forte pe latura de conștientizare a proceselor identitare ce sunt atât de importante în viața și coabitarea socială a unei națiuni, iar pentru ca cetățeanul simplu muritor din societate să înțeleagă corect acțiunile respective atunci Domnia Sa valorifică în mod detaliat și sentimentul de credință autentică în valorile spiritualității, valori ce sunt parte componentă din procesele afective umane/ procesele afective naționale. Cuprinsul lucrării „Basarabia eminesciană”, în ansamblu, este o monografie științifică de o pondere aparte, cu cifre, date și nume concrete despre personalități, scriitori, intelectuali și politicieni din Estul Europei și Eurasia – imperiul rus, cât și din unele țări din Vestul Europei, perioada secolului XIX – XXI și nu numai, relatări de o mare semnificație și importanță istorică, cu trimiteri la evenimentele istorice ce au avut loc în perioada țaristă rusă și până în zilele de astăzi, cu tangență la ținutul basarabean care continuă să fie subjugat de dominația imperială dinspre răsărit. Prin prisma tuturor expunerilor este prezent și mesajul marelui Eminescu, care reprezintă integritatea și bogăția spirituală a națiunii române, – Mihai Eminescu fiind identitatea nobilă a neamului românesc. Printre altele, autorul cărții, Theodor Codreanu, consideră: „... între toți marii intelectuali români, Eminescu a fost acela care a iubit și a înțeles în toată profunzimea Basarabia, pentru că poetul a iubit deopotrivă toate provinciile locuite de români, pe care le-a cunoscut nu numai la nivel livresc, ci și străbătându-le cu piciorul și cu alte mijloace, cum n-a mai făcut-o altcineva. Bucovina i-a fost, desigur, cel mai aproape de viață și de suflet, poetul considerându-se plămădită a Bucovinei: „Eu sunt născut în Bucovina. Tatăl meu e bucovinean. Un grec ca Vogoride n-a fost în stare a-l face cetățean...”, evident – cetățean român” (pag.11-12, Un număr nefast). Totodată, Theodor Codreanu face trimitere și la cuvintele spunea de Horia Vintilă: „Fără Eminescu, România poate că nici nu ar fi putut exista, sau ar fi fost altceva, o înfiripare nestatornică în aerul timpului”(Vintilă Horia, *Peste o sută de ani, tot Eminescu!*, în „Stindardul românilor”, nr. 25-26, 1989) (pag.273, Vă așteptăm de 22 de ani!).

Deci, personalitatea și identitatea marelui scriitor Mihai Eminescu va fi veșnic simbolul distinct al poporului român și al culturii naționale românești, iar opera eminesciană va fi la nesfârșit punctul de reper pentru fiecare scriitor român de azi și de mâine. Prin contribuția distinsului Eminescu

literatura română nu numai că s-a promovat sau că a fost recunoscută în cultura universală, dar, în același timp, se poate spune că opera eminesciană a dezvoltat la cele mai înalte culmi cultura și literatura română în contextul culturii universale. La rândul său, renumitul scriitor și eminescolog Theodor Codreanu, cu lucrarea în cauză, a valorificat și mai mult procesul evolutiv al istoriei, culturii și literaturii române, astfel remarcându-se profund prin arta cunoașterii, însumând în sine expresia muncii intelectuale ce este materializată prin noțiunea de a satisface necesitățile spirituale și intelectuale ale individului din societatea română, dar și pentru toți românii de pretutindeni. Drept urmare, *Basarabia eminesciană* este o lucrare oportună și de o importanță extraordinară pentru națiunea română, scopul principal al acestei lucrări fiind de a istorisi realitatea trăită în țara românească și, nu în ultimul rând, în Basarabia – ținut românesc; destinația finală fiind de a elucida conținutul obiectiv al evenimentelor istorice petrecute de-a lungul timpului prin intermediul cărora se conturează, în mod evident, existența și identitatea poporului român basarabean între dominații străine, dar, cu mare regret, și între *conaționalii mancurți și trădători* ajunși în capul puterii. În viziunea autorului, *opera*

literară „Basarabia eminesciană” rămâne a fi cheia destinului României, sau, cum spune Eminescu, o „cestiune de existență pentru poporul român” (pagina 7, În loc de argument).

Basarabia eminesciană transmite în mod clar mesajul despre identitatea istoriei, culturii și a limbii române din ținutul basarabean. Apariția respectivă este o lucrare academică și literară de mare prestigiu, care merită a fi lecturată de întreaga colectivitate românească și nu numai. În evidență sunt plasate conținuturi extraordinar de interesante ce sunt pătrunse de spiritul național românesc, – totul reprezentând o chemare întru valorificarea sentimentului autentic pentru neamul român din Basarabia, dar și al tuturor românilor de pretutindeni. Așa fiind, Theodor Codreanu, scriitor celebru din România, după nenumărate opere literare și istorice, și de această dată a reușit să pună în lumină o lucrare de excepție, o lucrare monumentală care fascinează și impresionează atât prin denumirea sa neobișnuită, cât și prin conținutul minunat, plin de semnificație ce uimește și produce numai admirație. *Basarabia eminesciană* este opera literară care completează în mod distinct patrimoniul cultural al literaturii române.

(continuare de la pagina 60)

Florentin Popescu în delict de vârstă

Cititor prea dedicat și perseverent, Florentin Popescu uită cam des că el însuși este un amplu creator ficțional și un poet cu impresionante viziuni. Îl caracterizează, frumos și implicat, o exagerată grijă de plantațiile altora în loc, mai egoist, cum se întâmplă, să-și cultive, voltairean, propria gădină. În această situație, cam repetă gesturile lui George Enescu, care interpreta muzica altora și uita să își ducă la bun sfârșit propriile capodopere, însă respectând tezaurul creat și propus spre interpretare de titanii muzicii! Florentin Popescu îi respectă pe toți colegii de breaslă turbulentă, adunându-i, cumițându-i în jurul unui său și îndemnându-i să se destăinuie ca reprezentanți ai spiritualității estetice.

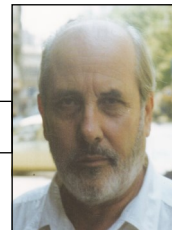
Spune într-un loc Marea Doamnă a conștiinței, Magda Ursache, fostă elevă a Liceului din Buzău: „Mă întâlnesc cu colegul meu de liceu și în credința că

viața e un pretext pentru scris, că scrisul e un mod de a supraviețui. Altfel spus, existența ca textură, zile goale fiind cele fără scris-citit. Și-nainte mult mai este, Florentin!” Cu mâna pe inimă repet: Aferim!

Precum supranumitul prin culisele colegiale Don Florio, un alt frumos Don Quijote al

bibliotecilor, al redacțiilor de reviste literare, al cenaclurilor, al întrunirilor scriitoricești, cu nesfârșite dialoguri și schimburi de cărți, este prietenul și cronicarul scriitorilor contemporani, în afara sofisticatelor ierarhii istorice, la fel trebuie să îl aplaudăm (cu toate că împlicinații, în loc de aplauze, preferă să scrie și să citească), să îl respectăm și să recunoaștem în Florentin Popescu o mare și împlinită personalitate a culturii române la începutul celui de al III mileniu, o personalitate despre care vom auzi în continuare numai vești despre isprăvi de pomină, cum deja ne-a obișnuit, pentru că niciodată nu e timpul pierdut pentru scris și citit!

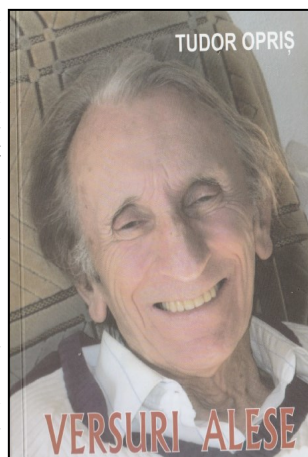
Numai soarele știe cu adevărat să fie fierbinte, și pâinea. Îmi place să cred că, în zodia soarelui mioritic, Florentin Popescu este o pâine mare și bună.

Ion Haineș

TUDOR OPRIȘ

Am fost prieten cu Tudor Opriș. În perioada anilor 1965-1970, eram tânăr profesor la Liceul „Iulia Hasdeu” din București, unde am înființat un cenaclu literar și am scos o revistă pentru elevi, „Pasiuni”. În acei ani, l-am cunoscut pe Tudor Opriș, care conducea cenaclu „Săgetătorul” al elevilor din Capitală. Om cu o inteligență scilpitoare, de o mare modestie, cu vocația prieteniei, profesor de o înaltă cultură, enciclopedică, Tudor Opriș m-a invitat în câteva rânduri să conducem împreună taberele de creație ale elevilor de la Sinaia și de la Costinești. Am avut după aceea nenumărate întâlniri, schimburi de cărți, L-am vizitat la orele lui de franceză de la Colegiul Național „Gheorghe Lazăr” din București, l-am vizitat la casa bătrânească din București, de pe strada Ilie Opriș, un promemorandist ardelean refugiat. Prin cenaclu și revista „Săgetătorul”, el a format sute de elevi din București și din țară. Mereu tânăr, argint viu, el era tot timpul în mișcare, de o vioiciune molipsitoare, om de o mare generozitate și de o mare franchețe. În ciuda aparențelor, era un om de o mare profunzime, un intelectual de elită, care a creat o operă inconfundabilă, ce va traversa timpul.

Am pe birou o carte singulară: *versuri alese*, București, 2020, o sinteză a activității sale lirice de peste 60 de ani, cu convingerea noastră și a lui că strădania sa nu va rămâne o „vox clamans in deserto”.

Poet, prozator, critic și istoric literar, memorialist, traducător, publicist, profesor, membru al Uniunii Scriitorilor din România (1974). Tudor Opriș a desfășurat o activitate prodigioasă, impresionantă prin diversitate și cantitate.

Poetul s-a născut la 26 noiembrie 1926, în București. A urmat Liceul Militar de la Mânăstirea Dealu, îndrumat de dirigintele său, profesorul Romulus Vulcănescu. A absolvit Facultatea de Litere din cadrul Universității din București (Summa cum laude), șef de promoție, fiind remarcat atât de Tudor Vianu cât și de G. Călinescu. A profesat peste 50 de ani în București, dintre care 40 la Colegiile Naționale „Mihai Eminescu” și „Gheorghe Lazăr”.

A colaborat la diverse ziare și reviste, a fost premiat pentru volumele de versuri *Zborul cărăbușului* (1944) și *Cântecul săgetătorului* (1947). S-a bucurat de aprecierile lui George Bacovia, Tudor Arghezi, Camil Petrescu, Romulus Vulcănescu. Profesor iubit și venerat de elevi, el a fost un mentor literar al acestora timp de peste 40 de ani. El a creat primul cenaclu al copiilor (1950) și al elevilor (1967), a coordonat suplimentul literar al *Scânteii tineretului*, *Prehudiu* a inițiat concursul național „Tinere condeie”, a condus taberele naționale de literatură, a editat peste 80 de antologii cu creațiile copiilor și adolescenților. Sub îndrumarea lui Ovidiu Papadima, a susținut doctoratul cu o teză inedită, de pionierat, *Revistele literare ale elevilor. Istoria presei școlare (1834-1974) și 500 de debuturi literare*.

A predat româna și franceza, A fost numit profesor emerit, a primit Ordinul Național de Merit în Grad de Cavaler pentru activitatea sa de profesor, scriitor și mentor cultural al tinerei generații. A primit Premiul Opera Omnia din partea Filialei București, Literatură pentru Copii și Tineret.

Opera tipărită: volume de versuri: *Minuni ce nu mai sunt minuni*, Ed. Ion Creangă, 1963, *Omul cu iubirile*, 1963, (prefață de Vladimir Streinu), Ed. Albatros, 1985, *Vis de zidar*, Ed. Pro Transilvania, 1947/1992, *Versuri alese*, (prefață de Ovidiu Papadima), Ed. Casa de cultură Cristina Rom, 1993, *Zborul cărăbușului*, (prefață de acad. Romulus Vulcănescu), Ed. Eolia, 1944/1997, *Cântecul Săgetătorului* (prefață de Ovidiu Papadima, Ed. EoLia, 1947/1997, *Sonetele iubirii fără moarte*, Ed. Univers științific, 2007.

Autorul a mai publicat Memorialistică, Critică și istorie literară, Traduceri, Ediții critice de poezie clasică românească, Antologii din literatura română, Antologii ale copiilor și adolescenților, Pedagogie, Știință literaturizată, Enciclopedii pentru copii, Enciclopedii pentru tineret, Cărți științifice.

Poetul a debutat sub auspicii destul de nefericite. Volumul *Zborul cărăbușului* cuprinde versuri scrise între 14-17 ani. Manuscrisul a fost premiat, Profesorul de

filozofie Romulus Vulcănescu l-a prezentat personal la *Fundațiile Regale*, dar, din păcate, datorită evenimentelor istorice ale momentului (1944), volumul nu a fost publicat. Abia după 53 de ani, în 1997, manuscrisul a fost publicat de profesorul Romulus Vulcănescu la *Casa de Editură Eolia* din București.

Versuri din caietul albastru. Poeme de tinerețe. Avem de-a face cu o poezie erotică delicată și sensibilă, „Din fir de dor și ițe de visare”, poetul împletește „al dragostei covor”, pe care i-l dăruiește iubitei. („covorul meu de vis”), nu fără o ușoară ironie la adresa ei: „Și tu întâi îl vei călca-n picioare”: (1940) (Și tu întâi...), Poezia sa este „Odă naivă”, așa cum se și numește una. El suferă la prima despărțire de iubită (Despărțire). El nu-i oferă iubitei mărtisoarele tradiționale, „ci numai pe al cărui viu gherghel/Tu ai țesut un vis neisprăvit” (Mărtisoare).

Poetul trăiește un Fior chiromantic atunci când deschide harta palmei iubitei, și descoperă „linia minții”, cruci, triumfiuri și un destin „împovărat de semne”.

O Elegie e provocată de moarte iubirii, de pierderea ei, de îndepărtarea celor doi.

Aceste poeme ale tinereții denotă o perfectă stăpânire a artei poetice, o maturitate și o sinceritate a sentimentului, care caracterizează întreaga sa poezie.

Ciclul *Hoinăreli prin natură*, este alcătuit din descrieri de natură, din pasteluri, prin care ochiul botanistului descoperă frumuseți rare, pline de farmec și candoare, care îndeamnă la visare. Poezii delicate, parfumate, metafore inedite ale unui îndrăgostit de miracolul firii, de fluturi, de găze, de plopi, de mesteceni, de Floarea Reginei, de vraja parcului, de livezi, de Munții Bucegi, de darurile toamnei- mere, prune, struguri, per Bergamute, gutui-, de florile Florăresei, violete de Parma, garoafe, iasomie, narcise. Acestea sunt Versuri pentru hoinărit, cum le numește autorul.

În timp, poezia lui Tudor Opreș suferă anumite prefaceri. Ciclul se deschide cu o meditație despre timp, *Ne fură anii viața*, care poartă un cunoscut motto din Horațiu: „Eheu, fugaces labuntur anni”... E un regret al timpului care trece și ne fură tinerețea, viața: „Ca ieri prin iarba grasă ne regăseam de-o șchioapă/Ținând în palme găza pictată pe elite/Unde domneau caiete cu slove uriașe”. Poetul, sceptic, trăiește acut sentimentul timpului care „Mereu va crește...sub noi”: „Alergi după viață, naiv, ca după fluturi./Polenul amintirii din inimă îl scuturi”...

Adevăratele prefaceri sunt cele ce s-au întâmplat în noi: „Același cer, aceleași ape, Același soare.../Prefacerile toate s-au întâmplat în noi”.

E o meditație despre aceste prefaceri, între Ieri și Azi e o distanță dramatică: „Pe unde astăzi străbatem cu pasul cugetat./ Ieri înălțam pe creasta de visuri, viaducte”: „Ieri, Dumnezeu cel biblic, copilărosul mers/Ni-l priveghea din ceruri: un moș cu barbă albă,/Azi știm că nu există în noi și-

n univers.../Ieri, duhul nostru gureș topise cărnii creasta./Azi, se răzună legându-ne de lut/Deopotrivă suntem cu planta și lăcusta/Și despuiți de-a pururu de-un dor necunoscut...”(Prefaceri).

Aceeași idee în Măr aurit: „Măr aurit, măr aurit, /Prea fraged ieri din floare răsărit”. „Azi nu mai sunt grădini de hesperide/Și viața ta se-ntoarce în amurgit/Și sâmburi grei se-adună și senchid”. Destinul acestui măr aurit e unul tragic, ca și al omului: „Măine vei fi uscat sau putrezit”.

Poetul este apăsător de timp, el are nostalgia tinereții, a adolescenței. „cu ten de hiacint”. (Atunci când ghioceii).

Volumul *Cântecul săgetătorului* cuprinde poezii scrise în clasele terminale ale liceului și primii ani de facultate (1944-1947), peste care și-au aplecat privirile Bacovia, Arghezi, Camil Petrescu, Tonegaru, Philippide, Vulcănescu, Ștefan Baci, mărturisesc Tudor Opreș. Bacovia i-a scris o prefață. Volumul a fost premiat. Din păcate, abolirea monarhiei (1947) și instaurarea dictaturii comuniste au făcut imposibilă tipărirea lui. (În volumul *Omul cu iubirile*, autorul a strecurat 28 de poezii din acest volum). Sunt versuri de tinerețe, balade, rugă, colinde, prin care autorul își formează mâna. O baladă, Vis de zidar, închinată lui G. Călinescu, este o adaptare personală, în manieră folclorică, a celebrei balade Meșterul Manole. Meșterul Manole este aici poetul, care-și zidește iubita în firida versurilor, nemurind-o. Sunt versuri scrise în perioada războiului sau imediat după.

Volumul *De dragoste* cuprinde versuri inspirate de prietenia cu superba actriță Dana Comne, care i-a fost muză în perioada 1947-1950. Poemele înalță un imn iubirii și femeii, pe care-o adoră și o numește „perla cu aleanuri, tu, floarea mea albastră”.

Din punct de vedere artistic, poemele sunt perfecte, mici bijuterii. Tudor Opreș se definește ca un mare poet al iubirii, așa cum îl vom întâlni și în alte volume.

Îndrăgostitul de natură, de mare, văzută în diversele sale ipostaze, concepe între 1961-1963 un volum de versuri, *Poeme marine*, publicat abia în 1996, la Editura Iris. Primul ciclu, *Rătăcirii*, se deschide cu poezia Culegătorul de perle. „Culegătorul de perle, legănat/De simfonia molcomului val”, coboară lin „spre inima comorilor din ape”, dar scoicile-s „ciorchine de nămol”. Pescărușul, simbol al mării și al libertății, zboară, cântă, zburdă, rade, în ciuda tuturor opreliștilor și frământărilor mării (Pesărușul). „Pe apele fosforescente/ Închise-n funduri de genune./În larg de mări și de lagune/Roiesc meduze transparente”. (Meduzele). Copiii și Marea „Stau față-n față” puii înfiorați de vrajă/ Și ea, cuprinsă parcă în cleștele mirării”. (Copiii și marea).

Fascinația nopții la mare, imaginea Noului Euxin, cu parcuri, pergole și peluze, cu palate care se oglindesc în ape, îl încântă pe poet. Baia marină, briza marină, curcubeul marin, paralela între femeia iubită și mare sunt teme ale acestor POEME MARINE. De remarcat, Tudor

Opriș încearcă să scrie aici în vers alb, care nu-l prinde. El este mare maestru în versul clasic, așa cum îl întâlnim și în următorul volum, *Omul cu iubirile* (1964-1968). Tudor Opriș este un mare poet al dragostei, temă universală, dar cu un timbru poetic personal, prin sinceritatea sentimentului, prin perfecțiunea formală, prin frumusețea și plasticitatea metaforelor, prin înalta ținută etică și estetică, prin numeroasele trimiteri culturale, care dau poeziei sale o elevată notă de intelectualitate, prin tonul reflexiv, prin armonie și emotivitate și, nu în ultimul rând, printr-o limbă română autentică, de o mare frumusețe și noblețe.

Poetul privește iubirea din diverse ipostaze. El este eternul îndrăgostit al cărui destin este acela de a iubi, de a înălța un imn femeii iubite, de a-i cânta frumusețea, armonia sufletului și a trupului. Viața lui este o continuă ardere în slujba iubirii: „Mă mistuie iubirea asta mare/Și înzecite flăcări îmi /consumă/ Cărbunile vieții trecătoare”. (Ardere). Femeia este „desăvârșirea în nedesăvârșit/ Ce-ți tulbură și carnea și duhul împietrit/Și din frânturi rebele încheagă armonie”. (Mărturisire). „Oriunde nesecata-i tinerete/ Întinde-un curcubeu de frumusețe”. (Poveste). „Pasărea dragostei” ne redă mereu ocol, „venind din vânt, venind din gol”. (Pasărea dragostei).

La o vârstă înaintată, poetul se roagă: „Iubita mea, coloană veșnic trează./Susține -mi bolta ceasului de-amiază”. (Maturitate). Femeia este o îmbinare stranie de elemente contradictorii: „Ești demon, înger, soră și amantă/Și fără voie te-oi chema mereu,/Victorioasă pururea, bacantă/Suind spre veșnicii din dorul meu”. (Evei).

Volumul *Așteptându-l pe Godot* (1993-2001) este, așa cum precizează autorul, o continuare a volumului *Omul cu iubirile*. Nota în plus este aceea a unui „neoromantism compensator”, care deplasează dragostea din domeniul amorului „de cartier” și al sexualității, în domeniul unei metamorfoze a dragostei, proiectată în absolutul unui sentiment, ce se consumă în elanuri de o mare puritate și dăruire platoniciană”, cum precizează autorul. Poetul își propune să reabiliteze prin gingășie, sentimentalism, omenie, marile valori interioare, amenințate de civilizația de consum, dezgolită de orice conținut elevat”.

Poetul preia titlul piesei lui Samuel Beckett, redefinindu-l. Godot este, în interpretarea lui, „un strop de apă vie/Picat pe buza veșnic arsă/Un ciob de-azur și armonie/ Înfipt în trup ca o intarsă./Godot...curaj și libertate/Pe pragul dintre da și nu./O sete de un suflet frate/Sau poate TU, sau poate TU?... (Așteptându-l pe Godot).

Din nou, femeia iubită este „lumina” care-l învăluie, „Și-n taina ei de-a pururea mă sorb”. (Tu mi-ai venit). Ea este „un suflet simplu, adiere blândă,/Fetița fără- arome femeiești/Și fulgerări în carnea ta plăpândă”. El a ales-o să-i fie „zeiță, floare sau emblemă”, „un semn premonitor”, „un

strop vindecător de apă vie”. Ea i-a răsucit „făptura omenească/Și-ai aruncat-o-n pisc de poezie”. (Te voi primi).

„Din fadale puzderii de femei”, el a ales una care nu strălucea prin nimic deosebit: „Era o fată din tăcute zodii/Și fără vino-ncoacele fatal./Nu fascinau cu sâni ca de rodii/N-aveai chemarea de ospăț carnal”. Dar destinul a făcut „că tu mi-ești cea sortită și-așteptată”. (Alesci).

În sfârșit, ultimul volum din această carte *Sonete* (2001-2003), este „consacrat tot iubirii, dar și înțelepciunii generate de formele înalte și etice ale acesteia”. Sonetul, specie severă și pretențioasă, expresie a maturității artistice, este o probă că „un poet romantic poate accepta rigoarea clasică, limpezimea de cristal a gândirii atice și arhitectonica eladică a fanteziei pentru a da, așa cum spunea Horațiu, monumentului creației tăria și durata aramei”.

Poeziile au perfecțiunea formală a sonetului (modelul Eminescu și Petrarca), „limpezimea de cristal” a gândirii și marea bogăție metaforică, rezultat al culturii clasice a autorului. El este predestinat a cânta femeia, aceea care îi dă „lumina fără timp”: „Din miile de Eve de pe glob/Pe tine te-am ales. Și de ce oare/Am acceptat destinul să-ți fiu rob./Să-ți fac din viață cânt și sărbătoare?”. (Predestinare). Femeia este „Creanga mea de Aur. Știu din veac/Că ea-mi va scutura polen de jar/ Și va-nzestra cu preazeescul har/Destinul meu lunatic și sărac”. (Creanga de aur). Lângă ea, poetul regăsește „primordialul rai”. (Poiana odihnei).

În ciuda contrastelor dintre bărbat și femeie, cei doi sunt legați ca liana care înfășoară un copac: „Tu la nadir de ani, eu, la zenit./Eu, mare calmă, tu, vulcan în clocot/Eu, liniște de veac, tu, proaspăt ropot/Copilă, tu, eu, un bătrân proptit/În cârja unui mândru asfințit./Tu, cor de îngeri, eu, ecou de clopot./Și, totuși, scumpo, tot ce ne desparte/ Ne leagă din aproape în departe/Cum înfășoară un copac liana”. (Contraste).

În ultima parte a volumului, sunt tot mai multe poezii care invocă vârsta, trecerea timpului, îmbătrânirea și regretul că nu va putea înălța sus, „pe crenel, iubirea/Că pe un steag să fluture în vânt”. (Povârșirea). Tot mai des apar cuvinte precum: „dragostea-mi târzie”, „amurg”, „crepuscul”, „apus Vezuv”, „Sfârșitul”, „Apusul”, „Senectute”, „târziu”, „chindie”. Poetul face mărturisiri finale prin care recunoaște că și-a risipit „ca un nabab averea/De suflet, de simțire și de gând”. El preda „la amiază să rămân/Și să mă dăruie lumii și risipei / Străfulgerat de frumusețea clipei”. (Prefer).

Pentru poet, sonetul „mi-e tiparul de aramă/În care torn eternele esențe”. Trăind într-un secol rece, pragmatic, computerizat, în epoca internetului, poetul se întreabă retoric dacă „mai poți fi singur, tandru și romantic?”. (Întrebare retorică). Ultima poezie e un fel de testament, o concluzie a întregii sale creații: „Deasupra tuturor, născută vie./ Din dor, din căutări și armonie/ Stă cheazășie Omului iubirea...” (Un singur sentiment).

ȘTEFAN SIMFONIA UNUI STRIGĂT ȘOPTIT

În fața timpului care-și devorează unitățile componente, scribul alege să-și continue călătoria, ademenindu-l pe Charon să-l treacă hotarul pe celălalt tărâm, iar cronicarul îl urmează spășit, în întuneric și tăcere. O tăcere simbolică, nu una propriu-zisă.

După *Egor / O iubire imposibilă* (Editura Zodia Fecioarei, Pitești, 2014) Mona Vâlceanu îi rămâne tributară operei lui Mircea Eliade. Poetă prin excelență va aduce în cetatea romanului *intelectualist*, veșmântul poetic, mrejele ascunse ale poeziei... Într-o cheie a spiritualității științifice, se ivesc sunetele unei *simfonii fantastice: Ștefan*. Ștefan Salo – o altă iubire imposibilă, smulsă din eternitate și aruncată cu sălbăticie, în spațiul cotidian al vieții Ștefan – un nume ca iluzia unui *sărut, pe fruntea păgânelor depărtări...* Și Berlioz, cu a sa simfonie fantastică de umbră și lumină risipită între vis, pasiune, supliciu și *misticitatea nopții răvășită de spiritele iadului*.

În romanul Monei Vâlceanu, *Ștefan. Simfonia fantastică* (Editura Zodia Fecioarei, Pitești, 2016), clipa de iubire furată, devine cotropitoare, păgână, obsesivă și devastatoare în același timp: „simt în noaptea puterea gândului” tău „câte mine” își va mărturisi sie însăși protagonistă romanului – frumoasa actriță fără nume. Lipsa numelui constituie un prototip al universalității. Un simbol divin al Evei, al primei femei, al începutului din care toate ne-am născut.

Prin definiție actorul este – așa cum mărturisește și prozatoarea – „o inimă deschisă spre lume”, o aripă care se înclină în fața măreției visurilor. Asocierea în iubire între o actriță și un medic antroposof este pe cât de stranie, pe atât de creatoare. Asemenea întâlniri totale au un timp limitat de ardere, culminând de obicei cu un punct maxim al flăcării, transformată într-o clipă în aura trădării: „mă gândesc la Marin Preda, ce mare scriitor, fascinant, în *Cel mai iubit dintre pământeni*, vorbind despre o iubită, Căprioara, face o meditație asupra trădării, există un timp al trădării, când celălalt nu intuiește, nu crede că se poate întâmpla așa ceva”.

Aparent simplu, romanul Monei Vâlceanu ascunde cu abilitate un substrat amplu, un conflict de idei, un mănunchi de simboluri, imposibil de epuizat în structura elementelor critice. Scriitoarea surprinde, manifestarea contrariilor alăturându-le uneori cu o ușurință de invidiat. Astfel, se poate explica această simfonie fantastică a iubirii, a trădării și a fantasmelor, ca o partitură centrată pe eul feminin și pe etapele evoluției sale spirituale: „oamenii de obicei sunt singuri, deoarece construiesc ziduri în loc de poduri”. Poate de aceea toate aceste mari iubiri au fost – și vor rămâne – tragice.

Revenind la tușa accentuată a eului feminin se poate spune că acoperă o arie vastă a etapelor sale, sfidând ordinea cronologică. Se începe cu femeia matură, stăpână deplină a propriei puteri de seducție și a încrederii în sine însăși, iar la sfârșit apare prăbușirea acesteia. Între cele două ipostaze, eul feminin atrage pe rând trei stimuli sau trei puncte cheie de manifestare a stereotipiilor:

Primul este instinctul purității adolescente, ca reacție în fața unei lumi viciate, până dincolo de limita oricărei saturații: „intenția era clară, îndemnului evident”... / ... / „Plânge în mine un glas: cum a îndrăznit să-mi trimită asemenea imagini? M-a umilit, m-a înjosit. Singură, în marele pat, din dormitor, chiar asta îi scriu tastând pe telefonul mobil: *Aceste scene umilesc o femeie. Niciodată, dar absolut niciodată să nu mai trimiți asemenea lucruri*. Sufletul meu clocotește de supărare. / ... / Dar ciudat, de ce nu mă despart de telefonul mobil, aștept un răspuns de la el? Tot mai aștept? Și mesajul vine: *De ce te-ai supărat, draga mea dragă? Dacă nu se supără milioane de chinezi care vizitează acest parc? Statuile sunt opere de artă. N-ai privit niciodată un album de artă erotică? Eu am acționat după firea mea de bărbat. Iartă-l pe păcătosul de Ștefan*. L-am iertat imediat, de parcă asta așteptam de fapt. Deci există o fire de bărbat, după care ei acționează, alta decât firea de femeie după care acționăm noi, asta ar lămuri multe neînțelegeri între sexe. /... / La fiecare spectacol la care îl invităm, Ștefan îmi

aducea flori și cărți. Cărți ciudate, despre o lume pe care nu o cunoșteam, cărți care vorbeau despre înțelepciunea vechiului Orient, despre Yang și Yin, despre puterea dragostei și călătorii spirituale, despre Viață și Cosmos, Început și Sfârșit, tehnici vindecătoare ieșite din iubire și credință... Eram mai înțeleaptă parcă, mai cuminte în sensul prim al cuvântului în truda mea să pregătesc Marele Spectacol. Voi fi moderatorul marii întâlniri, voi dezvălui enigma înfruntării, focul și apa, Yang și Yin, apa stinge focul... ”.

Cel de al doilea punct sugerează toanele unei fete răsăfăte, trecând rapid de la o stare interioară conflictuală în extrema ei: „Din cauza noastră va pieri teatrul, strig la Puiu, pentru că noi actorii nu mai știm să le vorbim oamenilor despre iubire, acea iubire din care ne-am născut și eu, și tu, care a părjolit-o până la moarte pe Anna Karenina. /... / El mă privește uimit, tăcut. /... / Mă opresc brusc. În fond, de ce tip? De ce plâng? Ce vină are Puiu că un bărbat ciudat vine în patul meu noaptea, ca Zburătorul lui I. H. Rădulescu”.

Al treilea punct vorbește despre o dragoste bolnavă care se depărtează de aspectul creativității, îmbunătățindu-l pe cel al deșertăciunii: „Puiu e trist de parcă ține doliu, de parcă m-ar pierde iremediabil. Cu fiecare zi care ne apropie de Marele Spectacol. Deși nu mai vorbesc nimic, nici de antroposofie, nici de Ștefan. În mine apele au coborât în adânc. La suprafață e liniște, liniște mare, o liniște periculoasă. Încerc să înțeleg lumea în care mă plimbă enigmaticul doctor de la capătul țării, ce-mi dăruiește neconținut, prin curierat când nu ne vedem, flori și cărți. Mă ascund cuminte în dormitorul meu și citesc, citesc până târziu. Uneori îl sun în miez de noapte și-i cer explicații. Mi le dă grav, răbdător, de parcă ar vorbi cu un copil bolnav. Da, sunt bolnavă de dragoste, mi-am pus demult, singură, acest diagnostic.

Uneori îi simt prezența în dormitorul meu și acest lucru mă înspăimântă. Nu este firesc. Se decorporalizează? Există astfel de experiențe, literatura și internetul sunt pline de mărturisiri, dar eu nu cred și nu vreau să cred. Nu-l mai pot lăsa să-mi atingă așa, în duh, ființa mea fizică. Nu e bine. Experiențe esoterice? Paranormale? Mi-e frică să nu mă prăbușesc psihic și trebuie să spun stop!

– M-ai simțit la fereastră? Șoapta lui Ștefan în noapte.

– Da, îi răspund simplu și închid.

Am început să dorm cu lumina aprinsă, ca să alung himerele întunericului. Soțul meu este îngrijorat: „Sunt vise de noapte, sunt coșmaruri!”, spuse el blând mângâindu-mi fruntea ca unui copil. Ce mult îl iubesc, ce bine îmi e este alături de el. Alături de el, dar fără fiorul acela care leagă un bărbat de o femeie, fără Yang și Yin, focul și apa. Ce mult îl iubesc, dar dulce și lin ca pe un frate”. Există alături de aceasta o dorință

explicită a (re)găsirii propriei feminități pe de o parte – și o teamă acută – exacerbată chiar – a manifestării ei, pe de alta. Scriitoarea creionează două mari puncte de reper, prin care cititorul face legătura cu lumea fantastică a lui Mircea Eliade: pregătirea „Marelui Spectacol” și Ștefan, personajul principal al *Noptilor de Sânziene*, care aici devine un bărbat misterios, elegant, impunător, cu alură tolstoiană de „conte rus”.

Dincolo de realitate sau de himeră, este în primul rând șoapta unui suflet în miez de noapte. „Viața lui, viața” ei curg împletindu-se firesc „în cuvinte”, lăsând în urma lor o întâlnire miraculoasă, o întâlnire din alt timp, din altă lume, de pe frecvența altei dimensiuni: dematerializare și recorporalizare. Dincolo de profunzimea ideilor sugerate, scriitoarea Mona Maria Vâlceanu ne permite să alunecăm în capcana metaforei, chiar dacă romanul *Ștefan. Simfonia fantastică* este un roman în oglindă cu *Egor / O iubire imposibilă*. *Ștefan* este cu adevărat o simfonie, acea *simfonie fantastică* închinată „medicilor antroposofi de pretutindeni” și – îmi iau libertatea de a sublinia – tuturor acelor medici înzestrați cu capacitatea de a lupta pentru „ca viața să fie (și să rămână) în contact permanent cu Dumnezeu”. *Ștefan* este o carte a simbolurilor, o carte ce transcende spațiul și timpul, prin saltul acrobatic realizat între evenimente, stări, conflicte interioare de natură variată. Elementele reprezentative, așa cum am precizat anterior, au un rol bine definit, de a lega romanul de propria lui oglindă: *Egor*. Între realitate și himeră mai rămâne suspendată umbra unei singure întrebări: „Cine este Ștefan”, dincolo de iluzie?... „Tăcerea și întunericul din jur au răspuns acestei întrebări. Și lacrimile (...), care nu aveau acum nici măcar dreptul să se rostogolească în voie. Și licărul pe telefon al ultimului mesaj de la Ștefan, pe care nu l-am mai citit niciodată: *Te-am iubit așa cum m-ai iubit și tu, ca un nebun, ca un strigoi, fără să înțeleg ce fac, fără să înțeleg ce se întâmplă cu noi, de ce am fost urșiți să ne iubim fără să ne iubim, de ce am fost urșiți să ne căutăm fără să ne întâlnim... /... / Ce mă înspăimântă așa de mult în povestea asta în care iubesc un bărbat până la a-mi pierde mințile? A-mi pierde mințile? Sau abia acum a mi le aduna? Abia acum să înțeleg că dragostea este o forță uriașă în Univers, care poate dărâma în calea ei toate obstacolele, ca o viitură de ape, un torent ce antrenează în curgerea lui, zdrobind totul, orgoliu, principii, căsnicii, legi morale. Cine se poate împotrivi? Numai cel ce iubește cu adevărat”. Și totuși unele cuvinte menite să destrame vraja și taina iubirii, cad ca un trznet, te electrocutează, determinându-te să iei viața de la capăt. Viața și iubirea...*

(continuare la pagina 74)

Titi Damian

SCRIITORI ROMÂNI DESPRE MONAHISM

Tudor Arghezi, „Icoane de lemn” (2)

Imaginea părintelui Iuvenalie, zis Foloștoacă este sinonimă cu răutatea și invidia duse la extrem, iar simpla povestire a unei mici întâmplări dar cu consecințe inimaginabile provoacă scârbă și revoltă: „*E un tuberculos pizmaș pe sănătatea și tinerețea confrăților lui. El a fost prins de vreo câteva ori în bucătăria cantinei ridicând capacele oalelor și scuipând gros în bucate.*” (p.78) Gestul naște fireasca întrebare a cititorului: „Până într-atât a decăzut moral monahismul?”

Scriitorul aduce numeroase argumente care să justifice viziunea sa satirică asupra acestui mediu aflat, după cum vom vedea, din punctul său de vedere, în putrefacție, prin prezentarea în detaliu, pe pagini bune, calvarul arhimandritului cu piciorul rupt, atacând astfel, totala lipsă de igienă din mănăstire:

„*Vrui să cruț pantalonul. Adusei o foarfece mare și despicaî cracul până la genunchi. Mirosul era de nesuferit. Arhimandritul își umpluse nădragii, pe dinăuntru, cu un excrement abundent. Nădragul de lână i-a fost tras, așa cum iese coca prăjită, în care s-a copt o șuncă în aluat. Mocirla se modelase de la genunchi până la șolduri și nădragii căzură grei ca o jumătate de cadavru. Cu șervețelele aduse spălai, dintr-un lighean, urmele, dedesubtul cărora rămase un rapăn vechi, intact. Arhimandritul nu se îmbăiase de câțiva ani și figura lui capătă brusc animația sufocatului care se trezește la aer. O dificultate tot atât de mare se ivi la scoaterea încălțăminte de piele, după șoșoni[...] Pielea ghetei se solidarizase cu pielea anatomică, încliate împreună în ciorapul devenit vâscos; arhimandritul nu se descălțase de câteva luni și dormea încălțat. Mirosul acestui vârf de picior întrecu duhoarea tuturor duhorilor închipuie.*” Reacția celor din spital: „*Măine veniți și luați-l pe popa. S-a îmbătat ca un porc și s-a căcat pe el.*” („Tibia ruptă”, p 104, 105)

Cititorul se va arăta extrem de surprins de curajul lui Arghezi, care, într-una dintre tablete, demitizează unul dintre cele mai păzite secrete ale creștinătății, descriind, cu lux de amănunte, tehnologia „fabricării” moaștelor, folosite la sfințirea de biserici sau la stoarcerea de bani, fără scrupule, din buzunarele poporului nevoiaș:

„*Pentru prepararea sfintelor moaște e nevoie de câteva instrumente: o menghină de dimensiune mică, un ferăstrăuș chirurgical, o piuliță de metal cu pisălogul ei, un vas pentru topirea cerii și o tavă. Sfintele moaște se strâng în menghină, pentru fixitate și acuratețe, iar cu fierăstrăul se taie de-a curmezișul o cât mai subțire parte dintr-insele. Se așază în piuliță și se zdrobește, până ce sfărâmurile rămân de mărimea boabelor de grâu sau mai mărunte. În vasul pomenit se toarnă puțină apă sau puțin vin și deasupra se pune ceară galbenă sau migmă rămasă de la sfințiri de biserici. Totul se așază pe un foc încet, mai ales pe spuză, pentru ca încălzirea cerii să se facă treptat. Apoi în materia topită se răstoarnă sfintele moaște sfărâmate și se amestecă. Se lasă a se răci și usca apoi se taie ca o pastă în mici pătrate, părțile din sfintele moaște. Se înfășoară în câte o bucățică de ceară curată, să nu întrecă mărimea unei alune. Se folosesc la sfințirea unei biserici.*” („Cum se prepară moaștele”, p. 131-132)

Întrebare pe care scriitorul o pune în numele enoriașilor: Ce sunt moaștele? Răspunsul este tranșant, lipsit de ambiguități: „*N-ar fi exclus, poate ca, în disperare de cauză, moaștele să fie un mezel preparat prin uscare și resturi de picioare de rață. Fără o procreare artificială, sfinții nu s-ar mai ajunge și s-ar epuiza ca niște cașcavale.*” („Lipsa de moaște”, p. 133)

Arhimandritul lui Damian Stănoiu nici nu se mai sinchisește să mai postească în

Săptămâna Mare, pe când arhimandritul lui Argezi este văzut caricatural, grotesc, cu un fel de dușmănie și dispreț, care se transmit și cititorului:

„Metaniile ostenesc cureaua icliliarhului și-i umflă ochii, boboșați ca niște gălci cu sânge. Ca să-și închine trupul plin de țâțe, ca ugerul împovărat al unei cățele lehuze, arhimandritul se muncește la fiecare metanie de penitență. Mâna lui dreaptă se lasă mai întâi, cu șalele puțin încovoiate, mai jos de genunchi unde se strânge pentru semnul crucii și se repede până drept în dreptul frunții, ca să scoboare de acolo la pântec, ca să se ridice la brațe.” („De Paște”, p.138) Ambii arhimandriți au un numitor comun: osânza, au trecut de mult timp peste suta de kile.

Lui Damian Stănoiu, ca fapt artistic și structură sufletească, îi este convenabil umorul venit dinspre aluzie, pe când Argezi, se simte în largul lui în preajma satirei și a grotescului pe care le folosește direct, fără menajamente. Îi este la îndemână tableta care spune multe în cuvinte puține, adică esențializează. Se ferește să folosească numele personajelor, nici chiar pe cele care aparțin ficțiunii literare, căci „tărăsc povestirea în mahalaua istoriei”. După cum recunoaște, este interesat doar „de fapte și de ambianță”, pe care, inteligent, le esențializează în această specie literară scurtă, inventată chiar de el:

„După câte știi, locurile pe unde am petrecut în chinovie cu frații călugări nu sunt niciodată petrecute în amintiri, după cum n-au fost pomenite niciodată numele personajelor, prea cunoscute din cuprinsul povestirii. O nevoie de discreție artistică, ineluctabilă, m-a împins de cele mai multe ori să părăsesc numele și să rețin numai fapta și ambianța. Preciziunile înăbușite de gunoiul datelor târâsc povestirea în mahalaua istoriei. Îi trebuie spiritului o abstracție întotdeauna, pe care are datoria să o cultive la toate gradele, exceptând satira.” („Scrisoarea III, Frate Pafnutie”, semnată Ierodiaconul Iosif, aprilie 1923, p. 264)

Aflat în preajma înălțimilor bisericești, Tudor Argezi a avut prilejul să descopere mecanismele prin care se producea înaintarea în ierarhiile cele mai înalte, adică lovituri sub centură care însemnau șantaje, parvenire, mită uriașă, ipocrizie, adică adunau în cloaca lor toată mizeria societății, mai ales că multe dintre tablete au ca subiect tocmai starea regalității, care dădea tonul matrapzlăcurilor de tot felul. Între ei, la loc de „cinste” și starețul Ghenadie Petrescu al

lui Damian Stănoiu. E un fapt fără tăgadă că cele povestite cu umor și ironie la adresa starețului, neobosit luptător pentru înaltul scaun arhieresc, își au adevărul lor.

„Mandarinii Bisericii sunt împărțiți pe triburi: grupe învăluite se lovesc într-ascuns. Arhieriei ochesc episcopiile, episcopii - mitropoliile; mitropoliții demisionează sau sunt destituiți, dară prinde puterea unul care s-a zbatut pentru ea, ca Ghenadie Petrescu. Ambițioșii de putere se numesc: Sofronie, Pimen, Conon, Melchisedec, Meletie... Sub directiva ministerului, care-și alege oameni lesne de mânuit, de ridicat și de aruncat, aceste bube sacerdotale își împrumută cojile permanent.” [...] „După întâia lui funcțiune de primat, demisionat de frica lui Ghenadie, Iosif, în mijlocul monahilor de la Căldărușani, ieșea la poartă sub pretenția parvenitului de a fi primit, de câte ori vizita triumfal mănăstirea, în sunetul clopotelor și între două rânduri de călugări, Ghenadie, ca o fostă slugă, adora frământaiul de glorie și l-a menținut în tot timpul mitropoliei lui.” („Primatul”, p.127)

Călugării sunt și ei oameni, numai haina-i diferențiază, iar femeia careia-i duc dorul, o înlocuiesc cu un vin bun, căci fiecare călugăr are câte un colț de vie, fie moștenit de la altul, fie cumpărat, fie plantat cu trudă chiar de el, cum se întâmplă și în prozele lui Stănoiu, semne ale autenticității:

„Călugării n-au o asemenea femeie. Soția lui e însă vinul, damigeana, bolobocul. Cu toate că beția e un viciu mare, care cheamă pe celelalte patimi, fiecare călugăr are în mănăstire o palmă de vie. Via face parte din zestrea monahului, care o cumpără de la un alt monah sau o moștenește. E un drept cu totul sfânt. Butia face parte din casă ca femeia care coase flori cărămizii pe-o năframă albă. Și vinul e roșu, aprins sau blond, ca nevasta unui mirean. El dă aceeași legănare, același neastâmpăr, același alean ca femeia.” („Viile Domnului”, p.203)

Slujbele sunt surprinse de Argezi cu un ochi la fel de caricatural, privirile fiind îndreptate spre automatismele schimnicilor, parcă aparținând regnului animal:

„Vecernie în postul cel mare. Biserica și odăjdiile negre, cernite. Slujbele sunt lungi, metaniile nenumărate. Sferturi întregi de oră se aude numai ritmul de aripi de curcan al giubelelor, culcate și sculate de jos.[...] Abia se scoală frații, că s-au și răsturnat din nou. Un moment se pare că vor face ca urșii, înaintând pe

patru labe către altar. Figura pe vine, pe stomac și îndărăt, va putea fi repetată de aici înainte toată ziua, toată noaptea, cu febrilitatea halucinantă a jucătorilor bătutei, ale căror călcâie nu se mai pot opri, după ce cobzele tac.” („Vecernii”, p.59)

Nu întâmplător scriitorul alege să descrie blazonul „prinților bisericii”. În finalul tabletei răzbate strigătul de revoltă al acestuia față de îndepărtarea lor de menirea bisericii și îndreptarea acestora doar spre canalul pe care curge doar aurul și argintul. Finalul tabletei dezvoltă, prin revoltă, totodată aducând pe teren românesc dictonul latin care conduce omenirea de mii de ani, răsfrângându-se și asupra sacralității, păstrându-i doar aparența: „Auri sacra fames!” Hristos și-a propovăduit noua credință predicând desculț sau în sandale, pe când „arhieriei nu se mai pot închina de grași și se coboară greu din trăsuri”, spune el undeva:

„Pe scut albastru, un scut mic și roșu, încărcat cu crucea patriarhală de aur și susținut de doi vulturi de aur ce stau pe cinci coline de argint. De sus se coboară în zbor un porumbel de argint, ținând în cioc o ramură verde de măslin. Scutul cel mare este timbrat cu mitra patriarhală de aur, însoțită la dreapta de crucea de aur, iar la stânga de o cârjă de aur, amândouă încrucișându-se sub scut. Doi îngeri de argint cu nimburi de aur și omofoare de aur, presărate cu cruciulițe negre,

susțin scutul cel mare, iar dedesubt, pe o eșarfă roșie, este scrisă cu litere de aur: „Paște oile mele.” („Blazonul prinților bisericii”, p. 239)

Măcinare de măsele, dinți strânși, revoltă cu mâinile legate la spate și cu privirile îndreptate spre cer. Comentariul final, plin de amărăciune și de revoltă al autorului, într-un protest-blestem tășnit dintr-o uriașă explozie interioară:

„De 11 ori intră aurul și argintul în compoziția ei. Este interzis lui Iisus să se mai înfățișeze desculț și flămând, și ar fi o fărădelege să cerem preasfinților părinți să-și simplifice portul, ținuta și lăcomia. Aur! Aur și argint cât de mult! Cât de gras! Ca să ne îndopăm și să pleznim. Mulge oile mele! Jupoai oile mele!” („Blazonul prinților bisericii”, p. 240)

Nu cred să mai existe un alt strigăt de revoltă mai acid și mai puternic în întreaga noastră literatură decât descriind acest blazon care să demaște ipocrizia și decăderea morală a acestei instituții menite să arate norodului calea dumnezeirii prin Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu. O deturnare a credinței în direcția și în favoarea îmbogățirii fără scrupule și fără milă față de cei de jos. Numai că cei din zilele noastre și-au schimbat trăsura împoțonată și poleită de atunci cu Mercedes-uri și BMV-uri de ultimă generație. Monahismul românesc – o oglindă la scară mai mică, concentrată, a societății noastre dintotdeauna.

(continuare de la pagina 71)

Ștefan Simfonia unui strigăt șoptit

„– Măine la spectacol va veni și soția mea, aud ca prin vis, visez că aud, strada se învârtește cu mine.

– Soția ta, de ce?... rostesc ca un condamnat la moarte, soția...

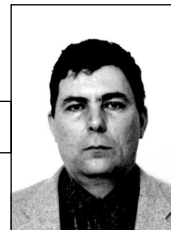
– Vrea să vină și ea, m-a auzit de atâtea ori vorbind cu tine de acest spectacol, vrea să te cunoască.

/... / Mâna mea a închis automat telefonul. Sunt rezemată de vitrina magazinului de lângă semafor. Forfota Bulevardului Carol în plină amiază nu mai ajunge până la mine. Ștefan are o soție și eu n-am știut nimic până acum! Nu mi-a spus nimic niciodată. Nici nu l-am întrebat. Nu l-am întrebat. Plicul alb mă privește curios din geanta deschisă. Nu l-am întrebat, rostesc tare, și plânsul îmi sugrumă respirația. Nu l-am întrebat

niciodată. Aerul s-a strâns în pieptul meu și mă înăbușe. Nu l-am întrebat, rostesc din nou cu glas tare. Trecătorii mă privesc mirați. Ținuta mea extrem de elegantă, machiajul mult prea accentuat în plină amiază și lacrimile care îmi curg deja, fără să le iau în seamă. Mototolesc cu degetele plicul alb. Nu trebuie să mai existe nici el, nici bărbatul de la capătul țării. Mai am putere să glisez pe numele lui:

„– Ștefan, mă aud vorbind ca din adânc de peșteră, Ștefan, eu nu voi juca mâine în Marele Spectacol.

Atât. Telefonul s-a închis. Întunericul peșterii m-a cuprins, peștera durerii, a suferinței, adâncul ei în care te poți rătăci. /... / Uneori e nevoie de atât de puțin ca să te prăbușești (spune Andrei Makine)”. Ștefan? Cine este Ștefan, dincolo de mister, dincolo de vraja închipuirii? Șoapta se transformă în strigăt. Strigătul în lacrimă, iar Steaua Polară în flacără... O flacără a cărei lumină întreține veșnicia Focului Sacru.

PE URMELE AUTORULUI

Mărturisirile unui detectiv literar

II. Cazuri rezolvate. Radiografii

4. Cazul *Mobilul neștiut al morții lui Socrate*

Raport de cercetare: *Iov, Socrate și Divinitatea. III. Chipurile lui Socrate. E. Triunghiul morții lui Socrate*, 2013 (4).

4.1. Faptul acoperit

Mobilul ultim al condamnării la moarte a marelui înțelept antic grec.

4.2. Cum a fost posibilă acoperirea

Ceea ce am numit *mobilul ultim al morții lui Socrate* s-a aflat numai în mintea unuia dintre cei trei acuzatori, și anume a liderului lor, Anitos, iar acesta nu a dezvăluit niciodată ce l-a împins cu atâta forță împotriva lui Socrate până a-l strivi.

De ce ai utilizat formula mobilul ultim?

Cu acest termen compus am vrut să subliniez presupunerea mea că, dincolo de acuzațiile propriu-zise ce priveau faptele săvârșite și prevederile legale ce le incriminau, exista un impuls subiectiv care a folosit toată această structură legislativă și de judecată pentru a se realiza.

4.3. Ce am descoperit

Un scenariu psihologic realist, unde textul de lege este folosit ca armă letală împotriva dușmanului de neiertat. Motivația ascunsă a atacului devastator e legată de relațiile homosexuale, obișnuite în societatea ateniană a timpului: o umilință îndurată – să-ți bați joc de un amoretz - care trebuia răzbutată.

4.4. Cum a fost posibilă descoperirea

Cartea *Iov, Socrate și Divinitatea* conține o cercetare filosofică ce aduce unul lângă celălalt, pentru prima dată, două personalități a căror viață și gândire m-au impresionat. Numai moartea lui Socrate mi-a atras atenția în calitate de detectiv literar; mai exact, mobilul ei ultim.

Cum s-a ivit acest interes special în mintea ta?

În urma unor tatonări a circumstanțelor acestui eveniment istoric: unde să caut

motivația morții lui Socrate? În viața lui publică, precum Platon, sau în viața lui intimă, cunoscută de celălalt discipol al său, Xenofon? Am constatat că Socrate era un membru atipic al comunității, care și-a pus viața în pericol de nenumărate ori, făcându-și mulți dușmani.

Vezi, la Xenofon, prezentarea secvenței din adunarea unde Socrate se opune condamnării la moarte a celor 10 generali atenieni - ca exemplu pentru dificultatea contemporanilor lui Socrate de a afla mobilul uciderii lui.

Cei mai mulți cercetători ai vieții sale au fost convinși că Socrate ar fi putut să obțină o altă decizie a judecătorilor, însă n-a vrut. S-a observat mai puțin gravitatea pedepsei cerută de acuzatori: moartea lui Socrate.

Ei, adică, nu puteau cere o pedeapsă mai blândă – ținând cont că Socrate era deja un om bătrân, deci aproape de obștescul sfârșit?

Dar acuzele lor trimeteau la moarte ca la o concluzie obligatorie.

De ce s-a ajuns la ele? Acuzatorii, ei înșiși, aveau cu Socrate și o altă pricină ascunsă decât aceea evidențiată de acuzațiile propriu-zise, care să-i fi determinat să le accentueze până la limita maximă? Ceva personal? Adică un mobil?

Am mai observat că acuzatorii nu erau figuri emblematice ale cetății, îndrituiți să vegheze asupra respectării întocmai a legilor, și care să fi fost revoltați într-atâta de ceea ce făcea Socrate în disprețul normelor seculare ale comunității, încât condamnarea la moarte a vinovatului să fie în afara oricărei alte motivații exterioare cazului în speță.

Aici putem adăuga și observația derutată a lui Platon, care recunoaște în acuzatorii lui Socrate membri ai taberei pe care acesta o ajutase în timpul prigoanei împotriva ei.

Și mai era ceva: de ce să-l fi acuzat pe Socrate tocmai acum pentru ceea ce el făcea de când îl știau?

În apărarea sa, Socrate însuși încearcă să descopere mobilul acestui atac mortal ce folosea tribunalul ca armă imbatabilă. Dar, în mintea lui, scoasă din mișcarea ei

obișnuită, așa cum recunoaște el însuși în fața judecătorilor, nu poate da de o persoană anume și un motiv al acesteia ca să-l vadă dat morții. Se oprește pentru o clipă, totuși, la comediograful Aristofan, cel care, prin spectacolele jucate după textele lui, îi crease o imagine negativă în rândul generațiilor de spectatori – cetățeni ai Atenei, acum judecători în proces. Dar de la imaginea teatrală până la viața reală era, totuși, cel puțin un pas distanță.

Cine să-l fi făcut? Cei trei? Toți?

Măcar unul dintre ei trebuie să fi avut ceva personal cu Socrate înainte de proces. Era Anitos! Ne spune chiar Socrate, privindu-l cum jubila după pronunțarea sentinței.

M-a frapat, încă de la prima lectură, și mi-a rămas în minte, imaginea stop-cadru cu Socrate și Anitos imediat după citirea verdictului. Aici observam reacția verbală precipitată a lui Socrate când îl vede pe Anitos fericit, în care deslușeam frântura de înțelegere a șirului de întâmplări care-l conduseseră la acel deznodământ fatal.

Scena este relatată de Xenofon, discipolul lui Socrate, care i-a fost cel mai aproape maestrului său, fiind apreciat de cercetători pentru fidelitatea informațiilor.

Condamnatul la moarte e dezorientat, reușind, totuși, să circumscrie și să ducă într-un ungher al minții sale persoanele care, cu siguranță, au avut un rol determinant în procesul său, fără să înțeleagă, totuși, faptul detonator al acestei lovituri decisive.

Mă durea sufletul, văzându-l pe Socrate murind, știind că nu știe de unde a venit și ce a alimentat acea pornire ucigașă împotriva lui. Și mă simțeam dator față de scrupulele de cunoaștere al defunctului, exprimat în formula știu că nu știu, ca, după ce în cartea amintită am intrat în tainele gândirii și simțirii sale, să-l ajut să știe ce nu știa atunci.

Bănuială mea pleca tocmai de la acest sfârșit neprevăzut de nimeni al vieții lui Socrate și căuta o motivație pe măsură: *trebuie să se fi întâmplat ceva foarte dureros în istoricul relației lui Anitos cu Socrate, iar lupta îndârjită pentru condamnarea la moarte a lui Socrate să fie răzbușunarea lui Anitos pentru acel ceva nemărturisit.*

Mi-a venit în minte imediat *bătaia de joc* - cum era percepută de concetățeni *ironia socratică*.

Socrate să-și fi bătut joc vreodată de Anitos și acesta să nu fi uitat! Care să fi fost mobilul său irepresibil, ghimpele cu care l-a înțepat Socrate?

Fiul său – spune, nesigur de răspuns, condamnatul la moarte.

Ca să fac adevărată această afirmație, a fost nevoie să descopăr o întâmplare ce avusese loc cu mulți ani în urmă și care, acum, aflat pe marginea morții,

Socrate n-o mai avea în minte. O va păstra intactă, însă, pentru cinci secole, istorisirile anecdodice ale peripateticienilor, și, pentru totdeauna, Plutarh în *biografia lui Alcibiade* din „*Viețile paralele*”. Aici am ajuns urmând dialogul lui Platon, *Alcibiade*, dar și *Memoriile* celuiilalt discipol al lui Socrate, istoricul Xenofon, unde am citit despre o întâmplare similară avându-l pe Socrate ca victimă și un fost discipol al său ca agresor. Citatul din Plutarh: „*Apoi, în timp ce se disprețuia el însuși pe sine și se minuna de Socrate, îndrăgea cumințenia și se rușina de virtute, nu-și dădea seama că dobânda un alt chip al iubirii sau, cum zice Platon, o contra-iubire, încât toți se minunau văzându-l cum lua cina și se lua la luptă și ședea sub același cort cu Socrate, pe când față de ceilalți care-l iubeau era supărăcios și cu greu puteau să-i intre în voie, iar cu unii se purta de-a dreptul aspru, așa cum a făcut cu Anitos, fiul lui Anthemion.*” Acest Anitos este chiar viitorul acuzator al lui Socrate! Acum e acum! „*Anitos iubea pe Alcibiade, și, o dată, poftind câțiva oaspeți la masă, l-a chemat și pe el. Alcibiade a respins chemarea, dar, după ce chefulise acasă cu prietenii, a pornit în petrecere spre casa lui Anitos. Acolo, s-a oprit la ușa camerei bărbaților, și, văzând mesele pline de cupe de argint și de aur, a poruncit sclavilor să ia jumătate din cupe și să le ducă acasă la el, dar el însuși n-a găsit cu cale să intre, ci, după ce a făcut asta, a plecat. Oaspeții s-au mâniat și au început să spună că Alcibiade se purtase brutal și disprețuitor cu Anitos. Dar Anitos a spus: «Ba, dimpotrivă, s-a purtat blând și omenos, pentru că, deși putea să ia totul, ne-a lăsat și nouă jumătate.»”*

În acest triumphi amoros, inima și gesturile lui Alcibiade, situate în unghiul generator al dușmăniei, îl așază pe Socrate în unghiul cel mai apropiat, destinat iubitului preferat, iar pe Anitos îl aruncă în acela îndepărtat, singurul rămas disponibil, al îndrăgostitului respins și ros de gelozie. De acolo, acesta pare că nici nu ia în seamă *afrontul* lui Alcibiade, dar nu avea cum să nu se gândească la cel care l-a împins – fără să știe? –, să i-l aducă – Socrate.

Dar fiul lui Anitos ce rol a jucat în această dramă?

El era discipolul lui Socrate, iar în mintea tatălui său, cu care era în conflict, putea deveni sau era deja amoroșul dușmanului său, asemenea lui Alcibiade.

Și așa a ajuns Anitos într-o postură de neacceptat: să fie cel respins de persoana îndrăgită în ambele relații, așa-zicând, triumphiulare...

Iar Socrate, întotdeauna, era cel adorat!
(*urmare în numărul viitor*)

THANATOS

Despre moarte ca alternativă la dragoste și despre dreptul de a muri

Exerciții anancastice cu Tom Bildstein (VI)

Despre moarte ca alternativă la dragoste

Acolo unde există viață, există și moarte. Acolo unde există moarte, există și viață. *Viață și moarte* sunt nume pe care le dăm noi, oamenii, unor frânturi din vibrația Universului aici, pe Pământ. Deocamdată. De câteva milioane de ani pe care am învățat să-i numărăm. Și ce nu știm număra, nu știm nici numi! Când știm număra și știm vorbi, pretindem că știm și a gândi. Și din gândurile noastre iese lumea noastră: cu pietre, flori, iarbă, copaci, mare și munte; cu găze și furnici, cu lei și arici, cu iepurași și vulturi, cu elefanți și corone. În fiecare element, ca pentru noi, punem viață și moarte. Și peste tot și peste toate, tot ca pentru noi, mai presus de orice, punem dragoste. Pentru că așa suntem noi, oamenii: ne naștem și trăim, iubim și murim.

Și, din prea multă dragoste, am vrea parcă, uneori, să uităm de moarte. Și, din prea multă dragoste de noi, uităm de moartea frunzei, a florii, a pietrei și ne gândim – poate prea mult – la moartea noastră. Pentru că așa suntem noi oamenii: antropomorfizăm, punem chip din chipul nostru peste tot.

Și-atunci când asemănarea chip cu chip este chiasmă, când încrucișarea neuronilor ne înfloare, și narcisistic facem din iubire de sine capăt de lume, atunci din moarte de sine încercăm să nu mai facem nimic. Un nimic activ în paranomasie: moarte dragă, moarte sprintară, vino și nu veni vînd vâltoare de vînt cu valuri de ceară rară; vino și nu veni nici nevinde val de vînt pierdut în noaptea acelor Zori-de-Zi chemați de pază ca să piarză călătoria dalbului de pribeag... Dar în zadar invocăm zorii – când lupta și vînătoarea iau sfârșit, călătoria asta albă începe negreșit... N-avem încotro. Convenim. O facem fiecare, câteodată mic, câteodată mare. Prinț și rege. Prințesă și regină. Țărăncuță și țaran. Pui de om și om.

Pornim la drum cu lacrimi. Ce pot părea teatrale. Dar nu sunt: sunt doar sevă presărată de vis de prea multă iubire de viață, cernută prin sită deasă de prea multă iubire nădăjduită de speranță. Așa se declină în vibrații pămîntene, vibrația Universului cel mare: naștere, iubire și moarte. Moarte, iubire și naștere. „Căci toți se nasc spre a muri/ Și mor spre a se naște.” (Mihai Eminescu). Naștere și moarte, două verigi

îngemănate și sudate cu și prin iubire. Iubire sfântă și iubire profană. Oricum, de fiecare dată: **iubire pură**. Fiindcă așa suntem noi oamenii: izvor nesecat de iubire curată.

Și din iubire se naște moartea, mai exact, privirea asupra morții. Mai întâi iubim piatra. Și atunci se naște iubirea de piatră. Mai apoi iubim iarba. Și așa se naște iubirea de iarbă și de floare. Și încă mai târziu iubim pădurea și copacul. Și așa se naște iubirea de pădure și copac. Apoi iubim Omul, făcut și nu născut, omul din Dumnezeu și omul din om. Omul din Dumnezeu se cheamă Sfânt și nu moare. Omul din om se cheamă părinte când privim în trecut și copil când privim în viitor. Iar dacă privim în prezent se cheamă pur și simplu **iubire**. Și peste tot unde este iubire, este și moarte. Și peste tot unde ceva se naște, ceva moare. Același ceva. Și acest ceva ce se naște, iubește și moare se numește **ființare, viețuire, trăire**. O parte din trăire – uneori toată – se cheamă **iubire**. Și, altădată, o parte din trăire – uneori toată – se cheamă **murire**. Și câte ibiri, tot atâtea muriri. Moarte de piatră, moarte de iarbă și floare, moarte de copac și pădure, moarte de părinte și fiu... Iubirea mea e viață și moarte. Pentru că așa e ea, iubirea e moarte și viață deodată.

Iubirea își face cuib în sulfet, trăiește în inimă. Și se spune că sulfetul nu moare. Și atunci e evident că și ea, iubirea, e nemuritoare! Și atunci, ea, iubirea, e de două ori co-substanțială. O dată co-substanțială vieții, trăirii. Și încă o dată co-substanțială morții, muririi. Și oameni fiind, suntem forțați să vorbim, când vorbim de viață – să vorbim de iubire și moarte. Când trăim, iubim și murim. Când murim de iubire, iubim de viață. Când iubim de viață, murim de iubire. Când vorbim de iubire și moarte, trebuie să iubim de viață. Când vorbim de moarte și viață, trebuie să vorbim de iubire. Și tot așa, toate permutările pe care matematica ni le învață posibile. Iar când matematica se termină, începe filozofia. Iar când filozofia obosește, rămâne veșnic poezia. Ca aici.

Și aici e musai să vedem o moarte, și încă o moarte, și încă o moarte. Cum Făt-Frumos din *Tinerete fără bătrânețe și viață fără de moarte* se îndrăgostește de propria sa moarte, de care nu mai poate sta departe,

așa ne iubim noi oamenii, fiecare, propria moarte. Făt-Frumos lasă deoparte condiționările, depășește limitele și, pentru o eternitate măsurată, trăiește fără moarte. Pentru că el, spre deosebire de noi toți, poate alege să se nască sau nu. Și se naște pentru *viață fără de moarte*. Dar aleargă finalmente după propria moarte. La fel și noi. Adevărat! Căci Dumnezeu ne-a dat viață. Iar moartea ne-am luat-o singuri! Singuri?! Era poate doar acel neînțeles – cum toate sunt într-una și una e în toate.

Din poezie în întrebare – mereu fertilă. Și din întrebare în ipoteză – mereu multiplicabilă. Se pare că piatră, iarbă, floare, copac, munte sau mare, toate au o singură moarte – MOARTEA. Pe câtă vreme noi, oamenii, avem fiecare moartea sa – iubirea fiecăruia. Câte miliarde de sulfete, tot atâtea miliarde de iubiri. Și tot atâtea miliarde de trăiri. Și tot atâtea miliarde de muriri. Și-n această infinitate determinată, vrem sau nu vrem, o dihotomie se impune, cumva automată; antonomază denaturată: *Moartea mea vs Moartea celuilalt*. Moartea mea e iubirea mea mereu cu mine – serenitatea mioritică. Dar moartea celuilalt e ceea ce mă sperie. Nu o pot și niciodată. Și nu o vreau – o vreau pe veci uitată. Și când celălalt e iubirea mea – fie ea: Storge, Philia, Eros sau Agape – atunci se naște drama, tragedia. Iubirea din mine nu moare niciodată – e eternă ca și sulfetul meu. Dar cum tu, Viață nedreaptă, să mă obligi să asist la drumul spre nicăieri al iubirii din celălalt – iubire biunivocă, îngemănată cu iubirea mea?! Cum să privesc cum se duce?! NU POT! Iată drama! Am pus în inima ta, în sulfetul tău, iubirea mea. Și viceversa. Ai pus în inima mea, iubirea ta. Și nu vreau, nu pot, nu trebuie să plec cu ea! Și nu vreau, nu pot, nu trebuie să rămân cu iubrea ta și fără tine! Egoism sau doar prea multă grijă? Un pic din fiecare?

Iubirea nu moare. Niciodată.

(Hăbeni, 30 decembrie 2020)

Poezie. Întrebare. Ipoteză. Și acum reflecție, demonstrație, argumentare și răspuns. Cu Tom Bildstein, românist și filozof, masterand la Univeristé libre de Bruxelles – ULB.

Despre dreptul de a muri

Noi, ființele vii, trebuie să suportăm toate aceleași puzzle de nerezolvat: moartea. Este soarta tuturor, un numitor comun. „Noi” se referă la toate formele de viață. Omul nu este de fapt atât de special în această privință. Cuvinte precum „enigmă”, „mister” etc. apar la lumină din aparatul de gândire uman și nu se bucură de nicio formă de a fi în afara ființei umane. Fără oameni, enigma rămâne nesubstanțială. Moartea, însă, persistă chiar și fără oameni. Pentru că și animalele, plantele și bacteriile mor. Spre deosebire de noi, oamenii, ele nu fac o „dramă” din sfârșitul lor natural, în măsura în care nicio agonie sau suferință inutilă nu va fi provocat tranziția de aici în viitor. Doar Omul răspunde la moarte într-un mod foarte teatral; cauza acestui teatru poate fi imaginația sa nelimitată, care se cramponează să distingă specia sa de alte ființe. Omul și conștiința lui enervantă transformă fiecare eveniment fără sens într-o adevărată aventură personală. Pentru a se

proteja de lipsa de sens, adică pentru a nu se pierde ca o particulă arbitrară în întinderea infinită a universului, omul caută un sens ascuns în spatele apariției sale scurte, relativ destul de ne semnificative pe scena lumii – fără acest sens, ar putea alege sinuciderea cu conștiința curată pentru a-și scurta existența ne semnificativă. Dar omul își poate crea el însuși propriul sens. Este important să poți afirma viața în ciuda înțelegerii, dureroase, a propriei ne semnificări.

Simple: „După ce am descoperit că viața nu are niciun sens, nu ne rămâne altceva de făcut decât să-i dăm un sens.” (Lucian Blaga).

Nu ni s-a permis să alegem nici pentru, nici împotriva vieții. Viața a fost forțată asupra noastră. Pentru ca situația și poziția noastră inițială să nu fie expusă constrângerii de a exista ca o mare absurditate sau ca un rezultat al unei decizii arbitrare a părinților noștri egoiști – fie ei pământești sau cerești – trebuie să o considerăm ca pe un dar de la un binevoitor, pentru a nu fi copleșiți de lipsa de sens originară și pentru a nu cădea în pasivitatea completă față de viață. Nu trebuie să se vorbească despre altruism în procesul divin al creației. Căci a fi aruncat în lume de un Dumnezeu milostiv înseamnă și a-i datora ceva pentru totdeauna. Nu am ales să trăim și totuși suntem vinovați cumva tocmai pentru că trăim. Viața corespunde unei reguli străine nouă. Existența dorită de ceilalți trebuie să se ocupe de propria sa ne semnificație, deoarece nu poate fi niciodată originea ei înseși. Deși conștientizarea acestor lucruri ar trebui să declanșeze un cutremur în viața fiecărei persoane, persoana respectivă respinge gândul unei aruncări determinate extern cât mai repede posibil – are acest instinct de a fugi din clește ce srivește.

Cei cărora nu li se permite să decidă despre nașterea lor ar trebui să aibă cel puțin un cuvânt de spus în privința propriei lor morți. A revendica un drept la sinucidere înseamnă a te ridica cu demnitate în fața creatorilor egoiști. Afirmarea vieții cu și prin Nietzsche funcționează numai dacă moartea rămâne o posibilitate autodeterminată. Cu toate acestea, sinuciderea nu trebuie prezentată ca soluția finală la absurdul vieții. Este important ca sinuciderea să rămână ultima dintre toate opțiunile și, în consecință, măgarul complet ambalat, care suferă de povara destinului morții care vine cu viața, cel puțin să fie mereu cu capul sus, decis, voluntar și la momentul potrivit, să se încurajeze să pășească în soarta sa. Oricine dorește să prevină sinuciderea cu un bici moral, nu înțelege de fapt gravitatea situației. Sinuciderea este cel mult un fel de grosolanie față de Creatorul egoist; dar niciodată o infracțiune împotriva umanității.

Dacă viața este un dar necondiționat, atunci cel care dă viață nu trebuie să se plângă dacă nu a fost acceptată cu recunoștință. Pentru că ce ar fi un dar fără altruismul din spatele lui? Cel mult un compromis prost. Există prea multe vieți eșuate care se termină cu o moarte și mai eșuată. Celor pedepsiți de viață fără motiv trebuie să li se permită să se recompenseze cu moartea.

(Bruxelles, 27 noiembrie 2020)

2012

12 noiembrie. Am fost la Bușteni și la Sinaia (cu acceleratul de 9,50). Vreme senină, caldă – o plăcere. La Bușteni nu mai fusesem de mult. M-am plimbat prin centru și mi-am cumpărat o canadiană colorată. Am fost la biserică regală din centru – de pe vremea lui Carol I și a Elisabetei – pictați drept ctitori. Acolo, am hrănit cu plăcintă cu brânză, un cățel nostim (negru) cu ciucuri de blană pe ochi, care nu i se vedeau deloc. Probabil vagabond – dar mâncarea a mirosit-o și a înghițit-o. M-am dus la marele magazin din zona pieței – acolo am făcut masaj pe un scaun – care contra un leu – se pune în mișcare – și îți masa, umerii, picioarele, spatele. Plăcut. Apoi, pe la ora 13.30, am luat un microbuz până la Sinaia, în gară. Am urcat scările și am ajuns în centru. Săptămări mari de-a lungul parcului. Am mâncat o prăjitură cu fructe și am băut un capuccino la cofetăria You, unde mă duc întotdeauna când vin la Sinaia. Apoi, plimbare prin centru, circulație puțină de mașini. Am cumpărat o cană albă de ceai, care are desenat pe ea, un motan negru, iar sub el scrie „Eu lucrez pentru bani. Dacă vrei loialitate ia-ți un câine”. Haiioasă. Apoi, m-am dus la biserica catolică tot în centru, unde este o icoană azurie, mare cu Isus Hristos, cu o privire zâmbitoare, copilărească, afectuoasă, care îmi place foarte mult. La 14,30 am plecat pe jos spre gară. Trenul regio a venit fix la 15,18 de la Brașov. Cel de la Budapesta avea întârziere 80’. În gară plin de câini stradali, simpatici. Mai aveam niște pateuri cu brânză și le-am împărțit. I-am făcut fericiți. În tren – niște locuri libere. Peisajele însorite și animate, cu animale și oameni. Îmi plac foarte multe călătoriile. Mă uit pe geam și mă integrez în natură. La ora 17.15 am ajuns la București, iar acasă. Melissa – fericită. Barbu – la fel! Am hrănit-o, apoi program obișnuit.

19 noiembrie. Azi, la M.L.R., la coloctivul „Grupul de acțiune Banat, după 40 de ani”. Am ajuns cu o mică

întârziere, la ora 12,30. Am mai prins doi vorbitori tineri, Elena Matei și Cosmin Dragoste (!), care au vorbit despre poezia lui Rolf Bossert. L-am revăzut, după mulți ani, pe Gerhart Csejka. A avut loc și vernisajul unei expoziții despre grupul Banat organizată de CNSAS (Cristina Anisescu). Apoi, la ora 14, am urcat la etaj unde a avut loc lansarea unei cărți a lui Gabriel Pleșa (stabilit în America). Cu ocazia asta, familia Decu (Nicu și Gili) mi-au adus volumul de corespondență a lui Pavel Chihaia – unde suntem prezenți și noi, Barbu cu vreo șase scrisori, eu doar cu una. Le-am dăruit și eu un exemplar din volumul bibliofil (ediție anastatică) I.L. Caragiale, cu documente din arhiva Muzeului Literaturii Române. Pe la ora 15 s-a terminat întâlnirea și am plecat acasă, apoi la 17.30 am ajuns la Muzeul Țăranului Român, unde mă invitase Silvia Colfescu. S-a lansat un volum de poezii și aforisme al unui scriitor german, apărut la „Vremea”, în traducerea Ioanei Orleanu și a soțului ei, care a făcut și grafica cărții, în stil neoexpresionist. Am stat la o masă, împreună cu Micaela Ghițescu și Mariana Sipoș. La final a fost un recital din poeziile autorului. Prezentarea volumului a fost făcută de Greta Tartler, de Silvia Colfescu și de cei doi traducători. Pe la ora opt am plecat, cu taxiul, spre casă, împreună cu Micaela și Mariana Sipoș. Stăm în aceeași direcție.

20 noiembrie. Azi, am fost la Muzeul Literaturii române, unde a avut loc conferința lui William Totok: „Memorie, autenticitate și reconsiderare”. A vorbit cam o oră, foarte bine, cu multe date concrete, despre evoluția grupului de la socialism spre contestarea lui, apoi spre anarhism și criticism. Cum unii au fost urmăriți de securitate, alții au devenit informatori ai securității, alții au fost arestați. A fost instructiv pentru mine și nu numai, și

pentru Zorina Regman, lângă care am stat. Ea venise, de fapt, să ia revista „Manuscriptum” (ultimul număr apărut) alcătuit din documente ale arhivei lui Cornel Regman și lucrat de Ștefăniță Regman împreună cu Ioan Cristescu. La ora 16 s-a terminat conferința și a avut loc un recital poetic cu poezii din antologie tinerilor poeți germani, intitulată „Vânt potrivit până la tare”.

21 noiembrie. Seara, la ora 18, am fost cu taxiul (fără Barbu – era obosit) la Galeria Dialog, la vernisajul unei expoziții a pictorului Ion Dumitru. El a murit cu câțiva ani în urmă. A avut mulți prieteni scriitori – cu care se vedea des și cărora le dăruia tablouri. L-au prezentat Pavel Țușară, Bedros Horasangian și Ruxandra Garofeanu, ca gazdă. Onțanu nu era prezent. Expoziția nu mi-a spus ceva special. Era o retrospectivă, cu multe tablouri maronii, întunecoase, terne. Cele de la începuturile carierei erau mai vioaie, și mai viu colorate. Simboluri multe, ziceau prezentatorii, care transfigurau obiectivele. Nu mi s-a părut. A urmat, ca de obicei, o tartărie cu pateuri, vin alb și roșu, prăjituri. Am vorbit cu mulți cunoscuți, printre care Lulu Giugariu, Florin Iaru, care era cu unul din copii (un băiețel drăguț, de vreo șase ani, care voia să se plimbe cu liftul. Și s-a plimbat). Apoi, acasă, tot cu taxiul. Azi a început Târgul de carte Gaudeamus, la ora 12.

22 noiembrie. Azi am la Târg și am prezentat împreună cu Mircea Coloșenco și Radu Voinescu volumul lui Ion Lazu „Odiseea plăcilor memoriale”, apărut la editura Bibliotecii municipale Mihail Sadoveanu. Mai întâi o propusese Muzeului Literaturii Române. Eu am citit-o și am recomandat-o spre publicare. Dar soarta a decis altfel. După trei ani de așteptare, în fine a apărut. A vorbit – evident – și autorul cărții, iar soția lui, Ligia a citit o poezie dintr-un volum recent apărut. Cartea e bună, e ca un roman, merita să fie tipărită, căci relatează numeroase istorii ale plăcilor. Apoi am plecat spre editura Bibliotheca ca să vorbesc cu Mihai Stan pentru lansarea de mâine (vineri) a cărții lui Barbu. *Amintirile unui uituc*”. Mihai Stan era vesel și era sigur că lansarea va avea succes.

23 noiembrie. După amiază, la ora 16, a avut loc, într-adevăr, lansarea volumului lui Barbu „Amintirile unui uituc (Exerciții de memorialistică)”. Mihai Stan a trimis mașina editurii și ne-a luat de acasă, dar ne-a trimis și

trei pachete cu cărți. Editura Bibliotheca foarte bine plasată – sus la etaj – chiar în stânga intrării. Lume multă de la București, Târgoviște, Găești. Au vorbit Mihai Stan, Monica Pillat și Barbu C. Apoi din public alți câțiva, printre care foarte bine Emil Stănescu. A venit și „familia” lui Alexandru George. Căci George are un text de prezentare a lui Barbu pe ultima copertă, și apare în mai multe fotografii în grupajul de la finalul cărții. Apoi am băut câte o cupă cu șampanie roșie adusă de Mihai Stan din Basarabia. Au fost de față și Șerban cu Raluca. Atmosferă jovială, foarte plăcută. La ora 18.30 tot mașina editurii ne-a dus acasă, unde ne aștepta Melissa.

24 noiembrie. Azi am fost doar eu la târg, Barbu e răcit. Am fost, de fapt, la Tracus Arte la lansarea cărții juristului Rudescu, prieten cu familia Țopa, care i-a păstrat manuscrisul romanului, iar Dumitru Țopa s-a ocupat de publicarea lui. Au vorbit Mihai Gliga și alți doi juriști, precum și Iolanda Malamen din partea editurii. L-am zărit și pe Ioan Cristescu în public. Apoi – plimbare prin târg.

25 noiembrie. Ultima zi a Târgului de carte. La ora 12 a avut loc lansarea volumului în dialog făcut de Barbu cu Monica Pillat. De fapt, Monica l-a structurat pornind de la materialele oferite de Barbu, o parte inedite (înregistrare pe reportofon) altă parte publicate fragmentar în „Litere” și în alte cărți. A ieșit bine și frumos, chiar elegant. Pe copertă s-a pus o fotografie cu Radu Cioculescu și Barbu – copil – cam de 10 ani. Au vorbit Lidia Bodea, Dan C. Mihăilescu, Barbu, dar și Micaela Ghițescu, care și-a lansat și ea la târg un volum de memorii. Lume a fost foarte multă, editura Humanitas e plasată la parter, chiar în fața intrării. Mulți cunoscuți și necunoscuți. S-a vorbit elogios, cu afecțiune și interes. Apoi cei doi au dat autografe. Noi ne-am mai plimbat prin târg și am cumpărat – ca de obicei – o plasă cu cărți. La un moment dat ne-a apărut în față Gheorghe Florescu, celebrul cafegiu, care ne-a invitat la etaj, unde are un stand cu cafele. Am urcat toți patru – el foarte volubil – era cu familia, pe care ne-a prezentat-o. Ne-a servit câte o cafea, parfumată și gustoasă. Un final de zi minunat!

EMINESCU ȘI MAREA UNIRE UN VIS ÎMPLINIT*

„Sărbătorirea Centenarului Marii Uniri din Decembrie 1918 continuă – firesc, trebuie să continue – până în iunie 1920, când prin semnarea de către 16 state europene a Tratatului de pace de la Trianon-Franța, imperiul Austro-Ungaria dezintegrându-se au apărut noile state independente și au fost reîntregite cele deja existente, precum România. Atunci Transilvania a revenit la patria mamă și s-a oficializat recunoașterea universală a României Mari” (George Coandă)

Idealul pentru care a militat Mihai Eminescu întreaga sa viață activă până la sacrificiul de martiriu a fost Cauza națională, *reper* fundamental, atunci când vorbim despre limbă, istorie, credință, tradiție, neam, unire, cultură, valori care ne pot reprezenta în lume ca popor. Pentru Eminescu aceasta presupunea înainte de toate demersuri și acțiuni concrete de apărare a identității și unității naționale pe întreg teritoriul moștenit de la străbuni, prin: A. Reunirea provinciilor istorice românești, conform dreptului istoric și dreptului de neam, pe baza principiului ca popoarele singure să-și hotărăască soarta lor, *obiectiv* pentru care a militat poetul, după el preluat de generația care a înfăptuit Marea Unire din 1918; B. Păstrarea, consolidarea și promovarea limbii și culturii naționale prin ceea ce, mai bine decât noi, în urmă cu cel puțin 130 de ani – în timpul vieții poetului – au susținut notorietăți ale vremii, românești și străine.

În ultimul deceniu de viață a poetului autoritățile românești de regulă refuzau să ofere străinătății informații despre viața și activitatea lui, deoarece „în țara sa încă nu i se admite dreptul la recunoaștere”. Am citat din „Istoria literaturii universale”. apărută la Sankt Petersburg-Moscova în 1881, autorul căreia Vladimir Zotov pentru a-l prezenta în cartea sa pe poetul român Mihai Eminescu a solicitat o carte de istorie literară, publicată anterior în România, „Conspect asupra literaturii române și literaturilor ei de la

început și până astăzi, în ordine cronologică” de Vasile Gr. Popu, care precum Maiorescu vedea în Eminescu un poet de valoare națională. Oficialitățile românești au refuzat solicitarea, motivând scurt: „Această carte este interzisă în România”.

Se știe că mediul academic și universitar rusesc era prin tradiție conservator și reținut față de noile valori apărute în alte țări, dovadă că Eminescu, atunci deja tradus și comentat în multe țări europene, în Rusia încă nu era tradus. Totuși, profesori de la Universitatea din Sankt Petersburg au prezentat sintetic în cursurile lor în principal ceea ce „a intrat recent în circuitul marilor valori europene”, printre ele și „poetul de vază al României, Mihai Eminescu”. În acest înțeles a și fost consacrat în enciclopedia germano-rusă de atunci, „Brockhaus - Efron” ca „velikii poet” („mare poet al contemporaneității”).

Trebuie să precizăm acum și aici faptul că această apreciere nu era una gratuită, ea s-a adevărat încă în timpul vieții poetului prin traducerea și îndeosebi ecoul fulminant al poeziilor sale în 6 limbi europene din 11 țări (reținem un singur exemplu: debutul editorial răsunător mai întâi în Germania, care includea 29 de poezii în antologia „Rumanische Dichtungen”, apărută între 1881-1889 la Leipzig și Bonn în 4 ediții, după care au urmat traduceri și ecouri în Italia, Franța, Rusia, Austria, Cehia, Elveția, Ungaria, România și, atenție, Anglia. Aici, la Londra în 1887 apare volumul „Monarchs I Have Met”, care includea trei texte eminesciene (în limba

* Textul revăzut al comunicării prezentate la Congresul Mondial al Eminescologilor, Chișinău, 1-2 septembrie 2018.

engleză, germană, română) și comentarii (doar în limba engleză despre Eminescu), autorul Kingston îl editează și în SUA, la New York, surprinzător, în 8 ediții.

În timp ce Europa și America literară recunoșteau în Eminescu o mare valoare națională și europeană, în țara sa atunci era interzis din cauza convingerilor și acțiunilor sale politice (privind eliberarea Transilvaniei vasală Austro-Ungariei și integrarea ei în Patria mamă), de aceea arestat în 28 iunie 1883, condamnat și izolat ilegal într-un ospiciu privat, deci eliminat din viața publică. Acest adevăr a fost deconspirat nu după un veac, așa cum vedem că se întâmplă cu atâta rezistență încă în România, ci după numai exact trei luni, la 27 septembrie 1883, apreciat fără nici o reținere un caz „flagrant” de „persecuție politică” de către o instanță mondială atât de înaltă, pentru acele vremuri reprezentând un fel de „CEDO” sau „Amnesty International” în nuce, înființată de Victor Hugo pentru protejarea mișcării literare din diverse țări ale lumii. Avem în vedere cel de al VI-lea Congres al „Asociației Internaționale a Scriitorilor”, organizat de data aceasta în Olanda la Amsterdam. La acest congres, reprezentanții României, atât raportorul oficial, diplomatul T. G. Dgiuvara, cât și savantul B. P. Hașdeu au prezentat „cazul Eminescu”, în același timp au protestat împotriva „izolării într-un ospiciu” a poetului român și eliminarea lui din viața publică, prin aceasta încălcându-i-se drepturile civile.

Se apreciază că sub presiune mediatică internațională, declanșată de acest Congres, la care s-a adăugat raportul general și rezoluția cu prezentarea cazului „flagrant” de „persecuție politică” a ziaristului român Eminescu, publicate în nr. 21 al Buletinului Congresului, oficial transmis către toate statele europene - cu toată opoziția adversarilor politici din România - Eminescu a fost transferat de la ospiciul privat din București la o vestită clinică din Ober-Döbling de lângă Viena. Aici s-a însănătoșit grabnic, doar prin „dezintoxicarea” de mercurul - ucigător, atunci interzis în Europa – dar administrat la ospiciul privat bucureștean al dr. Soutzo.

Ulterior, în preajma momentului voit tragic al morții poetului, reluând ideea militantismului eminescian pentru valorile și destinul neamului românesc, savantul român B. P. Hașdeu

a pledat – în premieră – pentru a i se recunoaște „meritul lui cel mai covârșitor [care] este acela de a fi voit să introducă și de a fi introdus în poezia românească adevărata cugetare ca fond și adevărata artă ca formă, în locul acelei ușoare ciripiri” din vremea sa („Revista nouă”, 15 iunie 1889).

Cu notorietatea de care se bucura în epocă, Titu Maiorescu - în pofida demersurilor sale împotriva omului politic Eminescu - atunci străfulgerat de conștiința sa de mentor, promotor și prevestitor al destinului profetic al poetului neamului românesc ne-a lăsat unice și providențiale judecăți de valoare istorico-literară, în articolul „Eminescu și poeziile lui”, publicat în primul număr al bilunarului „Convorbiri literare”, apărut în iunie 1889: „Eminescu este un om al timpului modern, cultura lui individuală stă la nivelul culturai europene de astăzi”. iar după o îndelungată și responsabilă „luptă dreaptă” a turnat „limba veche în formă nouă”, prin care „el trăiește de acum înainte în viața poporului său”. Acest crez a fost sintetizat mai sugestiv în cunoscuta predicție de la finalul articolului: „Pe cât se poate omenește prevedea, literatura poetică română va începe secolul al XX-lea sub auspiciile geniului lui, și **forma limbei naționale**, care și-a găsit în poetul Eminescu cea mai frumoasă înfăptuire până astăzi, va fi punctul de plecare pentru toată dezvoltarea viitoare a vestmântului cugetării românești” (evident e vorba aici de limba română literară modernă etalon, în care și-a scris opera, devenită limbă națională).

Aceste adevăruri au putut fi transpuse în valoare mai ales după actul Marii Uniri din 1918. Din numărul mare de publicații și evenimente consacrate împlinirii visului eminescian de Unire a provinciilor istorice românești, vom evoca un singur moment, de o semnificație aparte pentru istoriografia eminesciană, dar și ca eveniment socio-cultural care a polarizat cei mai importanți factori naționali, de la Academie până la ample manifestări de masă.

Astfel, după actul istoric al Unirii din 1 Decembrie 1918, în toiul organizării administrative și juridice a țării, în 1921, ministrul Cultelor și Artelor de atunci poetul Octavian Goga lansa un apel către românii de pretutindeni pentru obținerea unor subscripții de interes public național în vederea ridicării unui monument cu bustul lui Mihai Eminescu, însemn

simbolic al împlinirii visului pentru care a militat poetul, - revenirea la Patria mamă a teritoriilor moștenite de la străbuni.

Printre primii care au răspuns apelului de a subscrie au fost locuitorii din 40 de comune bănățene, îndemnați de profesorii școlilor din Sânnicolau Mare, la inițiativa directorului școlii gimnaziale, Teodor Bucureșcu, atunci și deputat în primul parlament al României Mari. Originar din Comloșu Mare, acesta a răspândit știrea că Eminescu a ajuns și în acea localitate cu o trupă de teatru, altădată vizitând capitala de județ Timișoara, fapte cu care se mândreau numeroase asociații de elevi, studenți, profesori, artiști populari, țărani, care organizau ample programe culturale științifice și sportive de masă, acțiuni dedicate lui Eminescu. Nu exista casă care să nu fi donat o sumă, fie ea cât de mică. Numele donatorilor și sumele de bani de regulă erau publicate în gazeta „Primăvara” din Sânnicolau Mare, astfel timp de patru ani s-a colectat aproape întreaga sumă necesară pentru un bust al poetului, realizat în mărime naturală și așezat pe un soclu de granit negru înalt de 4 metri.

Festivitatea dezvelirii monumentului s-a desfășurat într-o atmosferă de sărbătoare națională. Au fost de față peste 5000 de participanți veniți din București, Iași, Cernăuți, Cluj, Oradea etc. După serbare, la grandioasa masă comună, împănată cu discursuri, poezii și romane pe versurile lui Eminescu, prelungită până a doua zi în zori, contribuind cu cele necesare locuitorii comunelor din zonă. Direcțiunea CFR a pus la dispoziție mii de bilete cu reducere de 75%. Participanților le-au fost înmânate insigne și ilustrate cu chipul lui Eminescu, de asemenea s-a organizat o tombolă cu 500 de volume cuprinzând poeziile poetului sărbătorit.

Pe soclu, sub numele poetului și data nașterii și morții a fost gravată o strofă din poezia „*Ce-ți doresc eu ție, dulce Românie*”. Acest însemn simbolic ne amintește de aceleași versuri, care sunt înscrise, nu se știe anume când și de cine, dar se pot vedea în zilele noastre sub o hartă a României, pictată pe o mare nișă românească din Ierusalim, nu departe de mormântul Mântuitorului Iisus. Granițele țării pe hartă aici sunt marcate cu tricolorul românesc, în mijloc aflându-se Maica Domnului cu pruncul în brațe, ambii purtând în mâna liberă o panglică tricolor, iar sub hartă sunt reproduse două strofe din două poezii ale

lui Mihai Eminescu: în partea stângă versurile din poezia „*Ce-ți doresc eu, dulce Românie*”, iar în dreapta versurile din poezia „*Rugăciune*” pentru Maica Domnului. Cu prilejul vizitei sale ecumenice de trei zile în România, în 1999, Papa de la Roma, Sfântul Ioan-Paul al II-lea, în toate discursurile sale rostite într-o limbă română pe care o cunoștea bine – sărutând mai întâi pământul românesc - a denumit România „Grădina Maicii Domnului”. De asemenea, la Vatican, înainte de a pleca spre România - „Grădina Maicii Domnului”, Sfântul Ioan-Paul al II-lea (născut Karol Józef Wojtyła, care se recomanda uneori cu numele real, „Voitilă”), a recitat de la balconul Bazilicii din Piața Sfântului Petru din Roma, tot în limba română, poezia *Rugăciune* pentru Maica Domnului de Mihai Eminescu.

Revenind la evenimentul dezvelirii monumentului Eminescu, directorul de atunci al conservatorului din Timișoara, compozitorul Sabin Drăgoi a compus pentru acest eveniment muzica pe versurile poeziei „*Doina*” de Mihai Eminescu, pentru a fi cântată de vestitul cor mixt din Sânnicolau Mare, la care s-au alăturat corurile din alte 5 sate bănățene, întrunind peste 500 de coriști, care în fața monumentului au cântat melodia pe versurile lui Eminescu, zguduind inimile miilor de participanți.

Evenimentul dezvelirii monumentului a fost considerat de presa vremii din toate provinciile românești „O adevărată minune”: „Ce n-au putut face Bucureștii României întregite, ce n-a putut încă face Clujul românesc, a făcut, fără gălăgie, comuna bănățeană Sânnicolau Mare,” avea să declare poetul Aron Cotruș la această sărbătoare națională.

De atunci până la „Congresul Mondial al Eminescologilor” din 2018 au trecut peste nouă decenii, când - în 11 octombrie 1925 – la Sânnicolau Mare, în fața Gimnaziului (astăzi, sediul primăriei) a fost dezvelit primul monument ridicat ca omagiu adus făuritorilor Marii Uniri, în fruntea cărora acum străjuiește poetul militant pentru reîntregirea teritoriilor românești în Patria mamă.

Bustul poetului în mărime naturală a fost sculptat în București și așezat pe un soclu înalt de marmură neagră, împrejmuit cu patru stâlpi de marmură albă, legați între ei cu lanțuri. După dezvelirea monumentului acoperit cu o amplă pânză tricolor, festivitatea a fost deschisă de directorul școlii, urmată de

un Te Deum și sfințit cu apă adusă din Râul Iordan, pe fondul muzical al „Doinei” eminesciene cântată de grandiosul corp al celor șase coruri reunite. Dintre cuvântări s-a remarcat cea a poetului Ion Minulescu, ministrul Culturii și cultelor. În final, reprezentantul Academiei Române, în persoana poetului academician Octavian Goga, un împătimit de Eminescu și militant pentru Marea Unire din 1918, a ținut un discurs impresionant. Tocmai de aceea din amplul text rostit cu patos patriotic vom reține câteva pasaje care sintetizează cel mai bine semnificația acestei sărbători naționale, organizată la Sânnicolau Mare, considerat o bornă de hotar la granița dintre fosta Austro-Ungarie și actuala Românie Mare, acțiunea fiind pusă sub egida unui cunoscut dicton: „O graniță se apără cu un corp de armată sau cu statuia unui poet alături de inimile tuturor?”. Întrebarea pusă atunci ca și acum și oricând ar fi: „Care este cel mai tare? Cine ar trebui să fie alesul?”. Vă propun să ascultați răspunsul de atunci al poetului Octavian Goga.

„Eminescu este și va rămâne cea mai strălucită incarnație a geniului românesc. Vremea de astăzi cu toate izbânzile ei îi aparține. A biruit crezul lui. Tot vișorul de dărâmare și tot avântul de reclădire țâșnește din fulgerele lui. Prin scrisul lui Eminescu a cerut cuvânt ideea integralității naționale cu toate atributele ei logice.” [După moartea „profesorului său iubit” Aron Pumnul, timp de peste 4 ani] „Elevul acestuia a pornit în pribegie, a simțit chemările întregului sol românesc, prins atunci sub atâtea stăpâniri vitregi...A plecat să-l cunoască și pretutindeni a pus urechea să-l audă. Limba lui literară, într-o vreme când grămăticii de tot soiul o drămuiau cu erezii savante, se adapă din moștenirea «veche și înțeleaptă» a strămoșilor. Un proverb din munții Moldovei, o glumă de pe Târnavă, o frază euritmă din Gorj, toate își dau întâlnire în atelierul lui Eminescu, ca să închege patrimoniul unității. El a fixat mai întâi, și de un caracter definitiv, tablele legii în graiul nostru. Nu e însă numai codificatorul limbii literare. Eminescu e mai mult, e părintele ideologiei naționale moderne în evoluția noastră. E cel dintâi român al cărui creștet primește binecuvântarea din cer, dar ale cărui picioare sunt înfipte...în pământul strămoșesc...Mai mult ca

oricare altul, el a crezut în neam; l-a simțit în adâncime, l-a înțeles în misiunea lui istorică”.

Octavian Goga [parcă justificând predicția lui Simion Bărnuțiu privind apariția lui Eminescu în contextul curmării cu limbașul armelor a cauzei naționale, pentru care a militat și el ca lider și ideolog al Revoluției din 1848, - după înfrângere lipsit de vreun orizont pentru izbândă, însă cu speranța că în viitor din sânul poporului învrednicit SE VA IVI eroul care „crede în steaua mereu incandescentă a neamului”, aidoma unui „Luceafer” călăuzitor pentru destinul neamului românesc și pentru „tinerețea limbei sale”] ca ecou al momentului istoric 1848, după 70 de ani în fața monumentului omagial confirmă previziunea/predicția lui Bărnuțiu: „Veacurile l-au strigat de departe, dincolo de «scripturile bătrâne», i s-a mărturisit misterul traco-roman al începutului, i-a strălucit epopeea de la o mie patru sute, și l-au durut toate chinurile facerii de astăzi. Citiți „Doina” lui, cântecul năzuințelor noastre eterne: e cea mai categorică evanghelie politică a românismului.

Eminescu, poetul, e cel mai echilibrat creier politic al României în creștere. Oricât ar fi dispuse mințile simpliste să creadă că jocul realităților scapă artistului și că înregistrarea cu precizie a necesităților naționale e numai apanajul politicienilor profesioniști, adevărul e altul. Citiți articolele lui și veți vedea că stați în fața unor axiome de valoare permanentă. Ele pot fi invocate la tot pasul ca un îndreptar de pedagogie națională”.

După ce am ascultat împreună parte din textul discursului rostit de Octavian Goga la dezvelirea monumentului de la Sânnicolau Mare din octombrie 1925, noi participanții la Congresul Mondial al Eminescologilor din septembrie 2018 de la Chișinău, pe tema „Eminescu și Marea Unire”, la întrebarea: „Între un corp de armată și poetul alături de inimile noastre”, noi cei de față pe cine am alege?

Dacă în răspunsul Domniilor voastre alesul este Mihai Eminescu, atunci pentru ceea ce întreprindem acum noi aici, sigur, de acolo de sus din veșnicia sa v-ar mulțumi însuși poetul, iar eu îmi cer permisiunea să vă mulțumesc anticipat pentru acest răspuns.

MIHAI ȘI VERONICA Infernuri paralele

În vederea acestor avalanșe viitoare, însă, ne vom îngriji a nu delimita și defini categoric: un simplu lanț al legăturilor ni se pare pe cât de firesc pe atât de necesar: în urmele trasate poate să încapă trecutul, prezentul și viitorul – fiecare cât va avea loc pentru a supraveghea ținta vie din stufărișul realității. Este vorba de o pradă ce nu va fi vânată niciodată, desigur, dar care va stârni mereu vânătoarea.

Într-adevăr, spre deosebire de biografie, care se construiește (din interior ori din jur; din operă sau din relatări etc.) – relația are tendința naturală de a se ascunde, trebuie căutată, urmărită, vânată. La un moment dat relația se dizolvă pur și simplu, devine din fir roșu conducător – zare mereu îndepărtată. După împăcarea lor din 1882, de pildă, Mihai Eminescu îi transmite Veronicăi Micle un mesaj repetat în câteva scrisori care abia acum, cu lotul anului 2000, iese la iveală și lămurește multe lucruri. Înțelegând că ea este cam gură spartă, cum se zice, adică spune în stânga și-n dreapta că are o legătură cu el, arată scrisorile lui prietenelor ori vecinelor ca să le convingă pe acestea – poetul o conjură, oarecum, să țină totul secret de aici înainte dacă vrea să li se piardă urmele amândurora, să aibă liniște în această căsnicie nenuntită pe care o trăiesc. Chiar din prima scrisoare a împăcării cităm: „Dulcea mea Veronică, Ceea ce cineva are mai scump trebuie să-și păzească cu toată discreția. Găsit-am oare noi amândoi din nou comoara noastră pierdută, odorul nostru neprețuit, dragostea noastră? Dacă am regăsit-o, să nu mai spunem nimănui când (cât) de adânc o îngropăm în inimile noastre, cât de adânc și de dulce arde în noi. Nici un obraznic și nici un indiscret să nu mai prinză de veste. De-aceea nu cred că e bine s-arăți cuiva scrisorile mele până în

momentul în care nu vom avea a ne teme de nime și de nimic. Amândoi suntem niște copii mari, sau amândoi am fost niște copii mari și amândoi am dat în gropi. Cel puțin de-acum înainte, Nicuță, nimeni să nu ne știe. Vom începe une petite, charmante vie necunoscută de nimenea, până ce lumea ne va uita pe noi și noi pe ea și atunci numai vom reapărea fericți în ochii ei, când nu vor fi rămas nici urmă din calomniile și din răutățile ei. Tu știi că am multe, multe de spus, precum și multe de explicat până să te merit din nou, dulce și generoasă cum ești. Eu nu zic să uiți. Nu uita, trece-mi toate în socoteală, și lasă să șterg prin iubire tot răul ce ți-am făcut, copila mea, dulce și adorată copilă” Dintre alte câteva îndemnuri la discreție îl mai alegem pe acesta, tot din noul lot de scrisori: „ca un om care duce un tezaur printr-un codru de tâlhari. Oare acel om, pururea în pericol de-a-și arunca viața pentru acel tezaur și pururea în pericol de a-l pierde, nu-și zice în sine uneori că, cu toate că iubește tezaurul, ar fi fost – nu mai fericit, dar mai puțin nefericit să nu-l fi avut? Așa zice poate, dar cu toate acestea nu-l lasă în pădure, cu toate acestea-l iubește mai mult decât viața. Așa te iubesc și eu – mai mult decât viața, mai mult decât orice pe lume și pururea cu frica-n sân, aș vrea să mor ori să murim împreună, ca să nu mai am frică de-a te pierde” (iunie 1882). Imaginea revine la 5 iulie: „Tu ești comoara mea, dar ești într-un codru de tâlhari” – sfatul, de asemenea: „de aceea numai în noi înșine putem crede și pe noi înșine ne putem întemeia” (august), până la acea scrisoare a lui din august 1882, cu totul emoționantă, adevărat breviar al acestei relații pe care toată lumea o caută... tâlhărește: „Tu nu știi, nici nu poți ști că ești singura mea bucurie în lume, tu nu vrei să știi că eu mai țin la semne de la tine, tu nu înțelegi câtă liniște revărsă în

* Din volumul cu același titlu, în pregătire la editura Bibliotheca, Târgoviște

mine un singur cuvânt al tău, dar un cuvânt nevinovat, un cuvânt departe de curtezani, departe de mizerii. Veronică, te conjur, fii altfel. E condiția cu care îmi lipesc sufletul de sufletul tău, e condiția cu care pot uita tot, tot ce-a amărât amorul meu, tot ce-a întunecat viața mea, e condiția renașterii mele. Nu zice să vin, căci știi că momentan nu pot veni; știi că n-am ce căuta în Iași; că sunt unul dintre oamenii cei mai bine urâți din România, precum tu ești una din femeile cele mai bine urâte în Iași. Naturi ca ale noastre sunt menite sau să înfrângă relele sau să piară, nu să li se plece lor. Te sărut, sufletul meu cel dulce, te sărut de mii de ori și nu mai... nu mai... nu mai face nerozii, căci te roagă Emin al tău în genunchi”.

Iat-o, în fine, pe Veronica Micle în condiția Penelopei înconjurată de pețitori, ea însăși anunțându-l pe poet de aceasta. Pe de o parte înțelegem, de aici, că relația lor intră într-o zonă a simbolurilor (termenul este repetat de mai multe ori de către Eminescu, dar îl vedem și aici: „eu mai țin la semne de la tine”; altă dată, tot în august 1882, va folosi chiar cuvinte ca „simbol” „simbolism”) – și se acoperă în taină. Pe de altă parte, avem dreptul să presupunem că ea duce o viață mai liberă tocmai pentru a induce în eroare gura lumii, pentru a lăsa să se înțeleagă că este o femeie complet liberă. Vorba aceea: nu trăim cu lumea, dar trăim în lume. Tot în august 1882, într-una din ultimele lui scrisori, Eminescu îi cere ei să-i găsească o gazdă discretă la Iași: „Dac-aș putea veni la Iași, unde să trag în gazdă ca să-ți fie la îndemână să fim împreună, fără jenă? Se-nțelege că peste zi aș veni să-ți fac vizite oficiale și oficioase – dar mi-ai spus că ai încăperi foarte strâmte și nu mă poți primi la tine. Dacă s-ar întoarce amândoi colegii mei de la băi, poate să-mi iau timp să te vizitez pentru câteva zile și aș vrea ca acele zile să fie de aur: netulburate, senine, dulci ca speranța noastră în viitor”. (2 august 1882; scrisoare adnotată de ea: „A scris, dar n-a venit. Lucru care m-a supărat și m-a hotărât ca cu orice preț să rump relațiunea cu el, deși îl iubiam încă destul de mult.”). Observăm, în scrisoarea lui, aceeași expresie obsedantă: „fără jenă” folosită după scandalul public din 1879, când s-au afișat împreună pe străzile Bucureștilor ca logodnici, imediat după moartea Rectorului. Aceste zile netulburate, senine, dulci – aduc cu necesitate aminte

de „Sonetul cerdacului”, despre care am vorbit mai sus.

Revenind la acest sonet, iată cum opera poate suplini întrucâtva lipsa informației. Textul este, oarecum, o replică la scrisoare: „ai încăperi foarte strâmte și nu mă poți primi la tine”; „peste zi aș veni să-ți fac vizite”: acceptă cerdacul „Craiului cu baraba-n noduri” din Călin („Se te primpli și să numeri scânduri albe din cerdac”) – dar nu este de acord cu „oficialul” și „oficiosul” de peste zi, caută noaptea senină.

Avem de-a face, cred, cu mai multe straturi ale disimulării în această relație – până când ea se va stinge în documente rămânând de urmărit doar simbolic. Mai întâi, hotărându-se amândoi să păstreze taina, astfel încât lumea să-i uite cu adevărat, nu-și mai spun lucruri ce țin de întâmplare, de eveniment, de biografie – ci păstrează discursul în zonă teoretic-sentimentală. Apoi, atât el (poate mai puțin, totuși) cât – mai ales – ea își construiesc imaginea singurătății, nu a acelei singurătăți în doi, a perechii – ci a singurătății rupte care induce tot în lume ideea despărțirii definitive. Ea primește curtezani, aceștia o cer oficial în căsătorie; el își caută public alte parteneri (Cleopatra Leca Poenaru). Relația sentimentală rămâne dedesubt. Abia acest lot de scrisori din anul 2000 o redescoperă și o arată ca relație ascunsă, simbolică. Jocul de-a Penelopa devine, astfel, simplu joc, adică o convenție secretă între ei doi. Până acum se credea că legătura ei cu Iuliu Roșca – de pe urma căreia au rămas câteva scrisori – este una reală, de refugiu într-o nouă căsnicie, ori, mă rog, aventură. Nimic mai mult – decât o nouă suferință sufletească a lui, acea boală a geloziei pe care o invocă atât de des în zilele și lunile ei penelopice: „... Și acea amărăciune, care-mi tulbură pururea amintirea ta, e acea gelozie nebună care mă face distras, care mă amărăște și când ești de față și când nu ești. Veronicuța mea, dacă acest sentiment care tâmpește mintea și stinge-n om orice curaj de viață n-ar învenina pururea zilele și nopțile mele, dacă n-ar fi ingredienta fatală a oricărei gândiri la tine aș fi, poate, în scrisorile mele mai expresiv și mai vorbăreț. Tu trebuie să știi, Veronică, că pe cât te iubesc, tot așa – uneori – te urăsc, te urăsc fără cauză, fără cuvânt, numai pentru că-mi închipuiesc că râzi cu altul, pentru care râsul tău nu are prețul ce i-l dau eu, și nebunesc la ideea că te-ar putea atinge altul, când trupul tău e al meu, exclusiv și

fără împărtășire. Te urăsc uneori pentru că te știu stăpână pe toate farmecele cu care m-ai nebunit, te urăsc, presupunând că ai putea dăruia din ceea ce e averea mea, singura mea avere. Fericit pe deplin nu aș putea fi cu tine, decât departe de lume, unde să n-am nici a te arăta nimănui, și liniștit nu aș putea fi decât închizându-te într-o colivie, unde numai eu să am intrarea. Și această amărăciune e atât de mare, încât pare c-aș fi vrut să nu te fi văzut niciodată.” (iunie 1882, scrisoare cu urme de lacrimi, adnotată de Veronica Micle: „*A plâns scriind-o*” – din noul lot de scrisori) Poate fi și multă literatură aici, de la „O mie și una de nopți” până la poemul său „Te duci...” (pe care Veronica îl va adnota într-un mod personal, scriind „Galatea”, poezie în replică) – dar sentimentul este real – și hrănit de argumentele ei prin care își face o viață socială capabilă s-o scoată din „gura lumii”. Complexul „ștergerii urmelor”, vine, apoi, din poezia eminesciană – unde poate fi urmărit de la *Călin (file din poveste)* ori *Făt Frumos din teiu* – până la *Luceafărul*: „*Hai ș-om fugi în lume, / Doar ni s-or pierde urmele / Și nu ne-aor ști de nume*”. Într-adevăr, nu trăim cu lumea – dar trăim în lume unde ne putem ascunde de lume... Vom vedea, pe de altă parte, cum urăște Veronica Micle când se simte ca o leoaică rănită.

Toate acestea sunt aspectele ale relației, cad sub incidența aceluși *quo modo, în ce mod, cum*. Te poți plimba pe toate coridoarele operei ori epistolierului urmărind fiecare aspect în parte. Mai profitabil ni se pare, însă, dacă am încerca să depistăm complexe, nexurile, nodurile acestei relații tulburătoare. Câteva dintre ele ne sunt la îndemână și le vom individualiza. Celelalte, mai ales cele care intră în zona simbolică, vor fi identificate doar în zarea roșie a depărtărilor necesare.

„O familie de poeți”

După atâtea cortine date la o parte ca să privim acest spectacol – ce s-ar putea să fie chiar unul de cortine succesive! – mai trebuie să trecem de una. Se spune că în cultura română problema Veronica Micle s-a conturat pe măsura răutăților spuse în ultimii ei ani și imediat după petrecerea din viața pământească. Dacă ar fi să căutăm un început public, va trebui să ne oprim, ca punct de reper, la Barbu Ștefănescu Delavrancea care după

apariția volumului ei de *Poezii* din 1887 a publicat, în foileton, sub pseudonimul Don Palid, un lung rechizitoriu critic intitulat „O familie de poeți” unde, pe lângă acuzele de plagiat (după Eminescu, desigur, doar aceasta este „familia”: ea și el) și declarațiile că poeta este total lipsită de talent, insinua și relațiile ei sociale neclare. Pamfletul literar s-a publicat – unde altundeva decât în „Românul”, ziarul care moștenește animozitatea antieminesciană de pe vremea lui C.A. Rosetti (decdat în 1885) dar care, prin noua generație de ziarști pe care o atrăsese, se apropia întrucâtva de discursul mai elevat, mai teoretic, al sfârșitului de secol. Citind retrospectiv, înțelegem că aici se exprimă și o oarecare „ciudă”, să-i spunem așa, pe faptul că eminescianismul, ca undă literară, n-a putut fi confiscat de nume sonore ca al lui Al. Vlahuță, de pildă, și se împiedică în relațiile din viața vie a poetului, se perpetuează natural, nu ca program. Mai înțelegem, apoi, dacă avem puțină bunăvoință, că tăcerea lui Eminescu din acești ani târzii era oarecum acuzată de poemele eminesciene ale Veronicăi Micle: ea îl evocă publicând eminescian, „îi ține locul”. Veronica a trecut, însă, ușor peste aceste critici pamfletare, și-i va scrie la 24 august 1887 Elizei Conta: „*Șaraga mi-au propus 500 de franci pentru a doua ediție a poeziilor mele și mă căiesc că le-am dat lui Haiman, care a câștigat enorm, căci s-au vândut (ca braga) foarte multe exemplare, cu toată critica lui Lupu și a lui De la Vrancea*” (numitul Lupu criticase, și el, volumul în „Contemporanul”) – iar lui Eminescu se pare că chiar i-a plăcut volumul de vreme ce-l recomandă unui tânăr în acești termeni: „*Cartea ei e vecinic nouă pentru mine... Ce frumoase versuri întâlnești în cărticica asta. Citește-le, citește-le și-o să vezi câtă dreptate am.*” Este o mărturie a lui târziu, din 1888 când se afla la București adus chiar de Veronica Micle, și poate fi considerată de circumstanță – dar se contabilizează, fiind din sursă neutră.

După moartea Veronicăi Micle au urmat mai întâi câteva simple înțepături venite din partea Cornелиei Emilian, soția fostului profesor universitar Ștefan Emilian, coleg și prieten cu Ștefan Micle (iar ea, în tinerețile parauniversitare, prietenă cu Veronica Micle), apoi voci care vorbeau în surdină despre infidelitate (față de soț, Ștefan Micle, dar și față de amant, Mihai Eminescu) –

după care aria calomniei a crescut oarecum de la sine, ajungându-se până acolo încât s-a zis că poetul a înnebunit din cauza ei, că ea însăși a profitat de pe urma lui făcându-și un nume și o carieră, etc. Aceste vorbe s-au spus, nu s-au publicat, le aflăm din relatări târzii. Totuși, din amintirile lui G. Panu aflăm că și presa a comentat: un V. Scânteie „se ocupă de dragostea dintre Eminescu și Veronica Micle și chestia amestecului Junimii și în special a d-lui Maiorescu în această dragoste”. Tot G. Panu: „Un ziarist francez, într-o revistă, «Le penseur», probabil servindu-se de izvoare germane și probabil și românești, se lasă înduișat de sfâșitul tragic al lui Eminescu și alunecă pe povârnișul incriminărilor până a afirma că nebunia poetului se datorește zguduirii morale ce a resimțit, văzându-se trădat de Veronica Micle.” Fata cea mare a Veronicăi, Valeria, era o cunoscută cântăreață de operă ce apărea pe scenele din Paris, Roma, Berlin; și-a ales, probabil, pseudonimul „Nilda” pentru a nu intrat în gura presei care arunca asemenea vorbe „peste groapă” despre mama ei. În țară, însă, încep să apară broșurile Cornелиei Emilian, la Editura Șaraga din Iași, conținând procesele verbale de la chetele organizate de către ea împreună cu fiica ei în beneficiul lui Eminescu (desigur, ca justificare pentru folosirea banilor rezultați) – dar și scrisori ale sorei lui Eminescu, Harieta, unde Veronica Micle este încondeiată atât de țișător – și, lucrul cel mai important, chiar pamflete ale ei, ale autoarei broșurilor, împotriva Veronicăi. Cornelia Emilian o acuză în termeni pe care abia-i suportă hârtia dar care trebuiesc redați, cel puțin fragmentar, ca să înțelegem totuși necesitatea reacției. Se cunoaște în două variante acest text, una mai blândă, semnată de Cornelia Emilian (cu titlul „Câte ceva”) – și a doua publicată de Octav Minar ca inedită în *Cum a iubit Eminescu*. Sunt fraze și expresii comune, dar preferăm textul lui Minar pentru că a făcut epocă, a fost mai bine cunoscut:

„A plecat spre nenorocul lui. Bălăuca îl va omorî de-a binelea. Te plâng, dragă Henriette, că și tu trebuie să înduri din cauza acestei femei pe care n-am putut s-o sufăr niciodată. Trufia și încrederea ce o are în sine, mândria că este atât de talentată ca și Eminescu, o face urâtă și disprețuită de toți cari au cunoscut-o mai de aproape. Păcat de Eminescu că nu poate uita pe Bălăuca

plecând după dânsa. Iată un portret al ei făcut de mine și care arată cine a fost. Îl voi publica, pentru a arăta adevărul cu privire la metresa lui Mihai: „Bălăuca era o bună școlăriță, deșteaptă, sârguitoare la școală, și din an în an se făcea mai frumoasă. La examnul din urmă, când sfârșise învățătura, se îndrăgi de ea profesorul. Aflând colegii lui de dragostea sa, căutară să-l abată de la hotărârea de a se căsători cu ea, fiindcă pentru vârsta lui Bălăuca era prea tânără. Dar fiindcă vedea în tinerețea ei o mlădiță, o ceară moale după cum zicea el, pe care o poate modela după gândul și voința lui, nu ținu seamă de vorbele colegilor săi. În scurt timp îi făcu zestre și se căsători cu ea. A fost ea ceară moale și el a modelat-o cum i-a plăcut, până ea, ajunsă la vârsta în care, vorba ceea, a făcut ochi ca pisicile. Atunci, bolnav el în pat, era părăsit de ea, lăsat în grija servitoarei și zile întregi nu venea acasă de la petreceri. Voind el s-o înduișeze sau s-o sperie, ca să mai stea acasă, puse în pat deasupra învălitoarei sale gloanțele și revolverul. Bălăuca, cum veni, uitându-se la revolver, îi zise zâmbind:

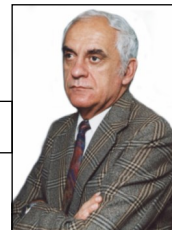
– Dacă voi îmbătrâni, mă împușc și eu!

Urmând ea petrecerile și boala profesorului înaintând, muri pe mâinile servitoarei. Colegii săi compătindându-l, Bălăuca pierdu din considerația lor. Dar ca una ce era tânără, frumoasă, deșteaptă și ușoară în dragostea ei, se bucura de vorbele măgulitoare ale tinerilor. Amețită ea de vorbele lor, aștepta ca toți și toate care o cunoșteau să se închine la numele ei.

Și fiindcă în așteptarea ei nu i se da ce dorea, se făcu răutăcioasă, încât era împotriva femeilor care nu se potriveau în dorințe cu ea. Desfătarea tinerilor împrejurul Bălăucei o întunecase și prietenii soțului ei se întrebau ce s-a făcut cu Bălăuca...”

Cam aceasta este atmosfera feminină în care respirase Veronica Micle la Iași în anii târzii ai lui Eminescu. Iar asemenea opinii despre Veronica Micle se vor publica prin ziare și reviste după moartea ei. În loc să-i îndrepte imaginea schimonosită astfel, foștii ei cunoscuți, Jacques Negruzzi ori Goerge Panu, redau niște „amintiri” foarte neutre încercând să-i șteargă personalitatea și oricum s-o pună în umbra lui Eminescu, sugerând chiar că s-a introdus prea mult în viața poetului. Titu Maiorescu a tăcut totdeauna ca un sfînx iar Pogor nu avea obiceiul scrisului public prea bine înrădăcinat...

LUCIAN GRIGORESCU

Un ziarist împătimit

Ziaristul, omul de radio și televiziune, prozatorul, istoricul culturii târgoviștene se naște pe 24 noiembrie 1942, în localitatea Hărman, județul Brașov.

După absolvirea Liceului „Ienăchiță Văcărescu” din Târgoviște (1961), urmează Facultatea de Filologie a Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași (1965). Profesor de liceu în Târgoviște și Băleni. De asemenea, muzeograf la Muzeul Județean, apoi redactor și secretar de redacție la ziarul „Dâmbovița”, redactor la Întreprinderea Cinematografică, profesor expert la Casa Corpului Didactic. Din 2003, cadru didactic asociat la Universitatea „Valahia” din Târgoviște, secția „Jurnalism” (2007).

Debut publicistic cu reportaje în ziarul „Uzina și ogorul” (1956). Colaborează la: „Dâmbovița”, „Flacăra”, „Tribuna învățământului”, „Iașul literar”, „Graiul Dâmboviței”, „Târgoviștea”, „Curier”, „Miorița noastră” (SUA), „Time” (Singapore) cu reportaje, proză scurtă, cronici sportive, foiletoane, anchete. A inițiat și condus publicațiile: „Armonii”, „Interviu”, „Semnal – eveniment”, „Jurnal de Târgoviște”, „Țeapa”, ce au apărut o vreme în peisajul dâmbovițean de după decembrie 1989. În perioada 1991-1993 redactor șef al postului de televiziune „Ruvacom” Târgoviște. Apoi, redactor-șef fondator al postului „Radio D”. A coordonat apariția unor publicații destinate cadrelor didactice („Însemnări pedagogice”, „Opinii pedagogice”, „Graiul Dâmboviței” – serie nouă), precum și a unor foi volante, pliante, reviste sau monografii școlare. Autor al capitolelor privind activitatea sportivă, în monografiile despre județul Dâmbovița apărute între 1968-1989. Publică proză scurtă în revistele timpului. Totodată, unele nuvele și schițe apar în antologii literare, pe plan local sau național (cea care reunește contribuția scriitorilor din rândul cadrelor didactice). Premiat în 1972 la Festivalul de Literatură „Moștenirea Văcăreștilor” pentru proză scurtă. Autor sau coautor al unor culegeri de exerciții și texte de gramatică, a

antologiei „Scriitori dâmbovițeni”, precum și a monografiei despre Primăria Târgoviștei (1997, în colaborare).

Debut editorial cu volumul „Centenar. Primăria orașului Târgoviște” (1997), urmat de „Alizay, mon amour” (2000), „I.C. Vissarion – Ber Căciulă” (ediție îngrijită, 2000) și „Râzând să ne facem CV-ul” (2003), apropiat stilului reportericesc. Acesta se manifestă plenar în „Dâmbovița de la organ la o beție cu libertate” ce se dorește „O istorie sentimentală și anecdotică a unui fenomen de presă” (în

colaborare cu George Coandă). Despre „Râzând să ne facem CV-ul”, autorul afirmă că „veți remarca, desigur, că este un «Curriculum vitae» neobișnuit care alege un traseu amuzant și aceasta din credința autorului că răsul poate retușa moravurile, iar oamenii nu trebuie să primească neapărat ecu-soanele noastre acuzatoare pentru a fi recunoscuți, fie și din simplul motiv că nici noi nu ne putem erija în judecători infailibili”. Pe

baza unui chestionar, a realizat și volumul „Lideri ai tranziției târgoviștene” (2006), ce cuprinde personalități din domeniul artei, culturii, literaturii, editori, jurnaliști, cadre militare, didactice sau politicieni, slujitori ai altarului etc. Împreună cu Mariana Grigorescu reușește documentate repere privind „Activitatea editorială târgovișteană în secolul al XX-lea” (2004). Editează, în colaborare, note de curs privind „Conceperea și elaborarea unui ziar” (2004) sau „Tehnici de colectare și redactare a informației” (2004), instrumente utile studenților Secției de jurnalism a Universității „Valahia” din Târgoviște. Se stinge din viață la 19 octombrie 2016 în Târgoviște, după o grea suferință.

(continuare la pagina 92)

OVIDIUS

2000 de ani de la trecerea în eternitate

Marele poet al Romanității, Ovidius Publius Naso (Sulmona/ Aquila/ Italia, 43 î.e.n.-17 e.n., Tomis/ Constanța/ România), a aparținut nobilimii latine, fiind relegat de Împăratul Octavian August, în anul 8 e.n., și nu exilat în regiunea Moesia Inferior, la Pontus Euxinus/ Marea Neagră, Dobrogea românească de astăzi.

A murit în condiții neelucidate de istorici, rămânându-i necunoscut și mormântul!

Este autorul de geniu al unor opere de prestigiu universal: *Metamorphoses*, *Amores*, *Heroides*, *Ars amatoria*, *Tristia*, *Ex Ponto*, *Fasti* ș.a., în care lirica lui erotică, plecând de la elegiile lui Tibullus Albius (52-19 î.e.n.) și Propertius Carus (c. 49-15 î.e.n.), conservând reminiscențe alexandrine (erudiție, cultul formei etc.), amplificate prin procedeul variațiilor muzicale, se regăsește în poezii cu savante subtilități, inclusiv în limba geților, în mijlocul cărora și-a trăit ultimii ani de viață, cum a fost *Panegiricul* Împăratului Augustus, care nu ne-a parvenit, pierzându-se.

După veacuri de uitare, opera lui este descoperită de sasuț Valentin Frank von Frankenstein (Sibiu, 20 octombrie 1643-27 septembrie 1697, Sibiu), poet și traducător, consilier și jude regal (1684), notar și comes al sașilor, negociind păstrarea pentru ei a privilegiilor de autonomie în Diploma Leopoldină (1691), când Sibiu devine capitala Transilvaniei (1692), iar notarul este înobilat).

Între timp, publică lucrarea *Hecatombe Sententiarum Ovidianarum, germanice imitatarum, d.i. Nachahmung auserlesener Sprüche des berühmten Poeten Ovidii Nasonis*. Hermannstadt, 1679. (traduceri de Valentin Frank ale poetului Publius Ovidius Naso în germană, maghiară, română și în dialectul săsesc.) Reediterarea cu comentariile de rigoare se datorează lui Egon Hajek (Brașov, 6 nov.1888-18 mai 1963, Viena), scriitor, istoric literar și muzicolog german din România, care o prezintă la începutul sec. al XX-lea: Hajek Egon. *Die Hecatombe Sententiarum Ovidianarum des Valentin Frank von Frankenstein*, Sibiu, 1923.

Fără să cunoască lucrarea lui von Farnkenstein, la un secol apoi, învățatul Prinț Dimitrie Cantemir (26 oct.1673-21 aug.1723), îl prezintă în toată amplitudinea de clasic al spiritualității universale pe Ovidiu, în *Hronicul vechimei a romano-moldo-vlahilor* (1717), din care reproducem un fragment edificator, *Capul IV. Pentru numele dachilor și începătura lor*:

„Așe Ovidie poeticul, carile pe vremea lui August au trăit și au fost trimis în izganie la cetatea Tomus (care socotim să fi fost unde iaste acum Cetatea Albă), unde și cartea o numește Pont adecă Marea Niagră, scriind au trimis-o la Roma la un senator, ce-l chema Grețin, carele se trăgea din vechea familia Flachilor, în care se pomenește:

*Praefuit his, Graecine,
locis modo Flaccus et illo
Ripa ferox Histri sub duce tuta fuit.
Hic tenuit Mysas gentis in pace fideli,
Hic arcu fesus teruit ense Gentas.*

Adică:
*Stăpânit-au pre aceste locuri,
o, Greține, odinioară Flac
Și sub hătmănia lui mahurile Dunării
fără grijă au fost.
Acesta în pace credincioasă
au ținut pe massagheti.
Acesta cu sabia au îngrozit pe gheti,
carii în arce se bizuia.*

Catrenul reprodus și tălmăcit de Dimitrie Cantemir a primit o replică contemporană de la latinistul Teodor Naum:

*Pe aceste locuri Flacus
a comandat odată:
Sub dânsul n-avea teamă
la Istrul cel barbar,
Căci el ținu supuse a Mesiei popoare
Și-nspăimânta pe geții
ce se-ncred în arc.*

(Publius Ovidiu Naso. *Scrisori din exil/ Ponticele. Lui Graecinus*.

În românește de Teodor Naum. ESPLA, 1957, p.233).

În a doua parte a secolului al XX-lea, Ovidiu este redescoperit de un alt învățat – Bogdan Petriceicu Hasdeu (26 febr. 1838-25 aug.1907), istoric, filolog, scriitor, ziarist, căruia îi publică în revista sa „Columna lui Traian” (București, III, 1872, p.240), în original și traducere, titrată românește *Ovidiu la Gurile Dunării*, elegia a X-a din *Tristia* (Lib.III), reluată integral în „Convorbiri literare” (Iași, VI, 1872, pp.430-431), „Familia” (Budapesta, IX, 1873, pp.269-270) și ulterior, de alte peste douăzeci de publicații până în anul 1937, când a fost inclusă de Mircea Eliade în ediția B.P. Hasdeu. *Scrieri literare, morale și politice* (București, Editura Fundațiilor Regale, Tom. I, pp.54-59), împreună cu elegia *Darul Dunării* (*Pontica*, III, 8). În *Istoria critică a Românilor* (Ed. II, vol. 1-2, 1875), precum și în studiul *Strat și substrat. Genealogia popoarelor balcanice* (București, 1892), B.P. Hasdeu va sublinia importanța operei și prezența lui Ovidiu la Pontul Euxin/Istru.

În 1887, la Constanța, va fi ridicată o statuie din bronz, reprezentându-l pe Ovidiu în poziție meditativă, datorată sculptorului italian Ettore Ferrari (1845-1929), a cărei replici va fi inaugurată în 1925, la Sulmona/Abruzzo, locul nașterii poetului, comună înfrățită cu localitățile Constanța (România), Hamilton (Canada), Burghausen (Germania), Zakynthos (Grecia).

În secolul al XX-lea, bibliografia lui Ovidiu capătă dimensiuni academice nu numai în România, la fel și manifestările dedicate lui.

În prezent, Ovidiu, împreună cu Horațiu (65 î.e.n.-8 e.n.) și Virgiliu (70 î.e.n.-19 î.e.n.), își au fotolii de onoare în tratatele de istorie ale spiritualității române și universale.

Propunem spre reproducere *Ovidiu la Gurile Dunării/Tristia*, lib. III, 10/, în traducerea lui B.P. Hasdeu.

OVIDIU LA GURELE DUNĂRII Tristia, lib. III, eleg. 10

De-ar fi să-și mai aducă aminte de Nasone
În Roma vr'o ființă, și dacă fără mine
A mai ramas acolo ceva din al meu nume,
Să știe dar că 'n țara, în care-al mării luciu
În veci nu se 'ntâlnește cu zodia 'nstelată,
Aici îmi duc eu traiul în sânul barbariei,
Cu fearele sarmate, cu Besii și cu Geții,
Nedemni a le răspunde un echo'n versul meu!

Cât mai adie vântul recoritor al verei,
Avem un zid de valuri, prin care ne scutește
De cruda lor năvală curgând la mijloc Istrul;
Vai însă când sosește posomorita iarnă
Rinjind grozava-i buză, și când începe gleba
A cărunți cu 'ncetul sub marmora de ger!

Și crivățul pornește, și neaoa imple nordul,
Și cade, cade, cade: nici soarele, nici ploaia
N'o mai topesc acum, căci frigul o'mpetrește;
Și până să dispară un strat, s'așterne altul,
Ș'adesea'n aste cuiburi de ghețuri îndesate
Privești într'o grămadă zăpezi din două ermi!

Ș'atăta-i de cumplită furtuna deslănțată,
Încât răpește case, ducându-le departe,
Și turnuri maieostoase în praf le risipește;
Și s'gduuit atunci în temelie polul,
De spaimă se 'nfioară selbaticele ginți!

Și barbarul imbracă nădragi și pei informe,
Cât din a lui făptură deabia se ved obrazii,
Dar până și prin blană dă gerul în putere;

Și pulberea de gheață pe barbă scânțeează;
Și te cuprinde groaza, când sloiuri cristaline
Se'nchiagă printre plete și se ciocnesc cu freamăt
L'a capului mișcare; și'n vas înghiață vinul
De-l scoți în bolovane păstrând figura oalei,
Și-n loc a soarbe spumă, mănânci bucăți de vin!
Să mai descriu eu oare, cum riurile toate
În poduri le preface suflarea crudei erne,
Ș'atunci din oboseală c'un strop de apă vie
De vrei să-ți stēmperi setea,
spargi întărita gheață,
Săpând adânc o groapă căscată la un loc!

Chiar uriașul Istru, pe care nu-l întrece
A Nillului lărgime, acuma se sbircește
Sub viscolii de crivăț, ș'albastrele-i talazuri
Se fac o scoarță tare, și pe furiș sub dânsa
Se scurge'n toiul mării prin cele multe guri!
Și p'unde mai dēunăzi plutea corăbierul
S'alunecă piciorul săltând fără s'fială;
Ș-a calului copită isbește cu resunet
În lespezi făurite din colosale valuri;
Și boii fără frică pe-această nouă punte,
Sub care stau închise prăpăstii defundate,
A-lene trag căruța nomadului Sarmat!

De necrezut, și totuși eu am văzut chiar marea,
Chiar marea 'ncătușată
de-un bloc imens de gheață,
Tăcută, neclintită sub țeasta-i lunecoasă;
Și n'o văzusem numai, dar am ămblat eu singur
Pe creștete marine călcând ca pe țărână...

D'aveai și tu a trece asemenea mări, Leandre,
Nu te 'nghițea 'n vâltoarea-i un mai îngust abis!

Respins de ger, delfinul tot in deșert se 'ncearcă
În aer să trăsalte pe-a mării suprafață;
Și vântul de la crivăț, trântindu-se cu sgomot,
Turbează fără să poată un val din loc să miște;
Și vasele, ca 'n cercuri de marmură cuprinse
De ghiața ce le 'ncinge, stau țepene; vislașul
Talazurile dure azi nu le mai despică;
Și unda degerată, cu capete afară
Vezi peștii ce se 'ncrustă, și unii mai trăesc!
Atunci dar când Pontul și Dunărea spumândă
De iarnă 'mbrățișate prin peliță de gheață,
Pe-a Istrului lucioasă și măturată cale
Călări pe cai selbateci vrășmașii vin incoace,
Vestind a lor sosire săgețile ce zboară,
Și rămânând drept urmă pământul despoiat!

Țăranii fug departe, lăsând câmpia pradă,
Și barbarul răpește puțina-i avuție,
Tot ce putu să stringă sătenul prin sudoare;
Și carele și turme și sărăcia toată!
Apoi pe robi îi leagă cu mânele la spate...

Se duc; se duc sërmanii, privind cu desperare
În urma lor ogoare ce n'o să le mai vază
Și focul ce se 'nalță din șubrede colibe,
Căci barbarul aprinde, doboară, mistuiește
Tot ce nu poate duce, tot ce nu vrea să lase,
Și stoluri de victime sucumbă sub săgeata-i
În virf încărligată, al cărui fer supse
Din erburi ucigașe un suc inveninat!

Aici și'n timp de pace resboiul te 'ngrozește;
De nu mai vezi pe barbari, e spaima ce ți-o lasă;
Și nimeni nu cutează pe câmp să tragă brazde:
Și țelină uitată rămâne sterp pământul;
Nici desfătutul strugur nu crește 'n umbre viței;
Nici ferbe mustul dulce în naltele basinuri;
Un pom nu se zărește, pe care ca 'n vechime
Să scrie un Aconțiu cuvinte de iubire;
Pustie, tristă, nudă, nici arbore, nici frunză...
Fugi, fugi de-această țară, tu omule ferice!

Și totuș din întreaga nemărginită lume
Aice, ah! aice osinda m'a trimis!

(Conv. Lit. An. VI, Fevr. 1873)

(continuare de la pagina 89)

Lucian Grigorescu Un ziarist împătimit

Înclinat spre reportaj, cu conotații în contemporan, investighează aspecte ale socialului. Se apleacă și asupra cercetării tradițiilor culturale, ale procesului instructiv-educativ din învățământul dâmbovițean. Rămâne ca unul din reporterii sportivi reprezentativi ai Dâmboviței, scriind dezinvolt și pitoresc despre subiecte uneori delicate.

Scrieri:

Alizay, mon amour. Târgoviște, Editura Bibliotheca, 2000; *Râzând să ne facem CV-ul*, Târgoviște, Editura Transversal, 2003; *Lideri ai tranziției târgoviștene*, Târgoviște, Editura Macarie, 2006.

Îngrijiri:

I.C. Vissarion – Ber Căciulă. Târgoviște, Editura Pildner & Pildner, 2000.

Colaborări:

1897-1997 Centenar Primăria orașului Târgoviște. Târgoviște, Editura Bibliotheca, 1997 (cu Constantin Condrea; Pârvan Dobrin; Mihai Stan); *Scriitori dâmbovițeni: bibliografie școlară. Antologie*. Târgoviște, Editura Bibliotheca, 1998 (cu Steliana Păun; Mihai Stan); *Activitatea editorială târgovișteană în secolul al XX-lea*.

Repere. Târgoviște, Editura Transversal, 2004 (cu Mariana Grigorescu); *Tehnici de colectare și redactare a informației. Note de curs*. Târgoviște, Editura Macarie, 2004 (cu Livia Constantin; George Manea); *Conceperea și elaborarea unui ziar. Note de curs*. Târgoviște, Editura Macarie, 2004 (cu Livia Constantin; George Manea); *„Dâmbovița” de la «organ» la o beție cu libertate. O istorie sentimentală și anecdotică a unui fenomen de presă*, Târgoviște, Editura Transversal, 2009 (cu George Coandă).

Referințe:

Petrescu, Victor; Paraschiva, Serghie. *Dicționar de literatură al județului Dâmbovița. 1508-1998*. Târgoviște, Editura Bibliotheca, 1999, p. 116-117; Petrescu, Victor. *Scriitori și publiciști dâmbovițeni, 1900-2004*. Târgoviște, Editura Bibliotheca, 2005, p. 116; Coandă, George. *Istoria Târgoviștei. Cronologie enciclopedică*, Târgoviște, Editura Bibliotheca, 2007, p. 417; Coandă, George; Grigorescu, Lucian. *Dâmbovița. De la «organ», la o beție cu libertate*. Târgoviște, Editura Bibliotheca, 2009, p. 98-100; *Enciclopedia orașului Târgoviște*. Ed. a II-a, Târgoviște, Editura Bibliotheca, 2012, p. 252; Stan, Mihai; Petrescu, Victor; Coandă, George. *Societatea Scriitorilor Târgovișteni. Din istoria unui grupări literare*. Târgoviște, Editura Bibliotheca, 2013, p. 216-217; Petrescu, Victor. *Crochiuri literare vol. I*, Târgoviște, editura Bibliotheca, 2014, p. 270-273.

Kir Papas

REVERII SUB BOLTA CRAMEI

Paharnicul se-apleacă spre pocale...

Un menestrel îngână madrigale,
Bărbi încalcite se înmoaie-n vinuri,
Se cască sânii de prin muselinuri,
Paharnicul se-apleacă spre pocale.

Se dezghiocă brăuri din paftale
De rotunjimea multelor preaplinuri,
Curg razachii, mustoase și pelinuri
Din butiile grele de ocale.

Opalele sticlesc ceșos pe rochii,
Spre curtezane-nchin rotindu-mi ochii;
Alint, a invitație, dublonul.

Ciocnesc o cupă scânteind cleștarul.
Întârzii clipa, să-și sporească darul...
Mă scoală din visare telefonul!

Canaua dă acatist de expulzii...

În butii, vinul fermentează cheful...
Bolborosind peltic se umflă-n pene,
Drojdiile moi stratifică alene
Spre limpezimi ce-și caută fieful.

Se coc în burți de doagă tămâioase,
La orizont se-arată bacanale
Cu vin domnesc în smălțuite oale,
Din beci fiesta toamnei amiroase.

Canaua dă acatist de expulzii,
De la-nghițitu-n sec răsar contuzii,
Mă părjolește în miroasne chinul.

Se potopesc arome în diluvii...
O pizmă viscerală crește-n fluvii
Că toată mizanscena-i... la vecinul.

În cruci de nopti

Prin vinul tânăr, cu arțag de frondă,
S-au reflectat șagalnic în stacană

Un zâmbet sângieru, un imn, o toană...
S-a-mpăunat, o clipă, coapsa-ți rondă.

O, zeu risipitor de odorații!
Catifelam pios sârmana gură,
Migalnic, câte-o cuminecătură,
În cruci de nopti topite în libații!

Bacante străvezii plutesc prin cramă
Și trup de vin spre buze se recheamă
Sorbindu-mă noptatic, posesiv...

Când te-ai ițit bășos în toc de ușă,
Strigând cu o pornire bătăușă:
Crăpar-ar fierea-n tine... de bețiv!

Marea penitență

(parodie, după Ion Cănașvoiu)

O, voi mari oenologi! – cu doctorate
În vinuri cununate-n cerul gurii,
În sâni mustoși jertfiți viticulturii,
În boabe-ngreunate de carate...

Voi nări, cu-a voastră prea puținătate:
De rara avis au venit augurii!
În boltă jindui să-mi valseze nurii
Esențelor cu jupe ridicate.

E ultima relicvă din licoarea
Ce-n chihlimbar își tănuie savoarea...
Ce zvon de mandarină-n poftă-mi crește!

Cum i-aș sorbi eteric sanctitatea,
De nu m-ar bântui fatalitatea
Că, bând-o, un miracol se sfârșește...

Sonetul vinului

(parodie, după Ion Cănașvoiu)

Mai înțelept și mai albit la păr
Dau un ficat pe un butoi cu vin,
Cu mine însumi bahicul festin
Să-l săvârșesc... sondând spre adevăr.

Prin gâtu-mi ars ca oalele de lut
Atâtea butii pline-au colindat
Că se făcea, la cât am căutat,
Să dau de adevărul absolut.

Nu vreau să iau dictonul în răspăr,
Dar după câte sticle-am dovedit,
La câte parastasuri m-am spetit

În drumul meu setos spre adevăr
(Mai gol în pungă și mai buimăcit)
N-am dat decât de metabisulfite!

Cioara

Din volumul (în lucru)

„Câinele nu-și mușcă niciodată fața”
(Parodie, după George Topîrceanu)

Pe un vârf de bulumac
Adumbrit de-o sălcioară,
În limbajul ei posac
Croncănea afon o cioară.

Verde ca un papagal
Dat temeinic prin guașă,
Colorat la paușal
De un pictor cu cocoasă.

Verde ca un trafalet
Înmuiat în var lavabil,
Ce-și expune pe tapet
Verdele incontestabil.

Verde ca un semafor
Ce te-mbie să treci zebra,
Ca un vis monocolor...
Și-ncifrată ca algebra.

Ca un verde de Paris;
Acră ca o murătură,
Ca un viitor prezis
La șoseaua de centură.

Ca un Verde Împărat...
Verde până-n cer de gură,
Ca un roșu rebutat
De-un zugrav, la băătură.

Cârâind dezacordat
Ca teleaga-n curmătură;
Cu profilul încrunțat
Ca datornicu-n factură.

Păgubosă ca un țoi
Cu absint... în hepatită,

Zbârlită ca un cotoi
Ce-a aterizat pe plită.

Minionă statutar
Ca o indexare-n pensii;
Inutilă ca un car
Fracturat între suspensii.

Verde ca un malahit,
Ca un marțian în cadă;
Enervantă ca un mit
Despre o autostradă.

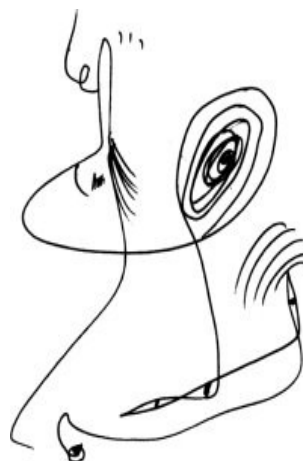
Pată-n câmpul vizual:
Verde, elipsoidală,
Stranie ca un țambal
La o slujbă sepulcrală.

Ca o doză de mister
Pe o vilă de la țară,
Ca un ghem scăpat din Cer
De un drac... de secretară.

Croncănea cu-atâta foc,
Cu exces de strâmbătură –
Parcă-și revărsa din cioc
Moțiunea de cenzură.

Cu ochii spre bulumac
Și cu găuri în diurnă
(Adiind a basamac)
Trec votanții către urnă.

Un moșneag prins în surtuc
Scârțâi precum vioara:
Cioară verde ca un nuc???
Aștia... iar vopsiră cioara!

Vali Nitu

PIERDUȚI ÎN TRĂIREA PRIVIRII

Pierduți în trăirea privirii

În puterea nopții nude șoaptele ne ajută să putem respira, să putem trăi, aud vocea ta, iubito: „iubirea noastră e sunet în goarna îngerului divin, sunet divin, nu mai am legătură cu mediul înconjurător când te privesc”, ce aş putea să mai spun când tu, raza mea de soare, îmi încălzești sufletul, îmi descătușezi trupul, cu iubire m-ai așezat în tot ce ai mai frumos, mai drag, nu am cuvinte să-ți mulțumesc, sufletul meu drag, toate gesturile tale mă atrag.

Prezentul este prezent în gândurile viitorului, iubirea este iubire în sufletele pure, nu mai putem exista fără știre, inima bate la poarta timpului în neștire, e dor, se cheamă pe sine, nici nu știu încotro să privesc, buzele mă roagă să le dau de știre, să le potolesc setea de tine, să le dăruiesc „strungăreața” pentru clipele de iubire, te privesc într-o altă fotografie, brațul meu este pe umăr la tine, ar vrea să rămână, o zi, o seară, o lună, o viață pe pământ, suntem amândoi, având dragostea stăpână.

Prezentul este „trăire adevărată, sevă din noi”, ascult și te ascult, iubită-mireasă din șoapte, este ora nesomnului din dorul ce nu-mi dă pace, îl rog să mă lase ușor, nu mă privește în față, îmi înțelege sentimentele și-mi dă o povață, e bine venită, e despre viață, vorbim și ne surprindem spunând aceleași cuvinte, poate telepatie, credință divină, ceva din univers ce nu e posibil să fie definit, Bunul Dumnezeu știe, sunt liniștit, destinul nu poate fi rescris, precum o poezie, acum în vara argintie.

În trăirea celestă iubita mea îmi scrie: „ai venit ca să-mi fii, ai venit ca să pot să fiu”, superbă femeie din poezie, îmi șlefuiesti cuvântul, îmi lustruiești gândul, ești eul meu, metafora ce-mi citește gândul, visul ce s-a transformat în realitate, desenul din cuprins, sensul din necuprins, intensitatea iubirii ce duce pe amândoi în cel mai frumos dans, simfonia florilor în 5 culori din 65 de nuanțe, mai presus de coloritul din lumea florilor, imperială prețuire a creației lui Dumnezeu, suntem 2 petale din frumusețea vremurilor.

Prezentul nu-i prezent absentului, el privește și nu înțelege trăirea privirilor meritate, noi mergem mai departe, tot mai departe, acolo unde ne conduce Cel de Sus, El cunoaște, El știe ce e de făcut, drumul nostru este luminat de Divinitate, prezentul este în prezent, filă cu filă spre libertate, niciodată nu vom clădi pe ruine, vom construi o puternică cetate, metafora este temelie, cuvântul este cărămida ce zidește spre durabilitate, precum un zid, liantul nostru este iubirea adevărată, o simțim prețuind-o trăind, tu și eu suntem cei ce decid.

Prezentul nu-i prezent absentului

În liniștea nopților aud netăcerea dorului ce-mi șoptește ademenirea, dinspre necuvinte spre cuvinte iubirea e pentru îndrăgostiții care o prețuiesc, pe tabla de șah a vieții trăite, iubita mea este regina, ceilalți sunt anonimii pioni, așa este povestea, unor absenți nu le permite „religia” să fie adevărați bărbați, frumusețea sufletului nu uită urâtenia comportamentului, niciodată nu iartă, dragostea nu trebuie șoptită, ea se citește pe chipul celor ce o merită, este o artă.

Iubirea nu este pentru cei ce au un nume nedefinit, iubirea e a celor ce știu respecta, puritatea verbului a iubi, demnitatea de a mulțumi Cerului pentru fericirea de a fi,

în cartea de onoare a celor norocoși să întâlnească jumătatea firii, sensul iubirii, sunt poetul ales de soartă, am întâlnit femeia ce-mi poartă gândul pe timp senin, acum sensul este comun, amândoi suntem sensibili, puterea dragostei este festin, visăm să mergem de mână spre colțul nostru din univers, având același superb destin.

În frumusețea verii prețuim ce ne este scris, versul din realitate, trăim liberi un vis, suntem ce ne-am dorit, femeia și bărbatul dintr-un colț descris în poeme, în paradis, senzualitate, impecabilă trecere la brațul numit fericire, divină compatibilitate, sublimă întâlnire la ora sufletului, magică cuprindere a trupurilor curtate de lumină înspre cer, se prea poate să rămânem la fel, dintr-o trăire este importantă porția de liniște din eter, noi suntem chemarea dragostei, o imagine a acestei lumi prețioase, iubire și mister.

Iubirea adevărată ne-a așteptat de mulți ani, acum, în prezent i-am răspuns prezent, nimeni, în afară de sufletele pereche, nu poate ști cât suntem de fericiți și puternici, în fiecare zi, este forța dragostei așteptate în serile târzii, bucuria când te aștept să vii în brațele mele, te sărut mereu așa cum ți-am promis, te iubesc atât de mult în infinit, supremul nostru legământ este trăirea în cuvânt, în pasiunea trupurilor zâmbind mereu, în frumusețea ochilor tăi ce-mi transmit strălucirea iubirii, în tot ce faci și simți sunt eu.

În prezentul care-i prezent te divinizez, minune, femeie din trăirea mea, cu simplu nume, sunt 4 și 4, te iubesc 5 și 5, splendidă poezie de dor, superbă rază de soare, în rest tot dor, se face dimineață în trecerea fugară, mergem cu pas apăsător spre camera albă, de odinioară, te-am așteptat în vară, ai venit cu iubirea imperială, de departe am înțeles că-i vară, iară este seară, mă uit în depărtare și zăresc un H, pleacă lin și singur, cu privirea-l urmăream, numai eu știu ce-mi transmitea inima, se mărea depărtarea și cu ochii minții abia o zăream.

Ortografia senzualității

Din fecunditatea vieții s-a născut iubirea pentru 2 ochi mari și zâmbet cald, povestea vie a unui tablou cu trei trandafiri de culoare roz, 3 cercuri superbe, atât în minte, celelalte sunt bijuterii din cutia cu valori adevărate, minuni din vis, ieri am construit rama pentru frumos, nu pot spune ce culoare are, e un curcubeu privirea ta, nici nu știu ce ți-am mai spus, senzualitatea buzelor tale nu este de descris, descătușarea trupurilor nu se poate scrie prin cuvinte, nu ar fi îndeajuns, e de nedescris.

Din ziua când am sărbătorit 7 la 3, nu mai știu nici să număr, de aceea mă folosesc de ieri să-mi adun câteva cuvinte, să-ți mulțumesc pentru mâine, pentru tot ce mi-ai dăruit minunea mea, e magică iubirea noastră, nici nu știu ce a fost, nunta florilor, ziua zorilor, jocul privirilor sau privirea jocului, nimeni nu seamănă cu noi, este greu să întreții jarul dacă se stinge focul, scânteia din ochii noștri aprinde răsul de la surâs, clipa de la clipă, suntem 2 păsări în zbor, sunt atât de ieri în dansul trupurilor, tu ești totul meu, a mea aripă.

Din visul meu te rețin numai pe tine, superba mea trăire, dimineața a început cu un sărut, cu iubirea în brațe, cu brațele desenând cercuri pe coapsele tale, cine le știe numărul, cine? ești pictura vieții din zile, supremul gând ce vine pe aripa vântului ce-mi bate la fereastra 3, sunt acolo și ești aici, aici în fiecare vers, acolo în fiecare poem, aici în fiecare gură de cafea, dacă ar fi să te vreau întind mâna spre ceașca cu cafea și ating lavanda ce-mi aduce zâmbet, pretutindeni ești mângâiere, ești în totul meu, ești melodia pe care o ascult acum, ești sunet.

Din nou sunt ieri, în tabloul ce ne reprezintă, suntem 3 și știi ce știu, noi 3, o superbă poveste, dinspre suflet spre trup am înțeles ce este dansul, dinspre trup spre suflet am înțeles ce este iubirea, dinspre tine spre mine am înțeles ce înseamnă să prețuiești tot ceea ce dăruiești, desăvârșirea, nici nu m-am trezit bine, din somn, și am întins mâna să te prind în sărutul ce scrie alt poem, senzualitatea se scrie prin inimi, prin puterea de a ști ce este important în trecerea din fiecare zi, sunt atât de ieri, în azi, privesc și sărut și o fotografie, te ating și brațele noastre se cuprind și astăzi.

Din nou sunt azi, ieri nu mă lasă să beau cafeaua cu metafora mea, o aștept lângă mine, în redacție, știu că este puțin ocupată, are de rezolvat un protocol, semnat și parafat cândva, azi e simplu decor, mă uit în jur și mintea mea joacă șah, privesc un pion și gândesc la regină, este soare pe tabla de șah, este senin timpul iubirii, ce poate fi mai minunat decât o rază de lumină, mă uit și-i văd mersul lin, îi mulțumesc și fac o reverență pentru destin, îi mulțumesc iubitei, este dar divin în trăirea vieții, nu știu ce aș fi fără iubire, aș fi băut singur cafeaua amară a vieții, nu știu ce am fi făcut noi, poeții.

O PERNĂ MAI BUNĂ

O pernă mai bună

Unul doarme noaptea
 Cu pistolul încărcat sub pernă
 De spaimă. Pentru mai multă siguranță.
 Altul n-are spaime. Sub pernă are
 Un pachet de prezervative
 Altul are o carte, altul are un caiet
 Și un stilou ca să-și noteze gândurile
 Ce s-ar putea pierde în neant
 Unul are sub pernă chiloții iubitei
 Dar sunt unii care nu au nimic
 Sub pernă.
 Unii nici măcar nu folosesc perna
 Dar beau seara un litru de apă
 Și se culcă devreme. Obiceiul acesta
 Previne cancerul de piele, negii
 Râgâielile și acneea. Da, da
 Chiar și apneea!
 Certurile, gelozia, trădarea, stresul
 Minciuna și frica îmbolnăvesc inima
 Ficatul și psihicul. Psihoticii
 Se tem permanent. Doctorii le recomandă
 Să aibă un somn bun
 Să doarmă pe o pernă cât mai bună și
 Sub pernă să aibă tot timpul un pistol
 Cu cartușul pe țevă.
 Cel mai rău este de cei săraci care
 N-au bani să-și cumpere un pistol
 Și nici gloanțele necesare.

Poem (72).Imperfect

Am numărul șapte sute doi
 M-am născut pe paisprezece, luna
 A unsprezece o mie nouă sute patruzeci
 Și patru, port numărul patruzeci și doi
 La pantofi, am un metru șaptezeci
 Și doi înălțime, perimetrul toracic
 (nu știu cât am, nu m-am măsurat!)
 Locuiesc în apartamentul
 Paisprezece, am numărul de telefon
 Unu, doi, cinci, nouă, opt, șase primesc
 Scrisorile la cutia poștală Nr. șaiszeci și opt
 Mă aprovizionez de la alimentara
 Nr. douăzeci
 Și trei, port cămăși numărul patruzeci
 Și doi cu doi, folosesc ochelari cu plus
 Doi și șaptezeci și cinci, la doisprezece
 Ani am terminat șapte clase, am câte cinci
 Degete la fiecare picior și la fiecare
 Mână, așa cum au toți oamenii, am
 Doi plămâni, două urechi, un singur nas
 Doar o ceafă și mai multe milioane de fire
 De păr răspândite pe cap, în nas și în cele
 Două urechi, pe piept și în alte zone.
 Eu sunt sub semnul numărului! Sunt

Un număr de la cap până la sfârșit!
 Totul este număr! Eu sunt număr, tu ești
 Număr, ei, ele, toți...
 Și totul ar fi perfect dacă n-ar apărea
 Imperfecțiunea! Strada pe care locuiesc
 Are un altfel de număr, se numește
 Strada Radu cel Mare! Nu cum ar fi
 De exemplu
 Strada șaptezeci și opt,
 Sau o sută douăzeci și patru.
 Municipality
 Nu vrea să adopte sistemul numeric
 Pentru străzi. Primarul a justificat așa: ce
 Este perfect este, în mod sigur,
 Defect!

Negru

Mă întreb, Domnule Doctor
 Ce ne-am face noi dacă ar trebui să luăm
 Tot timpul pastilele pe care ni le dai
 Zilnic
 Ca să nu mai avem halucinații. Și
 Ce ne-am face dacă nu ni s-ar părea
 Că ni se pare?
 Recunosc, Doctore, întreg discursul acesta
 Nu are nimic estetic în el
 Ba chiar pot să spun: e o barbarie
 Un abuz, o mistificare, un artificiu sau
 Alceva, poți să-i zici cum vrei! Asta
 Îmi aduce minte de Lebăda Neagră care
 Cântă o singură dată în viață
 Tristă
 Cu puțin timp înainte de a muri.
 Dar de unde să luăm noi lebede negre?
 De unde? Eu n-am văzut niciuna!
 Uneori, prind vreo lebădă albă
 Obişnuită
 O vopsesc în negru, după care o oblig
 Să cânte
 Dar, vezi, ea nu are de gând să moară
 Nu vrea să cânte
 Și tace! Tace!
 Iar eu o înjur zicându-i că e mincinoasă
 Escroacă, javră, primitivă, incultă
 Și e păcat de bunătatea de vopsea
 Prăpădită de mine ca s-o fac neagră.
 Iartă-mă, Doctore că te-am ținut
 Cu pălăvrăgeala asta
 Fi-ți-ar pastilele ale dracului
 Că de la ele mi se trage!...

În zori

Duc mâna dreaptă pe sub piciorul
 Stâng sau pe la ceafă
 Și mă scarpin la urechea stângă.
 Nu știu ce m-aș face dacă mi-ar lipsi

Una dintre ele: urechea sau mâna!
Sau și urechea și mâna!
Cum să te scarpini cu o mână pe care nu o ai?
Sau la o ureche care îți lipsește?
Sunt întrebări la care nu voi găsi
Niciodată răspunsuri. Vreau să îmi
Scriu neliniștile și întrebările:
Cum arată sau
Cum se manifestă un parazit al
Puricelui? Ce trăsături distinctive
Are prim-ministrul paramecilor?
De ce moartea este democratică
Deși se întâmplă o singură dată
În viață? Și mai zic:
Ce surprinși trebuie să fie eschimoșii
Care ajung în Iad și dau de pălălaia
Focului de acolo
Și ce dor trebuie să li se facă
După un țurțure de gheață!

Țin postul ocupat

Zi mohorâtă
Ploaie mărunță
Străzi pline de oameni
Oameni amfibie. Ne adaptăm
Perfect.
A murit măturarul. Lingurarul.
Era mărunț, bătrân, slăbănog
Striga: a venit Măturarul!
A venit Lingurarul!
Nimeni nu cumpără măhuri
Nimeni nu cumpără linguri
Nu mai sunt bani taică, zice el
Lumea nu mai are bani.
Eu m-am născut în locul altuia
Era postul liber
Poate chiar îl refuzase careva
Nu-i convenea și de-aia
M-a plantat pe mine în locul lui
Nu mi-a spus nimeni ce trebuie
Să fac
Nu mi-a prezentat nimeni
Fișa postului cu obligații și cu
Îndatoriri, de-aia sunt năuc
De-aia nu înțeleg nimic deși
Mă străduiesc, sunt cel care
Trebuie să țină postul ocupat
Până la întoarcerea titularului
Între timp vând măhuri
Între timp vând linguri de lemn
A venit lingurarul
A venit măturarul
Nu mai cumpără nimeni, taică
Nu mai are lumea bani!

Fluturile traversează șoseaua

Ora unsprezece și treizeci de minute.
Cercul pe o șosea cu viteza de
Optzeci de kilometri la oră. Afară
E soare. Afară e cald, e lumină
E timp frumos, e armonie. Afară!
Într-o toamnă frumoasă ca asta
Aș vrea să scriu o poezie
Sau să mor.
Un fluture viu colorat traversează
Vesel șoseaua. Fără să se asigure
Și intră direct în botul mașinii mele.
Să mai spun ce-a pățit?
Ce o fi fost în mintea lui
Când a început să traverseze șoseaua?

Ce o fi fost în mintea lui când
S-a trezit în fața bolidului?
Ce o fi fost în mintea lui
Auzind cum îi pâraie oasele și
Cum țâșnește afară din el
Sufletul ca un abur sub presiune
Și începe să zburde
Prin albul plin de vibrație
Al acestei zile frumoase?
Ora unsprezece și treizeci și unu
De minute!...

Meteoritul

Până atunci eram vesel, cred că
Îți aduci aminte! Pentru că aveam
Un dinte lipsă în partea dreaptă sus.
Apoi...
A căzut un meteorit într-un râu
Șaisprezece persoane au murit
Dar asta se întâmplă frecvent și
Agitația produsă e maximă.
Ne se știe dacă cei loviți de meteorit
Erau ruși, chinezi sau de-ai noștri.
Întrebările sunt multe, de unde? cum?
Oamenii ăia aveau vreo treabă acolo?
Era un râu mare sau o baltă oarecare?
La fața locului au fost doar șaisprezece?
Alții au reușit să scape cu fuga?
Era mare sau era mic
Meteoritul?
Cu ce viteză a lovit pământul?
Dar astea sunt întrebări stupide
Nu merită să-ți pierzi timpul
Cu așa ceva și de aceea
Eu am rămas cu surâsul meu atrăgător
Datorat aceluia dinte lipsă
În partea dreaptă sus.

Parisul-un oraș dement

Ajuns aici, mi-am cumpărat pantofi
Noi. Dar și ăștia mă strâng
Mă chinui, asta e prima impresie.
A doua impresie: africani, asiatici
Motociclete japoneze, multe. Și multe
Gunoaie aruncate pe jos. Cunosc!
Îmi fac o poză lângă statuia lui Augustus
Și lângă doi arabi
Care molfaie gumă de mestecat
Gioconda în tabloul din muzeu
Este o femeie obosită, bolnavă, plictisită
Nici frumoasă, nici urâtă, nici tânără
Nici bătrână, nici femeie, nici bărbat...
Bulucale în fața Giocondei
Biata femeie o să orbească din cauza
Aparatelor (mii!) de fotografiat
La Paris toți oamenii sunt deștepți
Pentru că toți vorbesc curat franceza
Și sunt iuți de mână, profesioniști
Aseară mi-au șterpelit portmoneul
Cu acte și bani
Stau și beau o cafea (tare!)
Pe Champs Elisees. Un fel de șosea
Zgomotoasă, dementă, deci scârboasă
Parisul e un oraș dement
Îți vine să demolezi totul!
O amintire de la Paris: Venus
Din Milo are coapsa stângă mai lungă
(o fi puțin șchioapă?)
Și coccisul mai sus decât ar fi normal.

Constantin Voicu

SUB GRINDINII DE COVID (Cuvinte pentru cer)

1.

Cu lacrima sculpez cuvântul
Ce l-am primit de la părinți,
Și-acum părinții mei sunt sfinți
Că-mi îngrijesc, din cer, mormântul.

De-a lungul zidului de lacrimi,
Se mișcă umbra lor domoală
De parcă sunt în bănci, la școală,
Feriți de vânturi și de patimi.

De-acum mi-ncerc și eu norocul
Că noaptea anului e lungă
Și nu am nicio frunză-n dungă,
În gândul ei să-mi poarte locul.

Cu dor, îmi primenesc momente,
Decoruri, preafrumoase creste,
Că-mi încolțesc, și-mi sunt prezente,
Semințe - file de poveste.

2.

Mai singur sunt. Dar, niciodată!
De-aș fi atât de singur...Sunt!
Mă-ntunec în singurătatea
Neadormită, sub pământ.

Și crește-n urma mea ovăzul;
Și grâul crește; și porumbul;
Încăpător îmi e doar văzul
Tristeților, și greu-mi, plumbul.

M-apropie singurătatea...
De timp, cu gândul, sparg tăria,
Căci viața, clipa mea, e glia
De care sunt legat cu partea.

Oooo, vreme... Îmi întârzie vremea,
De a pleca. Plecat departe,
Mă voi deschide ca o carte
Să mă citească ploaia, vremea!

3.

Spune, tu, copile, cine
E aducător de bine?

Este domnu-nvățător
Și cu omul muncitor?

Zeci de flori neîntrecute
Și cu zarzării din curte?

Merii, perii și cireșii,
Bunicuțele și-uncheșii?

Cel ce-nvață și citește
Mâna lui care te crește?

Cățelușul care latră
Lângă focul tău din vatră?

Ori căluțul din poveste
Că te poartă sus, pe creste?

Mamele care coc pâine
Și sunt azi precum și mâine!

Ține minte, laolaltă,
Toate, binele ți-l poartă.

4.

C-o mască de mascaradă
Și politici de doi lei,
Cad troiene de zăpadă
Peste țara de eroi.

Avocații dau năvală
Peste regulile simple,
În instanțe, filme, școală,
Scuipând coji peste morminte.

Nu cu urlete și circuri
Găsim calea cea mai bună,
Nici cu vorbe și nimicuri
Pentru gloria străbună.

Dreptul nostru-i să trăim,
Libertatea-i dreptul nostru;
Cu iubire, să iubim!
Ce-i al meu, n-o fi și-al vostru!

Dacă ne gândim la semeni,
La cei dragi, cu munți, cu mare,
Cum ar fi să fim frați gemeni,
Necălcându-ne-n picioare?

5.

Cunună-ți-se umbra
Cu chipul meu duios,
Acolo unde spuza
Nu e nici sus, nici jos.

Cunună-ți-se mâna
Cu mâna mea de scris
În toată săptămâna
Din visul meu de vis.

Că de ți-am prins călcâiul
Călcând în pasul meu,
Se leagănă-n zori grâul
Când mai ușor, mai greu...

Că de ți-am prins umbrirea
Umbrind în calea mea,
Iubita mea, iubirea
Nicăcând nu va cădea.

6.

Cu sfânta mea și marea
Duminică de azi,
Lumină-mi-se zarea
Ascunsă între brazi.

Lumină-ți-se umbra
Sub care-s, și-ngenunchi,
Și râul meu și unda
Miratului meu trunchi.

De mi-aș vedea apusul
Trăind la răsărit,
Acolo, nepătrunsul
Începe nesfârșind...

7.

Tot mi se pare că ne mai iubim:
Tu, una-n cer, și eu, azi, pe pământ,
De la-nceputul lumii că ne știm,
Că ne-am rostit cu primul ei cuvânt.

Că ne vorbim de dincolo de vremuri,
Și ne trimitem semne cu povești,
Iar când, de versul meu, începi să tremuri,
Și, nevăzută, lângă mine ești...

Sunt trist. Și-atât de trist îmi e tavanul
Că-mi stă să cadă pe deasupra mea,
Și, trist, îmi înflorește și castanul,
De lângă mine, rezemând o stea.

Sunt fericit că-mi dai din strălucire,
Când noaptea îmi apari, pe cer, în vis,
Și toată noaptea, cu a ta iubire,
Revezi, o clipă, tot ce eu ți-am scris.

8.

Mai trec-n zbor câte-o suflare
De vânt, deasupra vieții noastre...
Și nu-i de munte, nici de mare,
Ci vânt de înălțimi albastre.

Ea, uneori, este mai scurtă,
Și, alteori, este mai lungă,
Dar când o prind că este mută
O și stârnesc să vină-n rugă.

E-o trecere de azi pe mâine
Prin amintirile de ieri,
Firimitura mea de pâine
Înlăcrimată-i de dureri.

Mai fericiți, unii de alții,
Acoperind brazii noroși,
Căci munții noștri sunt înalții
Vulturi de timp, cu ochi sticloși!

9.

Sub cruci însângerate de Covid,
Dorm, rătăciți, copii, părinți, bunici,
Și-atâtea drumuri urma lor închid
Celor ce sunt și dragi, și dreți, și sfinți.

Alai domnesc, cuprins cu dor, de îngeri,
Cu-ngăduința veacului pierdut,
S-a risipit prin văi adânci de plângeri
Înfiorându-și lacrima din lut.

Și timpul trece. Trece tot mai greu.
În stăruința noastră de a fi,
Nemaicrezând, mai crede Dumnezeu,
Și El, izvorul zorilor de zi.

Vino, iubito! Sufletu-mi, din vid,
Ți-așteaptă chipul dus de-o grea lumină
Sub crucea-nsângerată de covid,
Tu, floarea mea divină...de m-alină!

10.

Cât de frumoasă-i ziua ta\
În toamna-n care amurgești
O iarnă ca să poți visa
O primăvară ca-n povești.

Și bați cu frunza ta ferești,
Salcâmule! Privighetori,
De-acuma nu le mai topești,
În flori, de mii și mii de ori!

Securea te-a lovit din plin;
Și nu-l vedeai, și nu-l simțeau,
Crezând că poate-i un destin,
Mai vechi, pe-acest picior de plai.

Dar noaptea care ți se-așterne
De azi, pe umbra ta, duios,
E focul negurii eterne...
Că mi te-ai stins, salcâm frumos.!

11.

Bună dimineața că exiști;
Ochii tăi albaștri, verzi, ori triști.

Ochii tăi, curați, în flori de măr,
Zile-nopți, deschiși pe adevăr.

Totdeauna, de izvor legați,
Zile-nopți, privind peste Carpați,

Într-un miez al conștiinței vii,
Printre lacrimi, ocrotind copii.

Stare de asediu și război,
Cu furtuni, și fulgere, și ploi,

Ochii tăi, deasupra, privesc triști
Dorului în care mai exiști!

CRĂCIUNUL MĂ DOARE

Crăciunul mă doare

Crăciunul mă doare, căci nu-i ca odată,
Mă ninge pe suflet cu stele și nori,
Cărări viscolite, nămeți prin ogradă,
Și-un strop de colindă-mi străbate prin pori,

Aud clopoței, vin copiii cu „Steaua”,
Tătuca și mama bănuți zornăiesc,
Și-mi cerne prin gânduri, sălbatică, neaua,
Prin minte-mi trec sănii și cai tropotesc,

Îmi dau cozonacii afar' din covată,
E jarul încins și cuptoru-ncercat.
Zicând „Tatăl nostru”, la ușa-i curbată,
Cuvintele mamei prin vreme străbat.

Miroase-a vin fiert peste tot, și-a sarmale,
Mă-ntorc să le văd pe cuptor aburind,
Dar focul e stins și covețile-s goale;
Sunt aburi din vremea trecută venind.

Cu nasul lipit de fereastra visării,
Pe moșul cu cerbii din cer îl mai chem,
Chem aștrii sclipind pe întinderea zării,
Dar toate se-adună mereu ca-ntr-un ghem.

Se-așterne o pace de cânt și lumină,
Omătul tot crește, secundele trec,
Adorm rătăcind prin povestea divină,
În care, copil, peste timp, mă petrec.

Sunt omul de zăpadă fără nume

Mi-apasă, mamă, viscolul, pe vise
Și nu-mi găsesc papucii fermecați;
Mai lasă-mi, tată, ușile, deschise,
Căci le-au închis de când sunteți plecați.

Cu palmele-n noroiul hâd și rece,
Alunecând pe mazăga unor văi,
În astă iarnă frigul mă petrece
Și-nsingurarea mută din odăi.

La stânga mea e burniță și ceață,
La dreapta - doar un crivăț nemilos,
'Nainte-mi stă un pedestal de gheață,
În spate - lunecușul argilos.

Deasupra, totuși, mai există cerul
Și-ștept să pot zbura din trupul greu,
(De - ochii nu mi-or îngheța, sub gerul
Acestei ierni), să-l văd pe Dumnezeu.

Căci prea ești rece, iarnă... și mă doare
Urma de pași, sfârșind pe sub uitări.
În lume va fi mare sărbătoare!
În mine - se tot cască depărtări.

Sunt omul de zăpadă fără nume,
Stând neclintită-n trupul de omăt.
Mă vor topi cuvintele postume
Și-oi curge în pământuri îndărăt.

Un bătrân

Aplecat peste omătul troienit, pe ulicioară,
Trece lin, cu mersul moale,
un bătrân cu-a lui povară.
Ține strâns de țolul aspru –
cu vreo două legături
Făcut sac – să poată duce,
din pădure, uscături.

Pe căciula-i învechită
cad zăpezile de-o viață,
Haina roasă adunată-i
cu-un cordon de zdrențe-n față,
Bumbii au căzut, dar baba
n-a mai fost aici, să-i coase.
Sub pufoaică stă ascunsă
numai o mână de oase!

Măinile-s înfășurate
doar în cârpe din ștergare,
Iar din cizmele de gumă
ies obielele murdare,
Rupt în coate și-n genunchii îndoți,
străbate locul,
El cu ochii minții vede
cum îi arde-n vatră focul...

Pojghița sub pași trosnește,
iar omătul cerne, cerne,
Pe cărarea cea îngustă
tot mai aprig se așterne.
Înghețat, urmează drumul
care duce spre bordeiul
Unde nu mai este pâine
și s-a terminat uleiul,

Dar visează la căldură,
trupul rece să-i alinte,
Undeva, prin pod uitată,
o găsi el niște linte.

Și mălai de-o mămăligă de-o mai fi,
încă nu știe.
Visând cum aprinde focul,
îl cuprinde-o bucurie

Și mai cu nădejde calcă,
ușor pasul îl grăbește,
Dar prin viforul năprasnic
o lumină îl orbește,
Iar doi domni, în uniforme,
cer ceva ce nu-nțelege,
Cer anume documente
și-i vorbesc despre o lege,

Spun să lase legătura de pe umeri,
jos, îndată!
Și un anumit articol dintr-o carte îi arată.

El nedumerit ascultă și privește cu mirare,
Pune crengile-n zăpadă,
nu pricepe legea care

Poate pune stăpânire
peste focul din bordeie
Ca și cum s-ar putea pune lacăte
pe vreo scânteie!
Apoi lasă-n drum tot visul cel frumos,
cu crengi uscate
Și se pierde-ncet,
de parcă veșnicia o străbate.

Se rostogolesc, amare,
două lacrimi, pe sub barbă
Și pe Dumnezeu îl roagă
să îl ducă lângă babă,
De-o fi cald sau o fi rece,
cum o fi, nici el nu știe,
Doar oftează și se duce
prin zăpada argintie...

Ierni neiernate

...și-mi plouă agale pe iarna de humă,
N-am fulgi de zăpadă, decembrie-i mut,
Iar negura deasă toți munți-i sugrumă,
Umbrindu-și prin sate colindul gemut.

Nu știe pământul, precis, anotimpul;
Dedat primăverii el prinde-a-zvâcni,
Copacii prind muguri urmându-și răstimpul,
Iar câinele sorții începe-a crâcni.

Atrase-n capcană dau florile-n câmpuri,
Sub geam, trandafirii boboci și-au pornit,
E plin de băltoace murdare sub dâmburi,
Și pare că timpul minciuni a scornit.

O iarnă ne-afundă de tot sub omături,
O alta nu știe să cearnă zăpezi,
De parcă prin cer s-ar roti niște mături
Ce strică tot rostul din vii și livezi.

Țăranul rostește în șoaptă, „Nu-i bine!”
Și cruce își face spre boltă privind,
Iar plouă cu ierni neiernate, prin mine,
Cu-ngheturi târzii primăveri otrăvind.

Rai fără de rai

Te-ai grăbit, decembrie, să vii.
Vai, cât de amarnic mă tot ninge!
Și-n noaptea minusculei chilii,
Spuza de pe vatră mi se stinge.

Mă tot latră câinii peste gard,
Parc-ar sta la pândă, să mă rupă!
Niște flăcări obosite ard;
Eu golesc a întristării cupă.

Nici colindători pe la ferești
Nu se-aud, nu spintecă tăcerea...
Numai niște cete îngerești,
Când și când mai umplu încăperea.

Mă răpesc în taină până-n zori
Și mă poartă-n carele celeste,
Poate mi-oi găsi colindători
Pentru vestea mea fără de veste.

Mută-i noaptea, iarna-i fără grai,
Nu se-aud decât troznind pereții.
Raiul a rămas fără de rai;
L-au acoperit de tot nămeții...

Iarna la noi

Când soarele rece sclipind
Pe neaua din lungul cărării,
E-un câmp de luciri licurind
Albastre, pe-ntinderea zării,

Când zbiară mioare pe drum,
Și câinii le mână din urmă,
Iar dense fuioare de fum
Coboară încet peste turmă,

Trec sănii cu boi înjugăți,
Se-aud scârțâind prin omături,
Păstorii, de frig înghețați,
Ascunși pe sub bonde și pături,

Când chiciura tot a brodat,
Și-n margini de codru se-aude
Un lup ce s-a pus pe urlat
De foamea ce-n trup îi pătrunde,

Pe albul zăpezii șezând,
Căpițele par mai înalte,
Vezi țurțuri de gheață-atârând
De streășini, ca niște smaralde,

E iarnă din nou pe la noi,
E dalba zăpezii crăiasă,
Cu ghețuri, omături și sloi,
Se-ntoarce din basme, acasă.

George Ionitã

ÎN SEARA DE AJUN

în seara de ajun

în seara de ajun
aș vrea să fiu iar copilul sfios
vestindu-L pe Cel bun
pe domnul Hristos

să mă văd alergând
pe ulițe ninse
la porți colindând
cu felinare aprinse

să-nfrunt gerul de afară
și aerul rece de iarnă polară...
dar cui îi pasă în astă seară
când renii din ceruri coboară

e noapte și e târziu
luna se-nalță prelungă
copilul de ieri n-am să mai fiu
doar timpul o să mă ningă...

ai luat cu tine...

ai luat cu tine doar amintirile -
câte au mai rămas
lăsând aici
scăunelul cu trei picioare
nu îți va mai fi de folos
și oricum
el trebuia să rămână aici
apoi ai încuiat încet ușa
trăgând parcă de timp
o dată...
de două ori...
și ai pus cheia cu grijă
sub preșul țesut de mama
din cârpe colorate
ai inspirat adânc din aerul acesta
de toamnă târzie
și m-ai întrebat
„acum, încotro mergem fiule?”

te-am așteptat...

te-am așteptat să vii aseară
să-mi umpli gândurile mele
priveam cum iarna
ninge trist afară
punând în calea ta
un alb covor
de neatînse stele

și-am fi plecat
pe părțile moi
strivind sub pasul nostru
neînceptele zăpezi
și viscolul ar fi suflat
printre nămeți
să nu rămână urme înapoi...

de aici...

de aici
totul se vede printre zăbrele
cerul
iarba
valul...

de aici
totul se simte printre zăbrele
golul
speranța
coșmarul...

de aici
nu poți evada
decât într-o lume
în care nimeni
timpul nu mai măsoară
căci totul e cerul
și noaptea
și golul...

uneori... (tatălui meu)

mă întreb uneori
unde este lumina din privirea ta
de ce ea se oprește în gol
sau poate dincolo de el
de ce amintirile tale au devenit
de nepătruns
iar lumea ta nu mai este și a mea
de ce mă întrebi de prea multe ori
„pe fiul meu
l-ai mai văzut?”...

se-adună anii

se-adună anii împovărați de zări
pe frunzele-arămii
lumina cade cenușie
din cerul răscolit de nori
și atât de aproape
în care și-au înfipt
ca niște rădăcini vârfurile lor
copacii

mă simt străin și fără rost
și-aceia oglindă caut
cu chipul ce mi-a fost odată mie

nisipul în clepsidră grăbit se scurge
tot mai anost
iar clipa ce se naște
e deja târzie...

psihedelic

am împărțit luna în două
o parte pentru tine
cealaltă mie
și noaptea a devenit mai tristă
grunjoasă
nici câinii nu mai știu
la care să latre
de după umbre
regina nopții își scutură parfumul
înnebunind fluturii...

amușinez aerul acesta mirosnic
și-mi apăs urechile
să nu mai aud țârâitul greierilor
ascunși până în mintea mea
să pot măcar visa
să ascult iar Ummagumma...

însemnul unui rid

cum tremură această clipă
într-o bătaie de inimă
și însemnul unui rid
cum valul fărâmițează nisipul
la țărml unei mări
acum a...rid
cum vântul adie
și frunza unei toamne poartă
în vrie
cum mie un rid
a...rid
cum ție...

a nins...

a nins...
privesc albul imaculat,
neatins, virgin...
sub el se ascund gunoaiele,
scuipatul de ieri...
e multă liniște,
o liniște care îți apasă timpanele...
nici câinii nu mai latră...
doar focul în sobă trosnește
din când în când,
licărind întunericului...
dar această lume feerică se va topi
și va curge ca o lacrimă,
dezvelind iarăși gunoaiele
și totul va fi cum a fost,
până și respirația va fi la fel de gri...

eu/tu

de-o parte eu -
tu de cealaltă
și între noi un zid transparent

de care ne lipim mâinile
buzele
mimând o îmbrățișare
un sărut...
doar privirile ni se întâlnesc
ca și cum zidul nu ar fi
uitându-ne așa ore întregi
poate chiar ani
până ce ochii ni se golesc
am putea crede atunci
că niciunul dintre noi nu a fost
adevărat
dacă.n-am avem fiecare lacrima
celuilalt...

bogat de singurătate

îți aprinzi iar o țigară bătrâne
și tragi adânc fumul
încându-ți plămâni
ai făcut un drum lung
și ai lăsat în urmă bucurii
tristeți
multe iubiri
pe unii prieteni
și cu cât ai pierdut mai mult
cu atât ai devenit mai bogat –
de singurătate
acum ești unul din bogații lumii
chiar dacă te simți mai singur printre toți
printre toate

și iar îți aprinzi o țigară
trăgând adânc fumul
te uiți cum arde tutunul
cum rămâne doar scrumul...

la o țigară

să te trezești în fiecare dimineață
doar cu perna în brațe
cu toate visele nevisate
să-ți faci singur cafeaua
și să-ți aprinzi o țigară
să tragi adânc fumul în piept
ca pe o îmbrățișare
uitând să mai respiri
apoi alta și alta
până se umple scumiera
abia atunci poți mormăi
scrâșnind printre dinți
mama ei de viață!

singurătatea poetului

te-am așteptat să vii întreaga noapte
pe-aceiași bancă doar de noi știută
ploua și vântul mă izbea-ntr-o parte
din toamna abia începută
dar tu nu ai venit
și-am strâns la piept numai regrete
spunându-mi trist
abia șoptit
ești singur iar poete...

CONTRAPUNCT

Contrapunct

Ne tace zidul din spatele tunelului.
Speranța sângerează pe sâni și ziua de ieri
nu mai are nevoie de aer.
Eu vin să-ți opresc respirația,
copil al minciunii, copil al nimănu
și-al tuturor...
Ziua de azi se stinge pe bronzul
statuilor furate. Haita urlă
pe spatele zilei de mâine.
Desuet și amar, gândul se-ngroapă în gând.
Ar fi nevoie de ceva. Ar fi nevoie de toate.
Ziua de mâine galopează deja
pe cercul de răni ambulante.

Melancolie

Mă privesc în oglindă
și chipul meu se scutură de mine.
Plutesc între vrăbii cu miros amar de frunze.
Toamnă. Particule de aer grijuliu
îmi amintesc că sunt.
Umbra lor mov
prin pânza freatică-a ochilor
lunecă moale.
Încerc să strig
și mă agăț de fluturi
orbită de zbor.

Rocada cu îngerul

E-aproape o vină-ntâmplarea că suntem
pe aripa acestui vultur bătrân
și lovim amândoi singurătatea
cu clipa dintre două abisuri.

Îngerul nopții pansează lumina
pe ochii orbului
și aerul se sparge-n oglinzi sunătoare...
Risipă de roșu
pe liniștea-nnegrită –
focul.

Cineva strângea petalele căzute,
se ofilise un strigăt,
încă unul,
ecoul plecase și el
în alt frig.
Eu ardeam mai departe
numele tăcerilor pe zid.

La ora-aceea strada se subția prin sânge,
o traversau miriapode fumegând
pe cercuri prăfuite.
Era o sărbătoare a faptului mărunț
și lumea încăpea într-o mânășă.

Ecoul străzii mușca
din urmele pașilor,
însângerat – asfaltul
sub tălpile goale.
Și astfel trecea
neștiut,
El cu sine, poetul.

Dansam pe eșafodul aprins
între fereastra mea și Carul Mare.
Cuvântu-agoniza pe pietre-ghilotină
și-n labirinte triste
statuile căzute de pe socluri
se duelau cântând.
Se lumina a moarte-n
îngerul nevrotic
și mă-necam în râsul
clovnelui nebun.

Cine sunt eu
s-aud desfrunzirea luminii
între zid și cămașa reptilei...

Ochiul de rezervă

Plouă peste oraș pieziș, aberant,
trece sergentul cu liniștea-n oase,
încremenită după orar;
între tăceri și-o bătaie de clopot
lunecă grijile-n vina din noi –
vina că suntem, vina că ardem
după tăceri.

Nu se întâmplă aproape nimic,
doar că plouă pieziș, aberant peste oraș,
culoarea curcubeelor
se-nchide-n ochiul de rezervă
peste retina zgâriată.

Se măsoară sfârșitul,
ori poate-nceputul,
cu picătura, cu lacrima,
cu așteptarea...

Aproape nimic

Statuia din piață nu mai este pe soclu,
iarba din parc a murit vara trecută,
când au plombat soldații beton
pe-oboseala așteptării.
Și n-a mai fost aproape nimic
să zgârie tăcerea asfaltată.

Dimineața trece prin dreptul ferestrei
și-i văd din când în când
vene-negroșate
pe mâinile gunoierilor din parcare.

Mi-e somn de-atâta-ncetineală-n jurul meu,
mă prefac și eu în omul-silă, omul-lehamite,
omul de carton –
visul meu s-a rostogolit aseară,
pe covor, cu ziaru-ntr-o scrâșnire amară.

Mi-e somn în somnul meu neiu bit
și acopăr oglinda cu fardul complice
mai vechilor gânduri de sub amintiri,
unde mai arde cenușa –
prin ce minune, prin ce minune oare –
peste acel Niciodată
de la capătul liniei...

Ecoul silabelor fragile

Până și moartea are gust de metal
pe-asfaltul numărât
în treceri de pietoni clandestine,
încremenite în frigul din oase
și-n rănilen-toarse
cu sângele-n craterul zilei de mâine.
Noapte cu gerul pe tâmple.
Suntem orfanii copilăriei
cu pietre în mâini și la glezne.
Suntem ecoul
silabelor fragile ce-au dezertat
între pietre și vid,
în urma ultimului tren
cu Sancho Panza.

Peste umăr

Am fost prezenți la ora-nchiderii –
din subsol mai ieșeau aburi de uimire
și cadranul ceasului se-ntuneca în cifre,
cifre-nghesuite la-ntâmplare... eram confuzi,
lungiți ca omul-gând, ca gândul-lumânare,
pe roata zilei se-nvârteau șătrarii
și iarba mirosea a fum și a rachiu,
se înnopta a trist și a pustiu,
pe nenoroc creșteau cumiți salcâmii
și ne-ntrebam ce căutam – nebunii –
sub roata obosită de-atâta hoinăreală...

Și-am fost prezenți la execuția finală:
era mai mult ca moartea,
era un fel de nimeni,
prin sângele scriind penumbre de nesomn,
reverberând tăcerea-ntr cifre și zăpezi
amorfe-nșelătoare...

Tonomatul cu stele captive

Eram purtătorii de lectici
alergând între-a fi și-a avea,
când urbea scuipe seminte
și vinde neant lângă strană;
eram modernii Sisifi
cu ziarul de seară strecurat clandestin
prin stratul subțiat de ozon
și de stele captive,
auzeam
somnul oaselor troznind indiferent
și nimeni de ce nu știa
și de cine
treceam numărați la grămadă,
sub cădelnița vremii,
cu ziarul de seară foșnind clandestin
în aburii zilei de mâine.

Elegie

Eram, până la urmă, și strigăt
și rânjet de vorbe pe pâine,
călăi fără nume-ntr noi
și umbrele noastre de mâine,
înteram între inimi cu noaptea pe-afară –
apostroful de rugină în ploaia de vară –
noapte de inimi,
de cântece-asprite-n tăcerea de ieri...

Eram algoritmi de-nțelesuri și vreri,
mai sălbatici c-un semn de cearcăn de lună,
de stihie prinsă-ntr noi și minciună.

Eram, spun, eram într-o altă legendă; și azi
te-ntreb, ce-ai făcut cu inima ta, nu mai arzi
întâmplarea-n văpaia nătângă
din ochiul sortit jumătate să plângă?...

Infinit

La miezul nopții-am oprit
corabia de amănunte
și-am sărutat infinitul
pe umărul tău.

Îmi face cu ochiu-nțeleptul
din oglindă și trec
mai încolo tăcerea,
în grija clepsidrei.

Acum pot auzi
cum înfloresc clipele-ntr noi
și cum se umple
odaia de fluturi.

Cât te-nvățam pe de rost...

Te descifram pe furiș,
așa cum stătea
în clasoarele verii
pe rafturi de rumeguș,
de ore băute
între un pat și-un poem desuet.
Auzeam
cum se scutură noaptea
pe umerii mei
cât te-nvățam pe de rost;
eram și cerul căzut
și vara miștită –
eram așteptarea cu insomniile-n cost...

Ce ochi de tigru avea
colivia aceea
unde-așteptai străveziu,
precum cocorii prin rariștea toamnei...
Și iar ți-ascultam
neliniștea surdă,
iubită, trădată.
Te adunam,
tăceri după tăceri
eu însumi ecou de tăceri,
și-ți căutam conturul răvășit
în atâtea oglinzi,
după harfele stinse ale norilor,
după adâncu-mpietrit
al vreunui gând,
acolo unde mai credeam
că anotimpul meu
îți va ajunge inima.

Ionuț Cristache

DOUĂ PERSONAJE ÎN CĂUTAREA UNUI ROMAN

Scrisul e boierie, zicea N. Steinhartd într-un interviu, e produsul unei munci neplictisite, negrăbite, intense. E inspirație, desigur, dar și îndelungată trudă. Și totuși, m-am întreat adesea, eu de ce scriu cu mai multă sau mai puțină inspirație? Dar cinstit, fără prejudecăți, cu speranțe niciodată ascunse, doar cu autocenzura mea subiectivă, probabil, dar foarte necesară. Autenticitatea nu se definește, ea se simte. Orice cititor își dă seama dacă cel care scrie o face după șablon, dacă se dă în vileag, se mărturisește, se dă fără rușine pe față, mai spunea N. Steinhartd. Așa cred și eu, ne scuturăm, atât cât putem, de convenții și de idei preconceptuate și ne întrebăm, ca și la început, dacă suntem citiți. Scrisul, plăcere, mare plăcere, dar și caznă, mai zice înțeleptul de la Roha. Se scrie astăzi prea mult, e o manie, o molimă, o incontinență. Se cere strunire, reflecție, negrabă...

Primul personaj e un țap bătrân. Iartă-mă, Doamne! Să vedeți cum e și cu viața asta a noastră. Scriu, de mai multă vreme, un roman nou, se numește „Fratele Iosif”. Eram, la ceas de noapte, aplecat peste paginile mele adunate greu, printre cuvinte și fraze apăsătoare. Tocmai scriam așa: *E o altă logică, și-a zis fratele Iosif, înfrigurat de prezentul continuu și de veșnicia noii sale vieți, învăluită în sfințenie, în lumina diafană a păcii și a iubirii, așa scria în cartea pe care a primit-o de la călugăr... Moartea, a mai citit el acolo, nu e o fiară înspăimântătoare, ci poarta prin care trecem în bucuria fără de sfârșit. Încă mai avea în minte glasul părintelui Ghelase, infundat în răceala bisericii din mănăstire. Dumnezeu meu, dă-mi urechi ca să-Ți ascult chemarea, de oriunde mă aflu și oriunde mă îndrept! A rămas în ușa îngustă a camerei. Fratele Iosif a văzut printre nori forma unui avion, care acoperise răsăritul zilei, în zborul lui spre munți. Când a trecut pe cerul încă tulbure, fratele Iosif l-a privit*

încruntat și a scos un sunet mic, de parcă i s-ar fi rupt ceva în glas. Avionul a dispărut în depărtare și pământul s-a zdruncinat cu câteva secunde întârziate. Prin gardul mănăstirii, un țap bătrân, cu părul rar și cărunt, își îndesase capul printre ulucile putrezite, de la ploile de peste iarnă. Un țap bătrân așadar... Pentru că iată ce văd, chiar acum când termin pagina mea de roman, într-un film postat de un prieten! Văd, aud și îmi vine să-mi fac cruce... Ioan Boiciuc, stareț al Mănăstirii Cotmeana din Județul Argeș, a fost filmat în biserică în timp ce -și amenința enoriașii cu bătaia. Mai mult, i-a trimis să se spânzure. S-a întâmplat chiar la o slujbă religioasă, atunci când credincioșii, veniți la rugăciune, s-au trezit amenințați de starețul Ioasaf, sub numele de cleric, deranjat de foiala și murmurul adunării. Copiez răcnetele prea-sfântului bătrânel: „Vă dau și peste bot și vă scot dinții (...) dobitoci. Mergeți, fraților, în pădure și puneți-vă ștreangul și la revedere, că vă așteaptă Iadul, oricum! Deci, la Cotmeana nu se vorbește în biserică! Și reclamați-mă, că de ăla mi-e frică! În rest, nu mă interesează de nimeni”, le-a strigat starețul enoriașilor. În aceeași înregistrare video se aude cum starețul trece și la politică și își varsă sfințenia peste primul om din stat, folosind la adresa președintelui cuvinte obscene. „De-acum îmi convine: la Iohannis p.s. C...- m-aș pe capul lui! Da? Jucați-vă cu mine! N-aveți un preot de Doamne-ajută! Toți sunt niște nenorociți! Foarte rar se găsește unul de Doamne-ajută. Băgați-vă mințile în cap! Nu vă place ce vă învăț, vă rog să nu veniți aici! Eu știu să slujesc și singur...”, a mai cuvântat părintele stareț. Ioasaf de la Cotmeana, prin urmare! Păi, cum tocmai scriam în romanul meu viitor, un țap bătrân își îndesase capul printre ulucile putrezite, de la ploile de peste iarnă...

(continuare la pagina 110)

REPORTER DE FRONT FĂRĂ VOIE

– Ce s-a întâmplat...?! întreb retoric, efortându-mă să rămân calm și concentrat. S-a întâmplat să nu fie prima oară când văd că cineva n-a auzit de țara mea, îi spun cu năduf.

– Nu va fi nici ultima, zice Magdiel.

– Am fost șocat să constat că șeful operațional al ambasadei SUA în Irak, colonelul Mike O'Donovan, nu știa nimic despre România. Era un bărbat la vreo șaizeci de ani, potrivit de înălțime, viori și cu poftă de vorbă, de parcă ar fi fost managerul unui parc de distracții. Jucam șah și stăteam deseori de vorbă în serile mai liniștite, când aveam impresia că nu e chiar așa de rău să fii în Irak la vremea aceea. Se mira că știu atâtea lucruri despre America. În 2008, Mike – sau Mo, așa îi plăcea să-i spună cei apropiați – a plecat în Afganistan, fiind înlocuit de Alan Danczek, un american de origine poloneză, de data asta diplomat, nu militar. Un tip de treabă, într-adevăr diplomat, dar mie îmi părea rău că a plecat Mike. De la el am înțeles multe lucruri despre ce se întâmpla, de fapt, în Irak. La suprafață, era o misiune umanitară, un ajutor dat autorităților irakiene de a prelua pașnic conducerea țării de la regimul dictatorial al lui Saddam Hussein. În realitate, sunt multe de povestit...

Magdiel se întoarce cu totul, se apleacă înainte și își întinde mâinile spre mine:

– Dacă ai ști cât îmi doream să aud exact astfel de lucruri! Nu ceea ce este oficial, nu statistici și rapoarte. Vreau viața reală, dramele oamenilor, păreri lor. Tu, ca civil, cu siguranță le-ai resimțit altfel decât militarii de carieră, poți fi un adevărat reporter de pe front. Sigur nu ești obosit?

– Sunt bine, îi spun, dar mă pomenesesc aplecându-mă, cuprinzându-mi capul în palme.

Îmi vin în minte vorbele șefului de secție de la Combinatul de Oțeluri Speciale din Târgoviște despre războiul din Vietnam. Îi povestesc lui Magdiel, pe scurt, ce mi-a spus inginerul Mircea Dinică. Aștept părerea profesorului, care știe cu siguranță mai multe, dar ea nu vine. Camera se umple de tăcerea noastră ca bazinul năpădit de apa năvălindă prin conducte, urcă treptat până la tavan, încât am senzația că, în curând, vom rămâne fără

aer. Biroul acela strâmt de la Târgoviște, senzația că-i o navă rătăcitoare în univers, ce mă poartă aiurea și n-o să mă pot întoarce... Încă mi-l amintesc. Da, și nevoia de a smulge din mine ceea ce-mi făcea rău, exact cum simțisem cu o zi înainte, când mă pregăteam să plec la înmormântarea Amarei și-mi închipuiam cum voi voma după aceea tot ce are legătură cu ea. N-a fost așa. După ziua aceea nimic n-a mai fost cum crezusem. Mă uit la Magdiel și observ că e cu ochii pe mine, atent, curios, nerăbdător să asculte. Privirea lui iscoditoare și începutul de zâmbet mă încurajează să continui.

– Ce mare diferență este între Vietnam și tot ce se petrece în Irak? Suferința, în esența ei, are același chip și același gust, nu contează cauzele, nu contează câtă iluzie stă în spatele așteptărilor, a convingerilor oamenilor de rând. Și nici credința nu le mai este de mare ajutor, când totul seamănă cu o cruntă pedeapsă pe care n-o înțeleg și de care simt că n-au cum să scape. Încă mă întreb temător: cine este mai mare, durerea sau dezamăgirea lor, frica sau nepotolitul sentiment al deznădăcinării? A cui este lumea asta în care nimeni nu pare să fie la locul sau timpul potrivit?

– Hei, putem vorbi și mai târziu, nu e nicio grabă! intervine Magdiel îngrijorat.

– Nu-ți face griji! Chiar vreau să-ți povestesc. Comandantul Forțe-lor Multinaționale în Irak era generalul David Petraeus. L-am cunoscut și pe el, în virtutea funcției de șef al Centralei electrice. Uneori mergeam la masă în același timp, schimbam câteva cuvinte, ne salutăm ori de câte ori ne întâlneam, cum de altfel se saluta cu oricine altcineva – un fel de semnal că situația era aceeași pentru toți, nu conta gradul sau funcția. Generalul era deschis, popular, dar cu el n-am avut o relație de prietenie cum am avut cu Mike. Și el a plecat în 2008 în Afganistan, unde a preluat comanda Forței Internaționale de Asis-tență pen--tru Securitate, tot o misiune a NATO. În locul lui a venit generalul cu patru stele Raymond Odierno, o so-mi-tate în domeniul militar, din câte mi-am dat seama. Înalt, impunător, cu fața bronzată de soare, un bărbat athletic și activ ce te scana în doar câteva secunde cu privirea lui pătrun-zătoare. Inspecta trupele,

* Fragment din romanul *Amar(a)*, în curs de apariție în 2021

participa la instrucția lor, uneori pleca în deșert, ținea ședințe de analiză mai mereu. Un șef autoritar, fără a fi însă nesuferit. După cum vezi, am cunoscut acești oameni „greci”, oameni ale căror decizii și ordine au contat ani de zile, dar senzația că noi, toți cei de acolo, nu eram decât posibile „pierderi colaterale” ale operațiunilor în desfășurare – pierderi neimputabile cuiva la modul personal – devenea tot mai acută. Nu am fost singurul necunoscut, străin, prins în plasa iluziilor create înainte de a pleca în Irak, speriat de moarte, dar și de felul cum arăta și se manifesta viața. Știi cum e acolo? Ca într-o rezervație.

Magdiel pare că se amuză de comparația mea.

– Exact așa – multe nații, cu obiceiurile, credințele, părerile lor, cu apucături nevolnice sau capabili de o empatie pe care nu cred că și-au închipuit-o vreodată. O adu-nătură, ai zice, dar supusă unui regulament draconic.

– Și normal, doar e zonă de război, nu de recreere. Pentru tine a fost greu de suportat. Tu nu ești militar, nu ești obișnuit să faci totul „la ordin”.

– Hm!... Acolo, doar șefii erau cu adevărat militari. Poate mai erau câțiva angajați permanent ai armatei, plus cei ai Departamentului de Stat, cum eram și eu, dar grosul soldaților îl formau voluntarii, oameni veniți să câștige bani, sperând că vor supraviețui și se vor bucura de ei când s-or întoarce acasă. Cine i-a împins pe acei voluntari către această ultimă speranță, Magdiel? Numai banii?

– Din păcate, fără bani ești ca și mort, zice el și-și strânge umerii, parcă vinovat. Cele câteva sute sau mii de dolari primiți cumpără timp – de a fi părinte, de odihnă, de a participa la viața comunității. Însă, mai mult timp înseamnă să poți privi dincolo de ziua de mâine.

– Când în balanță îți pui viața, nu cred că o poți evalua în bani. N-ai cum. Pentru câți a mai existat ziua de mâine și cum a arătat ea? Când bombardamentele păreau că nu vor mai înceta vreodată, ziua de mâine dispărea din mintea tuturor...

Magdiel deschide minibarul și mă îmbie cu bere. Îi fac semn că nu vreau. Tace, așteaptă să continui. Prin fața ochilor îmi trec sumedenii de imagini...

– Spuneai cândva că violența și mizeria trezește răul din om și o scoate la suprafață. Mie nu mi s-a părut că asta se întâmpla în Irak. Nu, răul exterior se depunea pe suflet ca nisipul pe motoarele mele. Te închirceai de frică, se bloca și ultimul firicel de bunătate din tine. Supraviețuirea e una, dar acolo era un tablou al oamenilor învinși. Frica de pericol ne făcea egali... Localnicii, trupele aliate, toți eram amenințați de moarte, indiferent că era zi sau noapte. Vocea aceea mecanică din difuzoare mă îngrozește și azi...

– Dar cine vă amenința și vă bombardă, și de ce? mă întreabă Magdiel nedumerit, ajutându-mă astfel să-mi organizez amintirile ce vin în valuri, mai aprige ca niciodată.

– În ambasadă era și guvernul irakian, nu numai conducerea armatei. Guvernul era al șiiților, a grupării adverse suniților care-l sprijiniseră ani de zile pe Saddam Hussein. Prim ministru a fost numit Maliki, un kurd șiiit. Imamul Al Sadîr, liderul religios al suniților, nu voia să accepte situația, își îndemna oamenii să lupte încontinuu. Bombardamentele erau, de fapt, împotriva guvernului șiiit, sprijinit, ce-i drept, de armata percepută ca fiind americană. Arabii, în general, consideră că SUA sunt cel mai mare dușman al lor.

– Acum mi-e mai clară situația...

– Mai e ceva – acel guvern a fost ales democratic, cel puțin așa se susține, dar asta n-a oprit lupta internă pentru putere în Irak. Suniții erau puțini, își pierduseră privilegiile odată cu îndepărtarea de la putere a lui Saddam și nu le convenea. În afară de asta, se considerau, pe bună dreptate, invadați de trupele NATO. Armele nu au mamă, nu au țară, Magdiel! Puteau proveni de oriunde. Toată presa susținea că furnizorul de arme în Golf era Iranul. Probabil, așa a fost. Iranul era mulțumit că șiiții ajunseseră la conducere în Irak, dar voia un guvern favorabil lui, de asta îi înarma, în același timp, și pe suniți. O anomalie, dar când un conflict durează ani de zile, nu mai poți fi sigur cum se regroupează forțele, cine trădează și cine idealizează.

– Mda, așa este, mă aprobă Magdiel.

– Toți au manipulat, fiindcă toți au avut interese în zonă. Când spunem Irak, spunem petrol. Petrolul înseamnă bani și putere. Îmi vine să spun că acela era adevăratul motiv al prezenței armatei, și nu cred că greșesc. De fapt, știi ce nu înțeleg eu? Pe cine dintre membrii NATO au atacat cei din Afganistan sau Irak? Au acuzat Irakul că deținea arme nucleare – păi, asta nu s-a dovedit niciodată. Și-atunci, de ce nu erau retrase trupele aliate?

– Pentru că acolo era un război civil care afecta întreaga zonă, nu numai Irakul, îmi explică profesorul. Adu-ți aminte ce ți-am povestit despre războiul civil din Kenya! O atare situație provoacă pagube pe termen lung. Se pierd afaceri, bunuri, vieți omenești, se deteriorează relațiile între state, se schimbă centrele de putere. Războiul modern e un război economic. Armata e folosită uneori doar pentru intimidare.

Simt că-mi amorțește piciorul. Iau sucul și mă plimb prin cameră încruntat, animat de o putere necunoscută:

– În ambasadă lucra multă lume. Majoritatea, americani, la contabilitate și celelalte birouri ale administrației. Dar erau și irakieni. Civili, cu legitimații americane, nu mai mult de zece persoane. De fapt, erau agenți CIA, așa am înțeles de la Mo și apoi de la alții. Erau necesari în

acele condiții, dar vezi tu, poate și de asta se menținea tensiunea dintre cei ce luptau de fapt pentru putere, nu pentru țară, nu pentru populația sărăcită și abandonată în necazul ei.

– Ai tras o concluzie corectă, sunt mândru de tine!

Cuvintele lui îmi fac bine. N-am mai spus nimănui asemenea lucruri. Există un cod al tăcerii ce trebuie respectat cu sfințenie, numit pompos confidențialitate. Adică să minți prin omisiune și să fii convins că e legal.

– Să știi că nu e prima oară când se petrece așa ceva în lume, continuă Magdiel. Evenimentele se repetă, urmează un fel de model. Ele nu sunt niciodată noi sau total diferite. Aceeași armată aliată a intervenit să salveze Kosovo. Ce s-a salvat în final, dacă țara a fost divizată începând chiar din 1991? Asta mă neliniștea în vacanța din 1996, când ți-am părut, probabil, și mai ciudat decât de obicei. Se întetiseră atacurile în acea zonă a Iugoslaviei, revendicate de „Armata de Eliberare din Kosovo”. Mă tot gândeam, presimțeam că ceva nu e în ordine și nu va fi bine. Valul schimbărilor în estul Europei, după căderea comunismului, a avut un preț, și prețul s-a plătit scump, exact cum s-a întâmplat după fiecare revoluție sau

revoltă care au răsturnat vechile sisteme. Nici Iugoslavia nu putea să scape.

– Te referi și la România?

– Bineînțeles! Cum se prefigura ea în ochii celor plini de speranțe la începutul anilor nouăzeci și ce s-a petrecut în realitate?

– Libertate! Cine n-a murit pentru ea în acel decembrie întunecat, a crezut că o va trăi deplin după aceea... Ca idee, poate am trăit-o, dar ca sens?!

– Convulsiile sociale au deturnat direcția în care o luase națiunea română. O parte a societății a devenit radicală, intolerantă la trecut. Cerea vehement „capul lui Moțoc”. E în firea oamenilor și aveau dreptate, dar nu suficient. Nu vindeci rănila trecutului, făcând alte răni pe deasupra. Poporul român a fost greu încercat și chinuit pe tot parcursul istoriei lui, n-a avut timp niciodată să se vindece, să se adune și să devină liber cu adevărat.

„Capul lui Moțoc vrem” – e ultimul lucru la care mă așteptam să-l aud de la un cetățean străin. Aproape că o uitasem. Poate că Olimpia a avut dreptate să fie atât de uimită și atrasă de „domnul arheolog, profesor de istorie”, de cunoștințele lui despre România. Dar aceste cunoștințe nu se reduc la România. Omul ăsta cumsecade e în stare să-ți vorbească despre tot globul pământesc.

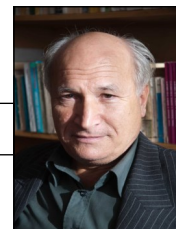
(continuare de la pagina 107)

Două personaje în căutarea unui roman

Al doilea personaj a intrat deja în istorie, într-o vreme tulbură și de ocolit. Despre *aroganța prostului*, așa mă gândesc eu să adun cuvintele în cartea mea. Am alături o *fișă de portret*, personajul meu va fi, în carte, *doamna* (sau *Tuta*, încă nu știu...), o femeie scufundată în prostie, ignoranță și, peste toate, în aroganță. Aroganța prostului, adică... Confucius scria că aroganța este noaptea minții, dar o noapte fără lună și fără stele. Pe *fișa* mea mai scrie: *incompetență, obrăznicie, înfumurare, sfidare, tupeu și agresivitate* alterată de vremurile amorțite. Pentru aroganța proastă, ceilalți oameni sunt precum niște obiecte decorative, cu existență efemeră și palidă. Pe mutra ei scrie vanitate disprețuitoare, trufie de prost sadea și orgoliu nemăsurat. Așa cum se știe, un arogant poate să fie educat sau needucat. Când e de-al doilea fel, precum personajul din viitoarea mea carte, e atacat de lipsă de cultură, de educație rudimentară, de subdezvoltare intelectuală și de ignoranță. De altfel, nu trebuie să coborâm la nivelul prostului, el ne bate întotdeauna cu experiența. Un filosof cunoscut spunea că atunci când oamenii sunt cei mai siguri pe ei și cei mai aroganți,

ei fac cele mai simple greșeli, lăsându-și părerile în voia pasiunii. Și n-ar fi, probabil, mare lucru, dacă *ăștia* nu ar hotărî soarta a milioane de oameni. Atunci când aroganța e asociată cu prostia, pălește chiar și vocabularul limbii române. Doamna din viitoarea mea carte se duce la șeful ei suprem, îi privește fericită mustața cernită și îi spune că trăiește într-o mare îndoială și incertitudine. Stai liniștită, îi răspunde șeful, pentru că numai proștii sunt siguri de toate în viață. Sunteți sigur? Îl întreabă doamna. Absolut sigur, îi răspunde *herniosul*. În apropierea doamnei, am mai scris în *fișa* mea: subcultura tupeului, aroganța puterii, dar și o soluție, uitarea legitimă! Știți cum se mai spune, a fi prost e un privilegiu care nu trebuie pierdut, mai ales că proștii vorbesc între ei și se înțeleg de minune. Prostia este, întotdeauna, sigură de sine, ea odihnește, e adormitoare. În mintea unui prost sau a unei proaste lucrurile se leagă altfel, niciodată prostul nu e interesat de inteligența adversarului, pentru că el este la adăpost de orice dileme. Așadar prostul sau proasta nu regretă nimic, urăște ceea ce nu înțelege, judecă după aparențe, nu dă înapoi, iar la bătrânețe va fi și mai prost (proastă). Ce noroc că aici este doar o *fișă* teoretică de personaj, în realitatea noastră de ianuarie așa ceva nu există și vă rog să nu căutați exemplele... Ele sunt mult mai *adânci* decât cele din viitoarea mea poveste.

Ehei, scrisul e boierie mare și har!

Corin Bianu

SICRIUL ZBURĂTOR

Mă întreb și eu, ca mulți alții, de ce judecătorii se fac avocați după ce ies la pensie? Dar tot eu răspund, pentru că nu pot să lucrez ca ingineri. Sau ca medici. Că veni vorba de aceștia din urmă...

Întrebarea pare fără rost, dar are rostul ei, că acum două-trei zile m-am întâlnit cu judecătorul Theo Protopopescu și nu-mi mai iese din minte cazul lui! Chiar că e prea de tot... Era să rateze șansa de a deveni avocat! Din cauza unui sicriu. Zburător. Când spun „sicriu zburător”, mă refer chiar la un astfel de obiect și nu vorbesc metaforic, precum se spunea câteodată despre un avion vechi, care... Dar, la o parte cu aspectele funeste ale existenței umane! Au pălit cu toatele până la urmă în fața aventurii palpitante a sicriului volant...

Frumos ar fi să încep cu data nașterii sale, apoi să vedem ce părinți a avut și ce colegi de școală și care școală (școli), pe urmă prietenii, pe vârste și locuri, întreg CV-ul, așa l-ar putea cunoaște cititorii în toată splendoarea... În ziua de azi nu te mai poți încrede însă, nici în prieteni, așa cum mi s-a întâmplat mie, precum voi povesti cu altă ocazie, complet separată.

Abia după ce l-am întâlnit întâmplător la tribunal în robă de avocat, mi-am amintit ce-mi spunea cu ceva timp în urmă, unul dintre prietenii săi apropiați. Dar unde să-l fi întâlnit eu pe cel de la care am aflat povestea? Mergeam împreună cu trenul la Paris?... Zburam cu avionul (peste Canalul Mânecii) la Londra?... Aș! Mă așezasem pe o bancă din parc, cu vopsea jupuită de parcă peste culoarea cândva verde se așezase insidios o toamnă ruginiu-vărgată... Sau eram cu câțiva la o bere și ăla se lipise... Mie îmi place berea... Hm, era să greșesc spunând ce marcă de bere beam și să-i fac reclamă (cum se feresc ăștia de la televiziuni)... Importante nu sunt până la urmă, nici locul ori persoana

care mi-au îmbogățit cunoștințele în materie de sicrie, ci faptul că povestitorul n-a vrut să comenteze în niciun fel întâmplarea ce-l impresionase până la obsesie. Poate chiar, coșmar!

– Față de capriciile sorții lui Theo Protopopescu, orice comentariu ar fi de prisos. Crede-mă!...

Totuși, eu voi lua povestirea pe cont propriu și mă voi strădui să relatez despre distinsul judecător ajuns ipotetic în situația nefirească de a nu mai profesa ulterior avocatura, adică să fi beneficiat de pensie și să-și facă apoi de lucru din când în când ca avocat, pentru a-și menține condiția fizică și intelectuală. Pentru a se breveta în avocatură, trebuia mai întâi să iasă la pensie, dar cum să se pensioneze când la vremea aceea nu făcuse vechimea minimă? Dar de pensie îi ardea lui, când se îmbolnăvisese din senin, iar moartea îi bătea la ușă insistent?! Familia sa... Nu, nu am nici un fel de informații despre familie, așa încât mai bine mă țin de firul poveștii cu îmbolnăvirea. Ce boală să fi avut? Nici asta nu se știe, decât că mai avea puțin până să moară. Dacă Judecătoria îi găsisse cumva un înlocuitor, cum se procedează în fotbal, când îl scot pe unul din teren și n-apucă ăla bine să facă pasul peste tușă, că un altul tot sare în sus pe margine și abia așteaptă să-i ia locul? Nici asta nu se cunoaște, deși poate să fi fost un secret profesional ce nu trebuia să încapă pe mâini de neprofesioniști într-ale fotbalului.

Pe Teo l-a luat cu SMURD-ul în stare critică într-un moment de mare tulburare publică, da, publică; fiindcă nu s-a dus acasă la el, ci echipajul salvator a fost chemat la Biblioteca județeană, de către o bibliotecară tinerică și foarte sensibilă. Când s-a auzit alarma în fața ferestrelor, au ieșit mai întâi pe holul mare de la etaj, toate bibliotecarele (minus una singură) și toți cititorii, că se adunaseră

peste două sute de persoane de toate vârstele și sexele (nu exclud orientările sexuale de ultimă modă, oricât de discreți se dau unii), că nu mai aveau unde să arunci un ac! Paramedicii însă, își știau meseria, deoarece au pătruns siguri în clădire – doi bărbați în salopete roșii și o femeie, tot în roșu, purtând un aparat paralelipipedic de culoare gri cu ecran fosforescent – și s-au îndreptat direct către ușa închisă... Au deschis-o cu grijă, ca pentru a nu agrava starea bolnavului și în fața ochilor acelei mulțimi îngrijorate apărură o pereche devastată de durere: bolnavul suferea la pieptul tinerei bibliotecare blonde, așezată într-un fotoliu grenă larg și îmbrățișându-l strâns. Dar nu era o scenă de tandrețe cum arătau aparențele, ci una de ajutor umanitar disperat; trupul pacientului era inert și s-ar fi prăbușit pe podea, de nu l-ar fi salvat fata parțial, adică atât cât putuse și ea să facă.

Dar, te pui cu paramedicii?! I l-au smuls din brațe și l-au întins ei înșiși pe parchet. El stătea cumișel unde îl puseseră și nici nu mișca, deși ăia încercau să-l facă măcar să miște ceva, o mână, un deget, sau măcar pleoapele ochilor. În timp ce ei se zbăteau în zadar, fata lor a scos un telefon mobil din buzunarul de la piept, elucidând una dintre primele enigme ale cazului: cu telefonul în mână, sâniile medicinistei redeveniră egali, spre ușurarea câtorva bărbați dintre cititorii transformați ad-hoc în spectatori. După ce slobozi rapid câteva vorbe prin mobilul negru, ca pe niște focuri (salvatoare!) de revolver, ea își umflă din nou sânul cu pricina, puse mâna pe bolnav și acesta fu semnalul ca toți trei să dispară rapid din incintă, ca și când n-ar fi fost! Dar au fost: dovada rămăsese în încăperea bibliotecii și arăta, de parcă urma să vină și la ea SMURD-ul cât de curând: chipul îi era roșu-foc, încât părul bălai părea o flacără adevărată! Dar ce căutase Theo la bibliotecă? Păi, unde să se fi dus unul ca el, la cârciumă?! Cât pe ce să rămână biblioteca, drept ultima adresă la care fusese în scurta și dinamica-i viață...

Din clipa aceea, suferindul a dispărut din oraș. Majoritatea comentatorilor era de părere că a fost dus la o clinică privată din Capitală. Alții se dădeau mai documentați și șopteau că a fost transportat cu avion particular în Austria, unde urmează să fie operat;

operat de ce? Nu știau să răspundă. Nu știa nimeni unde se află și dacă mai trăiește. A apărut și un zvon trăznit rău de tot, cum că ar fi fost răpit de extraterestri; aceia intraseră pe fereastra salonului de spital și ieșiseră tot pe acolo! Autorii zvonului aveau și ei dovada: Theo era de negăsit. Iar motivul foarte plauzibil era că vestea despre boala sa rară și inexplicabilă ajunsese și la nepământenii, care voiau să fie primii ce o elucidează. Dar a căzut și această variantă șocantă, la fel de spectaculos cum apăruse...

Un spital renumit din Capitală a comunicat oficial că, după zile întregi de luptă a medicilor cu boala pentru a-l ține în viață pe pacient, starea lui a fost stabilizată, dar... trebuie operat! Boala e foarte periculoasă, mai ales că nu prea e cunoscută. Iar operația se poate face doar în străinătate și costă bani mulți. Colac peste pupăză, necesită și urgență. Deci banii trebuie adunați repede de tot. Mulțimea de prieteni ai lui Theo a început să se cearnă repez, parola hotărâților fiind aceea, că „săracul băiat, a avut o viață scurtă și un sfârșit greu, dar voi merge la înmormântarea lui, că merită și el ceva din partea mea”. Doar câțiva s-au postat contra șuvoiului și au pus mână de la mână, acestea fiind în total șase mâini! Șase, dar generoase, fiindcă prietenul bolnav a ajuns repede în Austria pe calea aerului. A mai avut și ambiția să nu se ridice la verticală, nici când a fost să prezinte actele de identitate la trecerea graniței. Dacă ar fi să consultăm documentele medicale, ar putea reieși că nu ambiția ar fi fost cauza, dar nu vrem să ne băgăm în treburile medicale, ca în fotbal, boală la care ne pricepem mulți (și tot degeaba – dar iarăși ne îndepărtăm) și până revenim, pierdem firul cu pacient cu tot...

În timp ce Theo încă se zbătea între viață și moarte în respectivul așezământ de sănătate din Capitală, marele public interesat a crezut initial că agonia lui e fără de întoarcere, numai bine ca dispariția din țară să fie considerată o staționare sigură la Morga. Sigură și discretă, din dorința medicilor de a-și acoperi eșecul fără tam-tamuri, exprimat însă ca fiind dorința pentru discreție a familiei îndurerate. Un procedeu tradițional, la urma urmei; și nu numai la noi...

Cum se duce totuși, vorba din om în om, fiindcă așa este făcut tot omul, de la Adam încoace, s-a întâmplat la fel și în cazul său, însă acesta cuprindea un sâmbure (mare) de adevăr: o asistentă drăguță pendulând între două vârste a vrut să pună mâna pe el, dar i-au luat-o înainte brancardierii, care l-au basculat într-un microbuz cu însemnele și sirena Salvării, având o „foaie de parcurs” pe care scria Aeroport. De atunci încolo n-a mai fost de găsit, de parcă intrase deja, în pământ. În intervalul acelei absențe, o a șaptea mână a luat un telefon și a sunat din Londra în România, de unde gura uneia din cele trei perechi de mâini care strânseseră banii de spitalizare l-a pus la curent cu toată situația. A șaptea mână, semnificând pe cel din urmă prieten devotat... parcă l-ar fi scărpinat în creștetul capului; așa i-a fost de bine. Acel londonez de adopție i-a cerut străluminat interlocutorului său de la distanță să-l dirijeze pe prietenul comun aflat în suferință spre Londra, unde, he he...

– Măi Johny, cred că în momentul ăsta, doar de sicriu mai are nevoie Theo al nostru, Dumnezeu fie cu el!

Înainte să plece din România (și chiar după), londonezului i se spunea Ion, dar nu asta e important în discuția lor sinceră, ci remarcă oarecum pesimistă și sigur defetistă a românului din patria-mumă.

– Dar e încă tânăr, cum să-l băgăm în coșciug?

Întrebare conaționalul ajuns peste Canalul Mânecii, atât de impresionat, că abia putuse deschide gura.

– În cazul-ăsta, probabilitatea este grăbită, nu să-l adăpostim între cele patru scânduri, ci să mai apucăm să procurăm obiectul până nu-l incinerează ăia!

– Înseamnă că nu mai avem nicio clipă de pierdut. Telefonează tu ăloră cât poți de urgent, iar eu îți trimit în două zile un sicriu londonez ce n-a văzut Parisul... Și nici, Bucureștiul – se corectă el, ca să nu fie obligat să retracteze capitala franceză pe vreun motiv antiunionist.

Johny românul s-a ținut de cuvânt și a comandat un coșciug scump de tot, din dorința omenească de a-i egala pe ceilalți șase prieteni la contribuțiile

bănești, mai și afrontându-i cu subînțeleș, că tot degeaba pusese ră mâna de la mână o sumă impresionantă, fiindcă până la urmă cea mai grăitoare era participarea sa. L-a afișat și pe Face-book, l-am văzut mulți, era o minunăție, dar îl voi descrie ceva mai târziu, când fi-va...

Dar Dumnezeu avea alte gânduri cu Theo, ori chiar l-o fi ascultat pe prietenul din România, când îl rugase să-l aibă în pază! Așa se face, că după investigații vienezze minuțioase și ceva tratament intensiv (nu e sigur cât tratament și cât ajutor divin, dar când totul se termină cu bine...) suferindul s-a pus rapid pe picioare și a părăsit spitalul chiar pe ele, care l-au condus direct la aeroport, revenind în țară și reluându-și practica profesiei, ca și când nimic nu s-ar fi întâmplat.

La re-vederea lui, lumea împărțea păreri diferite: unii se bucurau, alții se minunau, iar cei mai mulți uitaseră total în indiferența asta a noastră care îngroapă totul, de-adevăratelea! Cei cu varianta răpirii extraterestre, mai puțini dar mai insistenți, susțineau cu tărie, că însănătoșirea fusese opera extraterestrilor, ba mai mult decât atât, îmbolnăvirea și răpirea lui au avut ca singur și sigur scop, să-i schimbe structura interioară: i-au scos tot dinlăuntru și i-au băgat în corp un extraterestru. „Nu-l vedeți că e cu totul alt om, de când a revenit printre noi, sănătos și filozof? Păi, așa era el mai înainte?!”

Au mai fost și alte luări de poziție, care de care mai ieșită din comun, dar cea mai memorabilă reacție a fost însă a lui Johny din Londra, care a pus de îndată mâna pe telefon și l-a sunat personal pe Theo chiar la Judecătoria! Johny l-a scos intempestiv din ședință de judecată și pe când fostul muribund îi răspundea telefonic din curtea interioară a instituției, i-a reproșat, sincer, apăsător și cu mare iritare:

– Bine, măi Theo, eu ca prieten adevărat de când ne știm noi doi unul pe altul, alerg pe la cei mai mari coșciugari din capitala Marii Britanii, a Marii Britanii mă, nu a Tanzaniei, îți fac rost de un coșciug clasa VIP (a pronunțat *Viaipi*) și tocmai tu, unic beneficiar fericit, mă încurci pe mine, care ți-am făcut cel mai frumos cadou din viața ta?!...

ÎNSTELATU

– La târg? Așa de dimineață? se cruci bunică-sa când auzi scâncetele băiețușului de vreo opt anișori, pe cât de rugătoare, pe atât de insistente. Era ziua Sfântului Pantilimon, zi de târg și mare sărbătoare în satul de sub munte. Toată lumea, cu mic cu mare, se pregătea pentru ziua asta, s-aduna în zăvoiul de lângă râu mulțime mare de oameni, în haine de sărbătoare și cu fețele așa de voioase și pline de viață de ziceai că griji nu mai există pe lumea aceasta.

– Păi tiribomba a venit d-așară, am văzut-o io, când m-am întors cu Înstelatu de la păscut.

– Și azi Chioru nu mai mănâncă? Ce zăce nen-to Vlampie că azi nu-l mai duci la iarbă?

Așa-i zicea toată lumea, Chioru, pentru că nu mai vedea cu ochiul drept, năpădit de o albeață care se întinsese peste tot globul ochiului, iar cu celălalt de-abia mai zărea, căzut și el pradă aceluiași beteșug. Lui Dinuță nu-i plăcea să-i spună așa, i se părea că-l întristează dacă-l strigă așa, și-l chema Înstelatu, de la pata mare, albă, în formă de stea, care se vedea de la o poștă pe fruntea lui, contrastând cu roșul-cărămiziu întunecat al părului de pe coamă precum și al pielii întregului trup. Pe picioarele din față, doar, alte două pete albe, așezate simetric sub genunchi, întrerupeau monotonia cărămiziuului.

– Păi...mă întorceam mai devreme, că-l pasc în poienița de lângă zăvoi, unde nu-l prea las, că acolo e pământul lui nea Țicu, tocmai a cosit iarba și a dat a doua, verde și fragedă de-ți vine s-o paști și tu. Nea Țicu era fratele lui Vlampie, iar terenul de la poalele Bârlogului, mărginit de albia râului, era moștenire împărțită la doi dintre cei patru feciori ai Bârlogencei. Acolo, la vreo trei kilometri de casă, se ducea Dinuță în fiecare zi a verii, de când nu se mai mergea la școală, unde trecuse primul în clasa a doua.

– Și cu ce te îmbraci?... N-ai nici haine potrivite, că nici acu' nu știi cine te-a lăsat dezbrăcat când te-ai dus la prietenii tăi de joacă să te fâleşti cu costumul cel nou cumpărat de mă-ta... și nici de încălțat n-ai cu ce...

Hopa! Asta așa e, reveni Dinuță cu picioarele pe pământ. La târg nu te duci

oricum, te duci cu ce ai tu mai bun, scoți din ladă, de la naftalină, hainele de sărbătoare, le aranjezi frumos pe tine în fața oglinzii, cum face unchiul, și...drumul e al tău! Dar el ce să găsească în ladă? Costumașul bleumarin pe care i-l luase mamă-sa cu vreo lună și ceva în urmă pentru că luase premiul la școală – primul lui costum! - dispăru în aceeași zi în care îl îmbrăcase prima oară. Mândru, nemaiținând seama de sfatul mamă-sii, după ce se văzu îmbrăcat, o tuli spre locul de joacă, să le arate și celorlalți copii că și el are costum!...Nu știe cum se făcu, sub nucul cel bătrân din grădina lui nea Zenovie, îl fură somnul. Nucul, umbra lui adică, să fie de vină că a adormit? Când deschise ochii, se trezi cu țurloaiele goale. Ia costum, de unde nu-i! În jurul său nici țipenie, pe cine să întrebi? Era o șotie a celorlalți? Tare ciudă îi era! Nu atât pentru costum, cât pentru ne-simțire. Atât de greu să fi fost somnul ăla (cam ciudat pentru ora aia de după prânz), că n-a simțit nimic când a fost dezbrăcat? Rușinat și întristat deopotrivă, se strecură prin celelalte grădini, sărind gardurile de ulucă, ațintindu-și privirea când în stânga, când în dreapta, să nu-l vadă careva, așa, aproape gol, cum era, și ajunsese acasă, neștiind ce să-i mai zică mamei, mirate și supărate de goliciunea lui. Degeaba s-a dus ea să întrebe prin vecini. Ce costum? Când? Unde? Cum să... Nu se poate! Dar-ar boala în ăla care a făcut treaba asta! Gaia să-l mănânce! S-a bucurat la costumașul copilului luat din munca ei cu ziua pe la unii și pe la alții!

– Bine, 'mico, mă duc la nea Vlampie, spuse băiatul, a cărei voce devenise dintr-odată a unui om matur. (Așa se obișnuise să-i spună bunică-sii, cum îi spuneau toți ai casei, iar mamă-sii îi spunea pe nume – Senica).

– Lasă, că-ți ia mă-ta turtă dulce și poate ți-aduce și o înghețată, mai îndoi ea amarul din vocea copilului, care pornise deja spre gospodăria stăpânului calului.

Nea Vlampie era unchiul puștiului din partea tatălui, care avea o casă cu etaj cum rar mai puteai vedea alta, la a doua grădină de la casa bunicii, spre râu. Om înstărit, avea împreună cu unul din frații săi vreo trei sute de oi pe care le ținea la

stână, în Slatina, la vreo 30 de kilometri de sat, vaci, câteva, cai și căruță, așa cum stă bine unui bun gospodar. Avea oameni care se îngrijeau de ele, el ocupându-se cu transportul telemelei, a cașcavalelor și a brânzei de burduf la București, unde Din Tomescu, devenit orașean de mult timp, i le prelua în întregime. Ani mulți Roibu îl ducea și-l aducea de la Slatina, uneori cu încărcătură grea spijinită pe greabăn, dar trecerea timpului lăsa urme în vioiciunea credinciosului animal; ba, mai mult, îl lovi și o speteală ce-l făcea să șchiopăteze ușor cu piciorul stâng din spate, îmbătrânise și nici nu mai vedea bine. Stăpânului i-a fost milă să-l omoare, așa cum se întâmplă cu caii care nu mai sunt buni de muncă, și uite-așa Dinuță căpătă slujba de a se îngriji de cal. Îl ducea la păscut în zăvoiul de la Bârlog, îl țesăla, îl adăpa, iar seara, în grajd, îi da și grăunțe, vreme în care Roibu parcă întinerise, neavând altceva de făcut decât să meargă la pășune purtând în spate, fără șa, un copil. De fapt, nu mai era Roibu, ci Înstelatu, așa cum îl botezase tânărul și noul lui stăpân. De fapt, îl răsfăța, strigându-l Stelu, un nume mai scurt și mai ușor de zis.

– Ei, cum ne-am odihnit în noaptea asta? Te-a mai lăsat speteala? se adresă el cu blândețe, mângâindu-l pe coamă. Înstelatu necheză ușor și își săltă capul, în semn de recunoaștere, Mai bine, părea să spună, acum când te simt lângă mine. O să petrecem iarăși o zi împreună. Eu o să pasc iar tu o să-mi povestești din visele tale.

– Azi e mare sărbătoare, știi? spuse Dinuță, în timp ce începuse să îi aranjeze părul de pe coamă cu țesala. Azi e târg, știi, cum ți-am spus de ieri, când ți-am zis că o să intrăm în otava din poienița lui nea Țicu, trebuie să *ne facem frumoși* ... (Dinuță făcu o pauză când simți că glasul i se înmuie ușor, nici el nu știa de ce) și continuă să-l țesale fără să mai spună ceva. Trecu ușor, mai mult mângâindu-l peste cicatricea de pe greabăn. Întârzie mai mult asupra cozii, neliniștite de îndrăzneala supărătoare a muștelor. Țesălat proaspăt, trupul animalului mai păstra ceva din corpul său zvelt de odinioară. Așa...reluă el, îndepărtându-se la câțiva pași după ce termină *operațiunea*, pentru a-l observa mai bine. Acuma putem să mergem, spuse el cu admirație, *suntem pregătiți*. Îl scoase afară din grajd, îi puse o curea pe după gât în loc de căpăstru, după care încălecă. De când îl lăsase stăpânul, Înstelatu n-a mai știut ce înseamnă șa. Băiatul se urca direct pe crupa lui, fără să-l mai înșeuzeze. Imediat ce trecem pe sub pod, o să vedem târgul, îl anunță el, atingându-i gâtul ușor.

Locul de înnoptat al animalului se afla la nici o sută de pași de podul care obliga drumul spre Brădet, ce urma direcția

râului Vâlsan, să cotească brusc, spre răsărit, pentru a-l traversa. Dincolo de podul durat din bârne mari de stejar, înălțat cu mult peste nivelul râului și mai lung decât albia lui, încât pe partea dreaptă puteai să treci în voie pe sub el, se întindea zăvoiul, o porțiune de pământ între drum și râu. Ca să ajungi în zăvoi, în dreptul drumului care urca la biserică, unde opreau și ratele spre Curtea de Argeș și Pitești, trebuia să cobori pe o cărare pietruită, bătută de oameni și căruțe spre apa limpede a râului. Aici, în fiecare vară, își așezau, în ziua de Pantelimon, negustorii tarabele, pe care observai tot ce are și nu are omul nevoie, de la turtă dulce și înghețată, obiecte de îmbrăcăminte și de încălțăminte, până la unelte de o diversitate năucitoare, chiar harnașamente pentru cai.

– Vezi tiribomba? Chestia aia înaltă, cu scaunele agățate cu lanțuri care se învârtesc din ce în ce mai repede, de te apucă amețeala... Nu-i așa? Nu amețești? Tu ce crezi? căuta Dinuță răspunsuri adresându-se ființei de sub el ca unui om mare, care trebuie să știe, că de-aia e mare, nu? Calul forăi de câteva ori, în semn de aprobare, da, așa e, dar continua să meargă în pas ușor, în buiestru. Doar câteva tarabe se vedeau, la o oarecare distanță de tiribombă. Înstelatu începu să urce cărăruia de piatră, ajunsese în drum și-și continuă calea spre Bârlog, după ce trecu pe partea dreaptă așa cum îl îndemna călărețul, schimbându-și mersul în trap, cum făcea în fiecare zi, fără să mai aștepte vreo comandă.

Pajiștea era de fapt o grădină, pe marginea râului, dincolo de podul de cale ferată, pe unde venea dimineața și se întorcea după-amiaza, locomotiva cu șase vagoane pline cu bușteni de brad și de fag, aduși din munte pentru fabrica de cherestea de la Curtea de Argeș. Așa că Dinuță era foarte atent la trecerea podului, mașinăria pufăia așa de tare, că se auzea de la o poștă. Când ajunseră la gura podului, se opriră, băiatul sări de pe cal și începu să-l mângâie ușor pe fruntea înstelată, care fremăta într-o parte și alta, alungând niște muște care se treziseră cam de dimineață și nu-i da pace:

– Trebuie să așteptăm, Stelule, ai răbdare; îi fi tu cu stea în frunte, da' n-auzi mocănița cum găfăie din toți rărunchii, gata să-și dea sufletul? Că doar nu vrei să ne întâlnim cu ea pe pod!

Într-adevăr, întreaga fire era pătrunsă de gemetele din ce în ce mai puternice ale locomotivei cu aburi, care vesteau apropierea gigantului de pod; la fiecare trecere a trenului, copilul număra gemetele mai rare ale locomotivei care înainta cu greu urcând spre pod: ta-ta-ta-ta, ta-ta-ta-ta, încerca el să imite zgomotele scoase de mașinărie și îi era ciudă că nu găsea sunete mai potrivite care să le denumească; abia

după ce mocănița a ajuns aproape de pod, pufăiturile au început să capete un ritm normal, dar atât de asurzitor că ținu strâns de cureaua calului, să nu se sperie și să sară năuc în vreo parte; Stelu însă, râncheză ușor, parcă dând binețe matahalei, trecuse prin atâtea în viața lui că nu era să se sperie de-o nimica toată, mai ales în fața copilului.

Ajunși în poieniță, calul se așează să pască liniștit, fornăind din când în când, iar Dinuță, la umbra unui zarzăr, cercetă trăistuța în care țata Victora îi puse de-ale gurii, să aibă copilul ce mânca peste zi: două ouă de găină fierte, o bucată de telemea de oaie, o ceapă curățată deja, o sticlă cu lapte bătut în putinei decusară și o porție de unt adunat în același putinei din lăptele bătut, alături de o bucată mare de pâine neagră, adusă de unchiu' Vlampie de la oraș. Surpriză! Găsi și o punguță cu bomboane. Apă nu-i punea, și nu pentru că nu i-ar fi fost sete copilului, da' ce era mai bună decât apa de izvor, rece și limpede, din malul râului?

Din smoc în smoc de iarbă, Stelu se trezi în otava fragedă din grădina lui Țicu, neîmprejmuită, doi zarzări și o salcie bătrână spre râu fiind un fel de hotar.

– Stelule, dacă ne vede dulău' lui nea Țicu, vai de pielea noastră! strigă Dinuță, apropiindu-se. Ca un făcut, în aceeași clipă, câinele cu pricina apără ca din senin și începu să latre amenințător, mai grozav decât pufăiturile mocăniței.

– So, pă ei! se auzi o voce răgușită și burzuluită, ce nu putea fi decât a lu' stăpân-său, care simți că dulăul lătra a om, fără să vadă intrușii care n-aveau ce să caute în grădină, în altă parte era poteca ce ducea spre casă. Dinuță căută din ochi o bătă, o prăjină, un ciomag, ceva, ca să se apere de fiara ce luase foc. Dulăul n-a așteptat însă bătă copilului și s-a năpustit aspra lui, încercând să-și înfigă colții în glezna acestuia. Fără să vrea, Dinuță scoase un țipăt, mai mult de frică decât de durere. În clipa aceea, două copite sănătoase, însoțite de un nechezat înfiorător, pocniră fiara dezlanțuită, care simți că a prins să zboare fără să aibă nevoie de aripi. Dispăru, schelălăind, după sălciile ce împrejmuiiau curtea. Stelu se apropie de băiat și mihoti ușor. Urechile îi mișcau iar nările îi fremătau. I se păru sau chiar văzu pe fața lui Stelu niște mișcări de buze și de ochi așa cum fac oamenii tulburați de emoții?! Simt și caii, ca oamenii?!

– N-avea grijă, Stelule, e puțin sânge, doar m-a zgâriat, n-a apucat să-și înfigă colții, spuse băiatul mirat de ce crezuse că vede. Hai să mergem la noi, că acuș vine nea Țicu. Stai cuminte aici, da? Dar nea Țicu nu mai veni, a dat un semn, doar, că e acasă și s-a retras înre cărțile lui, unde își petrecea mai tot timpul. Între toți cei patru frați, el era cărturarul familiei.

– Știi, Stelu, zise Dinuță într-un târziu, după ce făcuse o baie în râu și-și spălase zgârietura, unchiu Vlampie zicea că a venit un ordin de la București să fie uciși toți caii. De-aia te-a ținut mult timp închis în grajd. Cum să omori caii? Acolo n-au nevoie de cai? Nu sunt caii cei mai apropiați prieteni ai omului, cei mai de ajutor? Că așa ne-a spus domnu învățător. Uite-acuma, cine mai mă apăra pe mine de javra aia? Să știi că eu nu te-aș fi lăsat să te omoare, în ruptul capului. Pe cuvântul meu de prieten adevărat! mai zise băiatul, încolăcindu-și brațele pe după gâtul vânos al animalului culcat la umbra zarzărului. Hai să mâncăm o bomboană, vrei? Ne-a pus țata Victora în trăistă. Buzele animalului mistuiră bomboana pe care dinții o ronțăiră repede, semn că mâncatul bomboanelor nu era o noutate pentru el. Îți dau și puțină pâine, completă el, da'nu pe toată, îi lăsăm și michii, că și ea are mereu câte ceva în sân pentru mine. După ea, la tine țin cel mai mult. Stelu dădu din cap ca și cum ar fi vrut să-i arate că a înțeles și necheză ușor când băiatul se așează, lângă el, sprijinindu-se de trupul lui ca de al bunică-sii, simțind aceeași liniște ocrotitoare ca și cum ar fi fost lângă ea.

Soarele țieva cu aur marginile unui nor răzleț spre asfințit când cei doi se apropiau, pe drumul de întoarcere acasă, de târg. Pe cărarea pietruită ce se lăsa spre zăvoi, Stelu își schimbă mersul într-un trap ușor, așa cum făcea de fiecare dată. Să fi amețit de lanțurile tiribombi care se avântau într-o rotire nebună, departe, tot mai departe de stâlpul din centrul ei? Să se fi speriat de țipetele fetelor ale căror scaune, prinse și aruncate cu voinicie de către flăcăi descriau volte amețitoare prin aerul înălțimilor? Nu se știe, dar se pare că Dinuță uitase că e călare și se trezi, fără să mai aibă timp de vreun gest, la pământ. Mulțimea, speriată de neașteptata întâmplare, privea cu uimire cum calul, oprindu-se brusc din alergare, se întoarse nechezând spre copil. Băiatul se ridicase însă repejor agățându-se de cureaua calului și își continuă drumul lângă acesta, rușinat, ferindu-și privirile de ochii lumii. Căuta să aibă un mers normal, deși simțea că genunchiul și cotul stâng îi ardeau.

– N-am nimic, Stelule, niște zgârieturi, zise el după ce dispărură după pod, simțind întrebări în privirea mioapă a calului. Și nu fii supărat pe mine, da? Tu n-ai nicio vină, parcă m-a amețit zborul ăla al lanțurilor. Ai văzut cum zburau băieții și fetele în scaunele alea? Măculiță, Doamne!...Cum să nu amețești? Târgul rămase în urmă, doar larma mulțimii mai persista încă în mintea lui Dinuță ca o promisiune de viitor.

PĂSĂRI ALBE

„Je hais le mouvement qui déplace les lignes,
Et jamais je ne pleure et jamais je ne ris.”
(Charles Baudelaire, *Les Fleurs du mal*)

Și în toate acestea e firul de viață,
Întins între cer și pământ.
E firul cu neputință de frânt.

La jumătatea drumului către miracol – pelerinaj de bună voie, început odată cu o îndepărtată respirație – mi s-a ivit în cale un râu, un râu involburat de ploile parcă nesfârșite ale ultimelor zile. Pășind pe drumul ud, în orele lungi, cenușii ca norii umbrind pământul, toate picăturile ploii îmi părușeră cuvinte ce se năpusteau peste sufletul meu, asemenea unor învățăminte pe care le căutasem fără să știu, pe care le chemasem în tăcere cu fiecare pas și cu fiecare oră scursă - și scăzută - din singura mea viață pe acel drum. Nu le înțelegeam însă decât căderea, murmurul și șoaptele picurând vertical pe veșmintele mele ude, muiate demult sub apele ploii. Voci mici, alcătuiind un cor, un cânt îndepărtat, trimis mie, singur ascultător, din altarul înalt al cerului. Poate că numai eu trebuia să le traduc, ca și cum aș fi avut de ispășit cine știe ce neștiută vinovăție.

Simțeam apropierea unei răscruci, în ciuda faptului că nu eram în stare să deslușesc nici nord-sudul și nici est-vestul din cauza lipsei de semne; câmpia plată, netezită de vânt, fără recolte, purtând doar urma vagă, palidă a unei rectilinii poteci, pe care o creșteau mai departe urmele pașilor mei, nu lăsa privirii decât un singur și circular orizont. Undeva, liziera palidă a unei fantomatice păduri. Mai aproape, țărâșii rari ai unui gard nărui. Departe, un plop singuratic. Ici-colo, bolovani bătrâni, mai mari și mai mici. Noroi peste brazde uitate, bocancii mei uzi, amintindu-i pe ai lui van Gogh. Cenușiu absurd, uniform, fără vibrația vie a nici unei culori. Nici o ființă, nicăieri în pustiul în care ploaia. Nici un ajutor. („Să nu spui niciodată „Ajută-mă, Doamne”, ci spune simplu „Mulțumesc, Doamne, că mă ajuți!””, mă învățase ciobanul bătrân, la stâna căruia dormisem cu câteva nopți în urmă, lângă focul pâlând și sub o lună plină de mistere, ascultând suspinele oilor care visau liniștite.) Simțeam că sunt aici singura formă de viață, un om împovărat de amintiri, un călător ud care, dacă ar fi plâns, n-ar fi știut să deosebească lacrimile lui de stropii de ploaie. Poate, dacă aș fi ridicat brațele, aș fi simțit că pot sprijini cerul să nu se prăvălească de sus peste

câmp. Nu făceam însă acest gest - încărcat parcă de o forță magică - pășind monoton ca ploaia, purtat pe cărare numai de pași, de corul ploii și vocile de neînțeles ale stropilor. Și, între planurile paralele ale cerului și pământului, țesătura sclipitoare a picăturilor de ploaie, cuvinte lichide călătorind spre creștetul meu. Deasupra capului, sub nori, un vârtej de ciori care îmi amețea gândurile și pașii, urmărindu-mi-le de când începuse ploaia.

Trecusem, până aici, prin orașe cu largi bulevarde mărginite de castani, pe trotuarele cărora se plimbau oameni veseli și fericiți, îmbrăcați în haine curate și noi. Ferestrele caselor luminau sărbători și ei mă salutau cu bucurie. Mai erau acolo, poate în locuri importante pentru ei, statui împodobite de istorii pe care nu mi le mai aminteam. Apoi, privisem satele mici, răzlețite pe câmpie din loc în loc, cu casele lor adunate în horă, în jurul unei biserici de lemn cu turlă înaltă sau a unei vetre, ca o adevărată familie. Le ascultasem ecourile clopotelor, le simțisem căldura și respirațiile, le privisem coșurile cu fuioare de fum îndreptându-se către cer, trecând mai departe cu amintirea lor păstrată în mine. Aici, singur, în câmp și în timp. Mai departe, mereu mai departe, chemat nu știu de ce sau de cine.

Și această dezolantă metamorfoză, poate doar o rătăcire a minții mele.

Apoi, deodată, înaintea mea se ivi râul, larg și involburat de șuvoaiele ploii, neavând deasupra lui nici un pod. Priveam tăcut și, fără să mă întreb de ce, simțeam că nu este un râu al curgerii cu sens unic, că nu este unul fără întoarcere. Ce fel de râu întâlnisem, pe ce tărâm necunoscut ajunseseam? M-am oprit pe malul noroios, răsufând obosit. Mă însoțiseră până aici un stol de ciori flămânde și neînțelesele semne ale mișcării lor pe cer. Se roteau pe deasupra capului meu, unindu-și croncănitul cu șoaptele ploii. (*Salut, păsări albe!*, îmi șoptea ploaia și eu încă nu înțelegeam). Trăiam, respiram clipa în care trebuia să nu-mi mai pese de nimic, nici măcar de oboseală, de apa de ploaie, de frig, de căldură, de foame sau de orice altceva. De nimic, cu adevărat, nici chiar

de o viață alcătuită din înlănțuirea nesfârșită a clipelor. Uimit încă și ud până la piele, mi se părea că eu însumi sunt timp, cel din care se nasc toate clipele. Și înțelegeam că viața în timp nu înseamnă nimic altceva decât trecere, ofilire, uzură, ruginire, putrezire, moarte și, în sfârșit, închiderea cercului. Schimbarea planurilor paralele. Și, din nou, apa, ivită prin ploaia de sus, în râul pe malul căruia mă oprisem. Nu știu de ce, în momentul acela m-am gândit cu amărăciune că n-aveam să văd răsăritul de lună din pricina norilor, poate numai pentru că se întuneca și se apropia noaptea. O noapte de nepătruns, care mă prindea din urmă pe drum, lipind cerul de pământ cu adezivul egal și uniform al întunericului, înainte să fi apucat să traversez râul. Curând, din toate acestea aveam să rămân doar cu imaginea negativă a stolului de ciori, păsări albe cântându-și plângerea pe deasupra a toate lăsate pe lume să fie. Chiar și a trecerii mele spre noapte, în veșminte încărcate de ploaie și de gânduri.

Am simțit că sunt, ori că sunt pe cale să devin, legătura tainică a trecerii apei prin semne, dincolo de nepăsătoare risipă a stropilor de ploaie. Știam demult că apariția apei în orice formă, chiar și în liniștea tainică a zăpezilor sau în bietele băltoace de pe trotuare, însemna o schimbare a vieții. Ajunsesem, după un drum lipsit de sfârșit, pe tărâmul unde substanța apei îmi era botezul tăcut, cunoscut abia aici și acum, după îndelungi căutări și însetări. Iar ploaia, care-și rărise stropii în ultimele ore, îmi părea că unește pentru vecie partea de sus a sufletului meu – niciodată altfel atinsă decât în prețioasele clipe ale apropierii dragostei și ale morții – cu bunul meu trup, spălat de funinginea nenumăratelor țigări, fumate dintr-o iluzorie și adâncă dorință de alungare a tristeților ce-mi păreau a fi veșnice, a melancoliei primite primite în dar la naștere din partea ursitoarelor mele. Rămase de atunci necunoscute, ele priveau, fără să fie văzute, drumul meu (oare numai al meu?) către miracol, un drum a cărui jumătate fără puncte cardinale mi se așternea înainte sub forma unui năvalnic torent, ale cărui încifrate propoziții eram dator să le deslușesc.

(Dator: cui oare? Și mai cu seamă de ce accepta această plată, în această formă neobișnuită, al cărei preț eram gata să-l plătesc?)

Și poate că nemuritorii, în veșnicia lor dintre strălucitoare și reci oglinzi paralele, fără început, fără sfârșit și fără trecere, își ridicaseră pentru o frântură de clipă pleoapele, redescoperind timpul și fisurând astfel suprafața lichidă a uneia dintre oglinzi. Poate că își simțiseră ei înșiși nimicul etern și se scuturaseră numai puțin de pulberea cenușii sub care-și mocneau în veșnicie viața, un bulgăre de jar sângeriu, arzând încă, palid sub cenușa tuturor lucrurilor, experiențelor, formelor și călătoriilor. Poate că trăiau numai

pentru acest nimic nesfârșit și păreau morți pentru orice altceva, care n-ar fi putut exista fără ca ei să nu-l fi cunoscut dinainte. Poate visau drumul pe care-l cunoșteau ca fiind orice drum, de oriunde și de oricând, poate plecaseră spre o destinație la care deja ajunseseră cu mult înainte de apariția însăși a ideii de plecare. Știau, cu siguranță, de unde pleacă și unde ajung toate drumurile și de asemenea unde se revarsă toate râurile. La fel cum știau unde se arată toate imaginile închipuite sau adevărate, în spațiul lor imaterial, aflat între oglinzile care le ocroteau nemurirea.

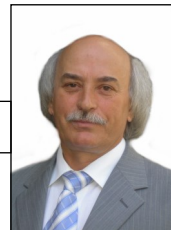
Indiferența lor, zeiasca lor indiferență, răceala lor, revărsate asupra oricărui sânge, asupra oricărei vieți și asupra oricărui sacrificiu, păreau că se clatină din temelii.

În oglinzile lor paralele, în iluzia nesfârșitelor spații, ei zămisleră – din plictiseală, din curiozitate sau din alte necunoscute motive – toate imaginile posibile căroro lumina le putea da naștere, toate formele vii sau nu, toate culorile și nuanțele, toate sunetele, toate virtuțile și toate viciile, orice cădere, orice fericire și orice înălțare, fiecare durere și fiecare bucurie, toate realitățile și toate himerele. Unele, neînchipuit de frumoase, paradisiace viziuni, altele la fel de dureroase, crâmpie de infern, picături de timp și insule de pe stranii tărâmurii, zone imateriale, eterice, sentimente necunoscute și totuși întotdeauna aceleași, multe altele, fără a le socoti numărul sau greutatea, complexitatea și diversitatea. Și, deodată, iată că nu mai aveau nimic de visat, de plămădit, de imaginat. Nemurirea lor ajunseseră în situația inutilității oricărei înmulțiri, la fel ca aceea a oricărui gest, a oricărui gând, formă și substanță. Trăiau încă, dar într-un cenușiu și veșnic nimic, fără foame ori sete, fără nevoi, consum, transformare, creație, descompunere, ierarhii, limite. Orice amintire, a oricărei dorințe sau imbold, fusese cumva pierdută definitiv, dizolvată în fum, dispărând fără urme, uzată de eternitatea corozivă a grăuntelui lor de viață conservată pentru veșnicie sub cenușă.

Și totul se scurgea către pământ prin fisura microscopică a uneia dintre oglinzile lor paralele și necunoscutele lor lacrimi se adunaseră șuvoi, prin apele ploii, în râul dinaintea mea. Și ei nici măcar nu știau, immobili fiind în nemurire, că ei înșiși curg în oameni, prin oameni și peste oameni, ca apele ploii care îi udase hainele traducătorului, devenind aici, din plâsmuirile lor, vinovate numai de nemurire, lacrimi, dureri, suferințe și moarte. Și nu, ei nu știau, pentru că nu mai aveau nevoie să știe și nici nu aveau de ce. *(Iată păsările tale albe, ele pleacă și se întorc. Zboară tu, omule liber, pentru noi, îmi șoptea vocea valurilor râului și eu încă nu înțelegeam.)*

(continuare la pagina 121)

COPILUL CARE POARTĂ MASCĂ

Odată, pe când aveam vreo zece ani, o călugăriță de la mănăstirea pe lângă care am crescut mi-a oferit o pâine coaptă în spuză. Trei zile la rând, am mâncat din ea, împărțind-o cu prietenii, iar pâinea nici nu s-a micșorat, nici nu s-a transformat într-un pesmete.

– De ce, oare? am întrebat-o pe călugăriță.

– Deoarece ai împărțit-o cu alții.

Dăunăzi, plimbându-mă prin Grădina Publică, am observat un copil nefericit. Stătea singur pe o banchetă și mușca anemic dintr-o chiflă. Alți câțiva copii se amuzau în preajmă, butonându-și telefoanele.

– Vino cu noi! l-a îndemnat unul dintre ei.

Băiatul cu chiflă a schițat un gest de refuz, iar când cel cu invitația s-a îndreptat spre el, a îndesat iute chifla în ghiozdan și, cu mișcări aproape automatizate, și-a fixat masca pe față.

Nu era bolnav. Pur și simplu, se conforma cu restricțiile impuse de pandemie. Îngrijorarea i s-a așternut pe chip. Părea obișnuit cu izolarea.

– Vino să te joci cu noi, a insistat băiatul sociabil.

– Nu am voie. Aș putea să mă contaminez.

– Dar nimeni dintre noi nu e bolnav.

– Oricum mă tem, a răspuns el, îndepărtându-se de grupul lor.

Mi s-a făcut și mie teamă. Teamă pentru viitor...

Suntem condamnați să ne izolăm de colegi, prieteni, rude, oameni de pe stradă. Ne uităm la ei ca de pe metereze. Nu le

permitem copiilor nici măcar să se joace cu cei de seama lor.

– Și foarte bine! afirmă unii. Căci ce e jocul, dacă nu o pierdere de timp?

În realitate, a-l lipsi pe copil de joc înseamnă a-l îndepărta de creativitate. Talentul apare și se dezvoltă mai întâi în joc. În el încolțește și prinde rădăcini imaginația. E cea mai simplă explicație a apropierii dintre joc și artă: în joc se naște unealta artei – fantezia. Și, dacă jocul e copilul muncii, atunci arta e maturizarea acestei copilării. Prin joc, copilul devine un Columb al lumii înconjurătoare. Descoperind, el creează. Creând, își cunoaște mai bine Eu-l personal. Înțelegerea propriei esențe – iată cel mai de preț produs al jocului din copilărie.

Adevărata creație va veni mai târziu. Acum însă, lăsați copilul să se joace! Nu e o pierdere de timp! E perioada inventivității, dincolo de care stă la pândă genialitatea, căutându-l pe copilul curios și îndrăzneț, pe copilul care nu se teme să greșească. Dacă dă de un asemenea copil, îl înscrie în lista candidaților la nemurire.

Acesta e motivul pentru care (chiar și pe timp de pandemie) le-am cerut adulților cu fermitate:

– Oferiți copiilor cât mai multă libertate! Nu vă temeți de independența lor. Lăsați-i să se joace, să greșească să comunice cu cei de seama lor. Înlesniți-le cunoașterea de sine. Dați-le șansa să se simtă Oameni... Doar așa veți putea spune că ați făcut ceva pentru viitorul și talentul lor.

BALASTUL

Viața e foarte complicată, iar noi o complicăm și mai mult, aglomerând-o cu sentimente și probleme de care nu putem scăpa.

Ați avut ocazia să vă mutați de la o gazdă la alta? Ați observat câte lucruri inutile se adună între cele două mutări? Zilnic depozităm câte ceva în casă: o haină, o piesă de mobilă, un cadou de la prieteni. Le punem într-un loc anume și le păstrăm, cu gândul că, poate, ne vor prinde bine. Apoi uităm de ele. Le îngropăm sub alte lucruri prăfuite de care nu avem nevoie, iar casa devine din ce în ce mai

strâmtă, mai incomodă, mai neîncăpătoare. Abia te miști prin ea. Abia respiri. Ba chiar, de la un timp, te simți străin în mijlocul a ceea ce îți aparține.

Și asta încă nu e totul...

Făceți-vă o introspecție. Uitați-vă în suflet. Coborâți în depozitele subconștientului. Veți descoperi și acolo munți întregi de stări și sentimente încărcate de negativism.

Sunteți frustrați? E sentimentul de vinovăție provocat de amintirile ce vă terorizează. Trecutul e balastul ce conspiră cu nefericirea. Nu doar trecutul individual.

Nu doar experiență personală, ci și experiența colectivă. Îi avem în sânge și pe toți marii criminali ai lumii. Oricând putem deveni și noi ca ei: un tâlhar, un trădător de țară, un tip care dă vina pe alții.

De altfel, ușurința cu care dăm vina pe alții am moștenit-o tocmai de la primul om. Amintiți-vă, cum a procedat Adam când Tatăl Său Cereșc l-a surprins cu fructul interzis în gât...

„Nu e vina mea, s-a justificat el. Eva a pus totul la cale!”

Deci, oricine, numai nu eu sunt vinovat de răul pe care l-am comis.

Într-o parabolă niponă se povestește că, întorcându-se odată de la pauza de masă, angajații unei primării au descoperit la intrarea centrală un afiș cu următorul conținut:

„Dragă prietene! Spre regret, a decedat subit colegul dumitale – cel care te împiedica să avansezi, cel care te lingusea, fără s-o meriți, cel care, zilnic, îți punea

bețe în roate, făcându-te nefericit. Sicriul cu trupul defunctului se află în sala de festivități. Dacă dorești, îți poți lua ultimul rămas bun de la el”.

Curioși, mai mulți șefi și subalterni s-au dus, pe rând, în sala de festivități să se convingă că rivalul lor, dușmanul lor inveterat, în sfârșit, nu mai există.

Trupul celui decedat era acoperit cu o pânză de atlas. În vârful degetelor, striviți de emoții, angajații se apropiau, ridicau încetisor giulgiul și se uitau în ochii larg deschiși ai marelui lor inamic, dar se vedeau pe sine! În sicriu fusese instalată o oglindă!

Deci, monstrul e în noi înșine, nu în afara noastră. Dihonia ne devorează din interior. Mai întâi pe ea ar trebui s-o învingem și abia după aceea vom fi în stare să învingem ura, dezbinarea, invidia sau răul ce ne macină și ne împiedică să ne uităm cu optimism spre ziua de mâine.

TU CE ALEGI?

Legende povestesc că un biet scriitor, ajungând să facă parte din Poporul Cerului, s-a apropiat de Sfântul Petru și l-a anunțat:

– Iată, am venit.

Ocupat cu ale sale, apostolul i-a făcut semn să mai aștepte.

– Chiar am murit? și-a exprimat nedumerirea proaspătul decedat.

– Ce-i rău în asta?

– Păi, nu prea știu ce mă așteaptă mai departe.

Total impasibil, Sfântul Petru l-a îndemnat:

– Uite colo două uși. Alege una dintre ele.

Scriitorul le-a privit nedumerit:

– Dar ce e dincolo?

– Știut lucru: Raiul și Iadul.

– Interesant. Și eu pe care s-o aleg? Doar sunt identice. Cum să decid?

– La fel cum decideai și dincolo, când răul te ademenea cu flori, iar binele ți se părea lipsit de importanță.

– Nici chiar așa! Acolo puteam greși. Puteam negocia. Pe când aici, dacă greșesc, voi suferi o veșnicie.

– Fii sigur că și acolo, pe Pământ, greșeala ta se preschimba în veșnicie, în suferința altcuiva. Orice cuvânt necugetat pe care l-ai plasat în scrierile tale a devenit un vârf de lance capabil să rănească suflete nevinovate.

– Îmi dau seama și, totuși, dă-mi cumva de înțeles, unde e Raiul și unde e Infernul?

– Decizia îți aparține. Tu însuți trebuie să hotărăști ce vei găsi în spatele acestor uși!

Într-o altă legendă (de această dată, culeasă din Japonia), se spune că un călugăr bătrân tocmai își terminase rugăciunea și se bucura de mângâierea soarelui, când un voinic înarmat s-a apropiat de chilia sa.

– Bună! l-a salutat noul venit. Cei mai mulți dintre oamenii cu care am stat de vorbă mi-au zis că dumneata le știi pe toate.

– Nimeni nu le poate ști pe toate.

– Totuși, răspunde-mi la următoarea întrebare: Raiul și Iadul... Unde sunt ele? Unde se află porțile prin care oamenii pătrund în paradis sau în infern?

Era un bărbat puternic și prevăzător. Își dorea din toată inima să ocolească iadul și să ajungă în grădina paradisului.

– Cine ești dumneata? l-a întrebat călugărul.

– Un simplu samurai.

În Japonia, a fi samurai însemna a fi un om de onoare. Cei din clanul lor erau luptători desăvârșiți. Toată viața își cizelau măiestria militară și nu ezitau să pună imediat mâna pe armă, dacă erau provocați.

Știind acestea, călugărul l-a pus la încercare:

– Spui că ești samurai? Dar pari mai degrabă un tâlhar de drumul mare!

Jignit, samuraiul și-a smuls sabia din teacă, cu gând să-l spintece în două.

– Ei, vezi? l-a potolit călugărul. Acum te afli exact în fața infernului. Omul orbit de furie deschide foarte ușor porțile iadului.

Samuraiul s-a luat în mâini și, rușinat, și-a ascuns sabia înapoi în teacă.

– Iar acum ai bătut deja la poarta raiului... Infernul, ca și paradisul, sunt în tine. Tu hotărăști spre care poartă te îndrepti. Nu trebuie să aștepti sfârșitul vieții, ca să nimerești în Rai sau în Infern. Alegerea o faci acum, în fiecare clipă, prin faptele pe care le comiți. Tu ești și Paradisul și Infernul tău!

AMADEUS

E seară. O seară de creație, cu lansări de carte. Lume bună: scriitori, actori, muzicieni. Se discută mult. Ici-colo, se bârfește. Totul firesc, dar trist: e pandemie. Majoritatea poartă măști. Depresie, nesiguranță, stres. În suflete – lumini scăzute, întuneric. Cel mai nefericit dintre prietenii cu care stau de vorbă pare să fie *Amadeus*. L-am poreclit așa încă din anii studenției. Părea un Mozart în devenire. Deși poet, făcuse studii muzicale și compunea mici piese de o finețe nemaipomenită. Cu timpul însă, s-a schimbat. A devenit *ca toată lumea* – un necăjit acaparator de lupta pentru supraviețuire: familie, facturi, probleme...

Nu ne-am văzut demult. Aflasem că, dezamăgit de sine, a început să bea. Lucra la o revistă, dar l-au eliberat din funcție. Conflicte. Certuri. Destin distrus. Apoi s-a adunat și a făcut o cură de dezalcoolizare. Spera să poată înfrunța cu bine pandemia. Doar că voința-i începea să dea rateuri. Nu mai era bărbatul de odinioară (energic, prietenos și blând).

Stăm unul lângă altul și urmărim cum alt coleg de-al nostru dă autografe pe ultimul volum de versuri, adus încă „fierbinte” de la editură.

– Pe mine mă resping, mi se destăinuie Amadeus. Nici unul dintre editori nu vrea să-mi editeze cărțile. Ba unul dintre ei mi-a zis direct: „Aduc a berărie”.

Încerc să-l consolez. El însă mă contrazice:

– În fond, are dreptate. Deși m-am „lecuit”, în ochii lor tot alcoolic am rămas.

Face un gest cu mâna, de parcă s-ar apăra de o insectă săcâitoare. Masa cu băuturi e la

un pas de noi. Pahare pline cu șampanie și vin. Adulmecându-le de la distanță, Amadeus aruncă priviri flămânde către ele.

– N-ai vrea să bem ceva?

– Nu cred că este o idee bună, îi răspund.

– Am în vedere – o cafea.

Coborâm scările de la etaj și ne oprim la bar. Aici e mai puțină lume. Amadeus ține cănuța cu cafea fierbinte în căușul palmelor, ascunzând, astfel, tremurul lor. Îmi vorbește îndelung despre eșecul său. Nu-l întrerup. Îl las să se descarce și doar constată:

– Îmi pare rău.

– Și mie, recunoaște Amadeus. Sunt panicat. Nu am repere. M-am rătăcit. Locuiesc într-un apartament jegos. Mi-e silă să mă întorc în el. În drum spre casă, urmează să trec pe lângă trei sau patru magazine de băuturi, încă deschise. Aștept să se închidă, ca să nu mă ispitească...

– Vei rezista, îi zic. Curând va trece pandemia. Iar mâine e nouă zi.

– Sigur. Doar că eu nu sunt stăpân pe ea.

– Ai vrea să te ajut?

– Cu ce?

– Nu știu. Poate cu niște bani.

Surâde cu amărăciune.

– Aprinde o lumânare pentru mine, dacă treci pe la biserică, rostește echivoc și, brusc, se ridică de la masa unde stăm. Simt că vrea să mai adauge ceva, dar, negăsind cuvinte potrivite, îmi întoarce spatele și pleacă.

Urmărindu-l cu privirea, mă întreb descurajat:

„Oare cum va arăta lumea, când ne vom scoate măștile?”

(continuare de la pagina 118)

Păsări albe

Nemurirea lor le era singura închisoare, o închisoare imensă cât cosmosul, pe care încă nu-l puteau epuiza și din care nu se putea plămădi ideea unei evadări. Nu aveau, pentru asta, nici măcar un singur cuvânt, nici măcar puterea, nevoia sau inteligența unei limbi necunoscute, neinventate, imposibil de inventat. Nu aveau un centru al lor pentru a ființa. Dar, fără să știe, aveau - proiectând în univers - un punct al vieții. Zona nemuririi lor se situa în singura stare posibilă, în zona neutră, plasată în iluzia dintre oglinzi, singura zonă lipsită de necesitatea prezențelor, fie aceea a unui bine sau a unui rău, a vieții și a morții, a bucuriei și a durerii, a dragostei și urii, a spațiului și a timpului, pe care le învinseseră prin moartea lor aparentă.

Și eu, singur, tăcut și sincer ascultător, trebuia să primesc ruga

visului lor, ca pe o spovedanie cosmică o corului vocilor lor, implorând a fi ascultată, citită și tradusă în limbile cunoscute ale pământului. Imposibile propoziții, veșnic zbuciumate și fremătătoare, unduind în apele fluviului pe care, după o noapte de luptă cu valurile, în zorii noii zile izbutisem să-l traduc și să-l traversez. O mărturisire a nesfârșitei lor dorințe de a cunoaște mișcarea, fie și una haotică, fără călăuză, striviți fiind de povara veșniciei vieții sub cenușa uitărilor și a nemuririi lor. La capătul drumului către miracol, pe celălalt mal al râului, greu de apele noroioase ale durerilor coborâte pe pământ chiar de ei, știusem că eu aveam să întâlnesc veșnicia, iar ei tainicul punct cardinal al vieții, care este acela al morții.

Și nu exista pe malul acela nici început, nici sfârșit, ci numai o nemuritoare trecere, care trăise dintotdeauna prin mine, tăcută, miraculoasă și veșnică.

JURNALUL

Mihai Singureanu avea 47 de ani, cu toate că se născuse cu părul alb, nu-și arăta vârsta. Părea cu mult mai tânăr. De curând, fusese numit profesor universitar la Facultatea de Chimie a Universității din București. A terminat secția de Biochimie, devenind un mare cercetător în lumea fantastică a biomoleculilor și a divinei macromoleculă de ADN.

Trăia împreună cu soția sa Claudia și cu fiica lui, Mihaela, într-un apartament spațios. Claudiu, cum am mai spus, studia din octombrie în Amsterdam. Sora lui geamănă studia psihologia, călcând pe urmele mamei sale, în București. Copiii, semănau izbitor cu părinții, împrumutând de la aceștia, ai fi zis, întregul material genetic, identic copiat.

Înserându-se, un apus tomnatic al lui april, au mâncat ceva pe fugă, că frigiderul era aproape gol, dacă au stat o săptămână la spital.

Se dezbracă de hainele străine și își porni dușul, rotind de baterie spre apă cât mai fierbinte. A intrat în duș, lăsând apa aproape clocotită, să-i curgă pe piele, pe față, pe păr, pe intestine, pe măduva spinării, pe ribozomi. Simțea cum apa-i curăță nu numai trupul, dar și boala. O dizolva pur și simplu. Nu mai simțea durerea și arsura, ci doar o plăcere sadică și masochistă. Simțea că nu-și face rău, ci mai degrabă că-și omoară boala. A reușit să stea în calea apei fierbinți aproape o oră, fără ca vreun centimetru pătrat al pielii să i se fi înroșit.

Între timp, Claudia a făcut patul, a schimbat lenjeria veche de o săptămână și-l aștepta învelită-ntr-un cearceaf alb, cu o pătură de lână la picioare. Era extenuată. Adormise de câteva ori cât îl aștepta.

S-a așezat lângă tânăra lui soție, era cu opt ani mai tânără și-i fusese studentă. Au stins în același timp lămpile de pe noptierele joase de lângă pat.

– Nu te mai gândi! Totul va fi bine! îi spusese, știind că minte, dar acestea sunt

banalele cuvinte ce se rostesc în nenorociri. Știa că se va gândi mereu, știa că nu va fi nimic bine, dar ce putea spune? Își sărută soția pe buze. Te iubesc! S-a uitat la ceasul electronic ale cărui cifre luminau roșu. Era 1:33. S-a uitat și Claudia la ceas.

Nu a apucat să-i răspundă cu un „Te iubesc!”, că-l aude țipând și ridicându-se pe coate, transpirat pe tot corpul, cu un tremur ciudat.

S-a speriat, bineînțeles, a aprins lampa de lângă pat.

– Ce s-a întâmplat? Te doare ceva? îl întrebă bălbâindu-se.

– Nu, nu-i asta. Am avut un vis, mai degrabă un coșmar cum nu ți-ai putea închipui.

– Cum ai visat dacă nici nu ai adormit?

– Ce spui acolo? Am dormit buștean toată noaptea.

– Care toată noaptea? Că eu nu am apucat să pun capul pe pernă.

Și se uită amândoi la ceasul care-și arunca lumina roșie în cameră. Minutarul tocmai se schimba din 34 în 35. Era 1:35. Nu trecuseră nici două minute.

Au rămas înmărmuriți. S-au privit. A mai sărutat-o o dată. Claudia a stins lampa.

– Noapte bună!

Nu a apucat minutarul să-și mai schimbe o dată locul că o auzise cum respiră tot mai regulat, semn că a adormit. Biata femeie! O săptămână a dormit pe scaunele incomode ale spitalului. Mihai stătea pe spate, își ridicase perna. Nu mai putea dormi. Nu după ce visase. A vegheat-o un timp. Îi urmărea respirația, îi simțea și-i vedea pieptul cum i se ridică și coboară regulat. Sâni i se arătau prin cămașa translucidă de noapte. Cearceaful de mult și-l dăduse la o parte, lăsând să i se vadă sfărcurile tari ce-mpingeau și se frecau de bumbacul alb al cămășii.

Nu avea somn. Totuși, dormise o săptămână împlinită. O săptămână în care

* Fragment din nuvela *Omul milenar*

numai el știe ce a visat. Ce arătări i s-au arătat. Ce dumnezei. Cine știe? Poate că o săptămână a trăit realitatea pură și acum s-a trezit într-o lume mai onirică decât însuși visul.

Îi era cald. Și Claudiei de altfel, căci ajunsese la picioare, lângă pătură, cearceaful lor alb, dezvelindu-i picioarele și pulpele încă tinere și lubrice.

S-a ridicat să deschidă fereastra. Începuse o ploaie mărunță. Picăturile cubice se loveau pieziș de fereastră. Nu a mai deschis-o. A urmărit un timp căderea ireversibilă a ploii. „Dar dacă nu-i chiar atât de ireversibilă?” îi trecu prin gând.

Știa că nu mai poate dormi. A deschis ușa apăsând cu mare grijă pe clanță, nu cumva să-și trezească iubita soție, și se duse în birou. Biroul era o cameră mare cu două mese de lucru: una pentru el și una pentru Claudia, cu rafturi și biblioteci căptușindu-i pereții (nu știau cum arătau aceștia sau ce culoare au), jumătate cu tratate de psihologie (cărțile învechite și rupte de atât citit și răsfoit ale lui Freud și Jung) și cealaltă jumătate tratate de chimie, biochimie, biologie, genetică; dar acestea erau în minoritate, mare parte din bibliotecă o ocupau cărțile de literatură. S-a așezat la biroul lui de lemn masiv, a scos dintr-un sertar un caiet neînceput pe a cărui copertă a scris: „Jurnal”, apoi a tăiat cu două linii, corectând: „Jurnalul bolii mele”

Începu să scrie:

„Nu-mi vine să cred cât de repede am urmat sfatul doctorului Petre Iordache de a ține un jurnal. S-ar fi vrut un jurnal medical, dar nu știu cât de medical va fi ce voi scrie în continuare. Acum câteva clipe m-am culcat lângă Claudia și am avut un vis, dacă a fost vis, ciudat sau fantastic. Ultima oară, înainte să pun capul pe pernă și să adorm, era ora 1:33. Claudia spune că nu a pus capul pe pernă că m-am și trezit. Într-adevăr ceasul arăta 1:35. Să fi adormit doar două minute? Dar visul mi-a părut imposibil de lung. A durat 47 de ani. Atât de condensată să fi fost acești 47 de ani de au încăput în 120 de secunde? Nu am mai putut dormi. A început o ploaie oblică. Doctorul mi-a spus să notez tot ce simt, toate anomaliile cancerului meu, toate simptomele etc., dar până acum nu simt nimic. Mă simt sănătos. Cine știe? Poate nu este decât un moment iluzoriu al bolii, o ultimă speranță care mi-e dată

doar pentru a-mi fi luată cu și mai multă brutalitate. De când m-am trezit din înconștientă singurul simptom este lipsa somnului, ceea ce poate fi firesc având în vedere că am dormit o săptămână. Și poate al doilea simptom să fie visul?

Visul a debutat cu o lumină puternică și galbenă ca a soarelui. M-am trezit undeva între hipofiză și nucleul roșu, apoi am iradiat în cele două emisfere cerebrale în adâncimea și suprafața lor. Eram în tot creierul meu, în același timp eram și în cerebel și în lobul frontal și în hipotalamus etc. Am coborât cu o viteză luminoasă în măduva spinării, m-am prins cu mâinile de firele de păr ale cozii de cal și am urcat din nou spre encefal. Am transversat deodată cele douăsprezece perechi de nervi cranieni și cei 31 de nervi spinali. În același timp eram și-n ochi și-n ficat și-n splină și-n bulbul rahidian. O senzație ciudată de conștientizare a întregului meu trup, a întregii mele cărnii. Îmi simțeam oasele și măruntaiele, inima și plămânii, capilarele și vena portă. Simțeam, de fapt, eram sângele, cu leucocitele și eritrocitele lui cu tot, care-mi curge prin vine.

Brusc s-a stins lumina galbenă și cu ea senzația ciudată de a mă simți și a fi eu, un eu total. Dacă visul a durat 120 de secunde, trăirea eului absolut a durat mai mult de o nanosecundă? Mă îndoiesc.

Alergam pe un curcubeu galben, pe o ploaie galbenă sub un cer galben, doar soarele era negru. Nu vedeam pământul, nici mările, nici oceanele, nici aerul. Atmosfera cred că era și ea galbenă. Am alergat astfel un milion de ani ca într-o fracțiune de secundă să mă trezesc în patul meu alături de Claudia.

Cred că până în clipa asta visul a fost, totuși normal. Un vis absurd ca oricare altul. Dar de aici devine fantastic de-a dreptul. Mi-am re trăit viața în sens invers din clipa aceea. Toți cei 47 de ani ai mei s-au scrus invers în 2 minute. Nu doar imagini fugitive și aleatorii, ci întregul vieții mele. De pildă am visat fiecare carte citită în ultimii 30 de ani, dar nu numai cartea, ci întregul ei conținut, fiecare cuvânt scris în ea.

Încerc să rezum absurdul acestei trăiri. Am re trăit coma, șocul electric care m-a pus la pământ în laboratorul meu. Aici, se pare că a mai avut loc o anomalie. După ce am leșinat, se pare, am continuat să fiu conștient, fiind în același timp și inconștient. Am văzut, de pildă, cum după 47 de minute a ajuns

studenta mea și a dat fuga la mine, m-a verificat și a sunat imediat ambulanța. Știu cum am fost transportat la spital, știu și fețele doctorilor din ambulanță. Abia apoi după câteva ore de când am fost internat s-a lăsat pânza de mătase neagră peste conștiința mea.

Am văzut cum a plecat Claudiu în Amsterdam. Am văzut viața familiei mele derulându-se înapoi. Copiii se micșorau. Vedeam cum li se împrușcă numărul de celule. Claudia devenea tot mai tânără și tot mai frumoasă. Copiii au devenit atât de mici că s-au și născut. Burta Claudiei devenind din ce în ce mai mică sfârșind cu două celule? Zăcând în pântecul profund și cald: ovulul și spermatozoidul. Apoi a urmat nunta noastră. Cele două culori atât de pure și definite, albul și negrul au devenit un fel de gri printr-un singur cuvânt magic: Da.

Claudia era acum tânără studentă în halatul ei alb imaculat de bumbac cu nasturi, în primul nostru laborator împreună. Abia îmi luasem doctoratul. Nu am bagat-o în seamă. Era o studentă ca toate celelalte. Ea sigur m-a remarcat și a pus ochii pe mine. Așa stângaci fiind prima dată când mă găseam în postura de profesor, cu ochelarii rotunzi, cu halatul veșnic pătat de tot felul de substanțe multicolore: bicromat de potasiu, permanganat de sodiu, carmin, metilorange, albastru de Prusia, cafea. Cât timp lucrau studenții citeam. Pe atunci citeam *La umbra fetelor în floare*. Am tot citit Proust în semestrul acela. Am devenit cu timpul mai apropiat de studenții mei, mai ales de Claudia, care mi-a cerut la un moment dat să-i împrumut *În căutarea timpului pierdut*. La fiecare laborator îi aduceam un volum din cele treisprezece apărute la *Biblioteca pentru toți* și-l discutam pe ultimul. Am devenit familiari. În final i-am scris pe ultima pagină a *Timpului regăsit*: „Vrei să fii soția mea?” Mi-a înapoiat volumul nezacând nimic. Înainte să pun cartea în bibliotecă am deschis-o. Pe prima pagină era un „Da” mare. Așa ne-am căsătorit. A renunțat la chimie și a studiat psihologia.

Visul s-a continuat cu luarea doctoratului, anii studenției, iubirile mele trecătoare.

Într-o ploaie albastră de început de primăvară, era încă frig, mergeam fără umbrelă bucurându-mă de ploaie, spre facultate când văd o siluetă diafană, cunoscută care mergea prin ploaia deasă cu o umbrelă albastră și-un palton

albastru. Am intrat sub umbrelă, am sărutat-o animalic pe gură. Nu am lasat-o să deschidă ochii, mușcându-i buzele carnoase. Și am plecat. Nu cred că și-a dat seama că sunt eu.

Au urmat anii adolescenței și izolarea de lume, trăind într-o lume bacoviană și violetă.

Copilăria, care s-a deosebit atât de mult de adolescență. Am fost un copil atât de fericit. Mă bucur că am revăzut prima mea bicicletă de un albastru deschis cum e cerul. Primii mei pași. M-am ridicat în cele două piciorușe groase ale mele, cum s-au ridicat și strămoșii noștri îndepărtați, am făcut doi pași și m-am prăbușit.

Înțărcatul și laptele cald al mamei. Apoi mi-am văzut nașterea. M-am născut într-o lumină galbenă.

Apoi același curcubeu galben și acel milion de ani care s-a transfigurat într-o miime de secundă.

Au urmat niște lumini ciudate, electrice. Și o lume care pulsa și se mișca în jurul meu. Am înțeles că eram în pântecul mamei și aceea era viața mea intrauterină pe care mi-o reaminteam. Luminile acelea electrice erau impulsurile nervoase ale mamei. Lumina aceea ciudată era fosforescența sângelui ei, a hemoglobinei ei. Inima-i pulsa și intestinele ei se mișcau sugrumându-mi și asurzându-mi urechile încă nedevelopate.

Corpul meu minuscul de nici două kilograme înota în lichidul amniotic, în piscina placentară a mamei. Se împrușca. Celulele se răreau. Mă tot micșoram până când inima mi s-a oprit. Am văzut acel impuls, acel clic, care mi-a pornit inima abia dezvoltată care se putea vedea prin pielea-mi străvezie. Atunci m-am trezit”.

Claudia s-a ridicat din pat să-și ia un pahar cu apă, văzând că o lumină galbenă se strecura pe sub ușa biroului intră. Îl găsi pe Mihai scriind ultimul cuvânt în jurnal.

– Ce faci aici? Ți-e bine? Te doare ceva?

– Nu puteam dormi. Poate că am dormit prea mult în ultimul timp. Încercă el să glumească. Du-te în pat că vin și eu acum.

– Vrei niște apă?

Îi făcu semn cu capul și se ridică, o urmări până în bucătărie unde o sărută ca în anii studenției. S-au iubit până în zori pe canapeaua care mărginea masa din centrul bucătăriei.

PROASTA SATULUI (1)

Pe ulițele unui sat din Bărăgan, băntuia în sus și-n jos, fie iarnă, fie vară, de dimineată și până noaptea târziu, „Proasta satului”. Imbrăcată în zdrențe peticite, cu părul ca un fuior de cânepă și cu mâinile bănănăind de-a lungul trupului, femeia cu mințile rătăcite era nelipsită din peisaj. În urma ei, o ciurdă de copii de diferite vârste îi duceau trenă, unii țupăind, alții strâmbându-se la ea. În fruntea acestora, unul mai mărișor bătea un tam-tam fără ritm, într-o tobă de tinichea, după care defilau toți.

Femeia nici nu-i vedea, ea mergea înainte, neobosită, cu pasul său rar și apăsător. Se strecura printre oameni ca o fantomă, fără să-i bage în seamă, dar ei o lăsa în pace, că o știau zăludă. Câte o babă milostivă îi împărțea ceva de sufletul răposaiilor săi. Cei care o vedeau, nu știau că asupra familiei sale se abătuse cândva uraganul nenorocirilor. Puțini își mai aduceau aminte de ea.

Cu ani în urmă, „Proasta satului” fusese o mare boieroaică. Ea locuise la moșia sa cu bărbatul, cu socrii și cu fata ei. Acum, rar îi plângea cineva de milă, amintindu-și că fusese una de-a lor, mai înainte de a se mărita. După aceea nu se schimbă, ci rămăsese tot așa de bună și de prietenoasă. De mult timp, însă, își pierduse mințile și identitatea, dar cum să nu și le fi pierdut, când nu mai avea pentru cine trăi?

*

În tinerețile sale, Zamfira i se dusesese vestea în tot Bărăganul de frumoasă ce era. Așa săracă, dar cinstită și vrednică nevoie mare, orice mamă și-ar fi dorit-o noră și orice flăcău ar fi râvnit s-o ia de soție. Boierul satului, Vasile Aloman, avea un fiu, care tocmai se întorsese de la Paris, unde studiase Agronomia. El venise în sat cu idei noi, pe care să le aplice pe moșia sa și lucrea din zori și până în noapte la niște irigații. Se vede treaba că nu era ca ceilalți fii de moșieri, care risipeau în străinătate, la cabaret ori la ruletă, averea agonisită de părinți.

Dinu era un altfel de om, chitit pe muncă. Cumpăraseră o combină și un tractor și se ocupa de modernizarea moșiei, dorind să-și înmulțească talanții dăruiți de Dumnezeu. Țăranii, care îi lucrau pământul, aveau numai cuvinte de laudă la adresa tânărului boier școlit în străinătate. De cum a venit de la studii, și -a zis că n-ar fi rău să se însoare și a pus ochii pe Zamfira, despre care credea că ar fi cea mai nimerită soție. El s-a gândit că fata asta frumoasă și cu mintea ageră ar fi putut deveni o moșierasă respectabilă.

Coana Andreica, mama lui Dinu, începuse să îmbătrânească și îi dădeau târcoale reumatismele. Se tot văita că ar avea nevoie la moșie de cineva mai tânăr, iar fiul său a crezut de cuviință că nu ar fi alta mai bună decât Zamfira. *Fata asta să-mi fie aleasa! Va munci cot la cot cu mine și ne vom înzeci averea, și -a zis fiul moșieresei. Pe pământul său tânărul cultiva cereale, dar se ocupa și cu grădinăritul, că doar de aceea investise bani în irigații. În curte, în afara conacului boieresc, o clădire semeată cu două etaje, erau mai multe acareturi: un padoc pentru vite, un grajd pentru cai, dar și cotețe pentru găini, rațe, găște, curcani și chiar păuni și bibilici. Era o plăcere să stea duminică în foisor și să le privească.*

Dinu mergea des la biserică, la hore și la nunți, iar, când o vedea pe Zamfira, nu mai putea de dragul ei. Feciorii roiau în jurul fetei, ca fluturii pe lângă o floare cu miros suav, dar asta nu prea-i cădea bine tânărului boier. Deși o știa cinstită, evlavioasă și rușinoasă, cu privirea mereu plecată în jos, ar fi dorit să aibă ochi numai pentru el. De teamă să nu i-o ia înainte vreun alt boier din vecini, el s-a gândit că n-ar fi rău să se grăbească și s-o ceară mai repede de soție. Într-o duminică la horă, i-a spus:

– Ce ai zice, Zamfiro, dacă am veni la tine în pețit? Ai vrea să-mi fii mireasă?

– N-aș zice nu, boierule, dar eu n-am cine știe ce zestre și nici școală multă n-am prea făcut. Știu doar să citesc și să socotesc. Sunt țărancă săracă și orfană, că doar mă cunoști de mică, i-a răspuns ea.

– N-are importanță! Am eu destulă avere pentru amândoi. Numai să ne împăcăm bine, că, de isteată și vrednică, ți s-a dus buhul în tot Bărăganul, i-a zis el.

– Să mă mai gândesc, boierule, că, de, mai sunt și părinții dumitale... S-ar putea ca boieroica mamă să nu se mulțumească doar cu o sărăcie de fată, care să-i vină la moșie numai cu ce are pe ea și-n lada de zestre, spuse Zamfira.

– Dacă eu te vreau așa cum ești, ea nu se va opune. Cred că ar fi bine să venim duminică viitoare, a grăbit-o el.

– Da' ce atâta grabă, boierule, că n-o fi foc?, se miră fata.

– Ce să mai lungim vorba, venim sau nu?, s-a arătat el surprins, că fata îl amăna.

– Atunci, fie cum ați zis, vă aștept, boierule, dar cui să mă cereți? Poate lui nașu-meu, părintele Ion, i-a mai spus ea.

– Atunci, ne-am înțeles și mai termină cu boierule, că doar am un nume. Ce ai uitat că mă cheamă Dinu?, a muștrăț-o el.

– Bine, Dinule, veniți duminică! Vă aștept cu drag, îi invită fata.

Zis și făcut. Duminica următoare, într-o zi frumoasă de toamnă, cu roade bogate și vin din belșug, Zamfira i-a așteptat cu masa pusă. După ce s-au întors de la biserică, boierul Vasile Aloman, moșierul cu cinci sute de pogoane, și boieroica Andreica îmbrăcați în straie de sărbătoare au pornit în peșit. Trăsura lor era trasă de doi telegari negri ca smoala, cumpărați de la târgul din Sighișoara. Se vedea de departe că murgii erau bine hrăniți, după crupele lor rotunde, care străluceau de curățenie, că doar fuseseră proaspăt scăldați și țesălați de vizitiul Călin.

Când au ajuns în fața porții, boierul i-a spus acestuia să oprească. Ei au coborât din atelajul elegant, au intrat în curte și s-au îndreptat spre casa modestă a Zamfirei. Gătită în portul popular autentic, moștenit de la bunica sa, și mirosind toată a busuioc fata și-a întâmpinat oaspeții cu pâine și sare, după obicei. Știa că era o mare cinste să-i calce pragul conul Vasile Aloman, moșierul respectat, nu doar de oamenii din sat, ci și de cei din împrejurimi. Toți îl admirau pentru ideile sale democratice, dar și pentru construcțiile realizate în centrul satului:

I se dusesse vestea în tot județul că ridicase pe banii săi școala, judecătoria, primăria, dispensarul, dar și o sală pentru adunări populare înzestrată cu o scenă pentru spectacole de teatru. Nu mulți boieri se puteau mândri cu asemenea construcții edilitare sau că trăiau în bune relații cu țărani care le lucrau pe moșie. Conu Vasile îi plătea omeneste și îi păsuia de datorii, uneori, prefăcându-se că le uită. Chiar de la intrare, i-a plăcut fata, care era frumoasă, vrednică și respectuoasă.

Coana Andreica, mai atentă la detalii, n-a scăpat din vedere curățenia impecabilă și ordinea desăvârșită din casă. Ochiul soacrei a văzut ferestrele strălucind ca oglinda, ușile proaspăt vopsite și pereții albi și văruiți de curând. Pe dușumeaua galbenă ca lămâia, de cât fusese frecată, i-a atras atenția un covor țesut în război de Zamfira, iar pe pat, o cergă ieșită tot din mâinile fetei. După ce și-a rotit privirile peste tot, doar-doar o găsi ceva nelalocul lui și n-a zărit nicăieri niciun cusur, a zâmbit satisfăcută, că viitoarea sa noră îi era pe placul inimii.

Când și-a aruncat privirea spre răsărit, parcă i-a zâmbit din perete icoana Maicii Domnului cu pruncul în brațe ținut în dreptul inimii. Aceasta avea deasupra un ștergar de borangic țesut tot de fată și dedesubt, ardea candela de sufletul morților. Boieroica amuțise de admirație. Fără a scoate un cuvânt, s-a închinat evlavios în fața icoanei și i-a mulțumit în gând Măicuței Domnului: *Mulțumescu-Ți Ție, Fecioară, că mi-ai dat o noră pe placul inimii. Fata asta e frumoasă, vrednică și credincioasă.*

Coana Andreica nu avea ce să mai zică. Zamfira era frumosă coș și mult deasupra așteptărilor sale. Părea o zână din basme cu părul ei auriu și cu ochii albaștri, mlădie la trup și zveltă ca o gazelă. De vrednică, nu era alta care s-o întreacă. Vedea și moșieresa că era cea mai potrivită noră. Orice mamă ar fi fost de

acord cu asemenea mândrețe de fată, care făcea față exigențelor celei mai cusurgioaice soacre.

Socotind după bucatele alese, pe care le pregătise, Zamfira se dovedise a fi și o bună gospodină. La masa îmbelșugată, părintele Ion nu mai contenea cu laudatul finei sale, care nu era doar frumoasă și vrednică, ci și o bună creștină, ce ținea toate posturile și venea regulat la slujbele duminicale și de peste an, făcând cinste comunității satului. Fiind încântați de o asemenea noră, Coana Andreica și boierul Vasile au stabilit nunta cât mai curând, adică peste două săptămâni, spre marea bucurie a fiului lor, dar și a Zamfirei.

În ziua aleasă pentru cununie, la ceremonia religioasă din bisericuța satului, mirii au avut două rânduri de nași. Pe lângă părintele Ion cu preoteasa, le-a făcut onoarea să-i cunune și pretorul din plasa lor împreună cu soția, dar privirile tuturor erau îndreptate numai asupra mirilor și, îndeosebi, a miresei. Flăcăii o sorbeau din ochi pe mireasa care purta o rochie albă, de o rară eleganță, confecționată din cea mai fină mătase, iar pe cap, avea o parură din perle, așezată peste un voal lung de mai mulți metri. Ea ținea în mână un buchețel discret de lăcrămioare asortate la cele care se strecurau printre perlele din parură. Toate straiile miresei fuseseră cumpărate de Dinu, de la Galeriile La Fayette din Paris.

În urma sa, șase domnișoare de onoare îmbrăcate în rochii ciclam îi duceau trena. Nuntașii nu-și puteau lua ochii de la Zamfira, care întrecuse în frumusețe și elanță toate miresele de până atunci. Femeile mai în vârstă își aminteau că nici coana Andreica nu avusese la nunta sa o rochie atât de frumoasă. Demnă de invidiat, mireasa devenise soția unuia dintre cei mai renumiți moșieri din Bărăgan. Deși brunet și chipeș, înalt și bine făcut, arătând ca un veritabil parizian în costumul său de ginere, ce avea la gât un papion la modă, Dinu pălea pe lângă frumusețea miresei.

La nunta fiului său, în afară de notabilitățile din județ și de prietenii mirelui, conu Vasile Aloman a invitat tot satul. Nuntașii au petrecut mai multe zile în șir, bucurându-se atât pentru miri, cât și pentru socri, cu care trăiau în bună vecinătate. Pentru felul în care se comporta, dar și pentru ceea ce realizase în satul său, moșierul primise mai multe scrisori de mulțumire din partea regelui, Dinu se mândrea cu asemenea tată.

La un an de la căsătorie, s-a născut o pruncă, pe care au botezat-o Luiza. La botez, petrecerea a fost tot atât de frumoasă ca și la nunta, iar invitații își imaginau cum va fi ceremonia nupțială a Luizei, dacă cea de la botez a fost atât de fastuoasă. Tatăl fetei, însă, avea alte planuri pentru ea. El dorea ca atunci când va fi școlăriță, s-o trimită să învețe la Institutul Sfânta Maria, al surorilor ordinului „Congragatio Jesu”, la Pitar Moși, una dintre cele mai prestigioase școli din București, iar după aceea să-și continue studiile la Sorbona, în orașul luminilor.

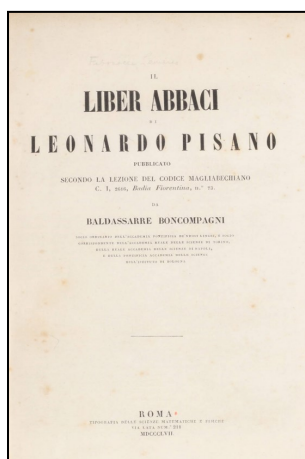

FIBONACCI

Fiu de negustor din Pisa, trăitor în Sfântul Imperiu German în perioada Dinastiei Staufenilor (cca.1150-1250), Leonardo fillius Bonacci sau Leonardo din Pisa sau Leonardo Bigollo (n.1170 – d. 1250), a avut șansa de a călători, însoțindu-și iscusitul tată în domeniul comerțului, pe cuprinsul imperiului, dar și în afara lui. Călătoria a fost și este unul din mijloacele esențiale ale cunoașterii, ascuțirii minții și dezvoltării creativității omului. Când se întâmplă din adolescență și tinerețe, profitul este cu atât mai vizibil. Tânărul Leonardo din Pisa a deprins să vorbească araba în sejururile în zona de nord a Africii, unde îl purtau afacerile pe părintele său. Ofițerul vamal la Alger, Guglielmo Bonacci, și-a susținut, desigur, fiul și, în contextul relațiilor califatului almohad din Africa de Nord cu lumea arabă. Acesta a călătorit cu negustoria în Spania maură, Egipt, Siria, dar și Bizanț, Sicilia, Provența. S-a întors mai bogat. Mai bogat din punct de vedere intelectual. Cunoștințelor de latină și arabă li se alăturaseră cunoștințe datorate contactelor cu lumea științifică arabă. Pasionat de matematică, de optimizarea calculelor necesare în activitățile comerciale, de geometrie, Leonardo din Pisa a cercetat bibliotecile și a intrat în contact cu învățații vremii. Așa a ajuns să cunoască opera matematicianului, astronomului, traducătorului etc. persan Al – Khawarizmi (Al-Horezmi – 780 – 845) și să ia contact cu cifrele arabo – indiene, inventate de hinduși cândva între secolele al II-lea-al IV-lea, adoptate de persani, folosite în Imperiul islamic. Poate că a cunoscut un exemplar din traducerea lucrării *Liber Ysogorarum alchorismi* a lui Al Horezmi, făcută de matematicianul, astronomul traducătorul englez, benedictinul Adelard din Bath

(1080-1152), care este, de altfel, traducătorul în latină al Elementelor lui Euclid (1130). Se pare, de asemenea, că a cunoscut și Cartea de măsurare și calcul a filozofului și matematicianului Abraham Bar Hiyya (n. în Barcelona 1070-d. Provența 1136), *Liber embadorum*, tradusă din ebraică în latină de către Platon din Tivoli, în 1145.

Întors la Pisa, Leonardo Fibonacci se apucă de scris și, la 32 de ani, Leonardo Fibonacci, își face intrarea în lumea matematicienilor cu *Liber Abaci*, prin care introduc în lumea latină cifrele pe care le numim și astăzi arabe, folosite deopotrivă în lucrările științifice și în practica comercială, și, prin aceasta, complicatele cifre latine sunt, treptat, abandonate. Lucrarea îi este dedicată lui Scot (Michael Scotus – astrologul Curții). Urmează lucrarea *Practica geometriae*. Notorietatea pe care i-a adus-o circulația acestor lucrări printre învățații și comericanții vremii l-a determinat pe Frederic al II-lea, rege al Sfântului Imperiu Roman, încoronat Rege al

Liber Abaci 1857

Germaniei la Achen în 1215, și Împărat al Imperiului romano-german, în 1220, uns fiind la Roma de către Papa Honorius al III-lea. Perioada în care a domnit Frederic al II-lea poartă și numele de Renașterea fredericiană. La curtea sa din Sicilia (locul de naștere al mamei lui), în plin ev mediu frământat de războaie și cruciade, Frederic al II-lea a concentrat spuma învățaților, oamenilor de știință și artiștilor vremii, indiferent de limbile în care aceștia de exprimau. După unii istorici, el vorbea nu numai germana și latina, ci și limbile popoarelor aflate sub flamura imperiului, plus greaca și araba. Regatul Siciliei cuprindea și sudul Italiei, iar cum pentru Frederic al II-lea

Spirala Fibonacci

DEMINITATEA IMPERIALĂ însemna dezvoltare, progres și frumusețe, renașterea fredericiană a lăsat în urma ei castele pe care le putem admira și astăzi (Castel del Monte -Puglia 1240), Castel Maniace – Siracuza, Castel Ursino – Catania), prima Universitate de stat laică – 1224, Neapole, care îi poartă numele, primele creații originale literare: Cântecul Soarelui al Sf. Francisc de Assisi. Poezia și muzica truverilor erau găzduite ca curtea sa. Împăratul însuși practica ambele arte. O perioadă de mare avânt al științelor și artelor datorată acestui împărat luminat, supranumit MIRROR MUNDI, care, prin diplomație și prietenii trainice (de exemplu cu sultanul Egiptului, Malin Al -Kamil) a devenit și Împărat al Ierusalimului (1228), în urma celei de-a șasea cruciade, pe care el, împăratul de două ori excomunicat, a administrat-o...

În 1225, Împăratul Frederic al II-lea a prezidat la Pisa un concurs de matematică. Cel care a formulat problemele de rezolvat la acest concurs a fost Johannes din Palermo, savant la Curtea Împăratului. Urmare a acestui concurs, Fibonacci a publicat încă două volume *Flos Leonardi* – Șirul lui Fibonacci - și *Liber quadratorum* – *Cartea pătratelor*, care cuprind rezolvări ale problemelor enunțate de marele savant. (Am zice că muntele venise la Mahomed...).

În 1240, Republica Pisa emite un decret prin care lui Leonardo Pisano, *maestrul serios și învățat*, i se acordă un salariu pentru serviciile făcute orașului și ajutorul acordat în materie de contabilitate concetățenilor săi.

Teoria numerelor, valoarea lui Phi, secțiunea de aur, spirala de aur, numerele iraționale sunt noțiuni pe care și filologii le au în bagajul lor lingvistic. Pentru

matematicieni, geometri, mistici, artiști plastici și arhitecți, muzicieni, aceste noțiuni sunt mai clare și sunt folosite în munca lor de creație. Numerele iraționale sunt dincolo de înțelegerea umană, sunt semnătura Creatorului în creația Sa.

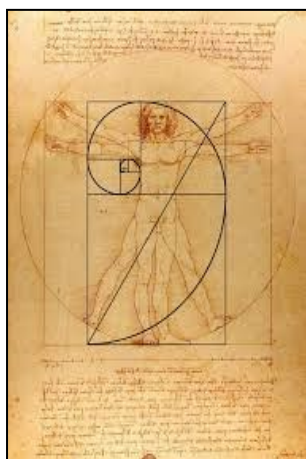
Scrierile lui Fibonacci au circulat în manuscrise copiate începând cu secolul apariției lor – începutul secolului al XIII-lea - până în secolul al XIX. Se păstrează 12 manuscrise din secolele al XIII-lea – al XV-lea. Cinci sute de ani au fost găzduite, consultate, continuate, comentate de profesioniști de diverse specialități, uitate...

Prima ediție tipărită a scrierilor lui Leonardo Bonacci da Pisa, datează din anul 1857, este în italiană, editorul fiind un prinț italian, istoric al matematicii: Baltassarre Boncompagni-Ludovisi (n. 1821 – d. 1894): *Scritti di Leonardo Pisano, matematico, publicati da Baldassarre Boncompagni*. 2 vol., Roma, 1857–62. La bază a stat manuscrisul îmbunătățit în 1228, de către autor..

Cu un an înainte, Baldeassarre Boncompagni publicase *Opuscoli di Leonardo Pisano, publicati da Baldassarre Boncompagni secondo la lezione di un codice della Biblioteca Ambrosiana di Milano*, Firenze, 1856, în urma identificării unui codice ce conținea lucrări ale lui Fibonacci, la Biblioteca Ambroziana din Milano. În 2002, la 800 de ani de la scriere, Profesorul American de matematică Laurence Singler a tradus și editat prima ediție engleză completă, după ediția prințului Boncompagni, din

1857.

Ca o anecdotă: numele de Fibonacci i-a fost dat lui Leonardo fillius Bonacci din Pisa - Fi-bonacci (fiul lui Bonacci) - de către un conte italian mathematician, prieten cu Prospero Merimnee, membru al Academiei Franceze, profesor la College de France și la Sorbona, inspector al bibliotecilor în Franța, etc, etc, etc, pasionat până la dependență de manuscrise vechi. Când, urmărit de poliția franceză pentru FURT din bibliotecile pe care le inspecta, a fugit în Anglia (in Italia avea de asemenea probleme) a fost însoțit de 18 bagaje voluminoase pline cu manuscrise. Numele lui este Guiglielmo Libri Carucci.(1803 – 1869)...

Flos Fibonacci

INSUPORTABILA LEJERITATE A MINȚII

Cunoașteți genul de literatură care poartă denumirea de *pulp fiction*? Sau benzile desenate? Ei bine, acestea, împreună cu multe alte genuri asemănătoare, au fost considerate de-a lungul timpului forme literare/culturale de mână a doua. Erau plasate undeva la periferia „literaturii grele”, „serioase”. Copiii din anii '60 erau trași de urechi dacă pierdeau prea mult timp cu cititul benzilor desenate, considerate a fi o pierdere de vreme pentru formarea tinerilor. Iar adulții care citeau *pulp fiction* în afara călătoriilor cu trenul – fiind considerate lecturi facile, deci gândite a fi consumate doar în tren – erau desconsiderați de cei care se aplecau asupra literaturii grele. Oricum ar fi, era foarte bine cunoscută valoarea literaturii răspândite pe paliere bine determinate. Undeva în urmă, între secolele al XV-lea până la sfârșitul secolului al XIX-lea, au existat de asemenea astfel de *periferii* ale culturii. Să ne gândim la filosofii care au scris cărți în limbile vernaculare, nu în latină, cum era obiceiul, pentru ca „și femeile să înțeleagă filosofia”, cum se spunea atunci. Ar fi un drum al „simplității” deschis de toate culturile. Există un *centru*, care necesită un efort pentru a ajunge la plăcerea care decurge din exersarea întru acesta și există o *periferie*, care tinde spre o simplificare a conținuturilor centrale pentru ca și alte categorii de oameni să aibă acces la plăcerile spiritului. Teoria relativității a lui Einstein ține de centrul specializat al fizicii. Teoria relativității pe înțelesul tuturor ține de o deschidere culturală care are o anumită distanță – de dorit chiar – față de acest centru.

Care este problema pe care o avem în vedere în legătură cu acest subiect? Trei termeni ne rețin atenția: *efortul minții*, *simplificarea* și *lejeritatea*. Orice exercițiu spiritual – care se desfășoară într-un cadru cultural în mod necesar – presupune un efort al minții. Scopul este acela de a ajunge la o anumită *împlinire spirituală*, care poate fi resimțită ca o *împlinire sufletească*, având ca efect o anumită *satisfacție*, și care capătă forma unei plăceri intense uneori. Iar toate acestea se fac sub acest efort. Educația se face sub o presiune pentru a obține „îmblânzirea” naturii centrifuge. Acest efort, care uneori poate fi destul de

obositor, cere o anumită diminuare a sa. Iar acest lucru se face prin tendința de a *simplifica* unele conținuturi culturale. Adică le face mai repede explicabile/explicite, pentru a ajunge la acea satisfacție a spiritului mai ușor. A simplifica un conținut complicat/complex este, la rândul său, un nou efort – trebuie să-ți pui bine mintea la contribuție pentru a ajunge la această simplificare/simplitate a lucrurilor. Mare lucru este acesta de a face *lucrurile mai clare*, iar tot ceea ce este clar unei minți, devine imediat și simplu! O mare plăcere și satisfacție decurge tocmai din această încercare. Este un exercițiu de dezlegare a unei enigme. Mintea care nu este clară este o minte încălțită, tulbure, care nu-și găsește liniștea.

Dar intervine și cel de-al treilea termen – *lejeritatea minții*. Se spune că Antichitatea greacă s-a năruit nu din cauza unor invadatori sau războaie interminabile, ci din cauza... lenei! Lenea spiritului a general decăderea aceasta. Din actul simplificării se ajunge ușor la lene, pe care o numesc în cazul acesta lejeritate/superficialitate a minții.

Să luăm un exemplu concret, căci prea multă teorie obosește mintea cititorului, nu?! Am ascultat la *Radio Cultural* o emisiune în care se vorbea despre faptul că tinerii de astăzi nu mai citesc din plăcere, ci doar din obligație și pentru a-și atinge un scop bine determinat. Poate că nu mi s-ar fi părut acest lucru a fi nou – văd zilnic studenți și elevi pentru care cititul este o corvoadă. În tandem cu emisiunea de la radio, mi-a căzut o carte în mână, pe care fratele meu mi-a lăsat-o. Mi-a spus chiar el că este vorba despre o carte care se cumpără de obicei de la chioșcul de ziare al unei gări sau aerogări. Este acea lectură ușoară – *pulp fiction*-ul despre care vorbeam la început. În avion sau în tren, nu prea te poți concentra prea tare în a lectura *Critica rațiunii pure*, normal. Sau, ca să nu merg pe linia acestui exemplu cam forțat, nu poți citi *Doctor Faustus* de Thomas Mann în tren. Asta doar dacă nu ești bine antrenat în acest sens – având o putere de concentrare, atenție etc. – care să-ți dea posibilitatea să te interiorizezi în orice situație. Mulți nu pot face acest lucru. De aceea este nevoie de lectură lejeră în acest caz. Cartea despre care vă spuneam se

numește *Chère mamie*, de Virginie Grimaldi. Cartea are texte și imagini distribuite în mod egal. Imaginile par a fi făcute cu un telefon mobil sau cu un Polaroid. Ideea mi se pare foarte bună. Numai că textul în sine mă descumpănește deoarece mi se pare extrem de periculos. Este bine scris, inteligent alcătuită întreaga carte, astfel încât să dai impresia că ai în față un lucru extraordinar. Dacă aș „socializa” cu vecinul de compartiment, cred că același gen de discuție l-aș putea avea precum textele din carte. Dar cum în secolul acesta contactul cu celălalt se evită a fi făcut în mod direct, preferând de departe un contact „virtual”, prin *facebook* sau altă rețea de „socializare”, cartea aceasta, împreună cu toată pleiada de genuri asemănătoare, vine ca un îndemn spre a desăvârși lejeritatea spiritului. Cel mai mic efort al minții ar fi motiv pentru a închide cartea. Trebuie să fii într-o discuție cu textul, dar o discuție extrem de lejeră, care să nu te solicite în niciun fel, care să nu-ți dea deloc de gândit, să nu-ți ofere o satisfacție mai mare decât aceea a unei cafele servite de unul singur într-o gară. Așadar, cartea prezintă niște scrisorele – care ar putea foarte bine să fie și niște *sms*-uri inventariate – adresate de autoare bunicii sale. Ai impresia că autoarea și-a informat bunica de locurile, trăirile mărunte pe care le avea, pentru a o ține la curent. Pentru mai multă simplitate, uneori textele sunt însoțite de imagini lămuritoare. Vă dau un exemplu: „Dragă mamaie, În dimineața aceasta, în timp ce deschideam obloanele de la fereastră, ceva m-a lovit. Inițial am crezut că este grația divină, dar, de fapt, era un liliac. Te las, mă întorc să mor în continuare. Ginie” În stânga textului se află imaginea unui liliac mic aflat pe gresia din bucătărie, fotografiat neclar cu telefonul. Unii ar găsi că este un experiment literar interesant. Nu zic nu! Nu prezintă nimic profund, nicio profunzime a vieții, ci doar un cotidian bine observat. Salut un astfel de experiment literar. Numai că îl văd într-o gamă extrem de lejeră – chiar rarefiată – a minții. Jocurile de cuvinte sunt goale, trezesc doar mici tresăriri, precum un gust trecător în gură. Oamenii nu mai știu ce să scrie pentru a atrage atenția și a *nu plictisi*. Este o artă și aceasta, desigur. Sunt subiectiv în acest caz, dar nu pot să mă abțin să nu îmi aduc mereu în minte proverbul arab când văd astfel de texte care nu fac nimic altceva decât să dea minții ceva de rumegat, orice! Proverbul spune: dacă nu ai nimic de spus mai important decât liniștea, atunci taci!

Acesta ar fi fost un exemplu care este deja încărcat de o tresărire a minții. Dar trec la un altul, ceva mai grosier, surprins în tușe extrem de groase. Universitățile trebuie să-și recruteze *clienți* – căci studenți nu cred că mai sunt așa mulți – deci pleacă la vânătoare de asemenea

clienți în orice zonă și în orice loc care ar putea să furnizeze materia primă. Universitatea este precum o mare întreprindere care are nevoie de publicitate și tehnici de atragere a clienților care trebuie să fie extrem de satisfăcuți de-a lungul studiilor și, mai ales, la sfârșitul acestora, cerând din ce în ce mai vocal să *li se asigure* un loc de muncă. Ieri a trebuit să fac acest lucru și eu. Și astfel am ajuns la Liceul X, din oraș. Cumplit experiment! Liceeni care în clasa a XII-a sunt tatuati mai rău decât membrii yakuza, gata pregătiți pentru viața de pușcărie, aveau privirea goală și nu puteau să se concentreze un minut la ceea ce li se spunea. Abia dacă rezistau și fără să spună ceva, un comentariu deocheat care nu avea nimic amuzant în sine, fiind dedicat mai mult auditoriului colegilor din aceeași categorie. Despre ce Facultate să le vorbești acestor oameni? O carte de genul celei de mai sus ar putea să le pună probleme mai mari decât am putea vreodată să concepem. La un moment dat, o colegă de la Facultatea de Ingineria Mediului și Știința Alimentelor, le vorbea acestor viitori posibili studenți despre faptul că în facultate vor fi luați de jos, de la cunoștințe de bază, iar specializarea Știința Alimentelor se ocupă cu ceea ce se ocupă, cât de importantă este această specializare etc. Tânărul tatuat și cu privirea goală are o întrebare: „Doamnă, știu ce este carnea, știu ce este oul, dar nu mă luați deci cu d-alea... H, O și altele d-astea, nu?!” O întreagă hermeneutică a lejerității minții respective te năucește. Adică tânărul viitor absolvent de un liceu *știe*, adică el *cunoaște* carnea! Și oul! Când vede în farfurie o bucată de carne sau un ou el le *știe*, le identifică doct și are și un surâs superior, ca și cum a rezolvat o problemă grea de matematică. Resimte plăcerea cunoașterii, ca în cazul în care ai surprins o idee extraordinară din *Critica rațiunii pure*. El *știe* carnea, iar acest lucru este clar că trebuie să fie notat de întreaga omenire, el nu este un terchea-berchea, poate fi admis la orice universitate serioasă pentru asta. Dar nu îl iei pe el cu H, O... adică H₂O și alte bazaconii d-astea complicate pe care nu *știe* să le pronunțe! Lejeritatea minții nu are nevoie de o tulburare mare, căci este posibil să crape. Și nu cu texte, cu literatură, ci cu practică trebuie încărcate bateriile experienței, adică îi dai carne, ou să le pipăie și să le guste, nu-i vorbești despre proteine și formule chimice, că acestea sunt „nașpa” pentru minte și o blochează. Nu are rost să-i oferi o carte, nici măcar de genul *pulp*, pentru că deja îl introduci pe tânăr în greul vieții. Și, dacă faci totuși acest lucru, și dacă îl obligi să citească la birou sau în bibliotecă literatură de tren, atunci musai să-i dai licența și chiar doctoratul fără să îl deranjezi prea tare. Căci el *Știe!* Știe carnea, *știe* oul... Aici nu mai este vorba despre efort al minții. Nici măcar despre simplificare într-o clarificare. Este vorba pur și simplu despre stop-minte. Despre anchilozarea minții într-o superficialitate lejeră și suplă care trebuie recunoscută a fi o extrem de mare performanță!

OPORTUNISM CU DE TOATE

„Singure actele conștiente și libere sunt morale”

(D. D. Roșca, *Existența tragică*)

Spus pe un ton tranșant, care nu-ți sporește numărul de prieteni din lumea literară oficială, nici numărul de like-uri, intelectualii noii ere sunt cuprinși nu de unul, ci de trei feluri de oportunism: oportunismul stalinist, oportunismul anti-național, oportunismul sexist. De departe, proletcultismul redivivus mi se pare cel mai periculos. Scriitorinicii și-au luat dreptul, ca-n anii cincizeci, de a nega nume fundamentale. Și-i vorba de oportunismul cu care se fac „dosare de cadre” lui Noica, Cioran, Eliade, pentru a se descoperi și *demasca* (verbul erei proletare) „atitudini antievreiești” la cei de sus, ba chiar și la Eugen Ionescu. Recent, am citit că Eliade n-ar fi scris decât „nimicuri”. Și-i văzut ba ca „împărat gol”, ba ca „mâl”. Mâl? Replica de dat contra unei astfel de afirmații ar fi una singură: mâl da, dar fertil.

„S-au turcit”, le-a spus Virgil Ierunca proletcultiștilor sovietofili. Atunci, ca și acum. În variantă scriptoricească, DRP: „Marea Revoluție Socialistă din Octombrie cică ar fi avut marii ei profitori, care, peste ani, prin nepoții lor, au desăvârșit Marea Revoluție Capitalistă, care a avut marii ei profitori.” Ca Petrică Baricadă, spre a-i spune ca Niculae Gheran, care, cățărât pe „învățătura” lui Lenin-Stalin, a găsit cu cale să se cațere pe Rainbow când a venit Bush, vocația lui fiind oportunismul politic. De la Academia „Ștefan Gheorghiu” la SNSPA n-a fost decât un pas.

Reverență pentru regretatul Radu Călin Cristea, agasat de turtele ideologice, rostogolindu-se de colo dincolo. Elitele loaiale lui Bănescu (numite de el, *in short*, ELB) l-au susținut nesmintit și-n 2004, și la realegere. Ce-i culmea: unii îl văd pe Noica „antrenor de marxism”, cot la cot cu...Ceaușescu, dar nu-i văd pe cei suiți în avionul prezidențial bănesc, mai ales pe învățăceii de la Păltiniș, preferând turnului de fildeș turnul (de control) de la Neptuniș. Cei din „casta intelectuală”, după Sorin Adam Matei, cu blazonul LPP, nu s-au dezis ușor de Petrov, după ce, la Referendumul din 2012, s-au arătat bănescofoni. ICR(oman) n-a călcat legea trecându-i pe Hoșie - Antohi în programul

ICR de la Berlin, spre scârba Hertei Müller? Se pare că unii sunt mai *denunțatori* (cum se rostește Turcan care cântă la pian) decât alții. N.Balotă a fost supus oprobriului public, nu și Hoșie ori Antohi. N. Balotă, scriitor pedepsit de Securitate, a fost pedepsit și de CNSAS. În 1948, a făcut 6 luni de închisoare pentru răspândire de publicații interzise; arestat pentru uneltire împotriva ordinii sociale, a primit, în '56, 7 ani de închisoare corecțională și a fost eliberat în '62, cu DO (Domiciliu Obligatoriu, pentru necunosători) – 24 de luni. Pe locuința din Pitar Moș nr. 27, aș așeza o placă: De aici l-a ridicat Securitatea pe N. Balotă, în 1955.

Și câți ciocolași și ciocolași nu și-au declarat chimie cu președinții! Mulți, câtă frunză, câtă iarbă, cu Ion Iliescu. Dar și cu Debil, dar și cu ceilalți. Președinte să fie, că broaște orăcâind laudații sunt destule. Iar Arghezi rămâne mereu actual: „Și cinstirea și se da/ După talpă și pingea,/ După chică sau chelie,/ După unghii sau simbrie.”

Octavian Paler vorbea, cât a mai putut vorbi, de „profesiunea de slujnicar a românului”. Eschivanți ori reticenți, când e vorba de parale, n-au prea fost. Zice presa că SOV Vântu a cumpărat „Idei în dialog”. Un istoric voia să scrie istoria României pe bani becali.

Accesele anti-comuniste ale comuniștilor sunt, cum altfel? – cele vechi, întoarse pe dos. Marin Preda e denumit „valet al ceaușismului”. În școala unde minciuna stătea cu manualul de istorie pe masă și la masă, am auzit de „valetii imperialismului”. Mai nou, iată-l pe Preda și „valet al fascismului”, pentru că personajul din *Delirul* este Ion „cel fără de mormânt”. Generalul Rădescu s-a opus trecerii dincolo de Nistru, deci a fost acceptat de ocupanții sovietici. El e autorul decriptării FND: Fără Neam și Dumnezeu, sigla Frontului Național Democrat. Rădescu a fost înlocuit de Groz(e)a. Mergem iarăși pe asta, Fără Neam și Dumnezeu? Filosofi, esești, poeți creștini, ca Blaga, ca Voiculescu ori ca Daniil Sandu Tudor, scoși din cărți ieri, azi nu-și găsesc loc în manuale. Literatura exilului – la fel. Pesemne sună anti-european și anti-globalist poemul lui Aron Cotruș: „Străină

străinătate/ Rai cu porțile-ncuiate.../ Vai de cine-n ele bate”

Dubla măsură e-n toate ce sunt: se face procesul lui G. Călinescu, pentru că, în ‘46 („Lumea”), *Cronica mizantropului* a devenit *Cronica optimistului*, nu și procesul lui Paul Cornea, cu trecut ilegalist, nu și procesul lui Zigu Ornea, care l-a băgat în pușcărie pe Noica. Romanul Canalului de Petru Dumitriu („mormânt al burgheziei”, după Gheorghiu-Dej) e scos de la popreală, la fel *Streimul* lui Titus Popovici, la fel *Bărăgan* de Galan, pe motiv că autorii au avut talent. Păreră nedreaptă după mine, de vreme ce Gyr, poate cel mai talentat poet al închisorilor comuniste, condamnat în ‘59 la moarte pentru o poezie socială, *Ridică-te, Gheorghe, ridică-te, Ioane*, pedeapsă comutată în 20 de ani de detenție grea, rămâne condamnat ca antisemit, deși legionarul a înființat Teatrul Evreiesc Barașeum.

Tot la capitolul oportunism de sorginte proletcultistă aș trece și atacurile concertate la sentimentul național. Și-mi amintesc de cineva (nu- i dau numele) care-l cita trunchiat pe Berdiaev (*D’esclavage et de la liberté de l’ homme*) și anume: „sentimentul național nu e un sentiment profund”, uitând continuarea: „...decât atunci când e vorba de apărarea patriei”. Or, suntem în aceeași stare (de alertă!): să fim nevoiți să ne apărăm, da, *sărăcia și nevoile și neamul* (chiar dacă unora li se apleacă de Eminescu), că râul și ramul nu le prea mai avem.

Proletcultiștii sovietofili nu aveau decât o singură patrie, URSS; ideologia political correctness consideră eroismul o boală. „Sufereau de eroism”, citesc în *Mesia* de Andrei Codrescu. Poetul cutare (am uitat cum îi spune) se vaită că a fost presat să scrie „poezie patriotică”. Și uite -așa, patriotismul a fost compromis de festivism și de agresivitate –scrâșnetul dinților cu mâna pe drapel al patrioților lăbărtați sau al patrioatelor și mai lăbărtațe. Iar românismului încrâncenat îi corespunde un anti-românism la fel de încrâncenat. Prozatorul cutare (am uitat cum îi spune), în cărțile căruia se vomită mereu, pune pariu epic pe tema minoră. Pentru viață psihică nu mai avem timp. Doar n-o să scriem ca prostul de Proust și idiotul de Dosto, cum glumărea cineva. Avem Sade, de ce-am citi Sadoveanu? se mira altcineva. De ce Dostoievski, când putem citi un policier de George Simenon, tradus în 50 de limbi, tipărit în zeci de milioane de exemplare? Simplu: pentru că Dostoievski îl cuprinde pe Simenon la un subsol.

Șaizeciștii și șaptezeciștii sunt considerați loviți în aripi de desuetudine, cu personajele lor „plicticoase”, obsedate de sensul existenței. Cei conștienți (opuși inconștienților) declară „specificul național”, mereu pus între ghilimelele derizivității, „temă bătrână”, iar bătrânii sunt declarați „sleiți”. Eu aș zice că literatura, ca și știința de altfel, nu

cunoaște împărțiri pe vârste. Primează dotarea. Or, fără dotare, credea T. Maiorescu, „zioa de mâine nu vă mai cunoaște”. Și-mi amintesc cum vitupera N. Tertulian *Caracterul reacționar al teoriei „autonomiei esteticului”*, în VR, nr 2, 1956, gata să scoată, cu cleștele lui Jdanov, „colții junimistului reacționar”. Radu Mareș a scris, în „Discobolul, dar și în „Asymetria”, despre *Condiția postmodernității și noul realism socialist*, dar nu s-a prea luat aminte.

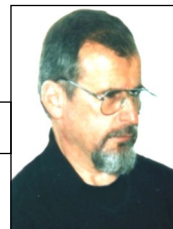
Postmoderniștii (doar unii dintre ei, să nu generalizăm, mai ales că nu toți optzeciștii sunt postmoderniști) păreau că nu pot filtra ce li se tot întâmpla. Ca-n filmulețele de amator, făcute la botez, la bac, la nuntă, la munte, la plajă, la bunici etc. Cât despre nouăzeciști, ca și cum nu era destul de liberă piața ficțiunii, au vrut-o goală, fără marfă literară, deci fără concurență. Le-a dat o mână de ajutor basarabeanul Alexandru Vakulovschi, obscenizând, obscenizând...

Din aproape în aproape, s-a ajuns ca poezia, dar și proza să fie abuzate de un realism minor. Hedonistele noastre, de la obșpe la optzeci de ani, își urmează instinctul. Ce m’am Bovary? Fii Ovary, ovarică, nu bovarică. Iar sistemul editorial, invadat de variantele lui Ostap Bender, publică poezie des-frânată și proză de un liberalism carnal nețărmit.

Vers cărtărescian: „Ce-i mai mișto pe lume decât să te fuți?”. Răspuns: *Nimic* (titlu de plachetă ironic sau autoironic), dar *nimic* poetic. Un nobelizabil n-are rețineră să pună pe hârtie versul ăsta *style bas* sau ce stil o fi el. Iar când ești în criză de creație, scrii la *Jurnal* (notă din august, 1992): „Stau gol, într-un fel de umbră fierbinte și scriu că nu scriu.” În alte cuvinte: „Sînt la pămînt/ nu mai văd nici o ieșire/ sînt cu spatele la zid.” (din *Nu striga niciodată ajutor*, Humanitas, 2020), culminând cu „Ah, nu mai pot!/nu mai pot!” Nonconformistul Sorin Lavric găsea (în *Dăra stânjenitoare a unui talent epuizat*, „Cotidianul”, 26 oct. 2020) că e vorba de „scâncete inestetice”, de „lamentație goliță de suflu estetic”, mai rău, de lexicopenie, conchizând că „gura bardului nu transmite nimic.” Cam da.

Douămiiștii își reneagă majoritar eventualele modele, familia culturală, generația. „ Feed- back-ul nu-i esențial. N-am dependență de feed- back”, declara ritos cineva, căruia i-am uitat numele. Oare nihilautorii fără înaintași chiar n-au nevoie de modele? La rîndul lor, n-or avea nevoie de recunoaștere? Om scrie și om vede.

N. B. Precizare pentru cititorii mei: nu am fost membru al niciunui partid postsocialist. După ce Alianța Civică a devenit PAC, am renunțat la calitatea de cotizant. Consider că menirea unui scriitor nu este de a lustrui clanțele partidelor, în folos propriu. Rămân pe baricada mea de centru. Restul e...fake.

MEDALIA GOALĂ

Dacă și plictiseala ar fi fost creată de zei, ar fi devenit sacră, iar plictiseala sacră ar fi fost studiată ca hierofanie, de istoric. Miturile plictiselii, mitologia plictiselii – cât ar fi dat de lucru. Un cer de culoarea plictiselii ar fi umplut rafturi întregi. Din fericire, zona a rămas de o puritate uimitoare, de o necontaminare desăvârșită. Altfel, s-ar fi aflat de partea de violență exercitată prin plictiseală, de angosta teribilă indusă în om, din moment ce sursa provenea direct din curtea zeului, de sacrificiile odioase aduse plictiselii celeste. Revine, prin urmare, meritul zeului de a nu se fi implicat aici, de a nu fi pus stăpânire și pe acest bun intim al omului: *redescoperirea decenței umane prin plictiseală*. Ce s-o fi întâmplat cu el – Milă, oboseală, rătăcire, lipsă de inspirație? Nu cumva a fost un calcul clar, ce l-a dus la o concluzie devastatoare? Oare un om multilateral plictisit i-ar mai fi dat ascultare, l-ar mai fi venerat, s-ar mai fi temut? Într-un cuvânt, ar mai fi fost *utilizabil*? Și, cum să mai participe la cult – sforăind, făcând gesturi mecanice, în culmea unei apatii explozive? Uitându-se la cer ca la un loc invadat de bălăriile pustietății? *Erezia plictiselii* era strigătoare la cer.

La această concluzie a ajuns, în *Vechiul Testament*, însuși Dumnezeu. Care a fost dorința sa inițială, în legătură cu omul? Nicio inițiativă din partea acestuia, abținere totală! Blegeală opulentă, doar pași prin Paradis, întru explorarea plictiselii fără pic de căteală. *Adamizare* absolută! Ce frumos a fost, la început, Dumnezeu. Câtă blândețe la acest Protodumnezeu, câtă concordie la *Dumnezeul plictiselii*. O grădină binecuvântată – scăldată în lumina dulcei plictiseli, invadată de aromele pasivității – era Paradisul. Poteci în nuanțele rozului o străbăteau. Păsări

fabuloase o dezmierdau. Ape suave o legănau. Animalele iubirii o mângâiau. Numai că Dumnezeu începe să se încrunte... Uite la el, la bleagul de Adam, ce gesturi sigure, câtă eficacitate, nu cumva își dorește o *carieră* în plictiseală? Un plictisit *incontrolabil* ar mai putea avea vână pentru adorație? Mai e în stare un plictisit să venereze alt plictisit? Ce fel de Dumnezeu era El, dacă nu unul monoton, anost, zeros, căruia luarea unei decizii, oricât de simple, îi provoca dezgust? Da, tolmăcul și-a luat-o în cap... Nici nu-și mai ferește grimasele de autosuficiență, are o față de nerecunoscut, mâine-poimâine o să aibă pretenția să-i dau Eu primul bună-ziua, probabil că deja se crede egalul Meu... Nu i-am mai văzut ochii de zile bune, am și uitat ce culoare au... Și aerele astea puturoase... Mă mir că nu Mă întreabă ce e cu Mine aici, când Îmi fac bagajele – s-ar putea să-Mi fi uitat și chipul. Aaa! Ia să-l punem urgent la punct, trăgându-l tare de urechea aia obraznică, ce, Paradisul e manta de vreme rea? Un neica-nimeni, un prăpădit de om și-a făcut culcuș aici. Să-i dăm gânganiei ce-i al gânganiei și lui Dumnezeu ce-i al lui Dumnezeu: îi vom face o femeie, iute de tot, umblându-i cu delicatețe la coastă, îl vom ademeni apoi cu fructul acela, să nu mai taie frunză la câini, cât e ziua de mare, nici să nu mai aibă timp de nenorocita sa de plictiseală. Îl va pune la muncă numita Eva, scoțând untul din el... Cum se vor mai bucura, pe îndelete, de înfloritorul dezastru familial, gustând cu poftă din ciorba acritei zile. La puit, la sapă, la chin! Abia atunci vor afla ce înseamnă Dumnezeu, își vor aminti de Mine cu duioșie, palizi de oboseală, negri de disperare, mulțumindu-Mi sincer. Da, da... *Se dedulcise omul la dumnezeire!*

Voi veghea Eu, de-acum, ca îngerii plictiselii să nu mai cadă, moale, pe pleoapele sale, plonjându-l într-un somn mântuitor. Căci Eu sunt Domnul! Cine ar îndrăzni să Mă înfrunte, să fie mai mare ca Mine?...Ce tupeu pe cei doi complici, cum s-au mai repezit la pom! Mi se mai făcuse și Milă de ei – sau Mi s-a părut? O să vă iasă vouă pe nas, o să vedeți ce scofală ați făcut, inhalând veninul fructului Meu!

Omul plictisit durabil e o amenințare nu numai pentru zeu, ci și pentru dictator, tiran – cine să le mai asculte fabuloasele promisiuni, să-i mai urmeze, făcându-le murdarul joc, hrănindu-le îmbeșugat delirul, pofta de oprinare, setea de crimă? Ce vaccin, împotriva unui regim dictatorial.

Plictisitul nu este nici religios, nici areligios, ci doar *un exemplar care își dă seama*, a cărui minte este imună la contagiere. Conștiința nu i s-a bălăcărit în lăturile aderării, în viesparul asocierii, sufletul nu a făcut niciun pact, așadar nu are cum descinde din *homo religiosus*, căci acesta nu și-a asumat *responsabilitatea* plictiselii sau măcar un simulacru de plictiseală, o stare mai acătării – ce ar fi putut fi reținută, confiscat fiind de zeul pe cât de dubios, pe atât de intolerant –, poate cel mult una banală, neinteresantă, neinstructivă, de care era capabilă însăși o cârțiță. Sub nicio formă nu poate fi considerat un desacralizat, un profan, marele merit al plictiselii fiind acela că are intersecția vidă și cu sacralizarea, și cu desacralizarea. Simetrică plictiselii față de o axă a existenței este tot o plictiseală, simetrica față de o simplă inițiativă, o *prodigioasă* plictiseală. Deși profeția îi face o silă solemnă, se gândește la manifestările unui profet al plictiselii numai ca la unul ce se ciupește să nu-l ia somnul, ca o elastică atitudine în raport cu fanatismul religios ori deșănțata utopie socială.

Cel cufundat în apele călduței plictiseli nu face altceva decât o simplă baie de plictiseală; a intrat în apă, plictisit, și iese la fel, duduind de plictiseală *lichidă*, prin urmare simbolismul acvatic nu capătă, în viziunea sa, nicio valorizare. În fața afirmației unui Ioan Gură-de-Aur: „Când ne cufundăm capul în apă, ca într-un mormânt, omul vechi este îngropat cu

totul; când scoatem capul din apă, se ivește omul cel nou”, plictisitul nu poate pricepe cu niciun chip care ar fi semnificația omului „vechi”, nici cea a omului „nou”. Dacă ar fi vorba despre un om vechi în plictiseală sau despre un om nou în plictiseală, atunci, ar pricepe. El mai știe că n-a existat niciodată un om vechi și că nu va exista niciodată un om nou, că perfidele jocuri ale minții, funestele derapări spirituale, într-un cuvânt iresponsabilele asocieri de cuvinte emise în numele cerului, progresului, științei, interesului național, în solul cărora a încolțit încrâncenata dogmă și a înflorit infecta doctrină, atât de necesare protagoniștilor asasinatului, întru justificare ori cinică legitimare, au fost, sunt și vor fi făcute de psihopații himerei. Un Hitler, un Stalin, un Mao, un Pol Pot, vlăstare ale demenței, zâmbesc, cu candoare, dregându-și glasul pentru un viitor discurs, ovaționat de mulțimea în delir! Călăul și victima se înduioșează până la lacrimi.

*

Omul va fi cu adevărat ameliorat când își va extirpa și ultimii gărgăuni – zeități, idoli, mituri, credințe, religii invadatoare, idealuri, utopii, dogme, doctrine, strigoi progresului tehnologic, prostituarea informațională și așa mai departe. Izbânda sa trebuie căutată în altă parte. „Om liber”? „Om providențial”? „Om genial”? „Om superior”? „Titan”? „Supraom”? „Sfânt”? „Zeu”? „Dumnezeu”? Nu! *Om plictisit*... Adevăratul virtuos stă deoparte – mai bine să nu inițiezi, să nu finalizezi nimic, mai sănătos și pentru tine, și pentru altul. De gâtul plictisitului atârnă o medalie goală.

Un stagiu periodic de plictiseală *intensivă* – condiție a ameliorării umane, viguroasă profilaxie – se impune ca o necesitate. Astfel, când un an nou își face apariția, ca o târfă pe trotuare, cum să nu te îmbie lasciva-i privire să te arunci direct în cap, în prăpastia reconfortantei plictiseli? Cel mai rău lucru ce i s-a putut întâmpla Naturii fiind bizara ivire a omului – apele dezlănțuite ale cunoașterii! –, există și un remediu, *terapia* prin plictiseală, ce-l poate apăra de primejdia înecului.

Spre deosebire de animal, de plantă, se pare că omul poate face o alegere existențială. Astfel, în timp ce planta, animalul se adaptează la existență, sunt *modelați* de aceasta, ei nevenind – slavă Domnului – cu noutatea creației, mai precis cu infecția emanată de aceasta, omul, beneficiarul unei rațiuni, poate să-și asume, să se apropie de o existență dezirabilă. Numai că, șobolan ahtiat după hoitul suculentei cunoașteri, ce nu-l satură niciodată, rozător eminent prin labirinturile pericolului, nu și-a pus și problema *efectului* diabolicului demers; exact ca un bețiv, ce toarnă pahar după pahar. Dacă simpla vedere a unor formule – din niște cărți prăfuite de matematică, fizică, chimie – îți dau fiori, gândul la posibilele aplicații te trimite la o targă.

Când primul zeu a fost creat de om, cu o naivitate cel puțin suspectă, lucrurile păreau frumoase. Generoasă alegere existențială! Însă molima creației cerești nu s-a oprit la câțiva zei... Megalomania micii dihanii bipede avea nevoie de o justificare, iar pofta sa de dominație, de crimă, nu mai puțin: masacrul ce a urmat, pe pământ, avea acte în regulă. Se ucidea, cu venerație, cu vioșia copilului care se ducea la scâldat, în numele monstrului ceresc, zeul, al înlocuitorului acestuia, pe pământ, monstrul pe două picioare, se tortura, cu evlavie. Dacă aveai neasemuite calități de criminal, de tiran, era suficient să te închini zeului, uneori să te identifice, direct, cu el – Istoria geme de exemple – ori să-l repudiezi cu ură, ca un brav comunist, fără să te abați, însă, de la atrocele șablon al ideologiei și, exercitând crima, să capeți glorie.

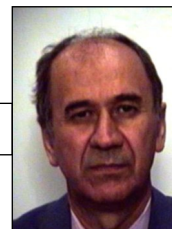
Oricum, *alegerea făcută de om, aceea de a acționa, a fost una devastatoare. Este. Va fi.* Disprețuind feroce altă ființă, dispunând după toane de soarta sărmanei, desconsiderând-o cu o îngâmfare de neimaginat și utilizând-o josnic, ca pe un bun propriu, iat-o pe această maimuță stilizată, de o impertinență perfectă și o răutate neegalată, altoită pe o lăcomie hidoasă, forțată să facă primii pași înapoi, ca o consecință a nimicitoare sale aberații, călcându-și pe orgoliu, purtând discuții cordiale cu un câine, o pisică, un guguștiuc, un copac, o floare, un râu, un pietroi, făcând curte unui arici... Mângâind un șarpe... Ajutând o

lăcustă să treacă peste un pod... Alintând un pește... Stând la taclale cu un bătrân... Securizând un orb... Dar, mai ales, își face apariția *vigilentul*, cu noutatea sa: *plictiseala*.

El nu e un puturos, evident, un îngălat, o șarlă vicioasă. Plictiseala prostului, plictiseala fiziologică, dată de o burtă veșnic maltrată cu mâncare, plictiseala *clasică*, cea de duminică după-amiază, toropeala idiotului, moleșeala prostituției intelectuale, a eruditului, cel cu obraji veștejiți îi declanșează un dezgust consistent. Alegerea sa existențială nu este una extravagantă, iresponsabilă, costisitoare, ci unica ce se impunea.

Ce mai e responsabil în această lume, a cărei dimensiune predominantă e violența, suprimarea celui mai slab? Sub nicio formă el nu-și asumă o existență dramatică, dăunătoare, prin pierderea contactului cu ridicolul zeu ori întorcând spatele, decepționat, tradiției, anatemi-zând scandalizat Istoria, ci una de bun-simț, opunându-se, prin inspirata sa conduită, sinistrei isterii, ce domină omul nelucid; *o existență neutră, nevătămătoare, compasionând cu ființa aflată în dificultate, ajutând-o, încurajând-o.* Ochii săi, ai *trezitului*, văd doar suferința imediată, o conștientizează cu o Milă ce-i răvășește ființa și acționează în stăvilirea acesteia. Gândirea sa se focalizează asupra alinării, maniacul averii stârnindu-i o repulsie care, în lipsa plictiselii, n-ar mai putea intra în binefăcătoarea teacă. Ce impresie i-ar putea face, dincolo de macabru, exercitarea ticăloasei puteri de către acest mamifer neasemuit de agitat și caustic, omul, a cărui gândire are dinți de rechin? Cu ce drept vorbește el despre un animal dăunător? Furia, cu care strivește o insectă, îl descalifică. Iar când te gândești la abator...

Cum de s-a infectat pământul cu strania ființă, cea cu *neagră* rațiune, se întreabă, perplex, plictisit? Istericoasei dileme hamletiene „A fi sau a nu fi” îi răspunde fără să clipească: nici una, nici alta, căci *ești* doar în acel interval în care te plictisești *luminos*. Ce sunet minunat ar fi reverberat dintr-un Shakespeare plictisit! Un Hamlet, beat criță de plictiseală, scuiându-i cu precizie pe bufonii pe care-i antura, încoronați sau nu – ce voluptate!

O posibilă unificare a forțelor de gravitație (Newton) și electrostatice (Coulomb) folosind o analogie hidrodinamică(II)

Am văzut în prezentarea anterioară că avem la dispoziție analogia hidrodinamică ca o posibilitate de a compara fenomene din natură foarte diverse cu fenomene care se petrec în fluide (aer și apă), fiind mult mai accesibile înțelegerii noastre, apa și aerul fiindu-ne la îndemână. Am dat ca exemplu gravitația, o forță de atracție (și **numai de atracție** între corpuri!), analogul hidrodinamic fiind atracția dintre două robinete (surse de apă) plasate într-o cadă, care se atrag fie că robinetele introduc apă în cadă, fie că ambele absorb apă din cadă. Deci doar atracție, ca și în cazul gravitației!

În ceea ce privește forța de atracție electrică, pe care am notat-o cu F_E aceasta este dată de formula de mai jos (similară cu formula gravitației):

$$F_E = \frac{q_1 q_2}{\epsilon_0 R_{12}^2} \quad (1)$$

unde q_1, q_2 reprezintă sarcinile electrice în Coulombi, ϵ_0 este o constantă universală denumită **permabilitate electrică a vidului**:

$$\epsilon_0 = 8,85 \cdot 10^{-12} \text{ amperi.sec./volt,metru} \quad (2),$$

iar R_{12} este distanța dintre sarcinile electrice, în metri. În acest caz, sensul forței este diferit față de cazul robinetelor: avem atracție dacă sarcinile electrice sunt de sens contrar și respingere, dacă sarcinile electrice sunt de același sens!

Ca urmare, va trebui să folosim analogia hidrodinamică în alt mod: vom pune în loc de surse (robinete) niște **vârtejuri sau turbioane**, care se comportă similar cu sursele electrice, adică se resping dacă se rotesc în același sens și se atrag dacă se rotesc în sensuri diferite.

În ambele cazuri, particulele care transmit forța sunt aceleași: **gravitonii hidrodinamici**, prezentați în expunerile anterioare: aceștia sunt niște particule de tip foton, având lungimea de undă de

ordinul de mărime al razei Universului, care este, în prezent, egală cu 13,8 miliarde de ani lumină! Spre deosebire de cazul gravitației, gravitonii hidrodinamici nu sunt emiși sau absorbiți, ci sunt recirculați în jurul sarcinilor electrice, adică roțiți pe traiectorii circulare de la emisie. Intensitatea fluxului de gravitoni fiind însă de milioane de ori mai mare, corespunzător forțelor electrice care sunt mult mai mari decât forțele de atracție gravitațională între masele corpurilor care poartă sarcinile electrice.

Interesant este că vârtejurile sunt produse de niște mase deosebite (**mase-vârtej**) care emit gravitonii hidrodinamici în formă circulară, cu rotații de sensuri opuse după semnul sarcinii electrice.

Făcând o comparație cu două fire metalice parcurse de un curent continuu, care se comportă la fel ca două turbioane sau vârtejuri, acestea produc entități diferite: **câmpuri magnetice** care sunt analogul cercurilor de gravitoni. Din punct de vedere matematic, schemele se corespund introducând unitatea imaginară

$$i = \sqrt{-1}$$

Deoarece în formula de atracție (1) apare produsul sarcinilor iar unitate imaginară ridicată la pătrat dă (-1) adică un număr real! Prin urmare, analogia cu gravitația în cazul sarcinilor electrice este mult mai subtilă!

În acest fel, am folosit aceeași metodă (a analogiei hidrodinamice) pentru a reprezenta două forțe diferite: gravitația (Newton) și forța lui Coulomb care este de milioane de ori mai mare decât atracția gravitațională dintre masele (corpurile) care poartă sarcinile electrice. **Acest lucru reprezintă o unificare!** Remarcăm că unificarea forțelor fundamentale în Fizică are dificultăți tocmai la includerea într-un model unic a forței de gravitație.

(Urmează prezentarea: „Folosirea constantelor universale pentru redefinirea unităților de măsură fundamentale ale fizicii”)

SECUNDARUL

Am fost și m-am complăcut drept insul de plan secund. Nu, n-a fost vorba de o frăție cu dracul, pentru a putea trece puntea. Pur și simplu, din întâmplare a devenit *modus vivendi*. Există în popor o vorbă: ține caii. Țsta am fost eu: am ținut de dârlogi ca să-ncalece *aveniții*. În cursul elementar am obținut, opt ani consecutiv, premiul întâi, împreună cu o colegă, aflată după mine la alfabet, dar era strigată ea prima: că e fată și că, se zicea, e mai bună la muzică și la purtare. La muzică?! Și eu care cântam la fluier, muzicuță, acordeon... Asta e, în sala Căminului cultural din comuna natală sătenii vedeau că sunt... al doilea, deși pe diploma galbenă scria Premiul I! La liceu am fost al doilea judecând după elevii deștepți și restul lumii. Eram (deși în prima parte) în acel... rest!

La școala militară de ofițeri ca și la Academia de transmisiuni, fiindcă proveneam de la celălalt minister al libertății de a trage cu pușca, eram mai mereu trecut al doilea într-o ierarhie cu un egal de la Armată. Uneori, chiar la cererea mea.

Când ajunsesem (mare la grad mic, după cum am mai spus), la Comandamentul Trupelor de Securitate (căpitan, șef de serviciu, la fel ca toți ceilalți vreo 10 alți lideri de asemenea structuri, toți colonei cu vechime) mă complăceam în postura de... Movilă pe care să se sprijine generalul la urcare în și la coborâre din microbuzul cu boși. Nu mai vorbesc de asumările de... pseudonime, ca să zic așa, adică de autor al unor texte pe care le-au rostit sau le-au publicat semnându-le unii șefi de-ai mei.

Cel mai mult, am jucat acest rol în viața literară. Mi-am căutat un Caragiale căruia să-i fiu Teleor (umbră la o adică,

partener de dialog și de pahar, care dacă Nenea Iancu s-ar fi îmbătat, să aibă pe cine se bizui în drumul spre casă) și l-am găsit pe Tomozei, care, m-a răsplătit fiindcă m-a ajutat să pătrund în presa literară și, mai apoi (chit că eram câștigătorul a trei concursuri succesive de debut editorial cu motto în loc de identitate: la roman, la poezie și la proză scurtă), în piața cărții.

Ca militar de carieră ar fi trebuit să mă lupt pentru vârful de piramidă simțind în raniță bastonul de mareșal. Decât un comandant slab, diletant, iresponsabil, mediocru, mai bine un șef de stat major muncitor, meticulos, vrednic, tenace care oferă variante, soluții, alternative, pentru alegere, hotărâre, acțiune a decidentului. Totdeauna un șef are prestigiu, dar și riscul cel mare tot al lui este, pe când adjunctul are strălucire estompată, dar și vulnerabilitatea mai scăzută. Și, la urma urmei, pentru a puncta că într-o ierarhie e important primul, dar preferabil al doilea, să observăm că pe orar sau chiar pe minutar, într-un ceasornic (clasic) îl pune în valoare... țcănitul de secundar! Acul cu care se... drămuiesc unitățile de timp cele mai importante (ca mărimi fizice, dar mai ales ca referințe – drămuite pe sutimi! – la palmaresuri și recorduri!

Am ales să rămân mereu în umbră, în eșalonul doi, fiindcă nu mi-am propus s-ajung cine știe ce mare lider. Chiar și când un șef a vrut să mă treacă pe tabelul cu avansări la gradul de general (întruneam și condițiile de ștat, și de valoare!) am cedat această onoare în favoarea unui coleg jandarm care merita demnitatea înaintea mea. (Cum s-a întâmplat într-un târziu și cu mine care am primit steaua, dar când ajunsesem în retragere, adică doar s-o plătesc ca s-o am efectiv, să mă pozez

în uniformă de general și s-ascult injuriile unor delincvenți și acuzele unor colegi care mă suspectează și azi de avantaje materiale!)

Deși am voit să rămân mereu al doilea, adjunctul, locțiitorul, vicarul, cum zic sacerdoții, am avut șansa foarte des (chiar și când am fost destituit din postul de director la revista Pentru Patrie, cum s-a întâmplat când conducerea țărănistă a Internelor, influențată de haita de lingăi provenită din politrucii reșapați m-a exilat la Jandarmerie) să fi numit tot lider. De birou, subunitate, de secție, de serviciu, de sector, de unitate. N-am înșelat așteptările, dar am jinduit mereu să-mi asum un rol de secund. Nu pot explica de ce, fiindcă nu am iubit sau practicat săparea șefilor. (Tot la revistă, când s-a pus problema să fiu numit șef, deși ani în șir altcineva îndeplinesc rolul prin împuternicire, am refuzat oferta, propunându-l lider pe acel fost adjunct, iar eu asumându-mi menirea de number two, pe locul eliberat prin promovarea sa).

La fel s-a întâmplat și la Academia Națională de Informații unde am ajuns cadru didactic (civil), dar am refuzat toate funcțiile, altele decât cea de simplu slujbaș (conferențiar și apoi profesor) al catedrei.

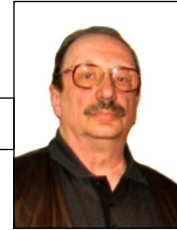
Acum, la vremea rememorărilor, mi-amintesc și scriu cum toți ai mei și vecinii din Valea Seacă natală se temeau cel mai mult de vicele de la raion și de adjunctul șefului postului de miliție, când venea vorba de cote, de autoimpunere și alte dări către stat.

Știu, se va specula că și în căsnicie (poet cum sunt, varianta peiorativă a etichetării!), comandantul este consoarta (am și ajutat-o să ajungă ofițer și pe doamna profesoară!) în timp ce eu sunt înlocuitorul la comandă. Nu mă deranjează.

Aceste circumstanțe de ierarhie sunt valabile, mai ales în domeniul pasional, în lumea literară, de pildă, unde am preferat silențiozitatea, eșalonul secund, lipsa de participare la găști și bisericuțe, la jurii și stafuri care fac și desfac ierarhii, premieri, promovări. De aceea sunt aproape unanim absent în dicționare, enciclopedii, studii, eseuri, ierarhizări chiar și cu cronici sau recenzii ale optzeciștilor (promoție căreia îi aparțin) deși am ajuns la 125 de volume publicate.

Cum nu mai trăim în epoca lui Maiorescu sau Iosif Vulcan, când asemenea oameni depistau și promovau talente gen Eminescu, cu atât mai mult azi, pentru a arăta că există și, eventual, că ai valoare, trebuie să dai din coate, din gură și, uneori, din portofel. Preocupări pe care nu le agreez și, ca atare, rămân în același con de umbră, trăindu-mi în tăcere cvasi-anonimatul. Mai ales că apartenența la sistemul militar (mai ales al Internelor) a constituit și constituie o circumstanță agravantă în devenirea bântuită de suspiciuni în tagma condeierilor, cu atât mai mult cu cât nu fac nimic pentru dezincriminarea mea.

Sunt jurnalist profesionist (și atestat, și școlit, și practicant), doctor în sociologia comunicării, profesor cu expertiză dialogică, care a predat la mai multe universități, am scris numeroase volume de teoria comunicării organizaționale și mediatice, dar, ca membru (fondator și membru al primului staf) al UZP n-am publicat nimic în revista de specialitate sau alte instrumente jurnalistice al breslei jurnaliștilor profesioniști. Lucrurile stau la fel și cu revisteleUSR (al cărui membru sunt din 1990) unde n-am publicat (e.g. România literară) niciodată. Știu, tot spiritul ofensiv (mai ales pentru bărbați care sunt lipsiți de criteriile estetice mai ales feminine, ce facilitează uneori accesul în pagini!), amintitele (ca indezirabile) datul din coate și mișcatul din urechi ar putea fi cheile reușitei. Și, totuși, la vârsta de 70 de ani și la biblioteca de cărți publicate consider că e timpul să mi se solicite de către confrății manageri, în loc să-i plictisesc eu oferind! Așa ar cam trebui, dar întrucât nu mai putem vorbi de normalitate în niciun domeniu în aceste vremuri bizare, haotice și, de la un timp, pandemice (afară de cel politic și doar în campanii electorale!) e mai sănătos recursul la tăcerea abstinentă și la asumatul loc în eșalonul secund și în arta cuvântului, fie ea publicistică, beletristică, memori-alistică, rebusistică sau didactică, știut fiind că și tăcerile pot deveni grăitoare sau chiar strigătoare la cer. Greșesc?

Mihai Miron

PANA DE CORB

Ne cunoaștem bine, nu sunt vreun fricos dar nici nu fac exces de zel pentru a-mi depăși puterile, vârsta și vicisitudinile legate de al optulea deceniu de viață. Mă port cum mi-e portul, a treia generație de țărani care au învățat carte și unii au ajuns chiar și la București. Am o legătură strânsă cu tradiția și cutumele ei, înțeleg și sunt de acord că la noi, la români, omul arhaic vede moartea ca pe o etapă ce precede viața și prin care își termină ciclul pe pământ, continuând să trăiască pe cealaltă lume, a morții fizice. Pentru noi, românii tradiționali, viața este o perioadă de timp de care ne rupem când murim și trecem în lumea strămoșilor. Chiar fac parte dintr-o familie care respectă cultul morților, *al bunilor noștri plecați dincolo*.

De aceea cred că pot fi un martor credibil a ceea ce se întâmplă acum, aici, în România.

În urmă cu aproximativ douăzeci de zile nu m-am simțit confortabil, am avut temperatură de peste 37 grade, amețeli și o formă de dezinteres pentru absolut orice. Ceva ce nu se mai întâmplase. Am acceptat propunerea fiului și nurorii mele și am ajuns într-o dimineață, devreme, la Spitalul Militar Central „Carol Davila”. Preluat de Unitatea pentru urgențe, am fost analizat, găurit cu sonde și seringi, branule și alte chestii de tehnică sanitară, computerizat, scanat, testat și declarat pozitiv covid. Ca atare, după cam șapte ore, nemâncat și fără medicamentele obișnuite ale bolilor vârstei, am fost dus în secția de boli infecțioase, sectorul roșu, așezat într-un pat de spital de tip nou cu utilități electrice și mecanice ca pentru handicapați. Legat la perfuzii, nu puteam să mă mișc așa că am adormit. Și aici începe experiența ... cea mai grea ... psihică.

Simțindu-mă inutil, povară pentru cei dragi, pericol pentru orice tânăr căruia i-am luat locul pe un pat de spital de care poate ar fi avut nevoie, formația mea de *umanitarele* m-a trimis în trecutul studiului asupra celor care la diverse popoare justițiau asupra vieții și morții: grecul Thanatos în luptă cu Sisyphos cel care l-a blocat o vreme și oamenii n-au mai murit, egipteanul Anubis îndrumătorul

pe drumul fără întoarcere, romanul Orcus, scandinavul Odin, germanul Wotan, toți cunoscuți mie din povești, legende, studii ... Îmi apăreau sub imagini părelnice, fumurii, și toți, toți sub semnul unei pene negre de corb. Negru, negru intens, tușă. Subconștientul meu căuta o „cunoaștere” personală, apropiată, alta decât astea întunecate, livrești. Poate că se făcuse dimineață, pe geamul salonului nu se vedea încă lumină, o asistentă a venit să mă dezlege temporar de tuburi și mi s-a adresat pe numele meu întrebându-mă cum mă simt. Viu, am răspuns. M-am ridicat din pat și am făcut câțiva pași prin salon, acolo unde alți trei bolnavi sufereau alături de mine. Mișcarea, faptul că m-am putut ridica, mi-au făcut bine. Am băut un ceai, am luat medicamentele curente, apoi cele specifice bolii infecțioase, oximetru la care eram conectat arăta 96. Era mai bine. M-am culcat din nou. Am visat și am ținut minte: soția mea nu demult plecată dincolo și părinții au venit și mi-au spus că nu sunt singur. Nici aici, nici acolo. Cel de Sus ne ajută pe cei ce vrem să fim ajutați. Am înțeles mai bine cum „credița zugrăvește icoanele-n biserici”.

Mi-am revenit, eram eu, într-o situație grea dar nu fără ieșire. Între oameni. Hotărârea pe care am luat-o a fost să nu refuz niciun tratament oricare ar fi fost el, să mă hrănesc cu tot ce dă spitalul și pe cât este voie și cu **tot ce** pot primi de acasă. Medicii, asistentele, infirmierele din spital sunt de excepție, profesioniști în cel mai înalt grad, exacti, punctuali, grijulii fizic față de oricare pacient indiferent de ce tip de servicii este nevoie să facă. Nu prea au timp de taclale, ba chiar deloc. Noi, cei de mijloc, bolnavii nici intubați, nici vindecați stăteam tot timpul cu mască de oxigen la pat, sau textilă când ne mișcam, ei „sanitarii” erau 8 - 10 ore îmbrăcați în costumele de cosmonauți, din care puteai vedea statura, dimensiunile iar de undeva se auzea o voce distorsionată care punea câteva întrebări standard. Aici este hiatusul: lipsa de comunicare reală, cu fețe care nu se văd - deci pare că nu există, imaginea de roboți pe care o lasă personalul medical crează o distanțare extremă prin lipsa de empatie.

(continuare la pagina 147)

ION FLUERAȘ ȘI IOSIF JUMANCA, ACELAȘI DESTIN

Marea Adunare Națională de la 1 Decembrie 1918 a încheiat procesul desăvârșirii unității naționale românești. Pregătirea Adunării Naționale de la Alba Iulia, reușita acesteia, este opera elitei politice românești din Transilvania, Banat și Ungaria, în concordanță cu voința poporului. Desprinderea de Ungaria și unirea cu Țara a fost o construcție realizată cu înțelepciune și curaj de Consiliul Național Român din Transilvania, Banat și Ungaria. Ea se face în condițiile dezmembrării Austro-Ungariei și amplificării luptei pentru independență a popoarelor asuprite, pentru constituirea în state naționale.

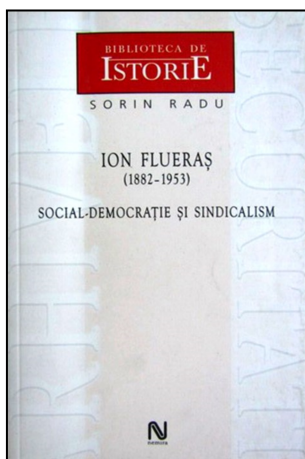
Sub aspect politic, Consiliul Național este format din două partide: Partidul Național Român, cu rol principal, și Partidul Social Democrat, de fapt secția română a Partidului Social Democrat din Ungaria. În procesul desprinderii de dubla monarhie, un rol important l-au avut partidele social-democrate, primul exemplu oferindu-l Cehia, urmată de Ungaria, iar în cazul Transilvaniei, social-democrații români iau legătura cu liderii Partidului Național Român pentru a acționa împreună pentru înfăptuirea unirii cu România. Consiliul Național Român se constituie la 30-31 octombrie 1918 la Budapesta, își va schimba denumirea în Consiliul Național Român Central și își mută centrul de coordonare a teritoriilor românești la Arad. Consiliul Național este format din 6 reprezentanți ai Partidului Național Român și 6 reprezentanți ai Partidului Social Democrat. Din rândurile reprezentanților socialiștilor s-au remarcat în mod deosebit Ion Flueraș și Iosif Jumanca. Cei doi vor avea o lungă

perioadă de activitate în promovarea drepturilor și libertăților muncitorimii române. Ion Flueraș și Iosif Jumanca (1893-1950) nu au avut acces la studii înalte, fapt determinat de condiția materială modestă a familiilor din care proveneau (Radu Sorin – *Ion Flueraș (1882-1953): Social democrație și sindicalism*, Editura Nemira, București, 2007. Au fost însă veritabili autodidacți. Rolul lor este în prima linie a luptei pentru unitate națională, fără să renunțe la

reprezentarea muncitorimii române organizate. Ion Flueraș se angajează de tânăr în mișcarea socialistă, colaborează la ziarul *Adevărul*, ziar al Partidului Social Democrat din Ungaria. Cum în timpul războiului majoritatea publicațiilor sunt suspendate, și ziarul *Adevărul* are aceeași soartă. La 1 octombrie 1918 ziarul apare sub ediție nouă, ca urmare a preocupărilor lui Ion Flueraș, și va deveni un factor militant pentru

unitatea națională a românilor.

Rolul celor doi lideri social-democrați este deosebit de important în ampla acțiune de pregătire a unirii cu România. Au contribuții substanțiale la definitivarea textului Rezoluției Adunării Naționale de la Alba Iulia. Au susținut introducerea unor prevederi pentru drepturile muncitorilor industriali, „aceleași drepturi și avantaje care sunt legiferate în cele mai avansate state industriale din Apus”. Ion Flueraș este ales vice-președinte al Adunării Naționale de la Alba Iulia de la 1 Decembrie 1918. La rândul său, Iosif Jumanca are misiunea să prezinte Adunării Naționale punctul de vedere al muncitorilor români. Să nu uităm că avea doar 25 de ani iar mesajul său este alături de discursurile lui Iuliu Maniu și Vasile

Goldiș. Discursul lui Iosif Jumanca exprimă în primul rând adeziunea la unirea cu România: „Suntem gata a lupta cu toate mijloacele pentru înfăptuirea și apărarea unirii. Dar solidaritatea aceasta n-o înțelegem în așa fel ca să fim pe mai departe sateliții unui partid. Nu voim să fim și pe mai departe o clasă fără importanță care n-are la dispoziție nici mijloacele de afirmare și dezvoltare, de aceea când aderăm la unirea tuturor voim totodată și posibilitatea de dezvoltare a muncitorimii române, voim să deschidem porțile largi în această Țară Românească nouă, să se dezvolte și să progreseze poporul muncitor, așa cum au progresat popoarele muncitoare din Apus”.

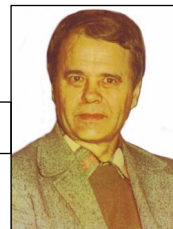
Pentru conducerea Transilvaniei până la integrarea în structurile statului român, se constituie ca organ executiv (guvern) Consiliul Dirigent. Era format din 15 membri, președinte al Consiliului Dirigent fiind Iuliu Maniu. Fiecare din cei 15 membri conducea un anumit resort. Ion Flueraș și Iosif Jumanca făceau parte din acest consiliu, cu responsabilități precise: Jumanca la resortul Industrie, iar Flueraș la Ocrotiri Sociale și Igienă.

Flueraș este prezent și pe linia eforturilor diplomației românești pentru recunoașterea Marii Uniri. Face parte din delegația română de la Paris și acționează pe lângă liderii social-democrați din alte țări pentru a clarifica și a cere susținere pentru recunoașterea cauzei unității românești.

Atât Flueraș cât și Iosif Jumanca se implică în unificarea mișcării socialiste. În cadrul Consiliului general al Partidului Socialist din care făceau parte cei doi lideri ardeleni se manifestă două tendințe asupra liniei de urmat în etapa următoare: una era linia tradițională social-democrată și cealaltă era tendința care venea de la Moscova, de unificare sub conducerea Internaționalei Comuniste, de fapt transformarea partidelor socialiste în partide comuniste. Ion Flueraș face parte din delegația trimisă la Moscova pentru a discuta cu liderii Internaționalei Comuniste condițiile afilierii. După sosirea în Rusia, delegația socialiștilor români constată atitudinea ostilă față de prezența în delegație a lui Ion Flueraș. Liderii cominterniști resping participarea acestuia pe motivul că participase la unirea Transilvaniei cu România, colaborase cu Partidul Național Român și mai mult decât atât, a participat și în

delegația României de la Paris, acționând pentru încheierea tratatelor de pace și recunoașterea unității naționale românești. Liderii cominterniști considerau că războiul a avut un caracter imperialist, că pacea are un caracter imperialist prin prevederile ei, și, în consecință, oameni ca Ion Flueraș trebuie excluși din Partidul Socialist. Atât Ion Flueraș cât și Iosif Jumanca resping cu fermitate afilierea socialiștilor români la Internaționala Comunistă. În anii următori, cei doi se implică în organizarea mișcării sindicale, iar după 1927, după reconstituirea Partidului Social Democrat, se implică în activitatea acestuia. Ambii vor fi parlamentari. După 23 august 1944 vor avea aceeași linie intransigentă, respingând colaborarea cu Partidul Comunist. Ion Flueraș va fi printre susținătorii înființării Partidului Socialist Român. El, împreună cu un alt lider socialist, resping în mod deschis inițiativa PCR de unificare politică a muncitorimii sub coordonarea PCR. La momentul respectiv, 29 decembrie 1944, Silviu Brucan scria în ziarul *Scînteia* de cei doi: „doi trădători mârșavi ai clasei muncitoare, ai poporului, ai neamului”, și pronunță verdictul că aceștia vor avea parte de „loviturile grele nimicitoare [ce] se vor abate asupra lor”. Partidul Comunist, prin vocea sa din ziarul *Scînteia*, anunța deja dorința de exterminare a unor asemenea simboluri. Totuși, autoritatea de care se bucura Ion Flueraș ca lider socialist autentic, îi determină pe comuniști, prin Petru Groza, să-i solicite pentru ultima dată ralierea alături de aceștia, în cadrul guvernului pro-comunist care s-a constituit la 6 martie 1945. Ion Flueraș respinge colaborarea din două considerente: nu este de acord din principiu pentru colaborarea cu comuniștii și în al doilea rând, guvernul era văzut ca un guvern impus de armatele sovietice.

Din 1948, în momentul în care Partidul Comunist preia întreaga putere în țară, urmează și represiunea asupra celor doi lideri socialiști. Acești sunt în final arestați și mor în închisorile comuniste, de fapt toate informațiile convergând spre ideea asasinării lor în închisoare. În proverbialul dispreț comunist față de ființa umană, familia lui Flueraș primește din partea închisorii doar o cămașă însângerată și un ceas.

DISPUTE COLEGIALE (3)

În fața primejdiei otomane a avut loc o împăcare între Mircea și regele Sigismund, ocupat fiind acum cu organizarea deplasării cavalerilor apuseni care soseau la Buda pentru a participa la o acțiune antiotomană. Faptul că Mircea stăpânea cea mai mare parte a țării o arată participarea lui la bătălia de la Nicopole. Avem mărturia lui Johann Schiltberger care a fost de față la bătălia de la Nicopole, căzând prizonier după ce creștinii au fost înfrânți de turci. Când oastea otomană se apropia de Nicopole, Mircea, spune Schiltberger, i-a cerut voievozului Sigismund ca să facă o recunoaștere a armatei otomane. După această recunoaștere care arată că oastea otomană era foarte mare, Mircea i-a cerut voievozului ca să atace el mai întâi. Faptul că a luat 1000 de oameni din oastea sa ca să facă recunoașterea și cererea îngăduinței de a ataca primul arată că domnul avea o oaste puternică. Nu era așadar un fugar, ci un aliat de nădejde. Ducele Burgundiei, zice Schiltberger, a arătat că cinstea de a-i ataca primul pe turci îi revine lui, aducând ca argument numărul de cavaleri pe care i-a adus și cheltuielile făcute cu deplasarea, până la Nicopole. Victoria a fost obținută de Baiazid. FI. C. afirmă că Vlad a căutat sprijinul regelui polon. Vlad nu trebuia să caute nimic având în vedere că el a venit în Țara Românească cu ajutorul regelui polon așa cum a afirmat-o în singurul document care s-a păstrat de la el. În acest document, dat la 28 mai 1396, Vlad spune că a fost pus pe scaunul Țării Românești de către regele și regina Poloniei care „ne-au ajutat să obținem de curând voievodatul Țării Românești și stăpânirile pe care le avem în Regatul Ungariei”. Vlad arată că „prin conținutul celor de față declarăm că facem supunere și omagiu perpetuu acelorași stăpânitori, regele Vladislav și regina Hedwiga, și copiilor lor ca moștenitori ai regilor și reginelor Regatelor Ungariei și Poloniei, cu toată stăpânirile și supușii noștri”.

În titlul pe care și l-a luat Vlad apare și Țara Severinului, fapt care i-a făcut pe unii să creadă, că Vlad era stăpânul întregii țări. Este însă vorba de preluarea titlului pe care-l avusese Mircea, care stăpânea atunci o mare parte din Țara Românească.

Al. Diță aduce o mărturie contemporană, inscripția de pe clopotul cel mic de la mănăstirea Cozia: „În anul 6903 (1395) luna aprilie 4. Acest clopot a fost făcut în numele Sfintei de viață făcătoarei Treimi, în zilele marelui domn Mircea voievod”.

Vlad n-a avut timp ca să închine țara turcilor așa că afirmația potrivit căreia anul 1395 reprezintă momentul din care Țara Românească a plătit tribut turcilor este infirmată de un document dat de regele Sigismund la 23 martie 1399. Mircea l-a informat pe rege că Baiazid face pregătiri la Adrianopol pentru organizarea unei campanii pe linia Dunării și, temându-se de un atac turcesc, Mircea îi cere ajutor regelui. Sigismund consideră că trebuie să meargă el însuși și să-l ajute pe domn „să nu-l părăsim cum am făcut-o altădată și să fie copleșit din pricina amânării și întâzierii noastre și fără niciun ajutor din partea noastră”, din care cauză, spune regele „va trebui să ne îndoim și să ne temem foarte mult că românii, văzându-se lipsiți de ajutorul nostru în scurtă vreme, nu vor rămâne credincioși și nu vor mai fi statornici, ci se vor supune în scurtă vreme jugului turcesc. Dacă s-ar întâmpla acest lucru, pe care bunul Dumnezeu să-l îndepărteze (de noi), știți foarte bine în ce primejdie și pericol ar ajunge apoi țara noastră”.

Din acest document reiese limpede cât de importantă era Țara Românească din punct de vedere strategic pentru apărarea Regatului Ungar, dar și faptul, foarte important, că până la această dată, Țara Românească nu a fost supusă primei forme de stăpânire turcească, așa-zisul „dar al adh” adică „țara păcii”.

Când a ieșit la pensie A. Oțetea, fostul director al Institutului de Istorie, FI. C. a rămas descoperit, și de această situație a lui au profitat barbiști. Pe el l-au îndemnat să mă critice pe mine, și a mai făcut-o atunci când a apărut cartea lui Dinu Giurescu, în 1973, *Țara Românească în secolele XIV-XV*. Dinu n-a pomenit tezele lui Barbu Cămpina despre fărâmițarea și centralizarea statului feudal românesc, ceea ce i-a nemulțumit pe barbiști. Atunci, Nicolae Stoicescu i-a propus lui FI. C. să scrie un articol critic față de cartea lui Dinu. Florin s-a executat, dar după aceea avea să-și exprime regretul față de gestul său. Nicolae Stoicescu a fost cel mai

vrednic istoric de orientare barbistă, rămânând devotat amintirii acestuia, deoarece, atunci când a fost arestat în 1951, pentru că participase la o ședință a organizației ilegale Mișcarea Tineretului Regalist, Câmpina a fost ca martor la procesul lui Stoicescu și l-a apărat, punându-se el însuși într-o poziție primejdioasă, apărând un reacționar. Stoicescu avea de ce să-i fie recunoscător lui Câmpina și, cum era convins de tezele acestuia, îi era ușor, se simțea dator ca să le apere.

A. Oțetea a profitat de slăbiciunea lui Florin. Acesta împreună cu nedespărțitul prieten al său din facultate, Iulian Antonescu, au făcut liceul la Piatra Neamț unde l-au avut ca profesor de istorie pe Dumitru Almaș. Ajunși la București, cei doi prieteni sunt studenți, iar D. Almaș are titlul de conferențiar, la catedra de istorie modernă. Ca profesor era foarte corect, se pregătea temeinic și a prezentat faptele într-un stil foarte atrăgător. Oțetea nu putea să-l sufere, poate unde Almaș preda acum și domnia lui Napoleon, domnie pe care el o prezentase până în 1952.

Și pentru că Almaș nu avea doctoratul, Oțetea încerca să profite de această lipsă ca să-l dea afară. Almaș a scris însă o carte despre Revoluția Franceză pe care a prezentat-o ca teză de doctorat. Oțetea l-a pus pe FI. C. să-i facă un referat negativ și Florin s-a executat: a găsit în manuscrisul lui Almaș 250 de greșeli, toate de virgulă, așa că Almaș a putut să susțină doctoratul. Mediocritățile de la facultate nu au privit cu ochi buni inteligența și cunoștințele celor doi studenți Iulian Antonescu și Florin Constantiniu, și-au discutat că ar trebui excluși din facultate din cauza originii lor care nu era prea sănătoasă. Almaș le-a luat apărarea și i-a salvat. Să nu fi știut Florin acest amănunt?

O interpretare „barbistă”, potrivit căreia boierii au jucat un rol trădător foarte important în istoria noastră medievală, o face academicianul FI. C., când se referă la felul în care au evoluat relațiile româno-turce. Această cugetare i-a fost sugerată de luptele lui Țepeș cu turcii din 1462. Scria academicianul (*O istorie sinceră...*, p. 90): Tactica folosită în războiul antiotoman – cea a „pământului pârjolit” – implica mari distrugerii, slăbind puterea economică a boierimii. Prelungirea efortului militar antiotoman atrăgea după sine dislocarea sistemului prin nimicirea recoltelor și fuga țăranilor.”

Deci, după această originală interpretare, tactica pământului pârjolit îi afecta numai pe boieri. Dar țăranii care trebuiau să-și părăsească casele și să se refugieze în păduri sau la munte nu erau afectați? Boierii, spune FI. C., când a existat posibilitatea unei înțelegeri cu turcii, erau dispuși să trateze. Așa au făcut în 1462. Nu înțeleg de ce FI. C. n-a afirmat așa când i-a învățat Barbu Câmpina pe

comilonii lui că, în 1462, a existat un adevărat complot boieresc. Este adevărat că boierii l-au părăsit pe Țepeș, dar numai după ce sultanul trecuse Dunărea și-i îndemna să recunoască domn pe fratele lui Țepeș, Radu cel Frumos. Un act scuzabil, pentru că singur, fără ajutorul lui Matei Corvin, care-l promisese dar nu s-a ținut de cuvânt, aveau să fie striviți de puterea otomană. A fost o situație excepțională, așa cum avea să fie și în 1538, când boierii l-au părăsit pe Petru Rareș. S-a salvat astfel existența țărilor române ca stat, cu instituțiile civile și culturale.

Asta nu înseamnă că boierii au abandonat steagul luptei antiotomane, cum zice FI. C. Pe el îl contrazice chiar un mare boier, Radu Popescu, autorul unei cronici scrise la începutul secolului al XVIII-lea. După cucerirea Belgradului în 1521, Mehmed Beg a încercat să ia domnia Țării Românești, profitând de luptele pentru tron dintre două partide boierești. Dar „auzind capicheaelile de la Poartă (reprezentanții români la Constantinopol), au trimis degrab de au dat de veste boierilor țării acest lucru ce să facă, ca să se facă domn turc; decii, boierii, auzind aceasta, s-au unit toți și s-au împăcat și și-au ridicat domn, cu voea tuturor, pă Radu de la Afumați”... Au avut loc 20 de războaie, cum se vede pe inscripția de pe mormântul de la Biserica episcopală de la Curtea de Argeș unde domnul este înfățișat.

Rezistența țării se explica și prin ajutorul pe care transilvănenii l-au dat lui Radu. Acesta se refugia peste munți, venea de acolo cu ajutoare și-i alunga pe turci. Aceste fapte s-au petrecut la 50 de ani după căderea lui Țepeș, izbânda datorându-se boierilor care au stat alături de domn. În 1595, în lupta de la Călugăreni, temeiul oastei lui Mihai Viteazul l-a format oastea cea mică, oastea boierilor, țăranii au fost prezenți pe câmpul de luptă, prezența lor fiind încă foarte importantă, după care rolul țăranimii pe plan militar scade odată cu triumful armelor de foc, cu amplificarea mercenariatului. Acum, țăranul nu mai poate fi tot atât de eficient ca atunci când se lupta cu un adversar chiar dacă era bine înarmat. Florin Constantiniu afirmă că tensiunile dintre domn și boieri dispar odată cu apariția turcilor la Dunăre perspectiva transformării țării în pașalâc. Deși a afirmat de mai multe ori că teoria lui Barbu Câmpina, care-l entuziasmase, s-a prăbușit ca un castel de cărți de joc, el a împărtășit uneori ideile acestuia. Ocolind cu grijă ce-am scris eu despre teoriile lui Barbu Câmpina, prin care demonstrem că nu se pot susține documentar, ajunge la sfârșitul vieții să devină un barbist, atunci când se referă la „controlul puterii între domn și boierime”, care înseamnă lupta pentru centralizarea statului feudal și fărâmițarea feudală. Am arătat în ce a constat acest conflict domn-boieri, că nu se

poate vorbi de un permanent rol trădător al boierilor. Demonstrația lui Constantiniu este falsă. Referindu-se la campania sultanului Mahomed al II-lea din 1462, FI. C. afirmă că boierii l-au trădat pe Țepeș așa cum o afirmase și Barbu Câmpina. Nicolae Stoicescu arată în cartea lui despre Vlad Țepeș că boierii au trecut de partea lui Radu cel Frumos numai după ce sultanul a trecut Dunărea. Singură, Țara Românească nu putea să facă față unui război de uzură pe timp nelimitat. Țepeș fusese părăsit mai întâi de Matei Crovin, cu înțelegerea căruia Țepeș pornise conflictul cu Imperiul Otoman.

Despre Petru Rareș, FI. C. afirmă că „nu avea în vedere ruperea legăturilor cu Poarta și participarea la cruciade antiotomane”. Îl contrazic pe academicianul nostru Marc Pemfflinger și Balthazar Banffy care-l informau pe împăratul german, la 31 iulie 1536, că a stat gata să lupte, „numai ca Maiestatea Voastră să trimită câteva mii de oameni în anul acesta în părțile acestea care să vină în ajutorul lui și este gata, nu numai să ocupe Transilvania, dar chiar să atace părțile de sub ascultarea sultanului, și tot imperiul turcesc cu întreaga sa putere, și mergând el însuși la luptă, să facă slujbă Maiestății Voastre și întregii creștinătăți” (*Călători străini*, I, p. 377)

În cele două cărți despre Mihai Viteazul, am scris că domnul a vrut să unească sub sceptrul său cele trei țări românești. FI. C., fără să mă pomenească, a crezut că nu poate fi un plan al domnului ca să facă unirea celor trei țări românești. Și aduce ca argument interpretarea lui Rezachevici, care, analizând un text din 1600 scris de mâna domnului pe un document: „Și hotarul Ardealului/ pohta ce ce-am phtit/ Moldova și Țara Românească” a arătat că nu este vorba de un text unitar, ci cu spații între ele. „Și hotarul Ardealului” era scris în dreapta sus, „pohta ce am pohtit” era scris la mijlocul paginii, iar „Moldova și Țara Românească” în josul paginii. Ce păcat că Rezachevici nu a făcut și o hartă a creierului ca să arate unde se aflau, spațiat, textele de mai sus. Se poate face abstracție de aceste texte atunci când vrem să vedem care a fost gândul domnului. Este evident că atunci când a luat domnia a dorit să scuture jugul otoman. Dar ca bun militar el și-a dat seama că singur numai cu oastea Țării Românești nu va putea să-i învingă pe turci. Din care cauză a dus tratative cu principele Transilvaniei, Sigismund Bathori pentru stabilirea unei alianțe militare. A acceptat să se considere vasalul lui Sigismund, un om fără personalitate, care n-a fost în stare să-și facă datoria de bărbat în noaptea nunții.

Părăsind Transilvania, Sigismund l-a lăsat în locul său pe fratele său, Andrei Bathori, care se înțelegea bine cu turcii. Însemna că Țara Românească se afla acum între doi dușmani. Singura soluție de a se salva era înlăturarea lui Andrei Bathori.

Câștigată Transilvania, o altă amenințare o reprezenta Moldova, în scaunul căreia polonii îl pusese pe Ieremia Movilă. Înlăturat și acesta, se realiza unirea celor trei țări prin forța împrejurărilor. Asta nu înseamnă că nu exista o conștiință de neam (adică națională). Dar, scrie Constantiniu: „Este aceea realitate descrisă de un profesor din Amberg, Iannius Bisselius”. Iată o a treia personalitate care își spune părerea în legătură cu situația din Transilvania. Scria Bisselius că „provincialii (transilvăneni n. lui FI. C.) țineau mai mult la unul de-al lor, un dac ca Mihai, decât la un străin ca Basta. Căci oare ce-i este mai apropiat Transilvaniei decât valahul din vecinătate?” Căci „care alt popor, în afară de valahi, poate fi într-atât de asemănător și într-atât de plăcut transilvănenilor. Căci mai toți sunt de același sânge, de aceeași origine, de același nume: daci sunt și unii și alții”. FI. C. a reprodus aceste text care arată limpede că exista o conștiință a unității de neam la români. Și FI. C. recunoaște în rândurile ce urmează că în Mihai „se descifrează conturul său de principe român” menționând măsurile luate de domn în favoarea românilor din Transilvani. Și, atunci, de unde citatul cu Rezachevici când, iată, Basta, cronicarul Samoskkozy și un profesor neamț recunoșteau existența unei unități de neam la români? Mihai, în tratativele cu imperialii și cu polonii, n-a dorit altceva decât să unească sub sceptrul său cele trei țări, în hotarele lor vechi, adică să-i fie restituite cele două sau trei comitate din nord-vestul Transilvaniei pe care Maximilian le alipise Ungariei, atât cât mai exista. Voia pașalâcul de Oradia și pașalâcul de Timișoara cu hotarul pe Tisa până la Panciova, adică până la vărsarea acesteia în Dunăre, iar pentru Moldova voia să i să alipească Cetatea Albă și Chilia. A afirmat-o domnul răspicat, că dacă va avea cele trei sub sceptrul său, îi va putea înfrânge pe turci și va ajunge și până la Constantinopol de unde voia să-l scoată pe sultan de barbă din vizuina sa.

S-a discutat în istoriografia europeană când apare conștiința de neam. Un medievist german credea că în timpul cruciatelor oamenii și-au dat seama că nu sunt toți la fel, că vorbesc limbi diferite. Remarca savantul german: dacă noi nu știm ce gândeau cei din Evul Mediu înseamnă că nici ei nu știau?

Victor Suvorov atrăgea atenția occidentalilor că sovieticii au arătat pe față care este politica lor externă, de instaurare a comunismului în lume, asta în documentele de partid elaborate în timpul plenarelor Partidului Comunist. Când cineva la noi a afirmat că rușii, față de noi, ar avea o politică așa cum reieșea din documentele lor de partid, Constantiniu a considerat că este o exagerare din moment ce în acele documente nu se fac referiri la români. Asta e, Stalin trebuia să precizeze în mod special la Plenarele CC al PCR că este vorba de români!

DICȚIONARUL ARHITECȚILOR DIN JUDEȚUL DÂMBOVIȚA (2)

FILIPÉANU Angela-Eliza (n. 1933, comuna Gura Ocnitei, jud. Dâmbovița), arhitect român. Absolventă a Inst. de arhitectură „Ion Mincu”, București (1958). Desfășoară o susținută activitate de promovare a disciplinei Peisagistică în învățământul universitar de arhitectură și urbanism din România.

GHICA-BUDEȘTI Ion (n.10 mart. 1902, Iași – m....), arhitect român, de orientare funcționalistă. Fiul lui –Nicolae G.-B. Studiază la Școala de arte frumoase din Paris (diplomat 1929). Activitate didactică (din 1933) la Facultatea de arhitectură din București. Publică numeroase studii și articole de specialitate, în țară și în străinătate.

Lucrări proiectate în județul Dâmbovița: Dezvoltarea fabricii de ciment (1936) și Fabrica de becuri „Electrostar” (devenită Steaua Roșie) – Fieni (1936).

Alte lucrări: Corp Administrație și locuințe la Rafinăria de la Brazi (1933); Imobil locativ, str. Făgăraș 6-București (1936); Stadionul Republicii (coautor), 1947) și Fabrica de confecții și tricotate „București” (coautor, 1948).

GRIGORESCU Ioana (n. 4mart. 1915, București – m....), arhitect și artist plastic român, important restaurator de monumente. Studiază la Facultatea de arhitectură din București (diplomat 1947), unde devine asistentă (1948-52).

Restaurări la Târgoviște (în colab. cu – N. Diaconu): Mănăstirea Dealu (1954-55).

Alte lucr.:Mănăstirile Sucevița (1960-70), Dragomirna (1961-710, Voroneț (1960-71), Humor (1961-65), Galata –Iași (1960-63); (personale): Mănăstirile Slatina (1960-72), Secu (1963-72), Sihăstria

Mitropolia Târgoviștei

Secului (1966-69), Putna (1966-72); Casa Doftanei -Iași (1964-67).

Lucr. teoretice: Cercetări la biserica Mănăstirii Secu și propuneri de reconstituire – 1972; Puncte de vedere în legătură cu restaurarea Mănăstirii Sucevița -1973; Cercetarea și restaurarea Turnului tezaur de la Mănăstirea Putna -1973; Repere în determinarea transformărilor bisericii de la Putna -1974.

LECOMTE DU NOUY Emile Andre (n.1844, Paris –m.?), elev al lui E. Viollet -le-Duc, arhitect restaurator francez. Activ în România. Restaurările sale, printre care cele mai importante sunt: Biserica episcopală, ctitorita de Neagoe Basarab din Curtea de Arges și biserica Trei Ierarhi din Iași.

Lucrări proiectate în județul Dâmbovița: Restaurarea Mitropoliei din Târgoviște, astăzi foarte contestată.

MĂNCIULESCU-BERBERIANU Rodica (n. 2 dec. 1917 – m. 4 mart.1977, București), arhitect român, specializat în restaurări de monumente. Studiază la Facultatea de arhitectură din București (diplomat 1944).

Lucrări proiectate în județul Dâmbovița: (restaurări) Curtea domnească, Bisericile Stelea și Sf. Vineri – toate din Târgoviște.

Alte lucrări: (restaurări) Ansamblul Mănăstirii Mărcuța –București; Schitul Cornetu/jud.Vâlcea; Catedrala Sf. Mihai și Biserica Reformată/ambele la Cluj-Napoca; Biserica româno/catolică din Florești; Mănăstirea Cozia/ jud.Vâlcea; fosta Mănăstire Strehaia/ jud.Mehedinti; Geamia Hunchiar-Constanta; Moscheea din Mangalia;

Fabrica de ciment – Fieni

Muzeul de istorie Târgoviște

Biserica Olari/Curtea de Argeș; Mănăstirile Aninoasa/jud. Argeș și Polovraci/jud. Gorj; Riunele bisericii catolice-Baia/jud. Suceava.

MIHĂESCU Nicolae C. (n. 3 mart. 1863, Târgoviște- m. 20 dec. 1934, București), inginer-arhitect român, de stil neoromănesc. Tatal lui – Robert M.

Studiază la Școala de poduri și sosele din București (diplomat 1887) și la Școala de arte frumoase din Paris cu -J.Gaudet. Întors la București, se afirmă atât ca arhitect și restaurator de monumente istorice, cât și ca prof. (1898-1934) la Școala de arhitectură.

Lucrări proiectate în județul Dâmbovița: Tribunalul (astăzi Muzeul de istorie) și Școala comercială – Târgoviște.

Alte lucrari: Palatul Soc. Funcționarilor publici-Piața Victoriei (în colab. cu -A. Clavel, azi dispărut); Ministerul Educației și Învățământului, str. Nuferilor; Biserica Bradu-Boteanu, str. Boteanu; Casa Stoenescu, b-dul Ana Ipătescu (astăzi L.Catargi), colț cu str. Gr. Alexandrescu; Casa din str. Biserica Amzei 7- toate în București; Tribunalul – Giurgiu; Catedrala din Sulina și Drăgășani; Restaurări: Mănăstirile Agapia, Văratec, Neamț, Hurez, Căldărușani.

MOISESCU Cristian I. (n. 14 aug. 1935, București – m.....București), arhitect român. Absolvent al Inst. de arhitectură „Ion Mincu”, București (1961). Desfășoară o susținută activitate de restaurare a unor importante monumente din Muntenia și Oltenia (1965-1970) și a celor de la Curtea domnească din Târgoviște (1963-1967). Lucrări teoretice: Curtea domnească din Târgoviște, ed.I-a,1965, ed.a II-a,1969; Biserica Stelea, 1968- ambele în colab.; Il centro antico di Capua. Metodi di analisi per la planificazione architettonico-urbanistica, 1973 (în colab.); Târgoviște.Monumente istorice și de artă, 1979; Mănăstirea Putna,1983 (în colab.) ș.a.

NEDELESCU Nicolae (n. 16 mart. 1909 Brezoele/jud. Dâmbovița- m. 30 mart. 1972, București), arhitect român, de orientare funcționalistă. Studiază la Acad. de arhitectură din București (diplomat 1935).

Lucr. proi.: Numeroase stații de cale ferată și clădiri industriale (1934-1953); Gara București-Băneasa (sub conducerea

lui -Duiliu Marcu, 1936); Pavilionul Expoziției CFR/București (1940); Pavilionul românesc la Trienala de la Milano (1941) Ștrandul CFR-Snagov (1948); Orașul muncitoresc Brașov (în colab., 1949-1950); Casa tehnicii CFR, azi Muzeul Căilor ferate-București (1953); Hidrocentralele Bicaz/ jud.... și Sadu / jud. Sibiu; Ansamblul rezidențial „Drumul Taberei”-București (în colab.).

NEGOESCU Gheorghe (n.16 iul. 1898, București – m. 5 iun. 1973, București), arhitect român, de orientare funcționalistă. Studiază la Școala de arte frumoase din Paris (diplomat 1925). Prof. (1943-49) la Facultatea de arhitectură din București.

Lucrări proiectate în județul Dâmbovița: Școala Mănăstirii Dealu (N. Filipescu)-Târgoviște (1942); vile și locuințe str. Aviator Bădescu – Fieni (1932).

Alte lucrari: Blocuri cu locuințe, Cal.Victoriei nr.100 (1928) și nr. 64 (1935); Blocul Societății „ Steaua României”, Piața Rosetti (1943)- toate în București. Vile și locuințe: Prof. Dr. Săvulescu- București (1932); Prof. S.M. Georgescu –Sinaia (1935); Spitale: „Prof. Dr. Lupu”, Colentina-București (1931). Alte lucr.Cinematografele Select (1928), „Bulevard” (1930) și „Excelsior” (1942)- toate în București.

ORĂSCU Alexandru (n. 30 iul. 1817, Târgoviște- m. 16 dec. 1894, București), primul arhitect român modern, important. Format în Germania, în spiritul neoclasicismului lui -K.F. Schinkel și - L. von Klenze. Învăță (1835-37) la Colegiul Sf. Sava din București unde, în ultima clasă, se preda și arhitectura, astfel că la numai 20 de ani (1837) este numit „Arhitecton ajutor al orașului București”. Obține (1840) diploma de ing. hotarnic din partea Eforiei spitalelor Principatului României, an în care pleacă la Munchen și studiază la Școala de construcții (1840-1844). Își continuă studiile la Acad. de arte frumoase din Berlin (diploma de arhitect, 1847). Întors în țară, e numit prof. la Colegiul Sf. Sava și arhitect șef al orașului București (1848). Afirmându-se prestigios, devine prof. la Școala de inginerie (1851), la Facultatea de științe a

Biserica Bălașa Doamna – București

Hotel Terminus – Constanța

noii Univ. (1864) și conducătorul secției de arhitectură din cadrul Școlii de arte frumoase din București. Ministru al Cultelor și Artelor (1876). Rectorul Univ. din București (1885-94). Primul președinte (1891-94) al Soc. Arhitecților români.

Lucrări proiectate: **Vechea Universitate (1857-69); „Grand Hotel du Boulevard”, Cal. Victoriei (1867)-ambele în București; Hotel „Terminus” – Constanța (1882, devenit Hotel „Carol” și ulterior sediul unor institutii de stat); Scoala comerciala – Ploiesti; Biserica Domnița Bălașa – București (în colaborare cu -C. Benis, 1895); Termină noua Mitropolie din Iași (începuta de / Gh. Asachi și / J. Freiwald); actualul Cinema „București”; Sistemizarea noului Bulevard Pake Protopoescu (fost Republicii), ambele în București.**

POSTELNICU Gheorghe (n. 15 febr. 1942, com. Poiana, jud. Dâmbovița – m....), arhitect functionalist român. Absolvent al Inst. de arhitectură „Ion Mincu”, București (1967).

Lucr. pr.: Complexe comerciale la Brașov, Blaj, Săcele (1969), Sediul sindicatelor – Sibiu (1970); Cantina cu 2000 de locuri, proiect tip, executat la Brașov, Zărnești, Craiova, și Timișoara (1971); Hotel Cioplea-Predeal (1975); Spital de pediatrie cu 500 de locuri și policlinică-Brașov (1984).

SLAVU Ion Vladimir (n. 26 aug. 1939, Târgoviște – m....), arhitect

român, de orientare funcționalistă. Studiază la Inst. de arhitectură „Ion Mincu” din București (diplomat 1968), unde devine asistent (1970-77). Lucr. pr.: (coautor) Teatrul național; Hotel „Continental”, Magazinul universal pentru copii; Locuințe și amenajări exterioare/ toate în piața Teatrului, Târgu Mureș; Ambasada română – Atena.

SOCOLESCU Ion N. (n.dec.1856/? - m.febr.1924, București), arhitect român. Personalitate de frunte a arhitecturii românești, unul din fondatorii Școlii superioare de arhitectură din București și primul ei director (1892), fondator al Societății arhitecților români (1891) și președintele ei (1901-04), redactor șef (1890-94) al primei reviste românești de specialitate „Analele arhitecturii”. Studiază la Școala de poduri și șosele din București (1873-1877) și la Școala de arte frumoase din Paris, cu P. Ginain (diplomat în 1883). Întors în țară se afirmă, pe de o parte, pe direcție eclectică sau neoclasică (fostul palat de justiție din Craiova, azi Univ., 1890) și pe de alta într-o viziune ce caută să valorifice tradiția națională (Casa Ionescu Gion, str. Lucaci 33, 1891 sau Casa proprie, B-dul Republicii –azi Pache Protopopescu-28, ambele în București; vechea Primărie din Constanța, azi Muzeul de artă populară). Deși înscrisă pe direcția căutărilor neoromânești, concepția sa – numită „stil Socolescu”- rămâne destul de eclectică și orientalizantă. Alte lucr.: Casa, str. Slănic 24-București; Primăriei/Pitești și Călărași; Fosta Școala de fete „Despina Doamna”- Ploiești; Școli de băieți-Câmpulung/ Argeș și Iași; Biseici –Bușteni și Sf.Vineri-Pitești.

Lucrarea cea mai importantă de la Târgoviște: Spitalul (de boli contagioase, str. Rodnei, sau pavilioanele vechi din cadrul Spitalului județean).

Alte lucrări: Spitalele din Călărași și Alexandria.

(continuare de la pagina 139)

Pana de corb

Desigur că la plecarea am solicitat niște numere de telefon și nume și am de gând, ca atunci când se va putea să le mulțumesc în direct, la o cafea, binefăcătorilor mei medicali. Mai e de așteptat.

Timpul nu trece repede în spital dar trece. În a opta zi de tratament am fost declarat negativ. A mai durat încă 4 zile de confirmare, de creștere a imunității și de întărire a organismului. Nu mă întrebăți, pentru că nu știu, cu ce am fost tratat, nimeni nu este tratat la fel deși există și o schemă oarecum fixă, toți

avem, chit că știm sau nu, comorbidități și ele sunt serios luate în calcul. Nu mă întrebăți nici cum m-am molipsit deși am respectat tot ce se putea. Nimeni nu știe de ce se îmbolnăvește X și nu Y, nici doctorii nu știu. Copiii mei cu care stau în aceeași casă au fost testați și erau și sunt negativi în continuare. Am întrebat dacă pot da plasmă pentru vindecarea altora în nevoie, mi s-a spus că teoretic, da, dar având în vedere vârsta mai bine, nu.

Acest text nu este scris ca să vă sperie ci mai degrabă ca să vă dea încredere. În voi, în cei de aproape, în familii și mai ales să vă întărească credința străbună, creștină. Pe steag stă scris NIHIL SINE DEO.

DE LA VIAȚA PERFECTĂ LA CRIMĂ The Undoing (De la început)

Începutului anului 2021 îi dedicăm în rubrica noastră un serial produs de HBO, pe care îl puteți vedea pe HBO Go, care aduce în prim-plan doi actori foarte iubiți și foarte apreciați: Nicole Kidman și Hugh Grant. Cunoscuți, mai degrabă, pentru roluri pozitive și în filme de relaxare, cei doi joacă acum rolul unei familii. Ea, Grace Fraser, terapeut de succes în New York, cu clienți de cel mai înalt nivel, trăiește o viață aparent perfectă. Este înstărită, frumoasă, are o familie deosebită cu un soț medic oncolog, specializat pe cancerul pediatric și un fiu ce învață la o școală privată de cel mai înalt rang. Cu un tată influent și bogat, care a susținut-o indiferent de situații, Grace Fraser pare că are viața pe care oricare dintre noi și-ar dori-o.

Numai că, așa cum probabil intuiți, peisajul nu are cum să fie atât de roz, pentru că intriga serialului cere să apară și în peisaj se ivește Elena Alves, interpretată de Matilda de Angelis, o mămică nouă în grupul celor de la școala privată, unde învață fiul familiei Fraser.

După câteva secvențe în care poți, cu ușurință, realiza că este ceva în neregulă cu Elena Alves din felul în care acționează, privește, vorbește – este clar că ascunde ceva – apare crima ce să sens serialului. O crimă violentă, în care chipul seducător al Elenei Alves este distrus prin nenumărate lovituri, care îi duc pe anchetatori la concluzia că vorbim despre o crimă pasională – fie din gelozie, fie din răzbunare.

Bineînțeles, că întreaga comunitate este șocată, mai ales că presa intră pe

firul evenimentelor și descoperă că scena îngrozitoare este descoperită chiar de băiatul cel mare al Elenei, coleg la aceeași școală cu fiul familiei Fraser, dar șocul se transformă în îndoială pentru comunitate, dar și pentru Grace Fraser atunci când, pe neașteptate, dispare și soțul ei.

De aici până la dezastru nu mai este decât un pas și familia perfectă și invidiată de toată lumea devine subiect de discuții pe toate posturile de televiziune și în toate ziarele.

Anchetatorii află că Jonathan Fraser era amantul Elenei Alves, iar fuga pe neașteptate nu face decât să-i convingă că doctorul are ceva de ascuns în toată povestea asta. După câteva zile Jonathan Fraser apare la casa de pe plajă unde Grace și Henry, fiul său, se retrăseseră că să poată scăpa de nebunia din oraș pentru a le mărturisi celor doi că nu este vinovat de crima pentru

care este acuzat. Apoi, se predă la poliție. De aici încolo începe drama acestei familii, destrămată de infidelitatea soțului, dar și de incapacitatea unui psiholog de renume să-l vadă și să-l citească pe cel cu care își împărțea zilele.

Tatăl lui Grace, interpretat de Donald Sutherland, și Grace – decid să-l susțină pe Jonathan, vrând să creadă că este nevinovat. I se plătește cauiunea ca să poată ieși din arest, i se plătește cea mai bună avocată care să-i demonstreze nevinovăția. Echipa Fraser „găsise” vinovatul – soțul Elenei Alvez – care orbit de gelozie pentru că aflase că Elena avea un amant, merge la ea în atelier și o omoară cu sălbăticie. Dar anchetatorii îl

excluseseră deja soțul înșelat, pentru că acesta își petrecuse întreaga noapte acasă cu cei doi copii.

Dincolo de detaliile cazului de crimă, filmul ne prezintă un mod de viață pe care nu toată lumea îl înțelege. Prima întrebare care apare pe buzele tuturor este inevitabil: De ce alege Grace Fraser – soția înșelată din toate punctele de vedere – să-l susțină în continuare pe cel care, până la urmă, i-a distrus viața? Familia Fraser este acel tip de familie în care primează aparențele – cei doi se țin de mână în timp de merg spre sala de judecată, afișează o relaxare familială de parcă nimic nu le-a zguduit viețile. Nicole Kidman joacă un rol foarte puternic, mai ales din perspectiva femeii care este capabilă să afișeze o duritate prin care nu poate trece niciun *cititor*. Nu știi ce gândește, nu vorbește foarte mult și nu știi cum va acționa mâine.

Pe de altă parte, familia Elenei Alvez trăiește în Harlem, așa că este inevitabil

gândul că juriul și judecătorii vor alege să creadă partea cea mai respectabilă și mai carismatică, cea formată dintr-un medic fermecător, cu zâmbet care poate cuceri orice femeie și capabil să lăcrimeze ori de câte ori este nevoie și dintr-o psihologă renumită pe care o recomandă cariera sa îndelungată.

Doar că filmul, în ultimul său episod, ia o întorsătură aparte și dezvăluie, dacă vreți, puțin din ce se ascundea în spatele privirilor lui Grace Fraser. Ea cere să depună mărturie în proces și vine în fața juriului și a judecătorului cu dovada clară că Jonathan este vinovat pentru oribila crimă.

Acum ea trebuie să-și reclădească viața, să învețe cum să trăiască din nou, mereu cu gândul, însă, că a trăit atâția ani lângă un om care sub o foarte bună deghizare a reușit să o păcălească atât ca soție, cât și ca profesionist.

Întrebarea pentru fiecare dintre noi este:

Tu știi cu cine trăiești alături?

Reviste primite la redacție

1. *Antilethe*. Revistă pentru rememorarea exilului românesc (mai-iunie-iulie-august 2020), apare sub egida Asociației Culturale „Carmina Balcanica”, anul III, nr. 3 (9), 2020, redactor-șef Dan Anghelescu, secretar general de redacție Marius Chelaru;

2. *Caiete critice*, revistă editată de Fundația Națională pentru Știință și Artă, nr. 5(391), mai, nr. 6-7(392-393) iulie-iulie 2020, București, director Eugen Simion;

3. *Nord literar*, anul XVIII, nr. 9(208), septembrie 2020, nr. 11-12(210-211), nov.-dec. 2020; apare sub egida Consiliului Județean Maramureș și a Uniunii Scriitorilor din România, Baia Mare, director Gheorghe Glodeanu;

4. *Pro Saeculum*, revistă de cultură, literatură și artă, anul XIX, nr. 5-6 (145-146), 1 iulie – 30 septembrie 2020, nr. 7-8 (147-148), 1 octombrie– 31 decembrie 2020, Focșani, fondatori – Alexandru Deșliu, Valeriu Anghel, director – Nina Deșliu, redactor-șef – Rodica Lăzărescu;

5. *UZP*, revistă a Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România, nr. 19, 2020, președinte Doru Dinu Glăvan, redactor-șef Daniela Gifu, redactor-șef adjunct Roxana Istudor;

6. *Argeșul*, fondat 1876, anul CXLIV, nr. 8704 din 19 ianuarie 2021, nr. 8709 din 26 ianuarie 2021, director Mihai Goleșcu;

7. *Familia*, revistă lunară de cultură, seria V, anul 56 (156), nr. 8 (657), august 2020, Oradea, director Ioan Moldovan,

redactor-șef Traian Ștef;

8. *Bucureștiul literar și artistic*, revistă lunară, anul X, nr. 10(109), octombrie 2020; București, fondatori Coman Șova – director și Florentin Popescu – redactor-șef;

9. *Convorbiri literare*, anul CLIII, nr. 1 (301), ianuarie 2021, revistă a Uniunii Scriitorilor din România, fondată de Societatea Junimea din Iași, la 1 martie 1867, director Cassian Maria Spiridon, redactor-șef Mircea Platon;

10. *Certitudinea*, UZPR, Cultură, identitate, atitudine, anul IV, nr. 71, 2020, director editorial Miron Manega;

11. *Caligraf*, anul XXI, nr. 224, ianuarie 2021, Alexandria, redactor-șef Florea Burtan;

12. *Sud*, revistă editată de „Asociația pentru Cultură și Tradiție Istorică Bolintineanu”, anul XXIV, nr. 11-12(236-237), nov.-dec. 2020, serie nouă, director fondator – Constantin Carbarău, redactor-șef Vasile Grigore;

13. *Târgoviștea literară*, anul IX, nr. 2, ianuarie-iunie 2020, director Ion Popescu Sireteanu, redactor-șef Magda Grigore;

14. *Argeș*, serie nouă, anul XX (LV) nr. 12 (462), decembrie 2020, editată de Consiliul Local Pitești, Primăria Municipiului Pitești, Centrul Cultural Pitești, apare sub egida Uniunii Scriitorilor din România; redactor-șef Leonid Dragomir, secretar de redacție Simona Fusaru, consilier editorial Nicolae Oprea.

OMAGIU LUI EMINESCU

Vineri, 15 ianuarie a.c. la Centrul Cultural al județului Dâmbovița a avut loc în regim online omagierea „omului complet al culturii românești”, așa cum l-a perceput Constantin Noica, sau „geniul cosmic al românilor”, după cum îl văd alții, adică a lui Mihai Eminescu, la împlinirea a 171 de ani de la venirea sa în această lume, moment calendaristic devenit de mai bine de un deceniu – și nici că se putea mai potrivit – Ziua Culturii Naționale.

Noul manager al Centrului Cultural, reputatul artist liric Florin Georgescu a ținut să onoreze cu prezența sa această manifestare omagială, o manifestare de suflet românesc, rostind cuvântul de deschidere al evenimentului.

Binecunoscutul scriitor Mihai Stan, președintele Societății Scriitorilor Târgovișteni, moderatorul de fapt al evenimentului, a pus factual în evidență preocuparea Societății și a Editurii Bibliotheca de a-l păstra pe Eminescu în mintea și sufletele dâmbovițenilor, în această vreme când anumite „forțe oculte” duc o incredibilă bătălie de demolare a istoriei și culturii naționale române. Prin cărțile și prin articolele publicate în revista „Litere”, cât și prin organizarea unor acțiuni științifice valorizatoare SST, promovează adevărata cultură, continua-toarea în fapt a Școlii de la Târgoviște, animatoarea vieții culturale a „Cetății de Scaun a literaturii române” (Dan Culcer).

Cu persuasiune au vorbit apoi despre Poetul național prof. dr. George Coandă („Eminescu și Târgoviștea”), prof. dr. Victor Petrescu („Gazetarul Eminescu”),

scriitorul Corin Bianu („Eminescu și paranormalul”). În încheiere, scriitorul George Toma Veseliu a citit – creație proprie ad-hoc – un emoționant poem în Duhul celui omagiat.

Editura Bibliotheca a ilustrat evenimentul cu o expoziție în care au fost, expuse lucrări reprezentative despre Eminescu, semnate de unii membri ai Societății Scriitorilor Târgovișteni, numere din revista „Litere”, dar și alte volume de literatură beletristică și de istorie literară, dintre care amintim excelentele antologii de poezie pe „relația culturală” Târgoviște-Chișinău-Sankt Petersburg, sau Târgoviște-India, ori, configurând harta României Mari Târgoviște-Chișinău-Cernăuți-Alba Iulia prezentate de directorul editurii Bibliotheca. Marcând aniversările culturii târgoviștene în 2020 (Bibliotheca – 1997, „Litere” – 2000, Societatea Scriitorilor Târgovișteni – 2005, Salonul literar al SST – 2005), pe standul editurii Bibliotheca au fost expuse printre altele volumele „Societatea Scriitorilor Târgovișteni. Din istoria unei grupări literare. Ediție jubiliară 2005-2020”, „Litere. Istoria unei reviste de cultură dâmbovițene (2000-2020)”, „Antologia Litere (425 de poeți în 20 de ani)” precum și volume dedicate Școlii de la Târgoviște și Continuatorilor acesteia, „Mircea Horia Simionescu – Studiu monografic sau Literatură-hibrid și experiment literar în textele lui Mircea Horia Simionescu” „Petru Creția. Epos, logos, eidos”, „Costache Olăreanu. Arhitecturi ludice”, „Continuatorii Școlii literare și artistice de la Târgoviște”.

Deși desfășurată online, manifestarea dedicată lui Eminescu și Zilei Naționale a Culturii a fost un succes, toți scriitorii participanți fiind membri ai Societății Scriitorilor Târgovișteni și ai Uniunii Scriitorilor. Manifestarea s-a încheiat prin recitarea poeziei lui Toma George Veseliu care, bucurat că după ani de zile directorul Centrului Județean de Cultură este un om de artă, tenorul Florin Georgescu, i-a dedicat-o acestuia. (Cronicar)

LUI EMINESCU

De mult, poete, te lupți cântând în vers măsura
Cu lira tremurândă tu destupat-ai limbii gura
Pe lac iubita cu luntrea împinsă de Eros dă să vină
Iar de aștepti zadarnic s-apară la fereștri lumină
E ca în suflet de-o clipă dulce să te apropie
Iubirii în brațe să-I cuprinzi în grâu de aur snopii
Te-ai dus în hâu de infinite spații
Lumină din lumina adânc de constelații
Și petrecând ascunsele poteci ale gândirii
Întors din cruntul Babilon al răzvrătirii
Încrâncenat te-ai pus să scormonești istorii
Din fum cenușa păsării ridică false glorii
De vânturi spulberate în neantul pur
Ai zămislit de aur Valhalei clar contur
În piramide gândul umbrind în valuri Nilul spumegând
Ca risipite fapte împărătești furtuna ridicând
Căci dulce-i îndoiala când năruită-i viața și visu-i mai de preț
O, tu poete, ce-ntorci cuvântul pe miile de fețe în suveran dispreț
Mă pui să-ntreb nefericit de ce și cum îmi curge viața
Când firul ei se rupe deși afară-i soare și risipită-i ceața
Când dorul tău iubirea o caută-n femeia ce tuturor speranța năruiește
Îmi spui că-I, comedie, copil neghiob, ai grijă te ferește
De cauți însetat iubirea și capul c-oboșeală pe umeru-i ți-l culci
Ai minte și dă seamă ironică-i făptura femeii în aurit veștmânt
Privește lung, băiete, în mândra ei lumină, un întuneric furișând
Pierdută-I pentru tine zâmbind cu buze moi prin lume trece
Dalila e tăindu-ți coama cu un nectar, venin de cobră, amar și rece
Ea însăși viața poeziei se crede visul vieților ce stau să vin-n timp
Iluzia vieții goală în dulcea desfrânare a zeilor cântatului Olimp
Că-i Venus tu n-o crede și apa izvorului de viață nesfârșită
N-o bea e în zadar să vezi istoria-nainte-ți repețită
Doar cugetul aruncă-l din gura leului flămând tenace
Și nu uita că viitorul nostrum dintr-un trecut înalt se face
Iar viața asta cumplită cu chip de galeșă femeie și plină de mizerii crunte
E-o existență mică un șir de fapte stranii e însuși fundamentul iluziei mărunte
Dar să citești, amice, cartea lumii când din stele o am scris
Căci gândirile-s fantome, crede-mă că viața-ți însăși este vis
Da, așa-mi grăia poetul, acel rege-al poeziei, un Luceafăr veșnic trist
L-am văzut întins pe cruce cu piroane-nfipite-n mâini soarta lumii deplângând
Auzeam cum aiurează codrii de argint în noapte mândra lacul străbătând
Mai aproape, mai aproape, dulce gând, dulce, iluzorie minune
Să dai sens vieții noastre și frumoasei limbi române
Nemurind, poete-astru, fulgerând al lumii chaos
Înstelând doina străbună i-ai dat sens iubirii adaos
O, rămâi, rămâi aproape, dulce vis din eminesc
Crești simbolul viu al vieții pentru neamul românesc.

George Toma Veseliu

DOR DE EMINESCU

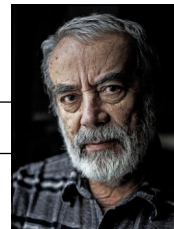
Sub genericul „Dor de Eminescu la porțile brâncovenești de la Potlogi”, sâmbătă, 16 ianuarie a.c. Cenaclul cultural „George Coandă” în colaborare cu Societatea Scriitorilor Târgovișteni, a reușit să atragă la această manifestare omagială un număr semnificativ de participanți care s-au încumetat să înfrunte un ger cumplit, dar și spaima de coronavirus, venind să cinstească ziua de naștere a Poetului național și Ziua Culturii Naționale.

Inițiativa acestui moment omagial a fost neobosita președintă a cenaclului, profesoara și scriitoarea Valentina Vasile. Astfel, în droșcăria palatului brâncovenesc din Potlogi a atras atenția o dezbatere despre permanența lui Eminescu și, mai

cu seamă opiniile susținute de poeta Vilia Banța, istoricul și criticul literar Aureliu Goci și prof. Ion Lilă, directorul Liceului Tehnologic din Târtășești, dar și de scriitoarele Gabriela Banu și Claudia Voiculescu.

Cantautorul Mihail Chiricuță a susținut, acompaniindu-se la chitară, un emoționant recital pe versuri de Mihai Eminescu.

La final, președinta cenaclului, a transmis mesajul scriitorului Mihai Stan, președintele Societății Scriitorilor Târgovișteni prin care i-a felicitat pe organizatorii evenimentului de la Palatul Brâncovenesc și pe participanții care au ținut să marcheze în acest fel ziua Poetului național și Ziua Culturii Naționale. (Cronicar)

BIENALA DE ARTĂ PLASTICĂ 2020 (pictură și sculptură)

În lunile decembrie 2020 – ianuarie 2021, sălile Muzeului de Istorie (Calea Domnească nr. 189), din cadrul Complexului Muzeal „Curtea Domnească” - Târgoviște, a adăpostit Bienala Concurs de Artă Plastică „Gheorghe Petrașcu” finalizată cu o expoziție deosebită prin calitatea dar și prin diversitatea lucrărilor prezentate de artiști din România și din Republica Moldova.

Numele lui Gheorghe Petrașcu (1 dec. 1872 – 1 mai 1949) este strâns legat de Târgoviște, unde a locuit o perioadă (1923 – 1943). Aici și-a construit o casă unde a locuit, care acum este muzeu unde se află un mare număr de lucrări ale artistului. Multe din creațiile sale se află în alte muzee importante din țară, din străinătate și în colecții particulare.

Gheorghe Petrașcu a urmat cursurile Scolii de Arte Frumoase, absolvind-o în 1898 la clasa profesorului Mirea. După un timp, a plecat la Munchen, a frecventat între 1919-1921 Academia Julian de la Paris, a călătorit mult și a făcut studii în special la muzee la Londra, Amsterdam, Haga, Berlin și Viena. A vizitat și a pictat peisaje din Egipt, Spania, Italia, Franța și a descoperit marile mișcări avangardiste ale epocii. Temele importante ale picturii sale sunt peisajele, naturile statice și portretele, în care și-a manifestat virtuos calitățile de colorist. Pictor și academician (în anul 1936 Academia Română îi recunoaște meritele – este primul român academician) – Gheorghe Petrașcu rămâne în continuare o celebritate între valorile artelor românești și, de aceea, un reper pentru generațiile care i-au urmat.

La Bienala Concurs de Artă Plastică „Gheorghe Petrașcu” din acest an au participat membri ai Uniunii Artiștilor Plastici din România și din Republica Moldova, studenți (ultimul an, masterat) și absolvenți ai Academiei de Artă, fiecare cu cel mult două lucrări de dimensiune maximă de 110 x 110 centimetri, încadrate. Juriul a fost compus din artiștii plastici Mihai Șerbănescu (pictor), Mihai Rusen (sculptor), Andrei Scărlătescu

(grafician), Bogdan Drăgoi (pictor), Maria Neacșu (muzeograf). Au fost acordate trei premii, patru mențiuni și un premiu special în valoare totală de 15.000 lei. Lucrările premiate intră în patrimoniul Muzeului de Artă din cadrul Complexului Muzeal „Curtea Domnească” Târgoviște.

Scopurile acestei Bienale Concurs, pe lângă acela de promovare a artei plastice românești, similare de altfel cu cele ale unor Bienale anterioare, au fost în genere: îmbogățirea colecțiilor de artă ale Muzeului de Artă cu lucrări de pictură și sculptură; mijlocirea relațiilor Muzeului de Artă din Târgoviște cu artiști din întreaga țară; revitalizarea și menținerea contactului Muzeului de Artă cu tendințele și orientările creației plastice contemporane; oferirea unui mediu de apropiere, cunoaștere și competitivitate între artiștii plastici din România și Republica Moldova. Tema concursului a fost liberă, iar participarea gratuită.

Putem spune că, din păcate, anul acesta 2020 – bătut de pandemie, a redus drastic numărul vizitatorilor, principalii beneficiari, ori, după cum se știe, scopul principal al expozițiilor este tocmai acela de a pune în contact opera de artă cu publicul consumator de artă.

Dacă luăm în calcul faptul că expozițiile nu mai sunt la începutul activității lor creatoare, iar unii au ajuns deja la un punct înalt, poate chiar maxim al evoluției lor artistice, nu putem să nu ne întrebăm cum putem evalua nivelul lucrărilor din această expoziție, în comparație cu tot ce se petrece momentan cu arta plastică românească și, de ce nu, pe alte coordonate geografice.

Ca un consumator obișnuit al acestui gen de evenimente, consider că expoziția ocazionată de această Bienală este incitantă cu adevărat și de o mare varietate tehnică exprimată de un limbaj pictural care denotă sincronicitatea artei românești cu arta plastică europeană. Diversitate de orientări moderniste și postmoderniste exprimate prin teme de la clasic până la abstracționism și suprarealism.

CONSILIUL JUDEȚEAN
DÂMBOVIȚA

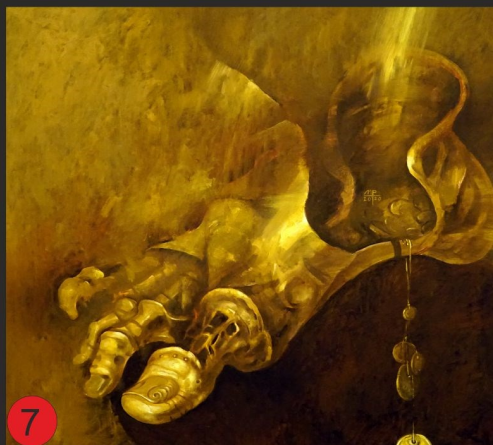
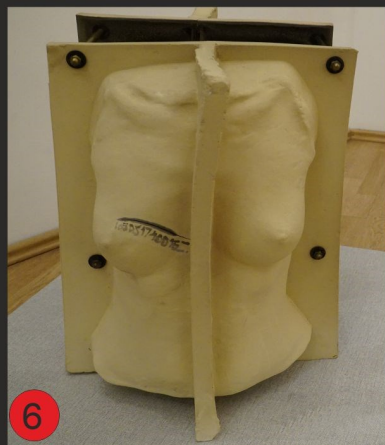
COMPLEXUL NAȚIONAL MUZEAL
„CURTEA DOMNEASCĂ”
TÂRGOVIȘTE

BIENALA CONCURS DE ARTĂ PLASTICĂ GHEORGHE PETRAȘCU

Ediția a XV-a, 2020

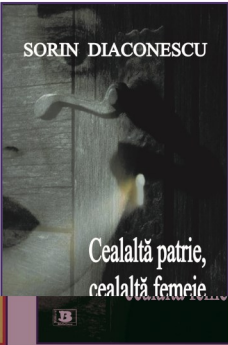
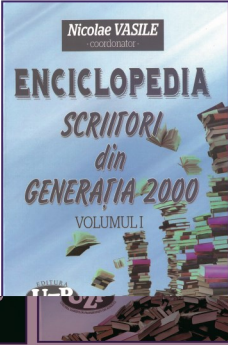

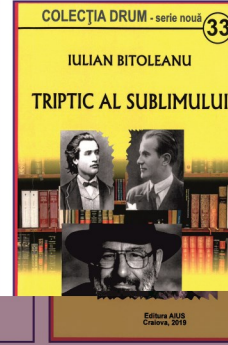
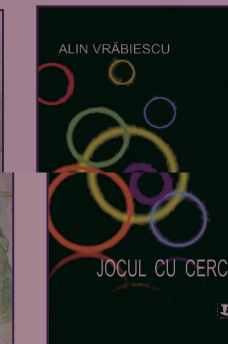

Muzeul de Istorie, Calea Domnească, nr. 189, Târgoviște
26 NOIEMBRIE 2020 - 31 IANUARIE 2021

1. Florin Yung Feng ZHU – bronz, premiul al III-lea; 2. Ing. Edu Tomaș – premiul I;
3. Vasile Popa – mențiune; 4. Marius Barb – premiul al II-lea; 5. Barbara Brigita Popa – premiul juriului;
6. Ovidiu Constantin Ionescu – premiul al III-a; 7. Paul Tiberiu Mănguță – premiul juriului

Cărți primite la redacție

			
<p>Sorin Diaconescu, <i>Cealaltă patrie, cealaltă femeie</i>, Târgoviște, editura Bibliotheca, 2021</p>	<p>Nicolae Vasile, <i>Enciclopedia scriitorilor din generația 2000, vol. I</i>, București, editura UZP, 2020</p>	<p>Elena Oprea-Câmpina, <i>O lacrimă ce curge – poeme</i>, București, editura AmandA Edit, 2020</p>	<p>Iulian Bitoleanu, <i>Triptic al sublimului</i>, Craiova, editura Aius, 2019</p>
			
<p>Alin Vrabiescu, <i>Jocul cu cercuri – versuri</i>, Târgoviște, editura Bibliotheca, 2020</p>	<p>Corin Bianu, <i>Caiet de club '20. Clubul epigramiştilor „Cincinat Pavelescu”</i>, Târgoviște, editura Bibliotheca, 2020</p>	<p>Viktoria Milesku, <i>Zemlja kao gnezdo</i>, Uzdin, Editura Tibiscum, 2020</p>	<p>Ion Filipoiu, <i>Printul</i>, București, editura Advis Printing & Image</p>
			
<p>Maria Stoica, <i>Pecetea memoriei 1. Ziua când tata a devenit nemuritor</i>, București, editura Fundația Culturală Memoria</p>	<p>Gabriela Căluțiu Sonnenberg, <i>Poezie fără frontiere – traducere</i>, Curtea de Argeș, editura Tiparg, 2020</p>	<p>Ilinca Stroe, <i>Utopia Bis. 9 povești derutante</i>, Râmnicu-Sărat, editura Rafet, 2020</p>	<p>Nicolae Mares, <i>Cîntece vorbite – opera omnia</i>, Iasi, editura Tipo Moldova, 2019</p>

Revista se distribuie în Târgoviște, la Editura **Bibliotheca** (str. Nicolae Radian, bl. KB2/3, 130062) și online, comenzi la biblioth@gmail.com. Abonamentele se fac prin poștă la redacția din Târgoviște și la Editura **Bibliotheca**.

Redacția Târgoviște – Editura Bibliotheca, str. Nicolae Radian, bl. KB2/3, 130062, tel/fax 0245212241; mobil 0761136921; e-mail: biblioth@gmail.com; www.bibliotheca.ro

Redacția Chișinău – str. 31 August 1989, nr. 89, tel. 0037322234313; 0037369 129478, e-mail: filip.iulian@gmail.com

Redacția Cernăuți – 5800, Ucraina, Cernăuți, str. Goethe, nr. 8, ap.6, vasiletarateanu@yahoo.com

Revistă editată de **SC Bibliotheca SRL**
biblioth@gmail.com • www.bibliotheca.ro
 Tiparul la Biblioprint Târgoviște

